

EUROOPAN UNIONIN
TUOMIOISTUIN

Monikielisyys Euroopan unionin tuomioistuimessa

Monikielisyys

Euroopan unionin tuomioistuimessa

1. Monikielisyys ja monimuotoisuus

1.1. Institutionaalisen monikielisyyden merkitys Euroopan unionissa – <i>In varietate concordia</i>	11
1.2. Unionin viralliset kielet ja jäsenvaltioiden viralliset kielet	15

2. Monikielisyys Euroopan unionin tuomioistuimissa käytävien menettelyjen ytimessä

2.1. Monikielisyys, olennainen osa oikeudenkäyntimenettelyjä	20
2.2. Asian käsittelyn kirjallinen vaihe	22
2.2.1. Ennakkoratkaisumenettely	22
2.2.3. Lausuntomenettelyt	33
2.2.4. Menettelyjen nopeuttaminen	33
2.2.5. Asian käsittelyn kirjallisen vaiheen loppu	34
2.3. Asian käsittelyn suullinen vaihe	35
2.3.1. Istunto asianosaisten kuulemiseksi	35
2.3.2. Julkisasiamiesten ratkaisuehdotusten esittäminen	36
2.4. Ratkaisut ja lausunnot	39
2.5. Unionin tuomioistuimissa käsitellyt oikeusriidat, joissa on ollut kyse monikielisyydestä	44
2.5.1. Unionin toimien kieliversioiden vastaavuus: acte clair -teoria	44
2.5.2. Virkamiesten palvelukseen ottamista koskevien kilpailujen ja avoimia virkoja koskevien ilmoitusten kieliä koskevia järjestelyjä koskevat oikeusriidat	49
2.5.3. Vaikutukseltaan yhtenäisen eurooppapatentin kielijärjestelyn erityistapaus	53

3. Monikielisyyteen liittyvä hallinto unionin tuomioistuimessa

3.1. Monikielisyyden pääosaston organisaatio	55
3.2. Monikielisyyden pääosaston henkilöstön toimenkuvat	59
3.2.1. Juristi-lingvistit	59
3.2.2. Tulkit	63
3.2.3. Oikolukijat/kielentarkastajat	65
3.2.4. Johdon assistentit ja sihteeristöt	66
3.2.5. Erityistoimenkuvat	68
3.3. Ulkoiset yhteistyökumppanit	69
3.3.1. Freelance-juristi-lingvistit ja freelance-kääntäjät	69
3.3.2. Freelance- tai AIC-tulkit	73
3.4. Laadukkaan oikeudellisen kääntämisen ja tulkkauksen merkitys unionin tuomioistuimessa	74
3.4.1. Oikeudellisten käännösten laatu	74
3.4.2. Tulkkauksen laatu	78
3.5. Rekrytointi ja täydennyskoulutus	78
3.5.1. Virkamiesten palvelukseen ottamista koskevat kilpailut	78
3.5.2. Väliaikaisten toimihenkilöiden valintamenettelyt	79
3.5.3. Monikielisyyden ammattilaisten täydennyskoulutus	79
3.6. Institutionaalisen monikielisyyden järjeistäminen	82
3.6.1. Päätösneuvottelun kieli	82
3.6.2. Linkkikielet (kääntäminen)	84
3.6.3. Rele- ja retour-tulkaus	89
3.6.4. Säästäminen käännöstyöstä	92
3.6.5. Monikielisyys menettelyn keston vaikuttavana tekijänä	96

4. Kääntäminen ja tulkkaus: strategiat, menetelmät ja apuvälineet

4.1. Oikeudellinen kääntäminen	99
4.1.1. Juristi-lingvisti ja hänen käännöksensä	102
4.1.2. Oikeudellisen kääntämisen erityispiirteet unionin tuomioistuimessa	107

4.1.3. Terminologian valitseminen oikeudellisessa asiayhteydessä	108
4.1.4. Strategian valinta – teleologinen lähestymistapa	112
4.1.5. Tekstien laatijoiden ja kääntäjien välinen vuoropuhelu	115
4.2. Istuntojen tulkkaminen	118
4.2.1. Lähtökohdat ja kaksi eri tulkkauksen muotoa	118
4.2.2. Simultaanitulkkauksen erityiset haasteet unionin tuomioistuimessa	119
4.2.3. Strategiat ja taktiikat	121
4.2.4. Istuntoon valmistautuminen	123
4.2.5. Tulkin taidot ja tulkkiin kohdistuvat vaatimukset	124
4.2.6. Puhujien rooli	125
4.3. Institutionaalisen monikielisyys apuvälineet	126
4.3.1. Terminologia	126
4.3.2. Monikielisen tiedonhaun apuvälineet	131
4.3.3. Kääntämisen apuvälineet	133
4.3.4. Tulkkauksen apuvälineet	138
4.3.5. Etäpuheenvuorojen tulkkaukset	138
4.3.6. Etätulkkaukset	141

5. Millainen on institutionaalisen monikielisyys tulevaisuus?

5.1. Lahjakkuuksien ilmenemisen edellytykset	144
5.2. Tietoisuus asiaan liittyvistä kysymyksistä: arvioidaanko monikielisyys merkitystä lyhyellä vai pitkällä aikavälillä?	147
5.3. Institutionaalisen monikielisyys rahoitus ja monikielisydestä luopumisen hinta	149
5.3.1. Institutionaalisen monikielisyys hinta	152
5.3.2. Monikielisydestä luopumisen hinta	153
5.3.3. Seuraukset, joita aiheutuisi, jos unionin tuomioistuimen toiminta ei olisi monikielistä	155
5.3.4. Menettelyjen hajautettu tuki	158

Päätelmät	161
------------------	------------

Sanasto	164
----------------	------------

"Demokratian rakastaminen on tasa-arvon rakastamista."

– Montesquieu, De l'esprit des lois, 1748, Osa V, Luku III

Presidentti Koen Lenaertsin esipuhe

Yhteisen Euroopan rakentamisen alkuaikoina toimielimessämme käytettiin vain neljää kieltä. Nykyään istuntosaleissa voi kuulla 24:ää virallista kieltä ja suurin osa unionin tuomioistuimen ja unionin yleisen tuomioistuimen ratkaisuksista käännetään näille kielille. Tässä kielten vuoropuhelussa, johon on tullut mukaan uusia kieliä joka kerta, kun Euroopan unioniin on liittynyt uusia jäsenvaltioita, kullekin viralliselle kielelle on myönnetty sama painoarvo. Tämä perustuu asetukseen N:o 1/58, jossa jo 65 vuotta sitten vahvistettiin unionin toimielimissä käytettäviä kieliä koskeva järjestely.

Tämä kielten yhdenvertaisuuden periaate, joka kuvastaa suurta kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta, jota Euroopan unioni kunnioittaa Euroopan unionin perusoikeuskirjan 22 artiklan mukaisesti, on samalla sekä toimielimen oikeuskäytäntöön kohdistuva jatkuva toiminnallinen haaste että siihen liittyvä merkittävä etu.

Sen varmistaminen, että tuomioistuinten ratkaisut ovat saatavilla unionin 24 virallisella kielellä, edellyttää huomattavia henkilöstöresursseja ja teknisiä resursseja, mutta tämä on hinta siitä, että oikeuskäytännön taataan olevan avointa ja saatavilla eri kansallisissa oikeusjärjestyksissä. Tämä takuu on olennaisen tärkeä unionin demokraattisen järjestelmän asianmukaiselle toiminnalle ja se auttaa tuomaan unionin oikeutta lähemmäksi 27 jäsenvaltion kansalaisia, yrityksiä ja viranomaisia.

Vastatakseen tähän kielelliseen haasteeseen tulkkauksen ja kääntämisen ammattilaiset työskentelevät tarmokkaasti taaten sen, että unionin oikeus ymmärretään samalla tavalla kaikilla virallisilla kielillä, mikä edistää oikeuskäytännön yhtenäisyyttä ja laatua.

Euroopan unionin tuomioistuimen viereen avataan nyt vuonna 2023 Monikielisyyden puutarha, ja tässä kirjassa selostetaan eri näkökulmista, miten Euroopan unionin tuomioistuin hoitaa oikeuslaitospalvelua, joka on saatavilla Euroopan unionin 24 kielellä, niissä erityisesti kustannuksia ja määräaikoja koskevissa rajoissa, jotka sääntelevät näiden toimintojen toteuttamista.

Kirja päättyy sarjaan pohdintoja monikielisyyden haasteista ja tulevaisuudesta tänä globalisaation ja digitaalisen vallankumouksen aikana. Se on myös kunnianosoitus heille, jotka työskentelevät päivittäin, useimmiten näkymättömissä, jotta tämä upea monikulttuurinen mosaiikki voi toimia harmonisesti.

1. Monikielisyys ja monimuotoisuus

Monikielisyys unionin tuomioistuimessa – puutarhan symboliikka

Unionin tuomioistuimen läheisyydessä sijaitsevan Monikielisyyden puutarhan avajaiset 9.5.2023 ovat jatkoa sille, mitä Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuspalatsin arkkitehtuuri jo muutenkin symbolisoi: tuomioistuin pyrkii toiminnassaan olemaan avoin ja saavutettava. Toimielimen institutionaalinen monikielisyys, jonka vuoksi unionin kansalaiset ja muut yksityiset voivat kommunikoida unionin tuomioistuimen kanssa oman maansa kielellä tai jollakin sen kielistä, on nimittäin yksi edellytys oikeussuojan saatavuuden helpoudelle ja lainkäyttötoiminnan avoimuudelle.

Puutarhan taustalla vaikuttavat yhtäältä tuomioistuimen jatkuva pyrkimys ilmaista arvojansa tiloissa, joissa se toimii, ja toisaalta onnekas sattuma: reilun hehtaarin suuruinen maa-alue aivan arkkitehti Dominique Perrault’n suunnittelemien tornien vieressä vapautui tuomioistuimen käyttöön. Tälle maa-alueelle, joka jäi tyhjilleen, kun Euroopan komission vanhat rakennukset purettiin niiden huonokuntoisuuden vuoksi, perustettiin siis puutarha Euroopan kulttuurien monimuotoisuutta symboloivan monikielisyyden kunniaksi. Puutarhan suunnittelussa ja pensaslajien valinnassa tuodaan esiin yhteys biologisen monimuotoisuuden suojelun ja kielellisten identiteettien kunnioittamisen välillä istuttamalla kukkakasveja ja aromaattisia kasveja. Puutarhaan on istutettu myös Monikielisyyden bosketti, jossa on yhtä monta puuta kuin Euroopan unionilla on virallisia kieliä ja lisäksi puu luxemburgin kielelle, jota historiallisesti puhutaan Luxemburgin suurherttuakunnassa, jossa tuomioistuin sijaitsee.

Unionin tuomioistuin, joka käyttää 24:ää eri kieltä, ja Luxemburgin viranomaiset tekivät tiiviisti yhteistyötä puutarhan toteutuksessa. Luxemburg on itsekin maa, jonka asukkaat puhuvat useita kieliä, ja se puolustaa aktiivisesti kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta, jota se pitää hedelmällisenä maaperänä. Siinä missä globalisaatiokehitykseen keskeisesti liittyvä tiedonvaihdon yleinen nopeutuminen ajaa meitä koko ajan kohti tehokkuuden nimissä valittua yksikielisyyttä, tämä puutarha muistuttaa siitä, että monikielisyys on itsessään ja aina arvokasta. Puutarhalla siis juhlistetaan sekä perussopimuksiin kirjattua toimielinten institutionaalista monikielisyyttä että Luxemburgin asukkaiden monikielisyyttä, jonka vuoksi tämä pieni ja kansainvälinen maa on todellinen ”kielten puutarha”.

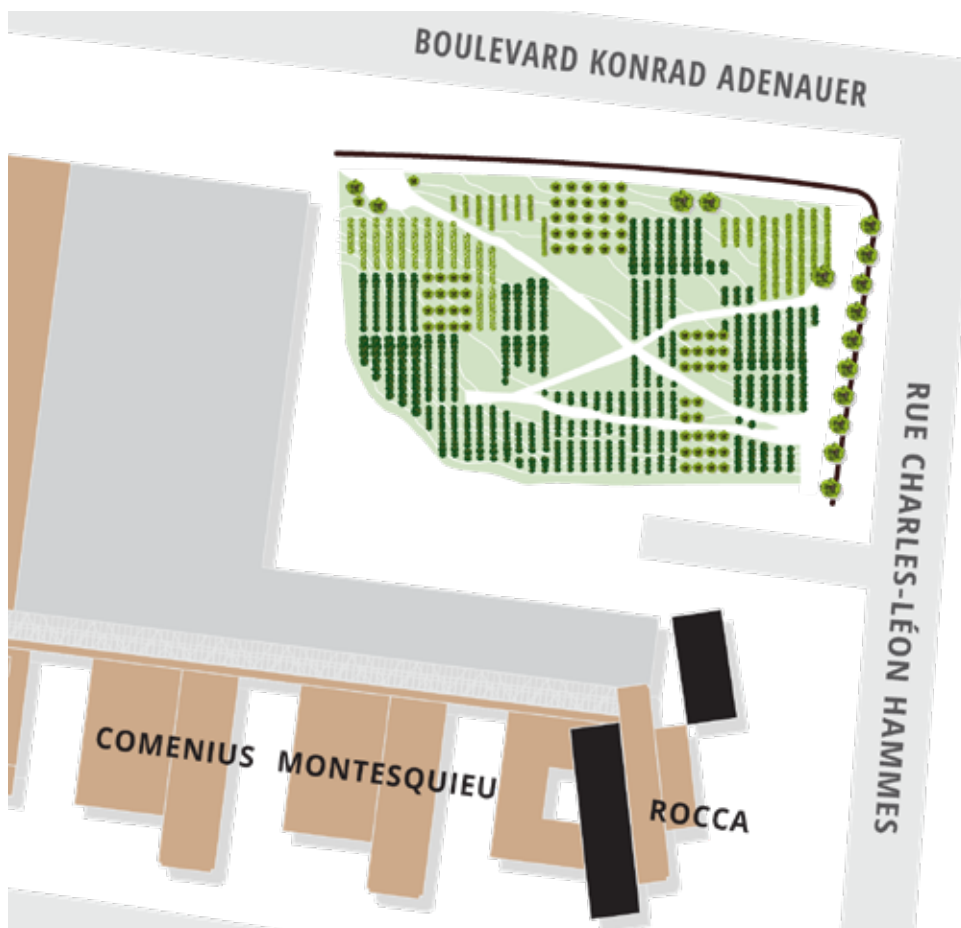
Arvot, joita unionin tuomioistuimen menettelyjen ja oikeuskäytännön monikielisyys ilmentävät, ovat kielten yhdenvertaisuus, kielellisten identiteettien kunnioittaminen ja oikeussuojan ilmainen saatavuus. Toimielin ja sen luxemburgilaiset kiinteistöpolitiikan alan yhteistyökumppanit haluavat siksi tehdä Monikielisyyden puutarhasta paikan, joka elää luonnon ja kulttuurien monimuotoisuudesta. Kuten filosofianhistorioitsija Heinz Wismann kirjoitti teoksessaan *Penser entre les langues*:¹ "Elämän lähtökohta on erilaisuus", jonka kanssa ristiriidassa ovat sekä monokulttuurit että yksikielisyys.

Oikeuspalatsin viereen perustettu puutarha on paitsi rentoutumistila myös kulttuuritila, sillä siellä voidaan järjestää tapahtumia, joiden teemana ovat kielet ja monimuotoisuus. Unionin tuomioistuin, joka puolustaa, vaalii ja edistää institutionaalista monikielisyyttä, iloitsee siitä, että sen vieressä on tällainen elävä tila, joka on päätetty perustaa juhlistamaan Euroopan kulttuurien moninaisuutta.

Monikielisyyden puutarhassa kaikuivat vuoden 2018 Nobelin kirjallisuuspalkinnon voittaneen puolalaisen kirjailijan, Olga Tokarczukin, sanat. Vuonna 2019 Tokarczuk kiitti kääntäjiä ja tulkkeja, jotka auttavat ihmisiä ylittämään kielimuureja, heidän työstään seuraavasti: "Kääntäminen ei ole pelkästään hyppäämistä muurin yli yhdestä kielestä toiseen tai yhdestä kulttuurista toiseen vaan se muistuttaa myös puutarhanhoitotekniikkaa, jossa alkuperäisestä kasvista otetaan silmu ja vartetaan se toiseen kasviin, jossa siitä syntyy uusia versoja, jotka hiljalleen vahvistuvat ja muodostavat oksia."²

1 | Heinz Wismann, *Penser entre les langues*, Éditions Albin Michel, Pariisi, 2012.

2 | Ote Gdańskin (Puola) IV kirjallisuuspäivien avajaispuheesta, 2019.

1.1. Institutionaalisen monikielisyyden merkitys Euroopan unionissa – *In varietate concordia*

Viime vuosisatojen ja jopa vuosituhansien ajan Euroopan kansat ovat jatkuvasti sotineet keskenään tilanteessa, jossa jokin osapuoli on aina opportunistisesti käyttänyt muiden pelkoa ja tietämättömyyttä hyväkseen rauhan, vaurauden ja kansojen ja yksilöiden yhtäläisten mahdollisuuksien kustannuksella. Toisen maailmansodan traumaattisuus sai kansallisvaltiot ymmärtämään, kuinka välttämätöntä oli, että niillä olisi toimivia vuoropuhelu- ja yhteistyöelimisiä tai jopa sääntelyelimisiä. Tästä syystä perustettiin Yhdistyneet kansakunnat (YK) korvaamaan Kansainliitto, jonka hyödyllisyyden rajat sota oli näyttänyt.

Tarve tällaisille elimille kävi ilmeiseksi erityisesti Euroopassa, minkä lisäksi Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten alullepanijoiden visiona oli Euroopan kansallisvaltioiden taloudellinen ja poliittinen yhdentyminen. He toivoivat paitsi, että vuoropuheluelimet olisivat pysyviä, myös, että jäsenvaltioiden intressit muuttuisivat yhteisiksi ja että kauppa ja näkemystenvaihto olisi jatkuvaa, jotta pienikin konfliktin haastaminen olisi ilmeisen haitallista. Näin ollen oli purettava raja-aidat kansallisvaltioiden välillä eli heikennettävä protektionismin henkeä samalla, kun taloudellisesta protektionismista luovuttiin kokonaan.

Ensimmäisen askeleen tällä tiellä muodosti vuoden 1948 Benelux-perustamissopimus, minkä jälkeen vuonna 1951 perustettiin hiilen ja teräksen yhtenäismarkkinat, ja samaan aikaan, kun allekirjoitettiin Euratom-sopimus, jolla käynnistettiin ydinvoima-alan yhteinen tutkimustyö, Euroopan talousyhteisön (ETY) perustamisesta 25.3.1957 tehdyllä Rooman sopimuksella³ avattiin markkinat yleisesti ja samalla määrättiin koko ajan merkittävämmistä henkilöiden, tavaroiden, palvelujen ja pääomien liikkumisvapauksista. Nämä Euroopan yhdentymisprosessin päävaiheet, joista viimeisimpänä perustettiin yhteisvaluutta, ovat palvelleet sen alullepanijoiden visiota siitä, että vauraus turvaisi rauhan. Tämä kehitys on toteutettu oikeudellisesti kansainvälisillä sopimuksilla ja – koska yhdentymisen järjestäminen on sitä edellyttänyt – perussopimuksilla perustettujen legitiimien toimielinten avulla.

3] Euroopan talousyhteisön perustamisesta tehty sopimus, joka allekirjoitettiin Roomassa 25.3.1957 ja joka tuli voimaan 1.1.1958.

Toimielimet ovat yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa pyrkineet tuomaan Euroopan kansoja yhä lähemmäksi toisiaan, ja yksi tämän työn suurimmista saavutuksista on ollut se, että Euroopan parlamentin jäsenet on valittu suorilla vaaleilla vuodesta 1979 alkaen. Tästä kehityksestä on tullut koko ajan konkreettisempi osa unionin kansalaisten arkea, sillä nykyään merkittävä osa jäsenvaltioissa sovellettavasta lainsäädännöstä perustuu unionin lainsäädäntöön.⁴ Euroopan unionin toimiala on vähitellen laajentunut koskemaan aivan kansalaisuuden ytimeen kuuluvia aloja, kuten perusoikeuksia, sosiaalisia oikeuksia ja poliittisia oikeuksia.

Unioni ja sen toimielimet harjoittavat toimintaansa siis noin 450 miljoonan (Brexitin jälkeen) unionin kansalaisen arjen ytimessä, ja säilyttääkseen legitimitettinsä niiden on kuultava tosiasiallisesti ja näkyvästi unionin kansalaisia ja osoitettava heille jatkuvasti, että sen sijaan, että kansalaiset olisivat marginaalisessa asemassa sellaisen suuren kokonaisuuden kannalta, jota he voivat arvioida vain etäältä, he ovat yhtä lailla osa tätä kokonaisuutta kuin muutkin unionin kansalaiset ja Euroopan kansat.

Euroopan yhdentyminen on ennen kaikkea kulttuurinen ja sivistyksellinen hanke, jolle on ominaista yhteiset arvot ja kulttuuristen ilmaisujen – ja ennen kaikkea kielellisten kulttuuristen ilmaisujen – monimuotoisuus. Kieli on yhtä lailla viestintäkeino, identiteettitekijä kuin kulttuurin ainesosakin. Paitsi, että henkilökohtaiset identiteetit määrittävät kielten kautta, kielet ovat myös osa yhteistä kulttuuriperimää.

On siis tärkeää kunnioittaa kansalaisten identiteettien kaikkia osatekijöitä, olipa kyse sitten kansallisesta, uskonnollisesta, filosofisesta, etnisestä, sukupuoli-, poliittisesta tai muusta identiteetistä. Koska kielet ovat keskeisiä identiteetin kannalta, niitä on kohdeltava yhdenvertaisesti, sillä muutoin kansalaiset kokevat, että heidän identiteettiään kunnioitetaan vähemmän kuin muiden kieli- tai kansallisten yhteisöjen identiteettiä

4 | Poliitikot ovat esittäneet tästä erilaisia prosenttilukuja, jotka ovat usein yliarviointeja, joiden tarkoituksena on joko kiittää tai päinvastoin kritisoida unionin oikeuden osuutta eri kansallisista oikeusjärjestyksistä. Sen arvioiminen, kuinka suuri osa kansallisesta lainsäädännöstä perustuu unionin lainsäädäntöön, ei ole tosiasiallisesti hyödyllistä tai edes mahdollista, kun otetaan huomioon erityisesti se, että samoihin sääddöksiin voi sisältyä useisiin eri säännöstöihin perustuvia normeja, eikä ole olemassa viitejärjestelmää, jonka avulla normeja voitaisiin arvioida niiden todellisen ja kestävä oikeudellisen vaikutuksen mukaan.

ja että he ovat jotenkin "vähemmän yhdenvertaisia" kuin muut.⁵ Kielellisestä epäyhdenvertaisuudesta seuraisi, että kansalaiset vieraantuisivat toimielimistä ja kansallisen tai Euroopan yhdentymisen hankkeesta kokonaisuudessaan. Tämä on lähtökohtana toimielifinten institutionaalisessa monikielisyudessa, jolla taataan kansalaisten osallistumismahdollisuudet ja lujitetaan kansallisvaltioiden välistä rauhaa. Yhä useampi unionin kansalainen osaa useampaa kuin yhtä kieltä eritasoisesti, ja tämä yksilöiden monikielisyys on hyvin tervetullutta. Toimielifinten institutionaalinen monikielisyys menee kuitenkin tätä pidemmälle. Toimielifinten institutionaalinen monikielisyys on seurausta lähestymistavasta, jonka tarkoituksena on taata, että kansalaisilla on aina syrjimätön mahdollisuus saada tietoa, lähestyä toimielifimiä ja saada vastaus omalla kielellään. Jokaisella unionin kansalaisella on nimittäin oikeus käyttää vain omaa kieltään, ja vaikka hän puhuisikin useampaa kuin yhtä kieltä, hänen ymmärryksensä on harvoin yhtä täydellistä ja yksityiskohtaista muulla kielellä kuin hänen äidinkiellellään. Eurostatin vuonna 2016 toteuttamasta analyysistä ilmenee, että ei ole yhtään EU:n kieltä, jota enemmistö väestöstä puhuisi erittäin hyvin. Suunnilleen 20 prosenttia aikuisväestöstä kykenee viestimään tällaisella tasolla saksaksi, 16 prosenttia ranskaksi, 14 prosenttia italiaksi ja 13 prosenttia englanniksi. Kielitaito, joka mahdollistaa viestinnän englanniksi, on 13–45 prosentilla aikuisväestöstä 27 jäsenvaltiossa. Tarvittava kielitaito on 43–45 prosentilla, jos käytettäviä kieliä on kolme (saksa, englanti ja ranska).

5] Tämä lähtökohta vahvistetaan lisäksi Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 3 artiklan 3 kohdan neljännessä alakohdassa, jossa määrätään seuraavaa: "Unioni kunnioittaa kulttuurinsa ja kieltensä rikkautta ja monimuotoisuutta sekä huolehtii Euroopan kulttuuriperinnön vaalimisesta ja kehittämisestä", samoin kuin Euroopan unionin perusoikeuskirjan 22 artiklassa, jossa määrätään seuraavaa: "Unioni kunnioittaa kulttuurista, uskonnollista ja kielellistä monimuotoisuutta." Unionin tuomioistuin muistuttaa lisäksi säännöllisesti oikeuskäytännössään siitä, kuinka tärkeää monikielisyyden säilyttäminen on unionille. Unionin tuomioistuimen suuri jaosto totesi tästä 2.10.2018 antamansa tuomion Ranska v. parlamentti (C-73/17, [EU:C:2018:787](#)) 41 kohdassa seuraavaa: "Näin ollen parlamentin on toimitettava tässä asiassa noudattaen kaikkea sitä huolellisuutta, tarkkuutta ja sitoutumista, mitä tällainen vastuu edellyttää (ks. vastaavasti tuomio 13.12.2012, Ranska v. parlamentti, C-237/11 ja C-238/11, [EU:C:2012:796](#), 68 kohta), mikä merkitsee sitä, että parlamentissa käytävä keskustelu ja äänestys perustuvat tekstiin, joka on toimitettu parlamentin jäsenille ajoissa ja joka on käännetty kaikille unionin virallisille kielille. Unioni pitää nimittäin hyvin tärkeänä säilyttää monikielisyys, jonka merkityksestä muistutetaan SEU 3 artiklan 3 kohdan neljännessä alakohdassa (ks. vastaavasti tuomio 5.5.2015, Espanja v. neuvosto, C-147/13, [EU:C:2015:299](#), 42 kohta ja tuomio 6.9.2017, Slovakia [ja Unkari] v. neuvosto, C-643/15 ja C-647/15, [EU:C:2017:631](#), 203 kohta)."

Täysin monikielisessä ympäristössä sen sijaan 97–99 prosentilla aikuisväestöstä on tarvittava kielitaito⁶.

Tämä unionin kansalaisille annettu oikeus ilmenee useista unionin toimista ja se perustuu oikeudellisesti Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 20 artiklan 2 kohdan d alakohtaan, jossa määrätään seuraavaa: ”Unionin kansalaisella on – oikeus – kääntyä – unionin toimielinten ja neuvoo-antavien elinten puoleen jollakin perussopimusten kielellä ja saada vastaus samalla kielellä”. Tämä oikeus on pantu täytäntöön Euroopan talousyhteisössä käytettäviä kieliä koskevista järjestelyistä annetulla asetuksella N:o 17 ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan 41 artiklan 4 kohdalla, jossa määrätään seuraavaa: ”Jokainen voi ottaa yhteyttä unionin toimielimiin jollakin perussopimusten kielistä, ja hänen on saatava vastaus samalla kielellä.”

Institutionaalinen monikielisyys tekee mahdolliseksi kulttuurienvälisen dialogin kannalta erittäin tärkeän unionin kansalaisuuden, koska institutionaalinen monikielisyys kannustaa kaikkia eurooppalaisia pitämään toisia eurooppalaisia kanssakansalaisinaan ja vertaisinaan. Toimielinten käännösalan ammattilaiset (juristi-lingvistit ja kääntäjät) varmistavat, että asiakirjat ovat saatavilla kaikilla virallisilla kielillä.

Myös Euroopan yhdentymisen pioneerit ymmärsivät, kuinka tärkeää institutionaalinen monikielisyys on, ja siten jo ensimmäisessä ETY:n antamassa asetuksessa eli asetuksessa 1/58 – joka on edelleen voimassa ja jossa säädetään sisällöllisesti Euroopan hiili- ja teräsyhteisön (EHTY) kieliä koskevia järjestelyjä vastaavista järjestelyistä – määritellään unionin viralliset kielet ja säädetään niiden käytöstä. Asetuksen 1 artiklassa, sellaisena kuin se on muutettuna eri jäsenvaltioiden liittyttyä unionin jäseniksi, säädetään seuraavaa: ”Unionin toimielinten viralliset ja työkielet ovat bulgarian, englannin, espanjan, hollannin, iirin, italian, kreikan, kroaatin, latvian, liettuan, maltan, portugalin, puolan, ranskan, romanian, ruotsin, saksan, slovakin, sloveenin, suomen, tanskan, tšekin, unkarin ja viron kieli.” Asetuksen 2 artiklassa säädetään seuraavaa: ”Jäsenvaltion tai jäsenvaltion lainkäyttövaltaan kuuluvan henkilön yhteisön toimielimille osoittamat asiakirjat laaditaan millä tahansa virallisella kielellä lähettäjän valinnan mukaan. Vastaus laaditaan

6 | The EU’s approach to multilingualism in its own communication policy, [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IPOL_STU\(2022\)699648](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IPOL_STU(2022)699648) (syyskuu 2022); lehdistötiedote: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IPOL_ATA\(2022\)733096](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IPOL_ATA(2022)733096) (lokakuu 2022).

7 | Euroopan talousyhteisössä käytettäviä kieliä koskevista järjestelyistä 15.4.1958 annettu neuvoston asetusta N:o 1 (EYVL 1958, 17, s. 385; jäljempänä asetusta 1/58).

samalla kielellä.” Asetuksen 7 artiklassa säädetään puolestaan seuraavaa: “[Unionin] tuomioistuimen oikeudenkäyntimenettelyssä käytettäviä kieliä koskevat järjestelyt vahvistetaan tuomioistuimen työjärjestyksessä.” Se, että kieliä koskevat järjestelyt ovat merkitykseltään lähes valtiosäännön tasoisia, on syynä sille, että mainitun asetuksen muuttaminen – samoin kuin Euroopan unionin tuomioistuimen ja unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestysten kieliä koskevia järjestelyjä koskevien määräysten (unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 36–42 artikla ja unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 44–49 artikla) muuttaminen – edellyttää jäsenvaltioiden yksimielisyyttä. Tämä institutionaalisen monikielisyyden perustavanlaatuinen merkitys ilmenee myös perusoikeuskirjan 21 artiklasta (mm. kieleen perustuvan syrjinnän kieltö) ja 22 artiklasta (mm. kielellisen monimuotoisuuden kunnioittamisen periaate), joissa vahvistetaan kielellisen yhdenvertaisuuden periaate unionin oikeusjärjestyksessä.

1.2. Unionin viralliset kielet ja jäsenvaltioiden viralliset kielet

Asetuksessa 1/58 lueteltuja 24:ää unionin virallista kieltä ei pidä sekoittaa jäsenvaltioiden virallisiin kieliin. Kaikki jäsenvaltioiden kielet, kuten esimerkiksi luxemburgin kieli (joka on ranskan ja saksan lisäksi yksi Luxemburgin virallisista kielistä), eivät ole unionin virallisia kieliä.

Euroopan unionin neuvosto, jossa kaikki unionin jäsenvaltiot ovat edustettuina, tekee virallisia kieliä koskevat päätökset yksimielisesti. Ennen unioniin liittymistä kukin tuleva jäsenvaltio määrittelee kielen, jota se haluaa käyttää virallisena kielenään unionissa. Myöhemmät muutokset, olipa kyse sitten virallisen kielen lisäämisestä tai poistamisesta, on hyväksyttävä neuvostossa kaikkien jäsenvaltioiden yksimielisellä päätöksellä.

Virallisten kielten luettelo siis kehittyy jatkuvasti. Kieliä on lisätty uusien jäsenvaltioiden liittymisen yhteydessä, mutta toisinaan, kuten iirin tapauksessa, myös siksi, että kielen, jolla on asianomaisessa jäsenvaltiossa virallisen kielen asema mutta joka ei jäsenvaltion unioniin liittymisen hetkellä ollut yksi unionin virallisista kielistä, merkitys on kasvanut. Englannin kieli on puolestaan edelleen osa virallisten kielten luetteloa, vaikka Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistynyt kuningaskunta erosi unionista, muun muassa siksi, että se on edelleenkin kahden muun jäsenvaltion – Irlannin ja Maltan – virallinen kieli.

Tämä pyrkimys inklusiivisuuteen vaikutti myös SEU 55 artiklan 1 kohdan taustalla, jossa määrätään seuraavaa: ”Tämä sopimus, joka on laadittu yhtenä alkuperäisenä kappaleena bulgarian, englannin, espanjan, hollannin, iirin, italian, kreikan, kroaatin,

latvian, liettuan, maltan, portugalin, puolan, ranskan, romanian, ruotsin, saksan, slovakin, sloveenin, suomen, tanskan, tšekin, unkarin ja viron kielellä, ja jonka teksti on yhtä todistusvoimainen kullakin näistä kielistä, talletetaan Italian tasavallan hallituksen arkistoon, ja tämä hallitus toimittaa oikeaksi todistetun jäljennöksen siitä kunkin muun allekirjoittajavaltion hallitukselle.” Samoin on laita SEUT 24 artiklan neljännen kohdan osalta, jossa määrätään seuraavaa: ”Jokainen unionin kansalainen voi kirjoittaa tässä artiklassa tai Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 13 artiklassa tarkoitetulle toimielimelle tai elimelle jollakin Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 55 artiklan 1 kohdassa mainitulla kielellä ja saada vastauksen samalla kielellä.”

Näin ollen jokainen unionin kansalainen voi kääntyä unionin toimielinten puoleen valitsemallaan virallisella kielellä ja saada vastauksen samalla kielellä.⁸ Kaikki unionin yleisesti sovellettava lainsäädäntö julkaistaan *Euroopan unionin virallisessa lehdessä* kaikilla virallisilla kielillä. Yhteisöjen tuomioistuin vahvisti tämän esimerkiksi tuomiossaan C-108/01, jossa se katsoi, että ”oikeusvarmuutta koskeva pakottava vaatimus edellyttää, että asianomaisten on pystyttävä saamaan yhteisön säädöksestä tarkasti selville niille siitä aiheutuvien velvollisuuksien laajuus”, ja näin katsoessaan se hyväksyi vastaajien väitteen, jonka mukaan ”yhteisön säännösten soveltamisalan ja vaikutuksen on oltava selviä ja ennakoitavia yksityisille oikeussubjekteille, koska asiassa loukattaisiin muussa tapauksessa oikeusvarmuuden ja avoimuuden periaatetta. Annettujen sääntöjen on oltava laadittu siten, että henkilöiden, joita ne koskevat, on pystyttävä saamaan niistä tarkasti selville niille siitä aiheutuvien velvollisuuksien laajuus. Jos toimenpidettä ei ole julkaistu, yksityiselle ei voida asettaa kannettavaksi siitä johtuvia velvollisuuksia. Lisäksi yhteisön oikeudessa asetetut velvollisuudet on oltava helposti saatavilla sen jäsenvaltion kielellä, jossa velvollisuus tulee sovellettavaksi”.⁹

Unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö julkaistaan myös unionin tuomioistuimen ja unionin yleisen tuomioistuimen *oikeustapauskokoelmassa* kaikilla virallisilla kielillä.¹⁰

8| Isabelle Pingel, ”Le régime linguistique de l’Union européenne. Enjeux et perspectives”, *Revue de l’Union Européenne*, kesäkuu 2014, s. 328–330.

9| Tuomio 20.5.2003, Consorzio del Prosciutto di Parma ja Salumificio S. Rita SpA, C-108/01, [EU:C:2003:296](#), 85 ja 89 kohta.

10| Iirin kielen osalta tehdystä poikkeuksesta on vähitellen luovuttu ja sitä lakattiin kokonaan soveltamasta 31.12.2021 (ks. asetusta N:o 1/58 koskevien väliaikaisten toimenpiteiden jatkamisesta ja vaihteittaisesta käytöstä poistamisesta 3.12.2015 annettu neuvoston asetusta (EU, Euratom) 2015/2264 (EUVL 2015, L 322, s. 1)).

Perussopimukset tehdään kaikilla virallisilla kielillä, ja johdetun oikeuden toimet ovat todistusvoimaisia kaikilla virallisilla kielillä ja tämä on myös niiden sovellettavaksi tulemisen muodollinen edellytys.

Oikeudellinen monikielisyys, nuorallatanssimista ja ehdoton vaatimus

Kuten edellä on käynyt ilmi, institutionaalisen monikielisyyden säilyttäminen kansalaisten ja jäsenvaltioiden tarpeiden ja identiteetin kunnioittamiseksi edellyttää paitsi asianmukaisia resursseja myös jatkuvaa älyllistä työtä.¹¹

Unioni on nimittäin oikeusvaltioperiaatteeseen perustuva unioni, jonka oikeusjärjestyksessä kaikkia on kohdeltava yhdenvertaisesti ja jonka lainsäädännön oikeusvaikutusten on näin ollen oltava kaikkien ymmärrettävissä huolimatta siitä, että unionin lainsäädäntöä sovelletaan useilla eri kielillä ja että unionin kansalliset oikeusjärjestykset ovat erilaisia.¹² Direktiivien ja asetusten laatimiskielestä riippumatta niiden on oltava ymmärrettävissä samalla tavalla kaikilla kielillä ja kaikissa kansallisissa oikeusjärjestyksissä.¹³ Oikeudelliset käsitteet eivät ole eri oikeusjärjestyksissä samanlaisia.¹⁴ Joitain käsitteitä käytetään vain yhdessä tai useammassa oikeusjärjestyksessä eikä niille ole vastinetta toisissa oikeusjärjestyksissä. Toisia käsitteitä taas käytetään kaikissa oikeusjärjestyksissä, mutta niiden merkitys ei ole täysin sama, joko koska niiden sisältö on aineellisesti eri tai koska niillä on laajempi tai rajoitetumpi ulottuvuus.¹⁵

11 | Dorina Irimia, "Pour une nouvelle branche de droit? La traduction juridique, du droit au langage", *Revue Études de linguistique appliquée (ELA)*, nro 183, 2016, s. 329–341.

12 | Sylvie Monjean-Decaudin, "La juritraductologie, où en est-on en 2018?", teoksessa *La traduction juridique et économique – Aspects théoriques et pratiques*, Classiques Garnier, s. 17–31.

13 | Ks. esimerkiksi Christoph Sobotta, "Die Mehrsprachigkeit als Herausforderung und Chance bei der Auslegung des Unionsrechts. Praktische Anmerkungen aus der Perspektive des Kabinetts einer Generalanwältin", *Zeitschrift für Europäische Rechtslinguistik (ZERL)*, 2015.

14 | Caroline Reichling, "Terminologie juridique multilingue comparée", teoksessa Cristina. Mauro, Francesca Ruggieri (toim.), *Droit pénal, langue et Union européenne*, Droit de l'Union européenne – Colloques kokoelma, Éditions Bruylant, Bryssel, 2012.

15 | Esimerkiksi sanalla "crime" viitataan Englannin oikeudessa paljon laajempaan joukkoon rikoksia kuin Ranskan tai Belgian lainsäädännössä sillä seurauksella, että tämä hyvin tavallinen sana on itse asiassa oikeudellisesti monimerkityksinen.

Tämä tekee näistä käsitteistä vaikeasti käännettäviä tai jopa mahdottomia kääntää.¹⁶ Lisäksi joissain kielissä joistain käsitteistä voidaan käyttää yhtä ainoaa sanaa, kun eri kielillä ja oikeusjärjestyksissä käytettäisiin useita eri sanoja.¹⁷ Ranskan akatemian (Académie française) jäsen Barbara Cassin ehdottaa, että ”mahdottomana kääntää ei ole pidettävä sitä, mikä jätetään kääntämättä, vaan sitä, mikä on käännettävä (tai jätettävä kääntämättä) koko ajan uudelleen. Näihin erilaisuuden oireisiin, jotka ilmenevät kääntäjien alaviitteistä, kiteytyy älykkyys. – Kääntäminen on kykyä toimia erilaisuuden kanssa, ja me kaikki tarvitsemme tätä kykyä sekä kansalaisina että eurooppalaisina.”¹⁸

Näistä haasteista huolimatta kääntäjät, juristi-lingvistit ja tulkit hyödyntävät työssään kaikkia käsitteitä varmistaakseen, että unionin toimet ja niiden vaikutukset ymmärretään samalla tavalla kaikissa jäsenvaltioissa. Ajoittain tämä edellyttää oikeudellisten neologismien keksimistä tai sellaisten sanojen käyttämistä, joilla on itsenäinen merkityksensä unionin oikeudessa, vaikka ne vastaisivatkin jotakin kansallisessa lainsäädännössä käytettyä käsitettä.¹⁹ Kielipalvelujen henkilöstön työssä pyritään siis koko ajan paitsi kääntämään kieltä myös tulkitsemaan tietoa siten, että yleisölle välittyvä kussakin yksittäistapauksessa täsmälliset oikeusvaikutukset, vaikka useinkaan kieli tai oikeus ei tarjoa täysin vastaavaa ilmaisuja – ja samalla henkilöstö pyrkii huolehtimaan terminologian transversaalisesta ja diakronisesta johdonmukaisuudesta eli termien johdonmukaisuudesta eri tekstien ja eri aikoihin julkaistujen tekstien välillä.²⁰

16| Eikö suuri kirjailija Umberto Eco todennutkin, että kääntäminen tarkoittaa yleensä ”lähes saman asian sanomista”?

17| Saksan kielen sana *Vertrag* voi tarkoittaa ranskaksi sopimusta (contrat) tai kansainvälistä sopimusta (traité).

18| Barbara Cassin, ”La langue de l’Europe?”, nide 160 ja 161, nro 2–3, Éditions Belin, Po&sie, 2017, s. 154–159, 2017.

19| Esimerkiksi tehokkaan vaikutuksen käsite on tyypillisesti unionin oikeuden käsite; välittömän oikeusvaikutuksen (tuomio 5.2.1963, van Gend & Loos, 26/62, [EU:C:1963:1](#), s. 3) tai työntekijän (tuomio 19.3.1964, Unger, 75/63, [EU:C:1964:19](#), s. 347) käsitteet ovat puolestaan unionin oikeuden itsenäisiä käsitteitä.

20| Thierry Fontenelle, ”La traduction au sein des institutions européennes”, *Revue française de linguistique appliquée*, nide xxi, nro 1, 2016, s. 53–66.

Institutionaalinen monikielisyys

ja yksilöiden monikielisyys

Euroopan neuvosto on määritellyt kaksi eri monikielisyyden käsitettä eurooppalaisen kielitaidon viitekehyksen (CEFR) yhteydessä.

Vapaasti näitä määritelmiä lainaten institutionaalisella monikielisyydellä – tai lyhyemmin monikielisyydellä – (ranskaksi multilinguisme) tarkoitetaan tässä teoksessa useiden kielten rinnakkaiskäyttöä institutionaalisessa yhteydessä, olipa kyseinen instituutio sitten esimerkiksi kansallisvaltio, kuten Belgia tai Sveitsi, kansainvälinen järjestö, kuten Euroopan unioni, tai jopa julkinen tai yksityinen yhteisö tai yritys.

Sen sijaan yksilöiden monikielisyydellä (ranskaksi plurilinguisme) tarkoitetaan tässä teoksessa yksilöiden kykyä käyttää useita eri kieliä kulttuurisessa kontekstissaan alkaen aina heidän perheensä kielestä ja siirtyen heidän sosiaalisen ryhmänsä kieleen ja tämän jälkeen muiden perhekontekstin ulkopuolisten ryhmien kieleen. Yksilö, joka ilmaisee itseään useilla eri kielillä, vaikka epätäydellisestikin, on monikielinen.

Näin on luettava Alfredo Calot Escobaria, joka toimii tällä hetkellä unionin tuomioistuimen kirjaajana, kun hän kirjoittaa seuraavaa:

”Onko Euroopassa keksitty kieltä, joka ei olisi pelkkä keinotekoinen murre? Umberto Eco, joka pitää kääntämistä Euroopan kielenä, vastaisi tähän kysymykseen, että Euroopassa on onnistuttu tässä kääntämällä. Väitettä on kuitenkin korjattava: Euroopan kieli on institutionaalinen monikielisyys eli vaatimus siitä, että on kunnioitettava kaikkien virallisten kielten yhdenvertaisuutta, eikä tällainen monikielisyys ole ainoastaan loogista seurausta siitä, että unioni on vahvistanut jäsenvaltioiden yhdenvertaisuuden periaatteen ja jäsenvaltioiden kansallisten identiteettien kunnioittamisen periaatteen, vaan sitä on pidettävä myös unionin kansalaisuuden ehdottomana edellytyksenä. Varmasti voidaan myös lisätä, että paitsi kääntämistä Euroopan kielenä on pidettävä myös yksilöiden monikielisyyttä eli yksilöiden kykyä ilmaista itseään monikielisessä ympäristössä useilla edustetuilla kielillä ja siten rakentaa siltoja eri kielten ja niiden kulttuurien välille, joita kielet ilmentävät.”²¹

21 | Alfredo Calot Escobar, ”Le multilinguisme à la Cour de justice de l’Union européenne: d’une exigence légale à une valeur commune”, *Le multilinguisme dans l’Union européenne*, toim. Isabelle Pingel, Éditions Pedone, Pariisi, 2015, s. 55–71.

2. Monikielisyys Euroopan unionin tuomioistuimissa käytävien menettelyjen ytimessä

Oikeudellinen monikielisyys, unionin tuomioistuimen toimintaedellytys

Monikielisyys, jota unionin tuomioistuimelta edellytetään oikeudellisesti, on osana tuomioistuimen arkea myös ja ennen kaikkea sen toimintaedellytys. Unionin tuomioistuimen, jonka on tehtävänsä mukaisesti hallittava kaikki viralliset kielet, on huolehdittava joka päivä organisaationsa tosiasiallisesta monikielisyystään.²² Monikielisestä arjesta huolehtimalla tuomioistuin voi tehdä monikielisyystään toimintansa normatiivisena osatekijänä myös yhteisen arvon, joka näkyy koko toimielimessä.

2.1. Monikielisyys, olennainen osa oikeudenkäyntimenettelyjä

Unionin tuomioistuimessa sovellettavalla kielillä koskevalla järjestelyllä, josta määrätään unionin tuomioistuimen ja unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksissä, yksityisille taataan monikielinen mahdollisuus saattaa asiansa tuomioistuimen käsiteltäväksi. Oikeudenkäyntikielen määrittää unionin tuomioistuimen ennakkoratkaisumenettelyissä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ja kanteisiin perustuvissa menettelyissä – sekä unionin yleisessä tuomioistuimessa että unionin tuomioistuimessa – kantaja: oikeudenkäyntikieli määräytyy sen asiakirjan kielen mukaan, jolla menettely pannaan vireille. Kun menettelyn vireille panijana on jokin Euroopan unionin toimielin, joilla ei ole omaa kieltä, koska kaikki asetuksen 1/58 1 artiklassa luetellut kielet ovat toimielinten kieliä, menettelyn aloitusasiakirja – eli kannekirjelmä tai valituskirjelmä – laaditaan vastaajan kielellä riippumatta siitä, onko vastaajana luonnollinen henkilö, oikeushenkilö vai jäsenvaltio.

Näin ollen oikeudenkäyntikielenä voidaan käyttää mitä tahansa Euroopan unionin virallisista kielistä.²³ Kirjelmät on lähtökohtaisesti laadittava tällä kielellä, joka on myös istunnon kieli. Menettelyn lopuksi ratkaisukokoonpanon jäsenet allekirjoittavat oikeudenkäyntikielellä laaditun asiakirjan, jolla menettely päättyy.

22] Hubert Legal, "La traduction dans les juridictions multilingues: le cas de la Cour de justice des Communautés européennes", teoksessa *Langues et procès*, (toim.) Marie Cornu ja Marie-Eugénie Laporte-Legeais, Droit & Sciences sociales, LGDJ-Lextenso, Poitiers, 2015, s. 143–147.

23] Unionin tuomioistuimen työjärjestys, 8 luku, jonka otsikko on "Kielillä koskevat järjestelyt", 36 artikla ja sitä seuraavat artikkelit sekä unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestys, II osasto, jonka otsikko on "Kielillä koskevat järjestelyt", 44 artikla ja sitä seuraavat artikkelit.

Näin ollen unionin tuomioistuimen on kyettävä aina huolehtimaan siitä, että saapuvat oikeudenkäyntiasiakirjat voidaan kääntää mahdollisimman nopeasti kielelle, jota ratkaisukokoonpano osaa, että asianosaisten kuulemiseksi pidettävässä istunnossa läsnä olevat konferenssitulkit osaavat tulkata oikeudenkäyntikieltä muille istunnossa käytetyille kielille, kielille, joita ratkaisukokoonpanon jäsenet osaavat, ja toisaalta että käytettävissä on juristi-lingvistejä, jotka kääntävät ratkaisukokoonpanon antaman ratkaisun oikeudenkäyntikielelle, jotta se voidaan tosiasiallisesti antaa.²⁴

Yksilöiden monikielisyys on toimielimen todellisuutta, sillä toimielimessä työskentelee vain ihmisiä, jotka puhuvat useita kieliä. Lainkäyttötoiminnan monikielisyydellä ja koko toimielimen institutionaalisella monikielisyydellä viitataan eri asiaan (ks. 1.2 kohta), joka perustuu tietenkin olennaisesti oikeudellisesta kääntämisestä ja tulkkauksesta vastaavan monikielisyuden pääosaston toimintaan. Tuomioistuimen institutionaalista monikielisyyttä edistetään kuitenkin myös monissa muissa yksiköissä, jotka omalla toimialallaan ja resurssiensa rajoissa pyrkivät mahdollisimman kattavaan monikielisyyteen ja mahdollisimman monien oikeusjärjestyksien tuntemukseen ja huomioon ottamiseen – esimerkiksi tiedotusosastolla, molemmissa kirjaamoissa tai tutkimus- ja dokumentaatio-osastolla. Viimeksi mainitut osastot on lisäksi organisoitu siten, että niissä on sekä oikeudellista että kielellistä asiantuntemusta.

Kuten edellä on käynyt ilmi, monikielisyys on osa unionin tuomioistuimessa käytävää menettelyä sen alusta loppuun saakka, ja se, voiko ja kuinka tehokkaasti unionin tuomioistuin voi harjoittaa lainkäyttötoimintaa, määräytyy viime kädessä sen mukaan, onko sillä käytössään riittävät käännös- ja tulkkauresurssit, oli kyse sitten henkilötyövuosien määrästä, osatuista kielistä tai työn laadusta. Toisin sanoen oikeudellinen monikielisyys ei ole enää vain rikkaus ja arvo: se on tuomioistuimen toiminnan oikeudellinen ja toiminnallinen edellytys, sillä unionin tuomioistuimen ja unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestysten mukaisesti monikielisyys on keskeinen osa tuomioistuinten työskentelytapaa ja se on kaikkien unionin tuomioistuimissa käytävien oikeudenkäyntien ytimessä.²⁵

24] Juristi-lingvistit kääntävät ratkaisut myös muille virallisille kielille, jotta ne voidaan julkaista, ellei toimielimen valikoivan julkaisupolitiikan mukaisesti päätetä resurssien säästämiseksi, että kyseistä ratkaisua ei julkaista *oikeustapauskokoelmassa*.

25] Marc-André Gaudissart, "Le régime et la pratique linguistiques de la Cour de justice des Communautés européennes", *Cahiers du Collège d'Europe*, nro 10, Éditions Peter Lang, Bryssel, 2010, s. 137. Vaikka artikkeli on laadittu ennen Lissabonin sopimuksen voimaantuloa, se on lähtökohdiltaan ja menettelyjen monikielisyuden kuvauksen osalta edelleenkin pätevä.

2.2. Asian käsittelyn kirjallinen vaihe

Jokaiseen menettelyyn sisältyy kirjallinen vaihe, oli pa kyse sitten ennakkoratkaisumenettelystä, kanteesta, muutoksenhausta tai SEUT 218 artiklan 11 kohdan mukaisesta lausunnosta.

2.2.1. Ennakkoratkaisumenettely

Ennakkoratkaisumenettely on kansallisten tuomioistuinten ja unionin tuomioistuimen keskeinen yhteistyöväline, jonka avulla varmistetaan unionin oikeuden yhdenmukainen soveltaminen. Ennakkoratkaisumenettelyssä on kyse dialogista, johon kansalliset tuomioistuimet voivat aina ryhtyä, kun ne epäilevät jonkin unionin toimen pätevyyttä tai ovat epävarmoja siitä, miten unionin oikeutta on tulkittava. Tällä menettelyllä, josta määrätään nykyisin SEUT 267 artiklassa,²⁶ on ollut keskeinen rooli unionin oikeuden kehittämisessä, sillä ennakkoratkaisupyyntöjen perusteella on annettu joukko keskeisiä tuomioita, joissa on tulkinnalla vahvistettu unionin kansalaisten oikeuksia ja velvollisuuksia – ja monet näistä oikeuksista on kirjattu perussopimuksiin, kun perussopimuksia on myöhemmin muutettu. Riippumatta siitä, käsittelee kansallinen tuomioistuin asiaa viimeisen oikeusasteen tuomioistuimena vai ei, kun kansallinen tuomioistuin katsoo, että yksi tai useampi asianosaisten esittämistä tai mahdollisesti viran puolesta tutkittavista unionin johdetun oikeuden toimen pätemättömyyttä koskevista perusteista on perusteltu, sen on lykättävä asian käsittelyä ja pyydettävä unionin tuomioistuimelta unionin toimen pätevyuden arviointia ennakkoratkaisumenettelyssä.²⁷ Lisäksi kansallinen tuomioistuin, joka on epävarma siitä, miten unionin oikeutta on tulkittava, voi esittää unionin tuomioistuimelle yhden tai useamman ennakkoratkaisukysymyksen unionin oikeuden tulkinnasta, mutta jos kyseinen kansallinen tuomioistuin käsittelee asiaa viimeisenä oikeusasteena, sillä on velvollisuus esittää tällainen ennakkoratkaisupyyntö. Syy tähän on selvä. Jäsenvaltioiden ylempien tuomioistuinten oikeuskäytäntö ei voi olla ristiriidassa unionin oikeuden kanssa ja saada lainvoiman siten, että tähän ristiriitaan ei voida edes vedota.

26] Ks. unionin tuomioistuimen työjärjestys, III osasto, jonka otsikko on ”Ennakkoratkaisupyyntöt”, 93 artikla ja sitä seuraavat artikkelit.

27] Tuomio 10.1.2006, IATA ja ELFAA, C-344/04, [EU:C:2006:10](#), 30 kohta (ks. myös lehdistötiedote nro 1/06).

On huomautettava, että tämän teoksen valmistuessa vuoden 2023 alussa neuvostolle on esitetty ehdotus Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännöstä tehdyn pöytäkirjan N:o 3 muuttamisesta, jotta osa ennakkoratkaisuasioista voitaisiin siirtää unionin yleisen tuomioistuimen ratkaistavaksi. Kyse olisi ennakkoratkaisupyyntöistä, jotka koskevat yksinomaan yhtä tai useampaa seuraavista erityisasioista: yhteinen arvonlisäverojärjestelmä, valmisteverotus, tullikoodeksi ja tavaroiden tariffiluokittelu yhdistetyssä nimikkeistössä, matkustajille annettava korvaus ja apu, kasvihuonekaasujen päästöoikeuksien kaupan järjestelmä.

Kaikki Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 267 artiklan nojalla esitetyt ennakkoratkaisupyyntöt pannaan yhä vireille unionin tuomioistuimessa. Unionin tuomioistuin siirtää ennakkoratkaisupyyntönsä unionin yleiselle tuomioistuimelle tarkastettuaan, että pyyntö koskee yksinomaan yhtä tai useampaa kyseisistä asioista.

Ennakkoratkaisupyyntö eli asiakirja, jolla ennakkoratkaisumenettely tulee vireille

Ennakkoratkaisumenettely tulee vireille välipäätöksellä, jolla kansallinen tuomioistuin saattaa unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi unionin oikeuden pätevyyttä tai tulkintaa koskevan kysymyksen. Kansallinen tuomioistuin laatii ennakkoratkaisupyyntönsä omalla kielellään, ja oikeudenkäyntikieli unionin tuomioistuimessa määräytyy ennakkoratkaisupyyntönsä kielen mukaan. Jos unionin tuomioistuin päättää yhdistää useampia asioita,²⁸ joiden oikeudenkäyntikieli on eri, yhdistettyjen asioiden oikeudenkäyntikieliä ovat kaikki nämä kielet.

Kun ennakkoratkaisupyyntö on kirjattu saapuneeksi unionin tuomioistuimen kirjaamossa, se lähetetään eri yksiköille, jotka osallistuvat menettelyyn, eli tuomioistuimen presidentin kabinetille, tutkimus- ja dokumentaatio-osastolle sekä tietenkin oikeudellisen kääntämisen palvelulle.²⁹ Ennakkoratkaisupyyntö tai ennakkoratkaisupyyntönsä tiivistelmä, jonka oikeudellisen kääntämisen palvelu laatii unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 98 artiklan mukaisesti, nimittäin käännetään muille virallisille kielille.

28| Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 54 artikla ja unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 68 artikla.

29| Marjolaine Roccati, "Translation and Interpretation in the European Reference for a Preliminary Ruling", *Études de linguistique appliquée (ELA)*, nide 183, nro 3, 2016, s. 297–307.

Tämän jälkeen kirjaamo antaa sen tiedoksi paitsi kansallisen oikeudenkäynnin asianosaisille myös kaikille jäsenvaltioille, Euroopan komissiolle ja tarvittaessa unionin toimielimelle, elimelle tai laitokselle, joka on antanut toimen, jonka pätevyys tai tulkinta on riidan kohteena, sekä – jos asiassa on kyse jostain Euroopan talousalueesta (ETA) tehdyn sopimuksen soveltamisalasta – kyseisen sopimuksen muille sopimuspuolille sekä kyseisessä sopimuksessa tarkoitetulle EFTAn valvontaviranomaiselle.³⁰ Erityisesti kansalliset viranomaiset tarvitsevat ennakkoratkaisupyynnöstä version kielellä, jonka ne hallitsevat täydellisesti, jotta niillä on parhaat mahdolliset edellytykset käyttää oikeuttaan esittää kirjallisia huomautuksia asetetussa määräajassa (kaksi kuukautta) ja myöhemmin oikeuttaan osallistua istuntoon. Tästä syystä oikeudellisen kääntämisen palvelu huolehtii – yleensä 20 työpäivän kuluessa – ennakkoratkaisupyynnön tai sen tiivistelmän kääntämisestä lähdekielestä kaikille muille unionin virallisille kielille. Koska ennakkoratkaisupyynnön voidaan esittää millä tahansa unionin 24 virallisesta kielestä, oikeudellisen kääntämisen palvelun on hallittava kaikki 552 mahdollista kieliparia (24 x 23 kieltä). Vaikka käytännössä ennakkoratkaisupyynnön käännetään toki myös maltan ja iirin kielistä,³¹ ennakkoratkaisupyynnön ei tällä hetkellä käännetä näille kielille, koska Malta ja Irlanti voivat toimia englanninkielisen version perusteella, koska englanti on virallinen kieli molemmissa näissä maissa. On huomattava, että varsinaisen ennakkoratkaisupyynnön lisäksi oikeudellisen kääntämisen palvelu kääntää kaikille virallisille kielille, myös iirin ja maltan kielille, myös *Euroopan unionin virallisessa lehdessä* (EUVL) julkaistavan tiedonannon, josta ilmenevät esitetyt ennakkoratkaisukysymykset. Myös ratkaisu, jonka antamiseen menettely päättyy, käännetään näille kielille, ja myös siitä julkaistaan tiedonanto EUVL:ssä.

30| Ks. Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännöstä tehdyn pöytäkirjan 23 artikla. Todettakoon myös, että jos ennakkoratkaisupyynnöön sovelletaan kiireellistä ennakkoratkaisumenettelyä (unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 107 artikla), muut jäsenvaltiot kuin se jäsenvaltio, jonka tuomioistuin on esittänyt ennakkoratkaisupyynnön, eivät voi esittää kirjallisia huomautuksia mutta voivat esittää väitteitä asianosaisten kuulemiseksi järjestettävässä istunnossa, joka on aina pidettävä kiireellisessä ennakkoratkaisumenettelyssä.

31| Ensimmäisen ennakkoratkaisupyynnön iiriksi esitti vuonna 2020 Ard-Chúirt (ylempi piirituomioistuin, Irlanti). Tässä asiassa, jonka unionin tuomioistuin ratkaisi 17.3.2021 antamallaan tuomiolla *An tAire Talmhaíochta Bia agus Mara ym. (C-64/20, EU:C:2021:207)*; ks. myös lehdistötiedote nro 42/21), oli kyse mm. yksityisten oikeudesta saada tietoa omalla kielellään. Kyse oli tarkemmin ottaen eläinlääkkeiden uloimmissa pakkauksissa olevista tiedoista.

Huomautukset

Asianosaisten ja osapuolten, joilla on oikeus esittää kirjallisia huomautuksia, on esitettävä huomautuksensa kahden kuukauden määräajassa. Tällaisia asianosaisia ja osapuolia ovat ennakkoratkaisua pyytäneessä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan pääasian asianosaiset ja – ellei ennakkoratkaisupyyntöön sovelleta kiireellistä ennakkoratkaisumenettelyä (ks. 2.2.4 kohta) – muut Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 23 artiklassa tarkoitetut osapuolet eli jäsenvaltiot, komissio ja tarvittaessa unionin se toimielin, elin tai laitos, joka on hyväksynyt säädöksen, jonka pätevydestä tai tulkinnasta on kyse. SEUT 267 artiklassa tarkoitetuissa tapauksissa oikeus esittää kirjallisia huomautuksia voi olla myös ETA-sopimuksen muilla sopimuspuolilla kuin jäsenvaltioilla sekä kyseisessä sopimuksessa tarkoitetulla EFTAn valvontaviranomaisella, jos on kyse jostain sopimuksen soveltamisalasta. Myös kolmannet valtiot voivat esittää tällaisia kirjallisia huomautuksia, jos tiettyä alaa koskevassa neuvoston ja yhden tai useamman kolmannen valtion välillä tehdyssä sopimuksessa määrätään, että kolmansilla valtioilla on oikeus esittää kirjelmiä tai kirjallisia huomautuksia siinä tapauksessa, että jonkin jäsenvaltion tuomioistuin esittää unionin tuomioistuimelle kyseisen sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan ennakkoratkaisukysymyksen.³²

Huomautukset annetaan tiedoksi samoille asianosaisille ja osapuolille kuin ennakkoratkaisupyyntökin. Unionin tuomioistuimen oikeudellisen kääntämisen palvelu ei käännä huomautuksia, jotka laaditaan jollain unionin virallisista kielistä, kaikille virallisille kielille vaan ainoastaan kielelle, jota kaikki unionin tuomioistuimen jäsenet osaavat, eli niin sanotulle päätösneuvottelun kielelle, joka on ranska (ks. 3.6.1 kohta). Jos huomautukset on laadittu muulla kuin oikeudenkäyntikielellä, ne käännetään myös oikeudenkäyntikielelle. Huomautusten laatimiskieli määräytyy eri tavalla eri tilanteissa.

Pääasian asianosaiset, jäsenvaltio, jonka tuomioistuin on pyytänyt ennakkoratkaisua, ja toimielimet esittävät huomautuksensa oikeudenkäyntikielellä

Pääasian asianosaisten huomautukset laaditaan ja ne on aina laadittava oikeudenkäyntikielellä. Ne on siis käännettävä ainoastaan ranskaksi toimielimen sisäistä käyttöä varten. Pääasian asianosaisten huomautukset annetaan tiedoksi kaikille muille

32| Ks. Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännöstä tehdyn pöytäkirjan 23 artiklan neljäs kohta.

osapuolille oikeudenkäyntikielellä ja ranskaksi. Komissio ja muut toimielimet esittävät huomautuksensa oikeudenkäyntikielellä ja toimittavat niiden liitteenä ranskankielisen käännöksen unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 57 artiklan 3 kohdan mukaisesti.

Muut osapuolet voivat esittää huomautuksensa muulla kuin oikeudenkäyntikielellä

Eräisiin osapuoliin sovelletaan poikkeusta, jonka nojalla ne voivat jättää tietyt kirjelmät muulla kuin oikeudenkäyntikielellä (unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 38 artiklan 4–6 kohta). Erityisesti jäsenvaltioilla on oikeus toimittaa huomautuksensa ennakkoratkaisumenettelyssä omalla virallisella kielellään. Nämä huomautukset on siis käännettävä oikeudenkäyntikielelle, mutta myös ranskaksi unionin tuomioistuimen käyttöä varten. Unionin tuomioistuimen oikeudellisen kääntämisen palvelu kääntää tällaiset huomautukset. On aivan keskeistä, että jäsenvaltiot voivat tuoda ennakkoratkaisuasiasa koskevan oikeudellisen analyysinsä unionin tuomioistuimen tietoon, sillä ennakkoratkaisumenettelyssä annettava unionin oikeuden tulkintaa koskeva ratkaisu sitoo kyseisten jäsenvaltioiden lainsäädäntö-, toimeenpanto- ja tuomiovaltaa.

Se, kuinka montaa kieltä ennakkoratkaisumenettelyssä käytetään, on usein merkittävä indikaattori siitä, kuinka kiinnostuneita jäsenvaltiot ovat asiasta.

Vastaavasti Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 23 artiklan neljännessä kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa ETA-sopimuksen sopimuspuolina olevat valtiot ja kolmannet valtiot voivat toimittaa huomautuksensa muulla virallisella kielellä kuin oikeudenkäyntikielellä. Unionin tuomioistuimen oikeudellisen kääntämisen palvelu kääntää myös nämä huomautukset oikeudenkäyntikielelle ja ranskaksi asian käsittelyä varten unionin tuomioistuimessa.

Oikeudellisen kääntämisen palvelu pyrkii toimittamaan ennakkoratkaisumenettelyssä esitettyjen huomautusten käännösversiot kahden kuukauden kuluessa niiden jättämisestä, sillä tavoitteena on, että kaikki asian tutkimisen edellyttämät käännökset ovat saatavilla kahden kuukauden kuluessa siitä, kun viimeiset huomautukset esitetään ja asian käsittelyn kirjallinen vaihe siis päättyy.

2.2.2. Kanteet ja muutoksenhaut

Sekä unionin tuomioistuimessa että unionin yleisessä tuomioistuimessa voidaan nostaa kanteita.³³

Unionin tuomioistuimessa käsitellään seuraavia kanteita ja muutoksenhakuja:

- Jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevan kanteen nostaa komissio tai – harvemmin – jokin jäsenvaltio. Tällaisen kanteen yhteydessä unionin tuomioistuin valvoo, että jäsenvaltiot noudattavat unionin oikeuden mukaisia velvoitteitaan. Jos unionin tuomioistuin toteaa, että jäsenvaltio on laiminlyönyt jotakin jäsenyysvelvoitettaan, jäsenvaltion on lopetettava jäsenyysvelvoitteiden vastainen menettelytapansa viipymättä. Jos komissio saattaa jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevan asian uudelleen unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi ja unionin tuomioistuin toteaa, että asianomainen jäsenvaltio ei ole noudattanut sen tuomiota, se voi määrätä jäsenvaltion suorittamaan kiinteämääräisen hyvityksen tai uhkasakon. Jos jäsenvaltio on kuitenkin jättänyt ilmoittamatta komissiolle toimenpiteistä, joilla direktiivi saatetaan osaksi kansallista lainsäädäntöä, unionin tuomioistuin voi komission ehdotuksesta määrätä taloudellisen seuraamuksen asianomaiselle jäsenvaltiolle jo ensimmäisen jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevan tuomion antamisen yhteydessä.³⁴
- Kumoamiskanne on kannetyyppi, jolla jäsenvaltio voi vaatia unionin tuomioistuinta kumoamaan Euroopan parlamentin tai neuvoston toteuttaman toimen (lukuun ottamatta neuvoston valtioneuvoston päätöksiä, polkumyyniä koskevia toimia ja toimia, joilla se käyttää täytäntöönpanovaltaa) ja jolla unionin toimielin voi vaatia unionin tuomioistuinta kumoamaan unionin jonkin toisen toimielimen, elimen tai laitoksen toteuttaman toimen.³⁵ Unionin yleinen tuomioistuin on toimivaltainen

33| Ks. unionin tuomioistuimen työjärjestyksen IV osasto, jonka otsikko on "Kanteet", 119 artikla ja sitä seuraavat artiklat sekä unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen III osasto, jonka otsikko on "Kanteet", 50 artikla ja sitä seuraavat artiklat.

34| Ks. Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 258–260 artikla.

35| Toimia ovat erityisesti asetukset, direktiivit ja päätökset.

ratkaisemaan ensimmäisenä oikeusasteena kaikki muut kumoamiskanteet ja muun muassa yksityisten esittämät kumoamiskanteet.³⁶

- Laiminlyöntikanteen yhteydessä unionin tuomioistuin tutkii, onko unionin toimielin, elin tai laitos laillisesti jättänyt toimimatta jossain asiassa. Jos unionin tuomioistuin toteaa, että toimimatta jättäminen on lainvastaista, asianomaisen toimielimen on lopetettava toimimatta jättäminen toteuttamalla asianmukaiset toimenpiteet. Laiminlyöntikanteen tutkiminen kuuluu joko unionin tuomioistuimen tai unionin yleisen tuomioistuimen toimivaltaan samojen kriteerien mukaan kuin kumoamiskanteenkin tutkiminen.³⁷
- Valituksella unionin tuomioistuinta voidaan vaatia kumoamaan unionin yleisen tuomioistuimen antama tuomio tai määräys, ja siinä esitettyjen valitusperusteiden on koskettava vain oikeudellisia seikkoja. Jos asia on ratkaisukelpoinen, unionin tuomioistuin voi ratkaista asian itse lopullisesti. Jos asia ei ole ratkaisukelpoinen, unionin tuomioistuin palauttaa asian unionin yleiseen tuomioistuimeen, jota unionin tuomioistuimen valituksesta antama ratkaisu sitoo.³⁸ Valitusmenettelyä ei käsitellä jäljempänä erikseen, koska valitukset käsitellään unionin tuomioistuimessa samalla tavalla kuin kanteetkin, mukaan lukien käännösten tekemisen ja tiedoksiantamisen osalta.

Unionin yleisessä tuomioistuimessa käsitellään seuraavia kanteita:

- luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön nostama kanne, jolla vaaditaan kumoamaan unionin toimielimen, elimen tai laitoksen hänelle osoittama säädös tai säädös, joka koskee häntä suoraan ja erikseen, tai sääntelytoimi, joka koskee häntä suoraan ja joka ei edellytä täytäntöönpanotoimenpiteitä; tai tällaisen henkilön nostama kanne, jolla hän vaatii tuomioistuinta toteamaan,

36| Ks. SEUT 263 artikla, SEUT 256 artiklan 1 kohta ja Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännöstä tehdyn pöytäkirjan 51 artikla.

37| Ks. SEUT 265 artikla, SEUT 256 artiklan 1 kohta ja Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännöstä tehdyn pöytäkirjan 51 artikla.

38| Ks. Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännöstä tehdyn pöytäkirjan 56–58 ja 61 artikla. Ks. myös unionin tuomioistuimen työjärjestyksen V osasto, joka koskee ”Muutoksenhakuja”.

että unionin toimielin, elin tai laitos on oikeudettomasti jättänyt lausumatta jostain asiasta³⁹

- jäsenvaltioiden komissiota vastaan nostamat kanteet sekä jäsenvaltioiden kanteet neuvoston valtiontukipäätöksistä, kauppaa suojaavista toimenpiteistä (polkumyynti) ja toimista, joilla neuvosto käyttää täytäntöönpanovaltaa⁴⁰
- kanteet, joilla vaaditaan korvausta unionin toimielinten, elinten tai laitosten tai niiden henkilöstön aiheuttamista vahingoista
- kanteet, jotka perustuvat unionin tekemiin sopimuksiin, joissa nimenomaisesti määrätään unionin yleisen tuomioistuimen toimivallasta
- teollis- ja tekijänoikeuksia koskevat kanteet, joilla riitautetaan Euroopan unionin teollisoikeuksien viraston (EUIPO) tai yhteisön kasvilajikeviraston (CPVO) antama päätös
- unionin toimielinten ja niiden henkilöstön väliset työ- tai virkasuhderiidat sekä unionin sosiaaliturvajärjestelmää koskevat riidat.⁴¹

Unionin yleisen tuomioistuimen ratkaisuihin voidaan vain oikeuskysymysten osalta hakea muutosta unionin tuomioistuimelta kahden kuukauden kuluessa.⁴²

Kanne- tai valituskirjelmä eli asiakirja, jolla menettely tulee vireille

Kanne pannaan vireille kannekirjelmällä (ja muutoksenhaku valituskirjelmällä), ja sen laatimiskielestä tulee ipso facto oikeudenkäyntikieli.⁴³ Kun kanne- tai valituskirjelmä on jätetty asianomaisen tuomioistuimen kirjaamoon, se annetaan tiedoksi vastaajalle

39| Ks. SEUT 263 ja SEUT 265 artikla.

40| Ks. Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännöstä tehdyn pöytäkirjan 51 artikla.

41| Ks. tässä järjestyksessä SEUT 268, SEUT 270 ja SEUT 272 artikla.

42| Ks. Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännöstä tehdyn pöytäkirjan 56–58 artikla ja unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 167 ja 168 artikla (V osasto, jonka otsikko on ”Muutoksenhaku unionin yleisen tuomioistuimen ratkaisuihin”).

43| Yksityiset ja jäsenvaltiot voivat valita kielen, jolla ne laativat kanne- tai valituskirjelmänsä. Unionin toimielimet, elimet ja laitokset laativat tällaisen kirjelmän vastaajan kielellä.

ja toimitetaan oikeudellisen kääntämisen palvelulle käännettäväksi päätösneuvottelun kielelle. Siinä harvinaisessa tapauksessa, että jäsenvaltio nostaa kanteen toista jäsenvaltiota vastaan,⁴⁴ on huolehdittava siitä, että kannekirjelmä ja muut myöhemmin esitetyt kirjelmät käännetään myös toisen jäsenvaltion kielelle.⁴⁵

Kanteista ja valituksista julkaistaan EUVL:ssä tiedonanto, jossa esitetään yhteenvedo kanne- tai valitusperusteista, kanteen tai valituksen pääasiallisista perusteluista ja esitetyistä vaatimuksista. Tiedonannon julkaisupäivästä alkaa kulua kuuden viikon määräaika⁴⁶ (unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 130 artikla ja unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 143 artikla), jonka kuluessa niiden, joita asia koskee, on esitettävä mahdollinen väliintulohakemuksensa.

Kirjelmät

Kanteiden tai valitusten yhteydessä asianosaiset esittävät kanne- tai valituskirjelmän ja vastinekirjelmän.⁴⁷ Unionin tuomioistuimessa (työjärjestyksen 126 artikla) tai unionin yleisessä tuomioistuimessa (työjärjestyksen 83 artikla) käsiteltävän kanteen yhteydessä järjestetään toinenkin kirjelmien vaihto, ellei asianomainen tuomioistuin katso, että toinen kirjelmien vaihto ei ole tarpeen, esimerkiksi, koska asiassa sovelletaan nopeutettua menettelyä tai koska asianosaiset itse pitävät sitä tarpeettomana. Jos menettelyyn liittyy

44| Tällaisista kanteista oli kyse arkaluontoisessa asiassa, jossa unionin tuomioistuin antoi 16.10.2012 tuomionsa Unkari v. Slovakia (C-364/10, [EU:C:2012:630](#); ks. myös lehdistötiedote nro 131/12), 31.1.2020 annettua tuomiossa Slovenia v. Kroatia (C-457/18, [EU:C:2020:65](#); ks. myös lehdistötiedote nro 9/20) ja asiassa C-121/21 R, Tšekki v. Puola, jossa unionin tuomioistuimen varapresidentti antoi kaksi määräystä, ensimmäisen toukokuussa ja toisen syyskuussa 2021 (ks. myös lehdistötiedote nro 89/21, lehdistötiedote nro 159/21 ja lehdistötiedote nro 23/22).

45| Tässä yhteydessä voidaan mainita, että unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 45 artiklan 4 kohdassa säädetään poikkeuksesta, jonka mukaan kantaja valitsee oikeudenkäyntikielen, kun unionin yleisen tuomioistuimen käsiteltäväksi saatetaan teollis- ja tekijänoikeuksia koskevien sääntöjen soveltamista koskeva EUIPO:n valituslautakunnan päätöksestä nostettu kanne. Jos kyseisessä valituslautakunnassa asian käsittelyyn osallistunut osapuoli kuitenkin vastustaa kantajan valitsemaa oikeudenkäyntikieltä määräajassa, oikeudenkäyntikielenä käytetään riidanalaisen päätöksen kieltä. Tässä tapauksessa kannekirjelmä käännetään oikeudenkäyntikielelle niin ikään oikeudellisen kääntämisen palvelussa.

46| Väliintulohakemus on esitettävä kuukauden kuluessa, kun on kyse valituksesta unionin tuomioistuimeen (ks. unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 190 artiklan 2 kohta).

47| Tämä alaviite ei koske teoksen suomenkielistä versiota.

toinen kirjelmien vaihto, kantaja ja vastaaja voivat jättää vastauksen ja asianomainen tuomioistuin voi täsmentää, mitä kysymyksiä vastauksissa on syytä käsitellä.

Toinen kirjelmien vaihto ei sen sijaan ole automaattinen osa menettelyä silloin, kun asiassa on kyse valituksesta unionin tuomioistuimeen tai unionin yleisessä tuomioistuimessa nostetusta teollis- tai tekijänoikeuksia koskevasta kanteesta. Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 175 artiklan mukaan valittaja voi nimittäin jättää vastauksen vain, jos unionin tuomioistuimen presidentti antaa siihen nimenomaisesti luvan – ja jos presidentti antaa luvan, hän voi rajoittaa valittajan tai vastaajan vastauskirjelmän sivumäärää ja niissä käsiteltäviä asioita.

Väliintulohakemuksia, niistä esitettyjä huomautuksia ja varsinaisia väliintulokirjelmia, liitännäiskanteita tai liitännäisvalituksia sekä liitännäiskanteiden tai liitännäisvalitusten vastineita käsitellään kielellisesti samalla tavalla kuin pääkanteen tai päävalituksen perusteella esitettyjä kirjelmiäkin.

Koska kaikki tällaiset kirjelmät on toimitettava oikeudenkäyntikielellä, unionin tuomioistuimen oikeudellisen kääntämisen palvelu kääntää ne vain päätösneuvottelun kielelle, ellei väliintulijana ole jokin jäsenvaltio. Jäsenvaltio nimittäin esiintyy väliintulijana jollakin virallisista kielistään,⁴⁸ jolloin syntyy tarve kääntää väliintulohakemus ja varsinainen väliintulokirjelmä paitsi päätösneuvottelun kielelle myös oikeudenkäyntikielelle. Oikeudellisen kääntämisen palvelu pyrkii kääntämään nämä tekstit – ainakin kanne- ja valituskirjelmät, vastineet, kantajan tai valittajan vastauskirjelmät ja vastaajan vastauskirjelmät – yleensä kahden kuukauden kuluessa niiden toimittamisesta.

48| Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 38 artiklan 4 kohta ja unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 46 artiklan 4 kohta.

Väliintulo

Väliintulijat

Institutionaalista monikielisyyttä menettelyn asianosaisten yhdenvertaisen kohtelun takeena sovelletaan ainoastaan ennakkoratkaisumenettelyn tai kanteella vireille saatetun menettelyn asianosaisiin. Sillä ei turvata väliintulijoiden yhdenvertaisuutta,⁴⁹ vaan väliintulijoiden on – vaikka väliintulijoiden sijoittautumisjäsenvaltion virallinen kieli ei olisikaan asian oikeudenkäyntikieli – käytettävä oikeudenkäyntikieltä, vaikka tämä tarkoittaisikin, että niiden on käytettävä yksityisiä käännöspalveluja ennen kirjelmien jättämistä.⁵⁰

Tästä poikkeuksesta on kuitenkin yksi poikkeus. Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 38 artiklan 4 kohdan ja unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 46 artiklan 4 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat nimittäin käyttää omaa virallista kieltään, kun ne esiintyvät väliintulijoina unionin tuomioistuimessa tai unionin yleisessä tuomioistuimessa vireillä olevassa oikeusriidassa. Saman periaatteen mukaisesti ETA-sopimuksen osapuolina olevat valtiot sekä EFTAn valvontaviranomainen voivat unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 38 artiklan 5 kohdan ja unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 46 artiklan 5 kohdan nojalla päättää, että ne eivät käytä oikeudenkäyntikieltä, vaan jotain muuta unionin virallista kieltä. Tällaisten väliintulijoiden väliintulokirjelmät käännetään siis oikeudenkäyntikielelle, jotta myös oikeusriidan asianosaiset voivat tutustua niihin

49| Väliintulosta määrätään Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 40 artiklassa:

”Jäsenvaltiot ja unionin toimielimet voivat olla väliintulijoina unionin tuomioistuimessa vireillä olevissa asioissa.

Tämä oikeus on myös unionin elimillä ja laitoksilla sekä kaikilla muilla, jotka pystyvät osoittamaan, että unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi saatetun asian ratkaisu koskee niiden etua tai heidän etuaan. Luonnolliset henkilöt tai oikeushenkilöt eivät voi olla väliintulijoina jäsenvaltioiden keskinäisissä asioissa, unionin toimielimien keskinäisissä asioissa eikä jäsenvaltioiden ja unionin toimielimien välisissä asioissa.

Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen muut sopimuspuolet kuin jäsenvaltiot, sekä kyseisessä sopimuksessa tarkoitettu EFTAn valvontaviranomainen, voivat olla väliintulijoina unionin tuomioistuimessa vireillä olevissa asioissa, jos on kyse jostain tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvasta asiasta, sanotun kuitenkin rajoittamatta toisen kohdan soveltamista.

Väliintulokirjelmässä saadaan esittää vain jonkun asianosaisten vaatimuksia tukevia vaatimuksia.”

50| Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 38 artiklan 1 kohta ja ja unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 46 artiklan 1 kohta.

ja halutessaan esittää väliintulokirjelmää koskevia huomautuksia. Väliintulokirjelmat kääntää unionin tuomioistuimen oikeudellisen kääntämisen palvelu.

2.2.3. Lausuntomenettelyt

SEUT 218 artiklan 11 kohdassa tarkoitettuun lausuntomenettelyyn,⁵¹ joka alkaa jäsenvaltion, Euroopan parlamentin, neuvoston tai komission lausuntopyynnöllä, joka koskee sitä, onko sopimus, jonka unioni suunnittelee tekevänsä kolmannen valtion tai kansainvälisen järjestön kanssa, yhteensopiva perussopimusten kanssa tai onko unioni tai sen toimielin toimivaltainen kyseisen sopimuksen tekemiseen, sovelletaan hyvin omalaatuista kieliä koskevaa järjestelyä. Kaikki unionin viralliset kielet ovat nimittäin automaattisesti lausuntomenettelyn kieliä. Tämä tarkoittaa, että lausuntopyynnön kysymykset on käännettävä kaikille virallisille kielille, jotta ne voidaan julkaista EUVL:ssä. Koska lausuntomenettelyt ovat hyvin tärkeitä ja tiedotusvälineet ovat niistä kiinnostuneita, oikeudellisen kääntämisen palvelu tuottaa lausuntomenettelyyn liittyvät käänöksensä tavallista nopeammin, jotta unionin tuomioistuimen työskentely ei lainkaan viivästyisi.

2.2.4. Menettelyjen nopeuttaminen

Edellä on mainittu, millaisin määräajoin käännökset on tuotettava. On kuitenkin huomattava, että riippumatta siitä, mistä menettelystä on kyse, näitä määräaikoja voidaan lyhentää huomattavasti hyvän oikeudenkäytön tai perusoikeuksien suojan nimissä.

Kun menettelyn nopeuttamisesta päätetään unionin tuomioistuimen työjärjestyksen tai unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen mukaisesti, käytännössä kääntämiselle asetettuja määräaikoja lyhennetään ajoittain jopa radikaalisti:

- Nopeutetut menettelyt (unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 105, 133 ja 190 artikla ja unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 151 artikla). Tuomioistuin voi päättää soveltaa nopeutettua menettelyä joko jonkun asianosaisen pyynnöstä tai ennakkoratkaisupyyntöjen osalta kansallisen tuomioistuimen pyynnöstä tai omasta aloitteestaan. Tällainen päätös merkitsee,

51 | Ks. unionin tuomioistuimen työjärjestyksen VII osasto, jonka otsikko on "Lausuntopyynnot", 196 artikla ja sitä seuraavat artikkelit.

että tuomioistuimen kaikkien työvaiheiden määräajat lyhenevät, mukaan lukien kääntämisen määräajat.

- Kiireellinen ennakkoratkaisumenettely (unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 107–114 artikla). Unionin tuomioistuin voi kansallisen tuomioistuimen pyynnöstä tai omasta aloitteestaan päättää soveltaa kiireellistä ennakkoratkaisumenettelyä SEUT:n kolmannen osan V osastossa tarkoitetuilla aloilla eli kun asiassa on kyse vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueesta. Paitsi, että kiireellisessä ennakkoratkaisumenettelyssä kaikkien tuomioistuimen kaikkien työvaiheiden määräajat lyhenevät, menettelyyn liittyy se erityispiirre, että niiden osapuolten määrä, jotka voivat esittää kirjallisia huomautuksia, on rajattu: muut jäsenvaltiot kuin se, jonka tuomioistuin on esittänyt ennakkoratkaisupyynnön tai – joskus – jonka kansalliseen menettelyyn ennakkoratkaisupyynnössä viitataan, eivät voi esittää kirjallisia huomautuksia, mutta ne voivat sen sijaan esittää väitteitä asianosaisten kuulemiseksi pidettävässä istunnossa. Nimetty jaosto voi äärimmäisen kiireellisissä tapauksissa jopa päättää, että asia käsitellään kokonaan ilman kirjallista vaihetta. Päätöksellä käsitellä ennakkoratkaisupyynnön kiireellisessä menettelyssä on ristiriitaisia vaikutuksia oikeudellisen kääntämisen palveluun, sillä yhtäältä palvelun on käännettävä ennakkoratkaisupyynnön ranskaksi mahdollisimman nopeasti mutta toisaalta palvelun ei ole käännettävä muiden jäsenvaltioiden huomautuksia kuin sen, jonka tuomioistuin on esittänyt ennakkoratkaisupyynnön.
- Tiettyjen asioiden käsittelyn etusijasta voidaan päättää myös erityisistä syistä (unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 53 artikla ja unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 67 artikla). Myös tällainen päätös merkitsee, että kääntämisen määräajat lyhenevät.

2.2.5. Asian käsittelyn kirjallisen vaiheen loppu

Asian käsittelyn kirjallinen vaihe päättyy:

- ennakkoratkaisumenettelyssä sen jälkeen, kun viimeiset huomautukset on jätetty
- kanteeseen tai valitukseen perustuvassa menettelyssä sen jälkeen, kun viimeinen kirjelmä on jätetty, joka on yleensä vastinekirjelmä tai vastaajan vastauskirjelmä, jos asiassa on ollut kaksi kirjelmienvaihtoa, tai mahdollisesti, kun on jätetty liitännäisvalituksen vastinekirjelmä tai viimeisten huomautusten jälkeen jätetty väliintulokirjelmä.

2.3. Asian käsittelyn suullinen vaihe

2.3.1. Istunto asianosaisten kuulemiseksi

Istunto asianosaisten kuulemiseksi tuo menettelyyn suullisen elementin. Kaikki pääasian asianosaiset tai väliintulijat sekä edustettuina olevat jäsenvaltiot voivat esittää argumenttinsa suullisesti ratkaisukokoonpanolle ja mahdollisesti asian käsittelyyn osallistuvalla julkisasiamiehelle. Istunnossa julkisasiamies ja ratkaisukokoonpanon jäsenet voivat myös esittää kysymyksiä saadakseen selvennystä käsiteltävänä olevaan asiaan.

Istunnon osallistujat (asianosaiset, tuomarit, julkisasiamies, jäsenvaltioiden edustajat jne.) puhuvat useimmiten eri äidinkieliä. Vaikka useimmat heistä puhuvat ja ymmärtävät muitakin kieliä, erityisesti oikeudellisissa asiayhteyksissä ihmiset ymmärtävät parhaiten äidinkieltään ja ilmaisevat itseään parhaiten äidinkielellään. Näin ollen tarvitaan toimielimen konferenssitulkkveja. Tulkkaus järjestetään aina ranskaksi, joka on päätösneuvottelun kieli, sekä ratkaisukokoonpanon sellaisia jäseniä varten, jotka ovat päättäneet, etteivät he tarvitse tulkkausta äidinkielelleen, että istuntotallennetta varten. Tulkkaus järjestetään myös oikeudenkäyntikielestä ja oikeudenkäyntikielelle samoin kuin sellaisten jäsenvaltioiden kielestä ja kielelle, jotka ovat ilmoittaneet osallistuvansa istuntoon. Päätökseen siitä, mistä kielistä ja mille kielille istunnon tulkkaus järjestetään, vaikuttavat hyvin käytännölliset seikat. Tällöin otetaan huomioon ratkaisukokoonpanon jäsenten, julkisasiamiehen, toimielinten edustajien ja jäsenvaltioiden ilmoittamat todelliset tarpeet. Kuten edellä on todettu, unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 38 artiklan 4 kohdassa määrätään nimittäin, että erityisesti jäsenvaltiot voivat esiintyä unionin tuomioistuimessa muulla kuin oikeudenkäyntikielellä. Huomioon otetaan myös käytettävissä oleva tulkkauskapasiteetti eli toimielimen omien ja ulkopuolisten tulkkien määrä ja tulkkien osaamat kielet, varsinkin, koska yleensä tuomioistuimessa järjestetään useita istuntoja samanaikaisesti unionin tuomioistuimen ja unionin yleisen tuomioistuimen eri istuntosaleissa. Päätöstä tehtäessä ei myöskään jätetä huomiotta tarvetta säästää rahaa, jos tämä on mahdollista, luopumalla freelance-tulkkauksesta, sillä jos tarkoituksena olisi huolehtia kaikkien istuntojen tulkkauksesta kaikista istunnon kielistä kaikille istunnon kielille, tuomioistuimen olisi käytettävä apunaan freelance-tulkkveja. Tulkkausta ei aina järjestetäkään joka kielen osalta kaksisuuntaisesti (tai symmetrisesti): on esimerkiksi mahdollista, että tulkkaus järjestetään tietystä kielestä mutta ei kyseiselle kielelle.

On kuitenkin menettely, joka edellyttää istunnon simultaanitulkkauksista mahdollisimman kattavasti kaikilta virallisilta kieliltä kaikille virallisille kielille. Kyseinen menettely on

jo edellä mainittu lausuntomenettely (ks. 2.2.3 kohta), jossa oikeudenkäyntikieliä ovat kaikki viralliset kielet. Koska covid-19-pandemiaan liittyvän kriisin aikana tulkit istuivat kopeissaan yksin, tuomioistuimessa jouduttiin tekemään osin hyvinkin monimutkaisia järjestelyjä, esimerkiksi yhdistämään useita istuntosaleja teknisesti toisiinsa, jotta käytössä olisi riittävä määrä tulkkauskoppeja.

Huhtikuusta 2022 alkaen unionin tuomioistuimen suuren jaoston istunnot on näytetty suoratoistolähteyksenä verkossa.

2.3.2. Julkisasiamiesten ratkaisuehdotusten esittäminen

Unionin tuomioistuimessa työskentelee 11 julkisasiamiestä. Viisi pysyvää julkisasiamiehen virkaa on varattu viidelle jäsenvaltiolle – Espanjalle, Italialle, Puolalle, Ranskalle ja Saksalle⁵² – ja kuusi muuta virkaa kiertävät muiden jäsenvaltioiden välillä. Julkisasiamiehet esittävät ratkaisuehdotuksia useissa unionin tuomioistuimessa käsiteltävissä asioissa. Ensimmäinen julkisasiamies päättää asioiden jakamisesta julkisasiamiehille.⁵³ Unionin yleinen tuomioistuin voi periaatteessa myös nimetä jonkin jäsenistään toimimaan julkisasiamiehenä sen käsiteltävänä olevassa asiassa:⁵⁴ siinä harvinaisessa tapauksessa, että unionin yleinen tuomioistuin nimeää julkisasiamiehen,⁵⁵ julkisasiamiehenä toimii unionin yleisen tuomioistuimen jäsen, joka ei ole sen ratkaisukokoonpanon jäsen, jolle asia on jaettu.

Julkisasiamiesten ratkaisuehdotukset ovat muodollisesti osa asian käsittelyn suullista vaihetta. Julkisasiamiesten käytäntönä onkin ilmoittaa asianosaisten kuulemiseksi pidetyn istunnon päätteeksi, minä päivänä pidettävän istunnon yhteydessä he todennäköisesti esittävät ratkaisuehdotuksensa, jonka varsinainen ratkaisuehdotusosa luetaan tuolloin ääneen. Julkisasiamiehet osallistuvat asian käsittelyyn *amicus curiae* -lausuman antajina eli heidän tehtävänä on esittää ratkaisukokoonpanolle oikeudellinen analyysi asiasta ja hahmotella erilaisia mahdollisia ratkaisuja. Julkisasiamiesten ratkaisuehdotukset

52| Ennen Brexitiä yksi kuudesta pysyvästä julkisasiamiehen virasta oli varattu Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneelle kuningaskunnalle.

53| Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 16 artikla.

54| Unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 30 ja 31 artikla.

55| Esim. tuomiossa *Stahlwerke Peine-Salzgitter v. komissio*, T-120/89.

käännetään näin ollen kokonaan ranskaksi ratkaisukokoonpanoa varten ja oikeudenkäyntikielelle, jotta ne voidaan antaa tiedoksi asianosaisille. Ratkaisuehdotukset käännetään myös muille virallisille kielille, koska ratkaisuehdotukset julkaistaan kokonaisuudessaan *Euroopan unionin tuomioistuimen oikeustapauskokoelmassa* kuten ratkaisukokoonpanon myöhemmin antama ratkaisukin.

Käytännön syistä julkisasiamiehet kirjoittavat ratkaisuehdotuksensa jollakin niistä kuudesta kielestä, joita oikeudellisen kääntämisen palvelussa osataan eniten (ranska, joka on tällä hetkellä päätösneuvottelun kieli, sekä englanti, espanja, italia, puola, ja saksa, jotka ovat tällä hetkellä oikeudellisen kääntämisen palvelun [linkkikieliä](#), ks. 3.6.2 kohta). Tästä syystä kaikki oikeudellisen kääntämisen palvelun kieliyksiköt rakentavat ja ylläpitävät riittävää käännöskapasiteettia, jotta ne voivat kääntää millä tahansa näistä kuudesta kielestä kirjoitetut tekstit suoraan omalle kielelleen.

Oikeudellisen kääntämisen palvelu pyrkii siihen, että ratkaisuehdotuksen esittämissäpäivänä siitä olisi saatavilla mahdollisimman monta eri kieliversiota; kieliversiot, joita ei ole voitu asettaa saataville kyseisenä päivänä, asetetaan kuitenkin saataville viimeistään sinä päivänä, jona annetaan ratkaisu, johon asian käsittely päättyy. Jotta oikeudellisen kääntämisen palvelu voisi saavuttaa nämä tavoitteensa, julkisasiamiehet tekevät yhteistyötä oikeudellisen kääntämisen palvelun suunnitteluyksikön kanssa. Lähtökohtaisesti julkisasiamiehet myös pyrkivät kirjoittamaan keskimäärin korkeintaan 40 sivun pituisia ratkaisuehdotuksia, ellei kyse ole ratkaisuehdotuksesta muutoksenhakumenettelyssä, sillä tällaisissa ratkaisuehdotuksissa käsitellään yleensä useampia ja teknisempiä oikeudellisia kysymyksiä.

Julkisasiamiehet laativat ratkaisuehdotuksensa kussakin asiassa asianosaisten kuulemiseksi pidetyn istunnon jälkeen. Julkisasiamiehet, jotka ovat kirjoittaneet ratkaisuehdotuksen muulla kuin omalla kielellään, voivat pyytää oikeudellisen kääntämisen palvelua oikolukemaan ratkaisuehdotuksen alkuperäisversion sen laadun parantamiseksi. Kun alkuperäisversion laadusta on varmistuttu, myös kielentarkastajien ja juristi-lingvistien avulla, julkisasiamiehen kabinetti välittää ratkaisuehdotuksen oikeudellisen kääntämisen palvelun suunnitteluyksikölle. Suunnitteluyksikkö huolehtii julkisasiamiesten ratkaisuehdotusten osalta samanaikaisesti kahdesta eri tehtävästä:

- Ensimmäisenä tehtävänään suunnitteluyksikkö huolehtii siitä, että ratkaisuehdotuksen alkuperäisversion kieliasu tarkistetaan (mitä ei tule sekoittaa edellä mainittuun etukäteisoikolukemiseen laadun parantamiseksi). Kieliasun tarkistamisen jälkeen ratkaisuehdotuksen laatimiskielen yksikkö lähettää tekstin kabinetille, joka

hyväksyy tai hylkää ehdotetut muutokset ennen kuin se lähettää uuden tiedoston suunnitteluyksikölle. Tämä on ensimmäinen ”muutospyyntö”.

- Toisena tehtävänä, joka on tärkeämpi, suunnitteluyksikkö huolehtii siitä, että ratkaisuehdotus käännetään kaikille muille virallisille kielille. Käännösprosessin aikana voidaan tehdä useita muutospyyntöjä. Ensimmäinen muutospyyntö on seurausta edellä mainitusta kieliasun tarkistamisesta. Myös muita muutospyyntöjä voidaan tehdä, jos julkisasiamies haluaa parantaa ratkaisuehdotusluonnostaan. Koska muutokset häiritsevät suuresti käännöstyötä, julkisasiamiehet pyrkivät välttämään muutospyyntöjä ja minimoimaan kussakin muutospyynnössä muutettujen kohtien määrän. Julkisasiamiesten tavoitteena on, että ratkaisuehdotuksesta tehdään vain kaksi muutospyyntöä: ensimmäinen aluksi kieliasun tarkistamisen jälkeen ja toinen aivan prosessin lopuksi, kun eri kieliyksiköiden juristi-lingvistit, joita edustaa ”kysymysten keskittäjäksi” kyseisessä asiassa nimetty juristi-lingvisti, ja kabinetti ovat keskustelleet ratkaisuehdotuksesta. Kysymysten keskittäjänä toimiva juristi-lingvisti on oikeudenkäyntikielen kieliyksikön juristi-lingvisti, joka kokoaa yhteen eri kieliyksiköistä käännösprosessin aikana esitetyt kysymykset joko vastataksaan niihin suoraan tai tarvittaessa välittääkseen ne luettelona julkisasiamiehen kabinetille, jotta kabinetti tekisi tarvittavat selvennykset.

Joissakin tapauksissa julkisasiamiehet haluavat itse lukea yhden tai useamman ratkaisuehdotuksensa käännöksen ennen sen esittämistä. Tämä koskee lähes aina ratkaisuehdotuksen ranskankielistä versiota, koska se toimitetaan ratkaisukokoonpanolle.

Tämän jälkeen ratkaisuehdotus esitetään julkisessa istunnossa. Julkisasiamies ei esitä tekstiä kokonaisuudessaan, vaan hän lukee vain sen varsinaisen ratkaisuehdotusosan. Tulkit lukevat samanaikaisesti juristi-lingvistien etukäteen kääntämät versiot ratkaisuehdotuksesta oikeudenkäyntikielillä ja päätösneuvottelun kielellä.

Julkisasiamiesten ratkaisuehdotusten osuus oikeudellisen kääntämisen palvelun kokonaistyömäärästä on lähes 27 prosenttia eli lähes 306 000 sivua vuonna 2020.

Asian käsittelyn suullinen vaihe päättyy asianosaisten kuulemiseksi pidettyyn istuntoon tai, jos asiassa esitetään julkisasiamiehen ratkaisuehdotus, ratkaisuehdotuksen esittämiseen. Tämän jälkeen ratkaisukokoonpanon puheenjohtaja siirtää asian ratkaisuharkintaan ja ratkaisuharkinnan lopuksi asian käsittely päättyy joko allekirjoitetun määräyksen antamiseen tai allekirjoitetun tuomion julistamiseen istunnossa.

2.4. Ratkaisut ja lausunnot

Kun asian käsittelyn kirjallinen ja suullinen vaihe ovat päättyneet ja asia on siirretty ratkaisuharkintaan, asian esittelevä tuomari laatii luonnoksen asiassa annettavasta määräyksestä, tuomiosta tai lausunnosta ja toimittaa sen ratkaisukokoonpanon käsiteltäväksi. Ratkaisuharkinnan aikana ratkaisukokoonpano muodostaa yhteisen kannan, ja ratkaisu- tai lausuntoluonnosta muutetaan kannan mukaisesti. Tämän jälkeen kyseinen luonnos lähetetään oikeudellisen kääntämisen palvelulle käännettäväksi oikeudenkäyntikielille ja – jos kyseessä on määräys tai tuomio, joka julkaistaan *oikeustapauskokoelmassa*, tai lausunto, jotka julkaistaan aina – kaikille muillekin virallisille kielille.

Jos ratkaisu on tuomio, ratkaisukokoonpanon jäsenet ja tapauksen mukaan joko unionin tuomioistuimen tai unionin yleisen tuomioistuimen kirjaaja allekirjoittavat sen ja tuomio julistetaan julkisessa istunnossa. Jos ratkaisu on määräys, ratkaisukokoonpanon puheenjohtaja ja tuomioistuimen kirjaaja allekirjoittavat sen, mutta sitä ei julisteta julkisessa istunnossa. Tämän jälkeen ratkaisu annetaan tiedoksi asianosaisille ja osapuolille. Unionin tuomioistuimen presidentti, tuomarit, jotka osallistuivat lausunnon laatimiseen ja kirjaaja allekirjoittavat lausunnon, jotka myös julistetaan julkisessa istunnossa.

Oikeudellisen kääntämisen palvelun tavoitteena on, että ratkaisu on saatavilla mahdollisimman monella eri kielellä sinä päivänä, jona se allekirjoitetaan (määräykset) tai jona se julistetaan (tuomiot ja lausunnot). Oikeudenkäyntikielinen versio – tai lausunnon osalta kaikki kieliversiot – on määritelmällisesti aina saatavilla jo tällöin, koska jos oikeudenkäyntikielinen versio ei olisi valmis, ei yksinkertaisesti olisi ratkaisua, joka voitaisiin allekirjoittaa ja antaa tiedoksi asianosaisille ja osapuolille todistusvoimaisella kielellä. Kovasta työstä ja investoinneista huolimatta kaikki muut kieliversiot eivät ole aina saatavilla tuona päivänä, koska oikeudellisen kääntämisen palvelun resurssien ja työmäärän välinen suhde kehittyy jatkuvasti huonompaan suuntaan. Palvelu keskittyy työssään erityisesti yleisesti ottaen kaikkein tärkeimpiin ratkaisuihin; ratkaisuihin, joista asianomaiset jäsenvaltiot ovat ilmeisesti erityisen kiinnostuneita (esim. koska kyseinen jäsenvaltio on esittänyt asiassa huomautuksia tai esiintynyt siinä väliintulijana), sekä ratkaisuihin, joiden kääntäminen vaikuttaa mahdolliselta hyvin nopeasti (esimerkiksi, koska ne ovat lyhyitä). Vähemmän tärkeät tai pidemmät ratkaisut jätetään useammin odottamaan sitä, että ne voidaan kääntää puuttuville kielille mahdollisimman pian, jotta ne voidaan julkaista internetissä ja *oikeustapauskokoelmassa*. Oikeudellisen kääntämisen palvelun tavoitteena on, että ratkaisut eivät jäisi odottamaan kääntämistään yli kolmea

kuukautta niiden julistamisen jälkeen, mutta myös tämän tavoitteen saavuttamisesta tulee koko ajan vaikeampaa.

Todistusvoimainen kieliversio

Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 41 artiklan ja unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 49 artiklan mukaan määräykset ja tuomiot ovat todistusvoimaisia oikeudenkäyntikielillä. Tästä syystä määräyksen tai tuomion oikeudenkäyntikielinen versio on erityisen tärkeä. Vastikään asiassa C-706/20 annettu määräys on täydellinen esimerkki tästä. Tässä asiassa unionin tuomioistuimelle oli esitetty ennakkoratkaisupyyntö, jossa sitä pyydettiin erityisesti tulkitsemaan tuomiota Amoena (C-677/18), jonka 53 kohdan sanamuoto ei ollut riittävän selkeä tuomion oikeudenkäyntikielillä eli englanniksi. Unionin tuomioistuinta oli pyydetty täsmentämään, mihin substantiiviin tai substantiiveihin kyseisessä kohdassa viitattiin pronomineilla ”them”, ”their” ja ”they”. Unionin tuomioistuin arvioi määräyksessään tuomion Amoena englanninkielisessä eli todistusvoimaisessa kieliversiossa käytettyjä sanamuotoja kielipiillisesti.

Jotta tällaisilta tilanteilta välttyttäisiin aina, kun se on mahdollista, kieliyksiköt ovat erityisen tarkkoja, kun niiden kieli on asian oikeudenkäyntikielenä: asiakirjojen laatua valvotaan tarpeen mukaan useammalla tasolla ja kieliyksiköt pyytävät toisinaan neuvoja unionin tuomioistuinten jäseniltä, jotka puhuvat kyseistä kieltä äidinkielenään.

Unionin tuomioistuimelle ei ole koskaan esitetty ennakkoratkaisupyyntöä, joka olisi perustunut ratkaisun eri kieliversioiden väliseen ristiriitaan. Tämä johtuu epäilemättä siitäkin, että määräys tai tuomio on todistusvoimainen oikeudenkäyntikielillä. Joissakin asioissa oikeudenkäyntikieliä on kuitenkin enemmän kuin yksi, ja lausunnot ovat todistusvoimaisia kaikilla virallisilla kielillä (ks. 2.2.3 kohta). Toinen syy tälle on, että unionin tuomioistuimessa tuotetut oikeudellisten asiakirjojen käännökset ovat hyvin korkealaatuisia, sillä vaikka kaikki kieliversiot eivät ole samanarvoisia – kuten on unionin säädösten osalta – unionin oikeuden soveltamisen kannalta on keskeistä, että eri kieliversiot ovat hyvälaatuisia ja että ne vastaavat sisällöllisesti toisiaan.

Tästä syystä unionin tuomioistuin tarvitsee riittävät resurssit ja mahdollisimman päteviä kunkin kohdekielen asiantuntijoita, oli kyse sitten *kohdekiellelle* kääntämisestä tai tulkkauksesta (ks. 3.1 kohta).

Tärkeimpien asiakirjojen käännöskielet

Lähdetekstin kieli

Kohdekielet

Ennakkoratkaisupyyntö

Jokin 24
virallisesta kielestä

Kaikki muut
viralliset kielet
(paitsi MT ja GA)

Ratkaisuehdotus

Julkisasiamiehen käyttämä
virallinen kieli

Kaikki muut
viralliset kielet

Ratkaisut

Sisäinen työkieli

Kaikki muut
viralliset kielet

Suoria kanteita koskevat asiakirjat

Jokin 24
virallisesta kielestä

Sisäinen työkieli

Väliintulokirjelmät

Jokin 24
virallisesta kielestä

Sisäinen työkieli
ja oikeudenkäyntikieli

Huomautukset

Jokin 24
virallisesta kielestä

Sisäinen työkieli
ja oikeudenkäyntikieli

Ratkaisujen ja lausuntojen tiedonanto Euroopan unionin virallisessa lehdessä

Kaikista unionin tuomioistuimen tai unionin yleisen tuomioistuimen antamista ratkaisuista ja lausunnoista julkaistaan EUVL:ssä monikielinen tiedonanto, mikä tietenkin edellyttää sitä, että oikeudellisen kääntämisen palvelu tuottaa eri kieliversiot tiedonannosta.⁵⁶ Nämä tiedonannot sisältävät ratkaisujen ja lausuntojen ratkaisuosan eli ennakkoratkaisuasioissa vastaukset, jotka unionin tuomioistuin antaa ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin, ja kanteiden tai valitusten osalta kanteen tai valituksen hyväksymisen tai hylkäämisen sekä oikeudenkäyntikuluja koskevan ratkaisun.

Ratkaisujen ja lausuntojen julkaiseminen ja tiedottaminen niistä

Jotta unionin tuomioistuimen ja unionin yleisen tuomioistuimen oikeuskäytäntöön perustuvaa oikeutta voidaan soveltaa yhdenmukaisesti, siitä on tiedotettava ja se on julkaistava. Vuoteen 2012 asti saattoi kulua kauankin aikaa siitä, että ratkaisusta julkaistiin väliaikainen versio unionin tuomioistuimen ja Euroopan unionin julkaisutoimiston verkkosivustoilla, siihen, että ratkaisu julkaistiin virallisesti *oikeustapauskokoelmassa*. Syynä tähän oli se, että *oikeustapauskokoelma* julkaistiin painettuna. Yhtäältä *oikeustapauskokoelma*-nide voitiin tuottaa vasta, kun kaikki niteeseen otettavat tekstit olivat valmiita, joten yksittäisen tekstin, jopa tuomion tiivistelmän, kääntämisen viivästyminen esti koko kuukausiniteen julkaisemisen kyseisellä kielellä. Kun toisaalta kaikki tekstit olivat saatavilla, nide oli vielä tuotettava fyysisesti ja sen jakelusta oli huolehdittava fyysisesti. Unionin tuomioistuin ja Euroopan unionin julkaisutoimisto siirtyivät vuonna 2012 *oikeustapauskokoelman* sähköiseen julkaisemiseen. Sähköisesti asiakirjat julkaistaan yksi kerrallaan, jolloin yhden asiakirjan puuttuminen ei enää hidasta muiden julkaisemista. Aika, joka kuluu siitä, kun asiakirjasta julkaistaan väliaikainen versio internetissä, siihen, että siitä julkaistaan virallinen versio *oikeustapauskokoelmassa*, on lyhentynyt vain muutamaan viikkoon, ja tänä aikana asiakirjat viimeistellään korjaamalla niiden kieliasua.

Sähköisesti julkaistaan tietenkin kaikki *oikeustapauskokoelmassa* julkaistavat asiakirjat eikä vain unionin tuomioistuinten määräyksiä ja tuomioita. *Oikeustapauskokoelmassa* julkaistaan siis myös lausunnot, julkisasiamiesten ratkaisuehdotukset ja tiedot ratkaisuista, joita ei julkaista.

56| Tässä tarkoitetaan tietenkin tiedonantoja, jotka koskevat kyseisten tuomioistuinten antamia ratkaisuja ja launustoja ja joita ei pidä sekoittaa tiedonantoihin siitä, että jokin tietty kanne tai ennakkoratkaisupyyntö on esitetty, sillä viimeksi mainittu tiedonannot laaditaan heti, kun ennakkoratkaisupyyntö, kanne tai valitus on saapunut tuomioistuimeen, ja myös ne käännetään kaikille virallisille kielille EUVL:ssä julkaisua varten.

Tiivistelmät ja tiedot ratkaisuista, joita ei julkaista

Vuoden 2018 loppuun asti jokaisesta *oikeustapauskokoelmassa* julkaistusta ratkaisusta laadittiin tiivistelmä, joka oli asiakirja, joka sisälsi avainsanoja ja lyhyen yhteenvedon ratkaisun sisällöstä. Tämä asiakirja, jonka tarkoituksena oli helpottaa oikeudellisen tiedon etsimistä, julkaistiin kaikilla *oikeustapauskokoelman* kielillä kunkin julkaistun ratkaisun yhteydessä.

Vuodesta 2019 alkaen ratkaisujen tiivistelmät sisältävät avainsanoja ja niitä on muutettu seuraavasti: yhtäältä ne ovat pidempiä ja analyttisempiä kuin aiemmat tiivistelmät. Toisaalta tiivistelmiä ei enää laadita kaikista unionin tuomioistuinten ratkaisuista vaan ainoastaan niistä, joita kyseiset tuomioistuimet pitävät kaikkein tärkeimpinä. Unionin tuomioistuimen osalta kyse on suuren jaoston ratkaisuista sekä joistakin unionin tuomioistuimen viiden tuomarin jaoston ratkaisuista. Muista unionin tuomioistuimen ratkaisuista tehdään analyttinen muistio, joka sisältää avainsanoja ja linkin *oikeustapauskokoelmassa* julkaistuu ratkaisuun. Sen sijaan tiivistelmä laaditaan kaikista unionin yleisen tuomioistuimen julkaistavista ratkaisuista.

Unionin yleisen tuomioistuimen ratkaisuja, joita ei julkaista *oikeustapauskokoelmassa*, kuvataan siinä kuitenkin lyhyesti julkaisemalla tietoja ratkaisuista, joita ei julkaista.

Yhteenvetona voidaan todeta, että unionin tuomioistuimissa käytävissä menettelyissä voidaan käyttää monia eri kieliä, mahdollisesti jopa kaikkia virallisia kieliä, ja tätä tukevat myös ulkoiset resurssit, joita voidaan hyödyntää kaikkien virallisten kielten osalta. Virallisten kielten kirjavasta joukosta valitaan kussakin tapauksessa aluksi oikeudenkäyntikieli (joka määräytyy menettelyn vireillepanoasiakirjan mukaan), ja kääntämisen avulla tuomioistuimet voivat käyttää asiassa yhteistä kieltään, joka tällä hetkellä on ranska ja joka on tuomioistuinten hallinnon ja ratkaisukokoonpanojen neuvottelujen sisäinen kieli. Tämän jälkeen kussakin asiassa käytettävien kielten joukko kasvaa entisestään kääntämisen ja tulkkauksen avulla, sillä unionin tuomioistuimissa käytetään myös kieliä, joita tarvitaan asianosasten kuulemiseksi pidettävässä istunnossa, ratkaisuehdotuksen esittämiseksi ja annettaessa tuomioistuimen ratkaisu.

Unionin tuomioistuinten menettelyjen institutionaalisesti monikielistä todellisuutta voidaan kuvata Monikielisyyden puun metaforalla. Puu työntää juurensa unionin jäsenvaltioiden kielellisen, oikeudellisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden rikkaaseen kasvualustaan; tämä kasvualusta ruokkii puun mahlaa, joka nousee pitkin runkoa, joka on kuin sovellettava menettely, kapea osa puuta, joka ohjaa mainitun monimuotoisuuden oikealle uralle, jotta sitä voidaan tehokkaasti hyödyntää ja hallita; ja lopuksi runko haarautuu oksiksi, joista kasvaa lehtiä, joita monimuotoisuuden mahla on ruokkinut ja jotka puolestaan palaavat hedelmöittämään yhteistä kasvualustaa.

2.5. Unionin tuomioistuimissa käsiteltyt oikeusriidat, joissa on ollut kyse monikielisyydestä

Monikielisyys ei ole vain osa kaikkia unionin tuomioistuimissa käytäviä menettelyjä, vaan ajoittain monikielisyyttä käsitellään myös unionin tuomioistuimen tai unionin yleisen tuomioistuimen käsiteltävänä olevissa oikeusriidoissa. Tästä aiheesta oikeuskäytännössä on annettu aivan keskeisiä tuomioita, kuten kuuluisa tuomio Cilfit.⁵⁷

2.5.1. Unionin toimien kieliversioiden vastaavuus: acte clair -teoria

Siinä erityistapauksessa, että tuomioistuinten on tulkittava joko primaari- tai johdetun oikeuden lainsäädäntöä eivätkä toimen kieliversiot vastaa toisiaan, käännösten rooli korostuu. Cilfit-oikeuskäytännön mukaisesti tuomioistuimet voivat toimea tulkitakseen vertailla sen kieliversioita. Unionin tuomioistuimet puolestaan eivät tulkitse tointa

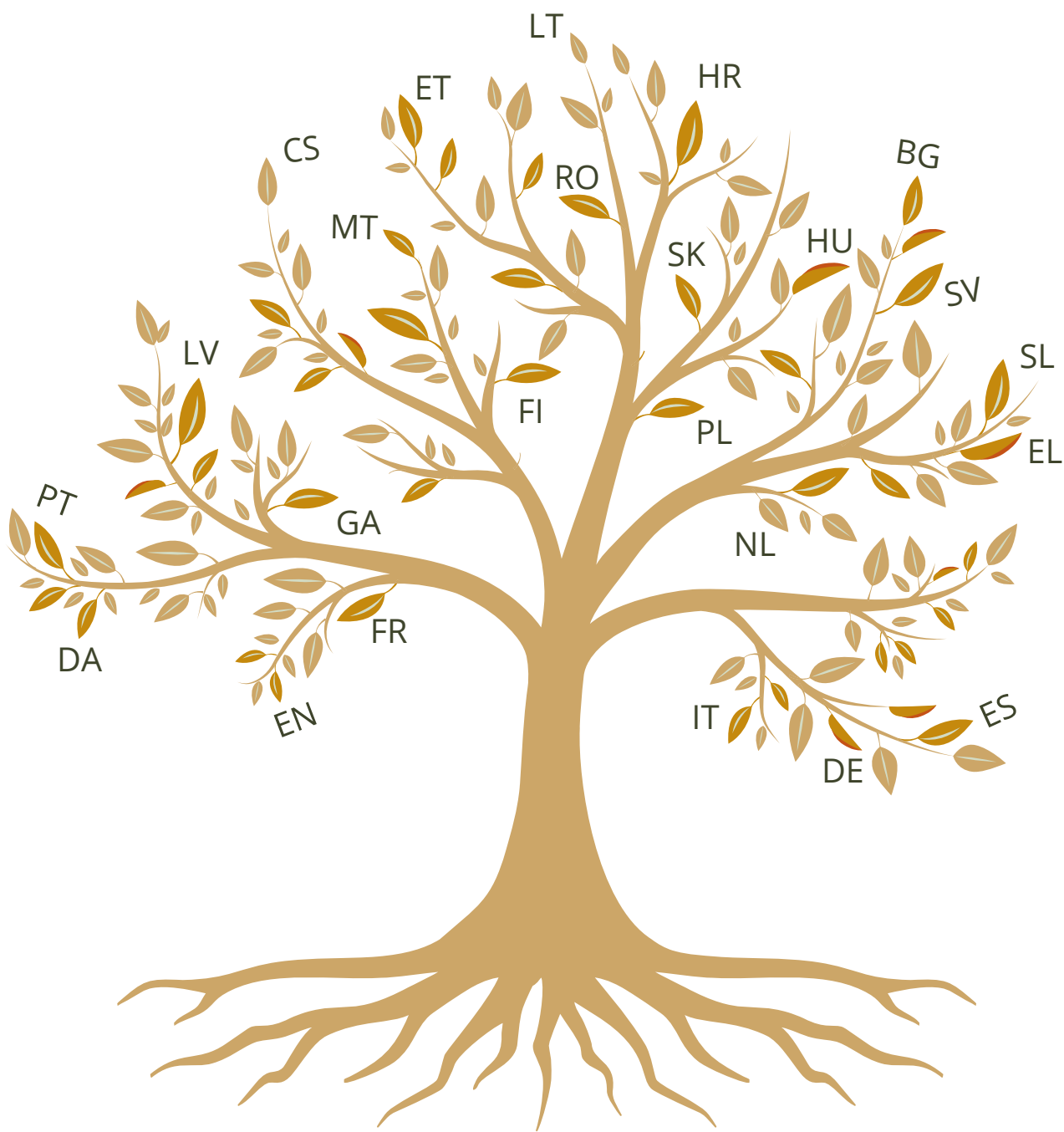
57| Tuomio 6.10.1982, 283/81, [EU:C:1982:335](#).

tällaisessa tilanteessa pelkästään menettelyssä esitettyjen asiakirjojen käännösten vaan myös monien muiden seikkojen perusteella, kuten esimerkiksi esitöiden, erojen luonteen ja merkityksen ja sen juristi-lingvistin (erityisesti oikeudenkäyntikielen juristi-lingvistin) kannanoton perusteella, jolla on erityisen hyvät edellytykset selittää kieliversionsa merkitys ja siitä ilmenevä unionin oikeuden ja kansallisen oikeuden suhde. Siten unionin tuomioistuinten institutionaalinen monikielisyys on myös apuväline oikeudellisessa analyysissä.⁵⁸

Toisin kuin unionin tuomioistuimen ja unionin yleisen tuomioistuimen oikeuskäytännöllä, unionin säädöksillä ei ole oikeudenkäyntikieltä ja ne ovat kaikki todistusvoimaisia. Kun unionin tuomioistuimelta on tiedusteltu siitä, miten unionin toimia on tulkittava, kun niiden kieliversioiden välillä on eroja, unionin tuomioistuin on kehittänyt *acte clair* -teorian. Tuomiossaan Cilfit yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että tuomioistuimen, jonka ratkaisuihin ei kansallisen lainsäädännön mukaan saa hakea muutosta, on silloin, kun yhteisön oikeutta koskeva kysymys on tullut sen ratkaistavaksi, noudatettava velvollisuuttaan saattaa asia unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi, ellei se ole todennut, että se, miten yhteisön oikeutta on sovellettava, on niin ilmeistä, ettei tästä ole mitään perusteltua epäilystä, ja tällaisen mahdollisuuden olemassaoloa on arvioitava erityisesti ottaen huomioon riskin oikeuskäytäntöjen eroavaisuuksien syntymisestä unionin alueella (21 kohta ja tuomiolauselma). Kansallinen tuomioistuin voi katsoa, että se, miten yhteisön oikeutta on sovellettava, on niin ilmeistä, ettei tästä ole mitään perusteltua epäilystä, mutta tällainen päätelmä edellyttää, että kyseinen tuomioistuin on vakuuttunut siitä, että yhteisön oikeuden tulkinta olisi yhtä ilmeinen muiden jäsenvaltioiden tuomioistuimille ja yhteisöjen tuomioistuimelle (16 kohta). Kansallisen tuomioistuimen on kuitenkin aluksi otettava huomioon, että yhteisön oikeuden toimet on laadittu useilla eri kielillä ja että eri kieliversiot ovat yhtä todistusvoimaisia; yhteisön oikeuden säännöksen tulkinta edellyttää siis eri kieliversioiden vertailua (18 kohta).

Unionin tuomioistuin on sittemmin vahvistanut vakiintuneessa oikeuskäytännössään, että kun unionin oikeuden tekstin eri kieliversioiden välillä on eroja, kyseistä säännöstä on tulkittava sen lainsäädännön systematiikan ja tavoitteen mukaan, jonka osa säännös on, ja että unionin oikeuden säännöksen yhdessä kieliversiossa käytettyä sanamuotoa ei voida käyttää ainoana perusteena kyseisen säännöksen tulkitsemiselle eikä sitä voida tässä suhteessa asettaa etusijalle muihin kieliversioihin nähden.

58| Jean-Marie Gardette, "Éloge et illustration du multilinguisme. En quoi le multilinguisme participe-t-il de la protection juridictionnelle en droit de l'Union?", *Revue des affaires européennes*, nro 3, 2016, s. 345.

Asetus 1/58

Tällainen lähestymistapa olisi nimittäin ristiriidassa unionin oikeuden yhdenmukaista soveltamista koskevan vaatimuksen kanssa.

Yhteisöjen tuomioistuimen 17.7.1997 antamassa tuomiossa *Ferriere Nord SpA v. komissio*⁵⁹ oli kyse ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan italiankielisen sanamuodon ja muiden kieliversioiden välisestä erosta. Italiankielisen sanamuodon mukaan perustamissopimuksen 85 artiklan rikkominen edellytti, että yritysten välisellä yhteisjärjestelyllä oli sekä kilpailunvastainen tavoite että kilpailunvastainen vaikutus ("per oggetto e per effetto"), kun taas muissa kieliversioissa nämä kaksi edellytystä eivät olleet kumulatiivisia, eli riitti, että yhteisjärjestelyllä oli kilpailunvastainen tavoite tai vaikutus. Yhteisöjen tuomioistuin katsoi (15 kohta), että "vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yhteisön oikeussääntöjä on tulkittava ja sovellettava yhtenäisesti ottaen huomioon muilla yhteisön virallisilla kielillä laaditut versiot – –. Tähän päätelmään ei vaikuta se, että tässä tapauksessa 85 artiklan italiankielinen versio on erillisesti tarkasteltuna selvä ja yksiselitteinen, koska kaikissa muissa kieliversioissa todetaan nimenomaisesti, että perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa mainitut edellytykset ovat vaihtoehtoisia".

59| C-219/95 P, [EU:C:1997:375](#).

Tuomio Cilfit II

Hiljattain antamassaan tuomiossa Cilfit II⁶⁰ unionin tuomioistuin täsmensi aiempaa oikeuskäytäntöään.

Ensinnäkin unionin tuomioistuin muistutti, että tutkittaessa, onko se, miten unionin oikeutta on tulkittava, niin ilmeistä, ettei tästä ole mitään perusteltua epäilystä, huomioon on otettava unionin oikeuden ominaispiirteet, sen tulkintaan liittyvät erityiset vaikeudet sekä vaara oikeuskäytäntöjen eroavaisuuksien syntymisestä unionissa. Ennen kuin asiaa ylimpänä oikeusasteena käsittelevä kansallinen tuomioistuin voi katsoa tilanteen olevan tällainen, sen on oltava varma siitä, että asia olisi yhtä ilmeinen jäsenvaltioiden muille ylimmän oikeusasteen tuomioistuimille ja unionin tuomioistuimelle. Asiaa ylimpänä oikeusasteena käsittelevien kansallisten tuomioistuinten on arvioitava omalla vastuullaan, itsenäisesti ja vaadittavalla huolellisuudella, onko tällaisesta tilanteesta kyse. Niillä on siis korostunut vastuu tällaisten kysymysten yhteydessä (erityisesti 50 kohta).

Nimenomaan toisistaan eroavien kieliversioiden vertailusta unionin tuomioistuin totesi tuomion Cilfit II 44 kohdassa, että vaikka asiaa ylimpänä oikeusasteena käsittelevän kansallisen tuomioistuimen ei voida katsoa olevan velvollinen tutkimaan kyseessä olevan unionin säännöksen kutakin kieliversiota, sen on kuitenkin otettava huomioon tiedossaan olevat kyseisen säännöksen eri kieliversioiden väliset erot erityisesti silloin, kun asianosaiset ovat tuoneet esiin nämä erot ja ne ovat todella olemassa.

60| Tuomio 6.10.2021, Consorzio Italian Management ja Catania Multiservizi, C-561/19, [EU:C:2021:799](#) (ks. myös lehdistötiedote nro 175/21).

2.5.2. Virkamiesten palvelukseen ottamista koskevien kilpailujen ja avoimia virkoja koskevien ilmoitusten kieliä koskevia järjestelyjä koskevat oikeusriidat

Unionin tuomioistuimen ja unionin yleisen tuomioistuimen oikeuskäytännössä on usein käsitelty kysymystä virkamiesten palvelukseen ottamista koskevien kilpailuilmoitusten, avoimia virkoja koskevien ilmoitusten ja kiinnostuksenilmaisupyyntöjen monikielisyydestä, ja tätä oikeuskäytäntöä on syytä kuvata tässä. Tämä oikeuskäytäntö osoittaa, kuinka huomattava merkitys institutionaaliselle monikielisyydelle on annettu unionin toimielinten toimintaan sovellettavana, lähes valtiosääntöoikeudellisena lähtökohtana.

Euroopan unionin henkilöstövalintatoimiston (EPSO) järjestämien virkamiesten palvelukseen ottamista koskevien kilpailujen kieliä koskevat järjestelyt on riitautettu useaan otteeseen unionin tuomioistuimissa, erityisesti Espanjan ja Italian toimesta, jotka ovat riitauttaneet EPSO:n käytännön julkaista kilpailuilmoitukset vain englanniksi, ranskaksi ja saksaksi, mikä on asetuksessa 1/58 vahvistettujen periaatteiden vastaista, sillä kyseisen asetuksen mukaan kaikki jäsenvaltioiden kielet ovat toimielinten virallisia kieliä ja työkieliä.

Esimerkiksi tuomiossaan *Italia v. komissio*⁶¹ unionin tuomioistuin muistutti, että unionin kieliä koskevassa järjestelyssä toimielinten virallisiksi kieliksi ja työkieliksi määriteltiin asetuksessa 1/58 tuolloin mainitut 23 kieltä. Näin ollen riidanalaiset kilpailuilmoitukset kumottiin. Unionin tuomioistuin kehotti toimielimiä vahvistamaan yksityiskohtaiset säännöt kieliä koskevan järjestelyn soveltamisesta voidakseen perustella asetuksesta 1/58 poikkeamisen. Virkamiesten palvelukseen ottamista koskevia kilpailuja koskevien ilmoitusten kielivalinta on siis perusteltava. Näin ollen unionin tuomioistuin muistutti tuomion 71 kohdassa, että ”ei – – ole tarpeen ratkaista, onko kilpailuilmoitus asetuksen N:o 1 4 artiklassa tarkoitettu yleisesti sovellettava säädös, vaan riittää, kun todetaan, että henkilöstösääntöjen liitteessä III olevan 1 artiklan 2 kohdan mukaisesti, luettuna yhdessä asetuksen N:o 1 5 artiklan kanssa, jonka mukaan *Euroopan unionin virallinen lehti* julkaistaan virallisilla kielillä, riidanalaiset kilpailuilmoitukset olisi pitänyt julkaista kokonaisuudessaan kaikilla virallisilla kielillä”.

”– – on joka tapauksessa niin, että jos lähdetään olettamasta, jonka mukaan Euroopan unionin kansalaiset lukevat *Euroopan unionin virallista lehteä* äidinkielellään ja että tämä kieli

61 | Tuomio 27.11.2012, C-566/10 P, [EU:C:2012:752](#) (ks. myös lehdistötiedote nro 153/12).

on yksi unionin virallisista kielistä, mahdollisen hakijan, jonka äidinkieli ei ole mikään niistä kielistä, joilla riidanalaiset kilpailuilmotukset julkaistiin kokonaisuudessaan, oli hankittava kyseinen lehti yhdellä näistä kielistä ja luettava ilmoitus tällä kielellä päättääkseen, aikoiko hän hakea kilpailuun.” (73 kohta). Näin ollen tällainen ”hakija oli epäedullisessa asemassa sellaiseen hakijaan nähden, jonka äidinkieli oli jokin niistä kolmesta kielestä, joilla riidanalaiset kilpailuilmotukset julkaistiin kokonaisuudessaan, sekä ilmoitusten oikein ymmärtämisen osalta että hakemuksen valmistelua ja lähettämistä koskevan määräajan osalta” (74 kohta). ”Tästä seuraa, että [asiassa kyseessä ollut] rajoitettu julkaisukäytäntö ei ole suhteellisuusperiaatteen mukainen ja että se merkitsee näin ollen kieleen perustuvaa syrjintää, joka on kielletty henkilöstösääntöjen 1 d artiklassa.” (77 kohta)

Edellä mainitussa tuomiossa Italia v. komissio (86–88 kohta) unionin tuomioistuin hyväksyi kuitenkin tiettyjä lievennyksiä näistä lähtökohdista:

”On lisättävä, että toimielimet, joita riidanalaiset kilpailuilmotukset koskevat, eivät kuulu erityisen kieliä koskevan järjestelyn alaan (ks. SMHV:n kieliä koskevista järjestelyistä asia C-361/01 P, Kik v. SMHV, tuomio 9.9.2003, [EU:C:2003:434](#), 81–97 kohta). On kuitenkin tutkittava, voiko vaatimus jonkin kyseessä olevan kolmen kielen taidosta olla yksikön edun vuoksi perusteltu, kuten komissio väittää. Tältä osin – – yksikön etu voi olla hyväksyttävä tavoite, joka voidaan ottaa huomioon. Kuten edellä 82 kohdassa on todettu, henkilöstösääntöjen 1 d artiklan mukaan syrjintäkiellon periaatteen ja suhteellisuusperiaatteen rajoitukset ovat sallittuja. Yksikön edun on kuitenkin oltava objektiivisesti perusteltu ja vaaditun kielitaidon tason on oltava oikeassa suhteessa yksikön tosiasiallisiin tarpeisiin nähden (ks. vastaavasti asia 79/74, Küster v. parlamentti, tuomio 19.6.1975, [EU:C:1975:85](#), 16 ja 20 kohta ja asia 22/75, Küster v. parlamentti, tuomio 29.10.1975, [EU:C:1975:140](#), 13 ja 17 kohta).”

Myös unionin yleinen tuomioistuin on päätenyt vastaavaan ratkaisuun 24.9.2015 antamassaan tuomiossa Italia v. komissio (T-124/13 ja T-191/13), 17.12.2015 antamassaan tuomiossa Italia v. komissio (T-275/13, T-295/13 ja T-510/13) ja 15.9.2016 antamassaan tuomiossa Italia v. komissio (T-353/14 ja T-17/15).

Viimeksi mainitusta tuomiosta valitettiin unionin tuomioistuimeen, joka antoi asiassa ratkaisun suuren jaoston kokoonpanossa. Unionin tuomioistuimen suuri jaosto totesi 26.3.2019 antamassaan tuomiossa komissio v. Italia (C-621/16 P) seuraavaa: ”on täsmennettävä, että kieleen perustuvan erilaisen kohtelun käyttöön ottaneen toimielimen tehtävänä on osoittaa, että tällä erilaisella kohtelulla voidaan vastata niiden

tehtävien todellisiin tarpeisiin, joita palvelukseen otettavat henkilöt tulevat hoitamaan. Lisäksi kaikki erityiset kielitaitovaatimukset on suhteutettava tähän intressiin ja niiden on perustuttava selkeille, objektiivisille ja ennakoitavissa oleville kriteereille, joiden avulla hakijat voivat ymmärtää näiden vaatimusten syyt ja unionin tuomioistuimet valvoa niiden lainmukaisuutta (ks. [myös tuomio 26.3.2019], *Espanja v. parlamentti*, C-377/16, 69 kohta)” (93 kohta); ”unionin henkilöstövalintamenettelyissä voidaan hyväksyä erilainen kohtelu kilpailujen kieliä koskevien järjestelyjen osalta henkilöstösääntöjen 1d artiklan 6 kohdan mukaisesti, jos se on objektiivisesti ja tarkoituksenmukaisesti perusteltu henkilöstöpolitiikan yleisen edun mukaisella oikeutetulla tavoitteella” (120 kohta); ”vaikkei ole poissuljettua, että yksikön edulla voitaisiin perustella kilpailun toisen kielen valinnan rajaamista rajalliseen määrään virallisia kieliä, joita unionissa osataan laajimmin (ks. analogisesti tuomio 9.9.2003, *Kik v. SMHV*, C-361/01 P, [EU:C:2003:434](#), 94 kohta), myös luonteeltaan avoimissa kilpailuissa, kuten kilpailussa, josta oli kyse ”Avointa kilpailua koskevassa ilmoituksessa – EPSO/AD/276/14 – Hallintovirkamiehet (AD 5)” tällaisen rajaamisen on kuitenkin, kun otetaan huomioon tämän tuomion 92 ja 93 kohdassa muistutetut vaatimukset, ehdottomasti perustuttava seikkoihin, jotka sekä kilpailuun osallistuvat hakijat että unionin tuomioistuimet voivat objektiivisesti tarkistaa ja joilla voidaan oikeuttaa kielitaitovaatimus, jonka on oltava oikeassa suhteessa yksikön tosiasiallisiin tarpeisiin nähden” (124 kohta).

Avoimia virkoja koskevien ilmoitusten ja kiinnostuksenilmaisupyyntöjen kieliä koskevista järjestelyistä on myös käyty useita oikeudenkäyntejä.

Unionin yleisen tuomioistuimen 20.11.2008 antamassa tuomiossa *Italia v. komissio* (T-185/05) oli kyse jäsenvaltion (Italian) nostamasta kanteesta, jolla vaadittiin yhtäältä kumoamaan komission päätös julkaista avoimia johdon virkoja koskevat ilmoitukset englanniksi, ranskaksi ja saksaksi ja toisaalta kumoamaan komission mainituilla kolmella kielellä julkaisema Euroopan petostentorjuntaviraston (OLAF) pääjohtajan avointa virkaa koskeva ilmoitus. Italia väitti, että kyseiset avoimia virkoja koskevat ilmoitukset oli kumottava, koska ne olivat kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kiellon ja kielellisen monimuotoisuuden kunnioittamisen periaatteen vastaisia.

Komissio puolestaan vetosi yksikön moitteettomaan toimintaan liittyviin syihin, joita se piti legitiimeinä.

Unionin yleinen tuomioistuin hyväksyi Italian vaatimukset ja esitti seuraavat perustelut: ”Jos – – komissio päättää julkaista avointa johdon virkaa koskevan ilmoituksen koko tekstin *Euroopan unionin virallisessa lehdessä* ainoastaan tietyillä kielillä, sen on, jotta vältetään

kieleen perustuva syrjintä kyseisestä ilmoituksesta mahdollisesti kiinnostuneiden hakijoiden välillä, toteutettava tarkoituksenmukaisia toimia kaikkien kyseisten hakijoiden informoimiseksi kyseisestä avointa virkaa koskevasta ilmoituksesta ja siitä, missä toisinoissa ilmoitus on julkaistu kokonaan.” (130 kohta) ”Kun otetaan huomioon myös se, että itse päätöstä ei julkaistu *Euroopan unionin virallisessa lehdessä*, jotta olisi kiinnitetty muiden kuin saksan-, englannin- ja ranskankielisten toisintojen lukijoiden huomio huomattavaan muutokseen käytännöissä, jotka päätöksellä otettiin käyttöön, on olemassa vakava riski, että sellaiset mahdolliset hakijat, joiden äidinkieli on jokin muu kieli kuin yksi päätöksessä tarkoitetuista kolmesta kielestä, eivät edes saa tietoa avointa virkaa koskevasta ilmoituksesta, joka voisi kiinnostaa heitä. Vaikka nämä hakijat osaisivat ainakin yhtä näistä kielistä, eli saksaa, englantia tai ranskaa, ei voida olettaa, että he lukevat muuta *Euroopan unionin virallisen lehden* toisintoa kuin heidän äidinkielellään julkaistua.” (138 kohta)

Unionin tuomioistuimen 26.3.2019 antamassa tuomiossa Espanja v. parlamentti (C-377/16), jossa unionin tuomioistuin antoi ratkaisunsa suuren jaoston kokoonpanossa, Espanja vaati unionin tuomioistuinta kumoamaan sopimussuhteisten toimihenkilöiden (autonkuljettajien) valintamenettelyyn liittyneen kiinnostuksenilmaisupyynnön. Espanja vetosi kieleen perustuvan syrjinnän kieltoon ja kielellisen monimuotoisuuden kunnioittamisen periaatteeseen, sillä riidanalaisessa kiinnostuksenilmaisupyynnössä valintamenettelyn toisen kielen samoin kuin yhteydenpidossa käytettävän kielen valinta oli rajattu vain englannin, ranskan ja saksan kieliin. Parlamentti puolestaan vetosi yksikön etuun, joka edellytti, että palvelukseen otetut uudet työntekijät voivat aloittaa heti tehtävissään, ja mainitut kolme kieltä olivat kyseisen toimielimen eniten käytetyt kielet. Lisäksi parlamentti katsoi, että vaikka kiinnostuksenilmaisupyynnöön liittyvä hakulomake oli teknisistä syistä saatavilla vain englannin, ranskan ja saksan kielisenä, hakijoilla ei kuitenkaan ollut velvollisuutta käyttää jotakin näistä kolmesta kielestä sen täyttämiseksi.

Unionin tuomioistuin katsoi, että ”näissä olosuhteissa ei voida sulkea pois sitä, että hakijoilta evättiin käytännössä mahdollisuus käyttää valitsemaansa unionin virallista kieltä hakemustensa toimittamisessa” (44 kohta). Se huomautti lisäksi, että ”henkilöstösääntöjen 1d artiklan 6 kohdasta seuraa, että henkilöstösääntöjen soveltamisessa ei voida hyväksyä kieleen perustuvaa erilaista kohtelua, paitsi jos se on objektiivisesti ja tarkoituksenmukaisesti perusteltua ja vastaa henkilöstöpolitiikan yleisen edun mukaisia oikeutettuja tavoitteita” (49 kohta). Parlamentin velvollisuutena oli osoittaa, että näin oli, eikä se ollut tehnyt niin. Näin ollen unionin tuomioistuin kumosi riidanalaisen toimen.

2.5.3. Vaikutukseltaan yhtenäisen eurooppapatentin kielijärjestelyn erityistapaus

Euroopan patenttivirasto (EPO) hallinnoi vaikutukseltaan yhtenäistä eurooppapatenttia, joka otettiin käyttöön yhtenäisen patenttisuojan luomiseksi toteutettavasta tiiviimmästä yhteistyöstä 17.12.2012 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) N:o 1257/2012. Käännösten osalta Euroopan patenttivirasto noudattaa 17.12.2012 annetussa neuvoston asetuksessa (EU) N:o 1260/2012 vahvistettuja järjestelyjä. Euroopan patenttiviraston viralliset kielet ovat englanti, ranska ja saksa. Patentit käännetään siis vain näille kielille, mikä muodostaa poikkeuksen asetuksesta 1/58. Monet jäsenvaltiot ovat vastustaneet tätä erityistä kielijärjestelyä ja vedonneet kieleen perustuvan syrjinnän kieltoon.

Unionin tuomioistuimen (suuren jaoston) 5.5.2015 antama tuomio Espanja v. neuvosto (C-147/13) koskee tätä kysymystä. Kyseisessä asiassa Espanja vaati asetuksen N:o 1260/2012 kumoamista. Alankomaat, Belgia, Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistynyt kuningaskunta, Luxemburgin suurherttuakunta, Ranska, Ruotsi, Saksa, Tanska, Tšekki ja Unkari sekä parlamentti ja komissio osallistuivat asian käsittelyyn väliintulijoina, jotka tukivat neuvoston vaatimuksia.

Unionin tuomioistuin lopulta hyväksyi unionin virallisten kielten erilaisen kohtelun, koska se oli oikeassa suhteessa asetuksen hyväksyttävään tavoitteeseen ja tähän soveltuva (tavoitteena oli yhdenmukaisten ja yksinkertaisten käännösjärjestelyjen luominen vaikutukseltaan yhtenäisiä eurooppapatentteja varten, jotta eurooppapatentin hakeminen olisi kustannustehokasta keksijöille). Tavoitteena oli myös turvata oikeusvarmuus, edistää innovointia ja hyödyttää erityisesti pieniä ja keskisuuria yrityksiä (pk-yrityksiä) sekä tehdä vaikutukseltaan yhtenäisen eurooppapatentin ja koko patenttijärjestelmän käytöstä helpompi, kustannuksiltaan edullisempi ja oikeudellisesti varma (31–48 kohta).

Unionin tuomioistuin kommunikoi kansalaisten kanssa heidän kielellään

Unionin tuomioistuin saa lainkäyttötoimintansa ohella myös kaikenlaisia pyyntöjä kansalaisyhteiskunnalta. Tällaisia voivat olla esimerkiksi pyynnöt saada tutustua hallinnollisiin asiakirjoihin tai toimielimen historiallisiin arkistoihin. Kyse voi olla myös mitä erilaisimmista kysymyksistä tai tietopyynnöistä, joskus sellaisistakin, jotka osoitetaan unionin tuomioistuimelle virheellisesti (esimerkiksi silloin, kun ne koskevat toista kansainvälistä tuomioistuinta, kuten Euroopan ihmisoikeustuomioistuinta). Unionin tuomioistuimelle esitetään myös harjoitteluhakemuksia, työhakemuksia, tarjouskilpailuihin liittyviä tarjouksia, vierailuja tai opintoseminaareja koskevia pyyntöjä jne.

Koska tällaisia pyyntöjä voidaan esittää millä tahansa unionin virallisella kielellä, unionin tuomioistuimella on oltava henkilöstöä, joka kykenee kielellisesti ymmärtämään tällaisia pyyntöjä, käsittelemään niitä ja vastaamaan niihin samalla kielellä⁶², ja tässä yhteydessä unionin tuomioistuimen on tarvittaessa käytettävä rekisteriltään ja tyyliältään erilaista, asianmukaista kieltä (oikeudellista, hallinnollista, teknistä tai pedagogista kieltä) sen mukaan, kenelle tai kenen kanssa se viestii.

Unionin tuomioistuimen on myös pystyttävä kommunikoimaan ulkomaailman kanssa, kertomaan toiminnastaan yleisölle, avaamaan ovensa kaikille unionin kansalaisille, jotka haluavat tulla tutustumaan siihen, ja toivottamaan heidät tervetulleiksi heidän omalla kielellään. Tämän vuoksi unionin tuomioistuimen verkkosivusto Curia on monikielinen. Samoin vierailut, juhlatilaisuudet ja viestintä kansallisten tuomareiden kanssa järjestetään osallistujien kielillä, usein monikielisyyden pääosaston tulkkien avustuksella.

Unionin tuomioistuimessa laaditaan myös lehdistötiedotteita, ja ne käännetään myös kaikille niille virallisille kielille, joita asian merkittävyys tai käsiteltävä aihe edellyttää.

62| Ks. tältä osin Euroopan hyvän hallintotavan säännösten 13 artikla (nähtävissä Euroopan oikeusasiamiehen sivustolla: <https://www.ombudsman.europa.eu/fi/publication/fi/3510>).

3. Monikielisyyteen liittyvä hallinto unionin tuomioistuimessa

”Paitsi loogista seurausta institutionaalisesta monikielisyydestä, kääntäminen on myös ainoa monikielisyyden usein näkyvä puoli – –. Kääntäminen on kuitenkin – – se elementti, joka yhdistää ja kutoo yhteen, ajattelun voitto voimankäytöstä. Mahdollisimman hyvä kääntäminen edellyttää, että kääntäjä pohtii koko ajan sekä sitä, mitä yritetään sanoa, että sitä, miten se on muotoiltu ja muotoiltava.”⁶³

Kirjaaja vastaa unionin tuomioistuimissa käytävien menettelyjen monikielisyydestä. Tässä yhteydessä kirjaaja tukeutuu erityisesti monikielisyyden pääosastoon, jonka pääjohtajan alaisuudessa toimivat sekä tulkkauksen että oikeudellisen kääntämisen palvelut.

3.1. Monikielisyyden pääosaston organisaatio

Monikielisyyden pääosasto perustettiin 1.1.2018. Monikielisyyden pääosaston alaisuudessa toimivat kaksi aiemmin erillistä palvelua, eli oikeudellisen kääntämisen palvelu ja tulkkauspalvelu. Pääosasto koostuu 30 yksiköstä, joista kaksi on suoraan pääjohtajan alaisuudessa ja 28 muuta on lähtökohtaisesti jaettu kolmeen osastoon. Kun kieliyksikköön nimitetään uusi yksikönpäällikkö, hän raportoi kuitenkin usein suoraan pääjohtajalle jonkin aikaa.

Monikielisyyden pääosaston poikkihallinnollisilla yksiköillä tarkoitetaan kahta suoraan pääjohtajan alaisuudessa toimivaa yksikköä ja kolmatta itsenäistä yksikköä:

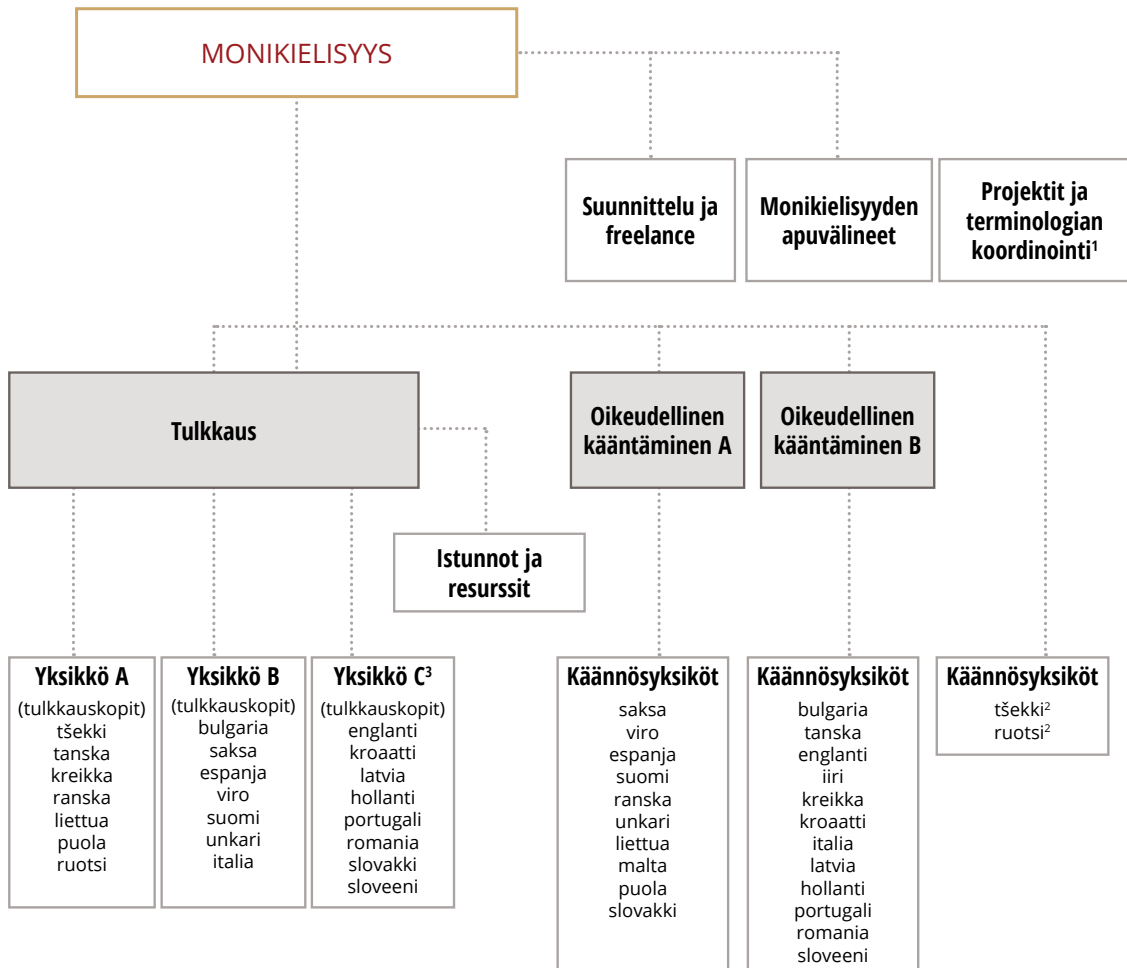
- Käännöksen apuvälineet -yksikkö, jossa työskentelevät yksikönpäällikkö, kolme hallintovirkamiestä ja 23 hallintoavustajaa, valvoo ja kehittää oikeudellisen kääntämisen palvelun erityisiä tietoteknisiä apuvälineitä, oli kyse sitten työnhallintatyökaluista tai kääntämisen apuvälineistä. Yhteistyössä muiden yksiköiden kanssa se organisoii asiakirjojen käsittelyyn tarvittavat työvälineet aina asiakirjan saapumisesta oikeudellisen kääntämisen palveluun niiden toimittamiseen asti (lähettäminen käännöspyynnön esittäneelle yksikölle tai lähettäminen julkaistavaksi). Yksikkö tekee myös

63| Isabelle Pingel, ”Le régime linguistique des institutions de l’Union européenne”, *Revue des affaires européennes*, nro 3, 2016, s. 360 ja 361.

yhteistyötä tulkkausosaston kanssa tulkkauspalvelun omien tietoteknisten pyyntöjen ja tarpeiden, jotka esitetään informaatioteknologia-osastolle, koordinoimiseksi ja valvomiseksi. Käännöksen apuvälineet -yksikkö tekee erityisesti yhteistyötä informaatioteknologia-osaston kanssa. Käännöksen apuvälineet -yksikkö osallistuu myös toimielinten väliseen monikielisyyden apuvälineitä ja tietoteknisen kehityksen seurantaan koskevaan työhön. Yksikössä on kolme alayksikköä, jotka ovat monikielisten tietoteknisten apuvälineiden kehityksen ja hallinnon alayksikkö, asiakirjojen sähköisen esikäsittelyn ja julkaisujen seurannan alayksikkö ja apuvälineiden hallinto- ja tukialayksikkö. Yksikössä toimii myös ryhmä, jonka tehtävänä on tuottaa graafisia käyttöliittymiä ja erilaisia tilastoja. Yksiköllä on myös erilaisia poikkihallinnollisia tehtäviä sekä toimielimen että toimielinten välisellä tasolla, esimerkiksi tietoteknisen kehityksen seuranta.

- Suunnittelu- ja freelance-yksikkö, jossa työskentelevät yksikönpäällikkö, kolme hallintovirkamiestä ja 20 hallintoavustajaa, vastaa käännöspyyntöjen välittämisestä eri tahoille sekä hallinnollisista menettelyistä, sopimuksentekomenettelyistä ja rahoitusmenettelyistä, jotka liittyvät käännösten ulkoistamiseen ja toimielinten välisten välineiden rahoitukseen. Yksikössä on kaksi alayksikköä: suunnitteluyksikkö ja freelance-yksikkö. Suunnitteluyksikkö huolehtii yhteydenpidosta käännöksiä pyytävien yksiköiden (kabinetit, kirjaamot, unionin tuomioistuimen yksiköt) ja käännösyksiköiden välillä. Se ehdottaa käännöspyyntöjen tekijöille määräaikoja ja suunnittelee käännöksen työnkulun aina käännöksen lopulliseen toimittamiseen asti. Suunnitteluyksikkö huolehtii siitä, että käännöspyyntöihin liitetään kääntämistä tukevia tietoja, ja huolehtii kääntämiseen liittyvien asiakirjojen virrasta, mukaan lukien käännettävää tekstiä koskevista muutospyyntöistä. Freelance-yksikkö puolestaan huolehtii yhteistyössä kieliyksiköiden kanssa freelance-käännöstyön suunnittelusta, toteutuksesta ja kirjanpidosta sekä siitä, että freelance-käännösten osalta noudatetaan hyvää hallintotapaa ja oikeita taloudellisia käytäntöjä. Ulkoistaminen voi koskea käännöstyötä tai kieliasun tarkistamista.

Tämä yksikkö ei vastaa välittömästi tulkkausosaston suunnittelu- ja ulkoistamistoimista, sillä sitä varten on oma poikkihallinnollinen yksikkönsä tulkkausosaston alaisuudessa, toisaalta suunnittelu- ja freelance-yksikkö huolehtii keskitetysti koko monikielisyyden pääosaston talousarvio- ja rahoitusasioiden hallinnosta ja osallistuu useiden toimielinten välisten työryhmien työskentelyyn.

1 Projekteista ja terminologian koordinoinnista vastaava yksikkö toimii suoraan unionin tuomioistuimen kirjaajan alaisuudessa.

2 Käännösyksikkö sijoitetaan uuden yksikönpäällikön nimittämisen jälkeen väliaikaisesti suoraan pääjohtajan alaisuuteen ennen yksikön liittämistä takaisin jompaankumpaan oikeudellisen kääntämisen osastoista.

3. Yksikkö C vastaa lisäksi myös maltan ja iirin kielestä, koska näillä kahdella kielellä ei tällä hetkellä ole omia vakinaisia tulkkeja.

Tässä vaiheessa on syytä mainita myös toinen yksikkö, jonka toiminta hyödyttää poikkihallinnollisesti koko monikielisyyspääosastoa, vaikka se ei muodollisesti kuulukaan sen alaisuuteen. Yksikön nimi on projektit ja terminologinen koordinointi, ja se johtaa tuomioistuimen sanastotyötä (terminologinen esikäsittely; monikielisen oikeudellisen sanaston, työjärjestysten terminologian ja kansallisten tuomioistuinten nimien kaltaisten käsittekkokoelmien kehittäminen). Tämä yksikkö johtaa myös dokumentaatiotyötä (tiedonhaku, oppaat ja tiettyihin käännösmuisteihin syötettävät asiakirjakorpukset), tukee ja ohjaa kieliyksiköitä laatulähestymistavan soveltamisessa sekä hallinnoi monikielisyyspääosaston sisäisen viestinnän apuvälineitä ja alustoja, kuten intranetsivustoa, uutiskirjettä ja esittelymateriaaleja.

Muut yksiköt kuuluvat kolmeen eri osastoon.

Muilta osin todettakoon, että oikeudellisen kääntämisen palvelu muodostuu kahdesta osastosta, joissa on vain kieliyksiköjä, yksi kutakin virallista kieltä varten. Kieliyksiköillä on kullakin yksikönpäällikkö, jonka alaisuudessa työskentelee 20–57 juristi-lingvistiä sen mukaan, kuinka paljon asiakirjoja on käännettävä kullekin kielelle, ja juristi-lingvistien työtä tukevat oikolukijat/kielentarkastajat sekä kunkin yksikön sihteeristö.

Tulkkausosasto jakautuu neljään yksikköön. Kolmessa yksikössä on seitsemän tai kahdeksan pysyvää koppia, ja näitä koppeja on yhteensä 22 (tällä hetkellä ei ole maltan tai iirin kielen pysyvää *koppia*). Kussakin kopissa työskentelee 2–10 virkamiestulkkia aina sen mukaan, kuinka paljon tulkkausta kyseiselle kielelle tarvitaan. Neljäs yksikkö, jonka nimi on Istunnot ja resurssit, huolehtii poikkihallinnollisista tehtävistä eli suunnittelee tulkkauksen ja vastaa freelance-tulkkien käyttöön liittyvästä hallinnosta. Istunnot ja resurssit -yksikkö vastaa paitsi vakinaisten virkamiestulkkien ja freelance-tulkkien määräämisestä työhön istuntoihin myös viikoittaisesta tulkkien rekrytoinnista toimielinten yhteisen yli 3 000 freelance-tulkin luettelon avulla. Yksikkö pitää säännöllisesti yhteyttä kirjaamoihin ja muihin toimielimen yksiköihin. Vastuu tulkkausosaston aikataulujen horisontaalisesta suunnittelusta ja freelance-tulkkien rekrytoinnista kuuluu erityisesti yksikönpäällikölle, jota puolestaan auttavat kokopäivätoiminen hallintovirkamies sekä osa-aikaisesti vuorollaan viisi tulkkia, ns. rotaattorit, suunnittelutiimin vahvistuksina. Yksikön hallintoa tukee viiden moniammatillisen hallintoavustajan työ: nämä hallintoavustajat vastaavat muun muassa tulkkien työhönotosta ja vastaanotosta sekä istuntopakettien valmistelusta freelance-tulkkeja varten.

3.2. Monikielisyyden pääosaston henkilöstön toimenkuvat

Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 42 artiklan mukaan ”unionin tuomioistuimessa on kielipalvelu, johon kuuluvilla asiantuntijoilla on tarvittavat oikeudelliset tiedot ja perusteelliset taidot useassa unionin tuomioistuimen virallisessa kielessä”. Näin ollen unionin tuomioistuin ottaa palvelukseensa lähinnä kilpailumenettelyn kautta virkamiehiä, joilla on asianmukaiset taidot voidakseen työskennellä tehtävissä, joita tulkkauksen ja oikeudellisen kääntämisen prosessit edellyttävät.

3.2.1. Juristi-lingvistit

Unionin tuomioistuin on perinteisesti käyttänyt oikeudelliseen kääntämiseen juristi-lingvistejä eli juristeja, jotka ovat suorittaneet lakimiehen ammatin harjoittamisen edellyttämät kansalliset oikeustieteen opinnot ja jotka palvelukseenottohetkellä osaavat hyvin vähintään kahta muuta kieltä ja tuntevat niiden oikeusjärjestyksiä. Kääntäminen edellyttää *kohdekielen*, joka on lähtökohtaisesti juristi-lingvistin äidinkieli, täydellistä (yleiskielen ja oikeuskielen) hallintaa. Juristi-lingvistejä voidaan pyytää myös laatimaan asiakirjoja, jotka myöhemmin käännetään (esimerkiksi ennakkoratkaisupyynnön tiivistelmä), tai tuomioistuimen kirjaamon pyynnöstä *Euroopan unionin virallisessa lehdessä* julkaistavia tiedonantoja tai tutkimus- ja dokumentaatio-osaston pyynnöstä asiakirjoja, joita käytetään asian hallinnoinnissa (esitarkastuslomake).

Kirjallisuuden kääntäminen on ”uudelleen kirjoittamista”, ja teknistä kääntämistä, vaikka se onkin pohjimmiltaan kielellistä, rajoittaa suhteellisen pysyvä ja universaali tekninen kieli, kun taas oikeudellisessa kääntämisessä yhdistyvät molemmat edellä mainitut kääntämisen lajit: käännöksen on oltava ymmärrettävä kahdella tasolla, kielellisesti ja teknis-juridisesti. Se, kuinka standardoitua kieli on, vaihtelee tekstityypin mukaan (ennakkoratkaisupyynnot, tuomiot, julkisasiamiesten ratkaisuehdotukset). Oikeudellinen kääntäminen edellyttää vertailutyötä: tavoitteena on löytää kohdekielen oikeusjärjestyksestä lähdetekstissä käytetyn oikeudellisen käsitteen suora vastine tai, jos se ei ole mahdollista, funktionaalinen vastine. Tämä edellyttää usein laaja-alaista oikeudellisen tiedon etsimistä, tekstin analysointia ja lähteiden luotettavuuden arviointia. Tekstin kääntäjä on sen tarkkaavaisin lukija.

Unionin tuomioistuimessa oikeudelliseen kääntämiseen liittyy se perustavanlaatuinen piirre, että käännöksen perusteella syntyy oikeuksia ja velvollisuuksia kaikille unionin kansalaisille, ja sen on näin ollen oltava asiasisällöltään virheetön.

Teksti ei kuulu kaikille kääntämisprosessiin osallistuneille: unionin tuomioistuin sanoo sanottavansa samalla tavalla kaikilla kielillä. Juristi-lingvistillä ei siis ole yksittäisen tekijän luomisvapautta, vaan päinvastoin hänen vastuullaan on, että yhdessä tuotettu teksti on luotettava.

Kun juristi-lingvisti kääntää, hän etsii kielellisiä ja oikeudellisia vastineita (oikeusvertailu), ilmaisee unionin oikeuden sisällön (käyttämällä tarvittaessa sen erityiskäsitteitä) eri unionin virallisilla kielillä ja huolehtii asianmukaisesta tasapainosta unionin oikeudesta ja kansallisesta oikeudesta peräisin olevien muotoilujen välillä. Oikeudellinen kääntäminen unionin tuomioistuimessa on alkuperäistekstin ”uudelleen tuottamista” sitovien muodollisten ja sisällöllisten seikkojen perusteella (primaarioikeus, johdettu oikeus, viittaukset, lainaukset, vakiintunut terminologia ja viittaukset eri kansallisiin oikeusjärjestyksiin).⁶⁴

Vertailussa on otettava huomioon potentiaalisesti kolme eri oikeusjärjestystä: ”lähdekielen” kansallinen oikeusjärjestys, ”kohdekielen” kansallinen oikeusjärjestys ja unionin oikeus. Oikeusjärjestyksessä voidaan kuitenkin käyttää useita eri kieliä ja yhtä kieltä voidaan myös käyttää useissa oikeusjärjestyksissä.

Juristi-lingvistien tehtäviin kuuluu lähinnä seuraavien asiakirjojen kääntäminen:

- normatiiviset tekstit (Euroopan unionin tuomioistuimen perussääntö, unionin tuomioistuimen ja unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestykset)
- ratkaisut (tuomiot, määräykset ja lausunnot)
- ratkaisujen tiivistelmät ja tiedot julkaisemattomista päätöksistä
- ennakkoratkaisupyynnöt, joita esittävät eri tuomioistuimet ja joissa ilmenevät eri oikeusjärjestysten erityispiirteet
- muut oikeudenkäyntiin tai lausuntomenettelyyn liittyvät ulkoisesti laaditut asiakirjat, joiden kieli, muoto ja tyyli vaihtelevat paljon

64| Tältä osin Gwénaél Glâtre on kirjoittanut, että ”nykyinen unionin tuomioistuin (EUT) tekee siis hyvin merkittävää työtä eri kansallisten lainsäädäntöjen kääntäjänä kieleltä toiselle. Unionin tuomioistuimen kääntämistoimivalta on osa unionin oikeuden tulkinnan peruskiveä”, artikkelissaan *L’anti-Babel: la forme “Europe” au défi de ses frontières linguistiques*, Blog du Club de Mediapart, 16.11.2017: <https://blogs.mediapart.fr/gwénael-glâtre/blog/161117/l-anti-babel-la-forme-europe-au-defi-de-ses-frontieres-linguistiques>.

- julkisasiamiesten ratkaisuehdotukset
- EUVL:ssä julkaistavat tiedonannot
- lehdistötiedotteet eli tiedotustekstit, joiden kielellinen rekisteri on yksinkertaisempi, mutta joiden on oltava oikeudellisesti yhtä tarkkoja kuin alkuperäinen tekstikin
- erilaisia asiakirjoja: kirjeet, internetsivustot jne.

Juristi-lingvisteillä on muitakin tehtäviä kuin oikeudellinen kääntäminen. Ensimmäinen näistä on tekstien revisointi. Revisointi tarkoittaa sen tarkistamista, että alkuperäisteksti ja kolmannen henkilön – joka on joko niin ikään juristi-lingvisti tai freelance-kääntäjä – tekemä käännös vastaavat toisiaan (revisoinnissa tarkistetaan, että teksti on täydellinen eikä siinä ole oikeudellisia käännösvirheitä, että kääntämisen sääntöjä on noudatettu ja että kohdekieltä käytetään siinä hyvin), ja revisoinnin ohjeena käytetään kolmea avainsanaa: lojaalisuus (tehdyn työn kunnioittaminen); subsidiariteetti (työn sisältöön ei puututa ilman objektiivista perustetta) ja solidaarisuus (reviisori ei saa poiketa yksikkönsä käytännöistä). Revisiotehtävissä toimiva juristi-lingvisti ehdottaa parannuksia ja lisää tarvittaessa huomautuksia, joiden avulla voidaan selvästi erottaa toisistaan virheiden korjaukset, muokkaukset täsmällisyyden nimissä ja tyylilliset parannukset. On tärkeää, että koko yksikkö noudattaa revisiossa yhdenmukaista lähestymistapaa, mikä edellyttää muodollista sopimista käytännöistä ja kokousten pitämistä säännöllisesti mutta myös sitä, että yksiköt kertovat toisilleen toimivista käytännöistä. On myös tärkeää olla tekemättä menettelystä tarpeettoman ja joskus häiritsevän raskasta: laadunvalvonnassa, johon revisointi kuuluu, on keskityttävä arkaluonteisiin tai tärkeisiin asiakirjoihin sekä sellaisten juristi-lingvistien käännöksiin, jotka eivät työskentele täysin itsenäisesti esimerkiksi sen vuoksi, että he ovat vielä koulutusvaiheessa. Revisiotehtävissä toimivaa juristi-lingvistiä voidaan myös pyytää arvioimaan esimiehilleen kollegojensa (tai freelance-kääntäjien) työn laatua arviointikertomuksia varten ja ennen kaikkea käännösten yhdenmukaisen laadun ylläpitämiseksi.

Juristi-lingvistien muita tehtäviä ovat lähinnä seuraavat:

- asiakirjojen laadun edistäminen yleisesti olemalla yhteydessä asiakirjojen laatijoihin sekä muissa kieliyksiköissä työskenteleviin kollegoihin (keskinäinen avunanto, ristiinlukeminen, vastaaminen kansallista lainsäädäntöä koskeviin kysymyksiin jne.)
- erityisen pitkien ennakkoratkaisupyyntöjen tiivistelmien laatiminen⁶⁵ tiivistelmien yhteisten laatimisohjeiden mukaisesti, yleensä parantamalla ennakkoratkaisupyyntöjen rakennetta; tällaiset tiivistelmät käännetään ja annetaan tiedoksi kaikilla kielillä alkuperäisen ennakkoratkaisupyyntönsijasta, mutta ei ranskaksi, sillä ranskaksi käännetään tuomioistuimen ja niiden asianosaisten ja osapuolten, joilla on oikeus esittää kirjallisia huomautuksia, tarpeiden vuoksi ennakkoratkaisupyyntö alkuperäisenä ja täydellisenä
- käsiteltävien asioiden oikeudellisessa analyysissä auttaminen laatimalla muita unionin tuomioistuimen osastoja (kirjaamoja ja tutkimus- ja dokumentaatio-osastoja) varten muistiinpanoja, jotka helpottavat asian ymmärtämistä ja tekstien kääntämistä
- toimiminen yhdyshenkilönä, jolta muissa kieliyksiköissä työskentelevät kollegat voivat tarvittaessa pyytää yhdyshenkilön kotijäsenvaltiota koskevaa asiaa koskevia selityksiä
- toimiminen ”kysymysten keskittäjänä”, joka kokoaa yhteen muissa kieliyksiköissä työskentelevien juristi-lingvistien ratkaisuehdotusten tai tuomioiden kääntämiseen liittyvät kysymykset, vastaa niihin mahdollisuuksien mukaan ja ottaa strukturoidusti yhteyttä kabinettiin, jossa teksti on laadittu, jos selvennyksiä tarvitaan (ks. 2.3.2 kohta)
- osallistuminen selvitystyöhön ja oikeudellisiin tai asiakirjoihin liittyviin hankkeisiin sekä terminologian, ja etenkin oikeudellisen terminologian, kehittämiseen ja tämän terminologian yhdenmukaistamiseen
- osallistuminen juristi-lingvistien tai freelance-kääntäjien koulutukseen

65| Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 98 artikla.

- oikeudellisen kääntämisen palvelun tunnettuuden edistäminen pitämällä esitelmiä kieliä koskevasta järjestelystä ja siitä, miten juristi-lingvistin työ on organisoitu ja millaista se on, toimielimessä, toimielinten välisellä tasolla ja kansalliselle yleisölle, mukaan lukien osallistumalla tiedotustoimintaan unionin tuomioistuimen ulkopuolella
- toimiminen yhteyshenkilönä kieliyksikön ja poikkihallinnollisten yksiköiden välillä, esimerkiksi tietotekniikan, terminologian, koulutuksen tai ulkoistamisen hallinnoinnin osalta
- osallistuminen palvelukseenottomenettelyihin (kilpailujen valintalautakunnat, toimihenkilöiden ja freelance-kääntäjien valintalautakunnat, käännösnäytteiden tarkistaminen).

Juristi-lingvistin toimenkuva muuttuu nopeasti, sillä työssä käytetään enenevässä määrin uusia ja koko ajan vaativampia tietoteknisiä apuvälineitä, erityisesti neuraalisen konekääntämisen ohjelmistoja (ks. 4.3.3 kohta).

3.2.2. Tulkit

Unionin tuomioistuimen kaikki tulkit ovat tutkinnon suorittaneita konferenssitulkkieja, jotka pystyvät tulkkamaan useista unionin virallisista kielistä, vähintään kahdesta, mutta useimmiten 3–6 kielestä. Tulkit opiskelevat koko uransa ajan uusia kieliä, jotta he voivat lisätä ne kielivalikoimaansa ns. lisäytestin jälkeen. Useimmat tulkit eivät ole koulutukseltaan juristeja, sillä olisi mahdotonta vaatia jokaiselta tulkitä tällaista kaksoiskoulutusta, mutta heidän työympäristönsä erityispiirteet näkyvät selvästi koko tulkkauspalvelussa ja yksittäisten tulkkien taidoissa. Jokainen tulkki erikoistuu ja oppii erityisesti nauttimaan oikeudellisten asioiden parissa työskentelystä ja tulkkamaan juuri oikeudellisia asioita. Vaikka tulkit lukevatkin tuomioiden ratkaisuosat ja julkisasiamiesten ratkaisuehdotusten varsinaiset ratkaisuehdotukset niiden julistamisistunnoissa, heidän monille taidoilleen on eniten tarvetta asianosaisten kuulemiseksi pidetyissä istunnoissa. Istuntoja tulkkavien tulkkien on nimittäin tulkettava kopeistaan reaaliajassa, yleensä äidinkielelleen, asianosaisten ja osapuolten edustajien tai asiamiesten suulliset lausumat ja puheenvuorot ja ratkaisukokoonpanon jäsenten esittämät kysymykset. Tällaiset puheenvuorot ovat sisällöltään hyvin oikeudellisia, niiden rytmi vaihtelee ja niille on ominaista yhtäältä puhujien erilaiset puhujantaidot ja hyvin vaihteleva puheen selkeys. Tulkattavat asianosaisten tai osapuolten edustajat tai asiamiehet ovat hyvin usein kansallisten asianajajayhteisöjen jäseniä, jotka ilmaisevat itseään oman jäsenvaltionsa

oikeudellisen ja kielellisen perinteen mukaisesti ja käyttävät oman jäsenvaltionsa oikeudellisia käsitteitä, kun he esittävät päättelyketjuja, joiden mukaisesti unionin oikeutta heidän mukaansa on tulkittava. Simultaanitulkkaus voi olla haastavaa monesta eri syystä, jotka ilmenevät ajoittain yhtä aikaa: miten keskittyä samaan aikaan puhujan ääneen, viime hetkellä koppiin toimitettuun kirjalliseen esitykseen suullisen lausuman sisällöstä, väitteiden logiikkaan ja istuntosalin seinälle heijastettuun esitykseen, jos puhuja lisäksi puhuu italiaa, kun taas hänen esityksensä kalvot on laadittu englanniksi?

Tulkit huolehtivat tulkkauksesta unionin tuomioistuimen 24 viralliselle kielelle Euroopan unionin tuomioistuimessa toimivan kahden tuomioistuimen istunnoissa ja toimielimen muissa tilaisuuksissa, kuten tärkeiden henkilöiden vierailuilla, jäsenvaltioiden asiamiesten kokouksissa, tapaamisissa kansallisten tuomareiden kanssa ja juhlallisissa istunnoissa. Tulkkauskopissa tapahtuvan tulkkauksen lisäksi tulkki tekee vaativaa valmistelutyötä; tulkin tulkkaus istunnossa perustuu huolelliseen valmisteluun, joka on usein aloitettu useita päiviä ennen istuntoa ja joka vie huomattavan osan hänen työajastaan. Jotta tulkkaus olisi laadukasta, tulkilla on oltava käytössään sama asiakirja-aineisto kuin istunnon osallistujillakin: tämä aineisto on usein laaja ja sisältää useita satoja sivuja liitteitä, ja se on täynnä oikeudellisia käsitteitä, ilmaisuja ja väitteitä, jotka tulkin on omaksuttava. Jatkuva kouluttautuminen ja kielitaidon ylläpitäminen ovat myös olennainen osa tulkkien työtä. Tulkeilla on erittäin tiukka salassapitovelvollisuus. Unionin tuomioistuimen tulkkauspalvelu on kehittynyt paljon siitä, mitä se oli yhteisöjen tuomioistuimen perustamisvuonna 1952, koska toimielimen tarpeet paisuvat jatkuvasti. Tulkkausosastolla työskentelee nykyään noin 70 vakinaista tulkkia.

Unionin tuomioistuimen kaltaisessa monikielisessä ympäristössä tulkkien tehtävänä on auttaa kutakin puhujaa välittämään viestinsä muille istunnon osallistujille selkeästi, luonnollisesti ja sujuvasti.

Koko unionin tuomioistuimen ja unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksissä vahvistettua 24 kielen kieliä koskevaa järjestelyä sovelletaan vain poikkeuksellisesti. Istunnot ja resurssit -yksikkö kokoaa kutakin istuntoa varten sen edellyttämän tiimin. Tiimien kokoonpano vaihtelee oikeudenkäyntikielen, väliintulijoina esiintyvien jäsenvaltioiden kielten ja ratkaisukokoonpanon jäsenten kielellisten tarpeiden mukaan. Kieliä koskevat järjestelyt ovat erilaiset joka istunnossa, ja useimmiten istunnoissa on aktiivisina rajoitettu määrä tulkkauskoppeja sen mukaan, kuinka montaa kieltä istunnon osallistajat käyttävät.

Tulkkauspalvelu käyttää säännöllisesti freelance-tulkkeja. Tulkkauspalvelu palkkaa tulkit unionin toimielinten yhteisen akkreditoitujen freelance-tulkkien luettelon perusteella. Freelance-tulkkien työehdot määräytyvät Euroopan unionin toimielinten ja kansainvälisen konferenssitulkkien liiton (AIIIC) välisen sopimuksen mukaan. Unionin tuomioistuimessa sopimukseen sisältyy valmistelupäivä, joka on vietettävä unionin tuomioistuimen tiloissa. Freelance-tulkkeja valvovat samaan istuntoon työhön määrätty vakinaiset tulkki kollegat, he ovat integroitua osa tiimiä ja he noudattavat samoja ammattieettisiä sääntöjä kuin virkamiestulkitkin: näiden avainsanoja ovat salassapitovelvollisuus, pidättyväisyys ja kollegiaalisuus.

Myös tulkin toimenkuva kehittyy teknologisesti hyvin nopeasti, ja viimeisimpinä kehitysaskelina yhtäältä suullisia lausumia esittävät istuntojen osallistujat ovat alkaneet osallistua istuntoihin etäyhteyden välityksellä, mikä on ollut välttämätöntä covid-19-pandemian aikana sovellettujen matkustusrajoitusten takia mutta mistä on tulossa ainakin jokin pysyvä menettelytapa,⁶⁶ ja toisaalta tiettyjä istuntoja on alettu lähettää suoratoistolähetystenä verkossa.

3.2.3. Oikolukijat/kielentarkastajat

Institutionaalisen monikielisyyden vaaliminen tarkoittaa myös kielen laadun vaalimista. Tästä tehtävästä huolehtivat osaltaan eri ammattiryhmät toimielimen sisällä, kuten esimerkiksi oikolukijat, joista käytetään myös nimitystä kielentarkastajat. Heidän tehtävänä on erityisesti huolehtia kielellisten ja typografisten konventioiden noudattamisesta, seurata kielen kehitystä, huolehtia oikeakielisyydestä ja yleisesti ottaen vaalia äidinkieltään.

Ennen kuin teksteistä eli ennen kaikkea tuomioista, määräyksistä, julkisasiamiesten ratkaisuehdotuksista ja ratkaisujen tiivistelmistä tiedotetaan tai ne julkaistaan, niitä on muokattava siten, että ne ovat kaikilta osin ennalta vahvistettujen typografisten ja muotoilusääntöjen mukaisia. Tämä on oikolukijoiden tehtävä.

66] Marc-André Gaudissart, "La Cour de justice de l'Union européenne face à la crise sanitaire", *Revue des affaires européennes*, nro 1, 2020, s. 97–107. Artikkelia päivitettiin vuonna 2021 ja se julkaistiin Edouard Dubout'n ja Fabrice Picodin toimittamassa teoksessa *Le Coronavirus et le droit de l'Union européenne*, Éditions Bruylant, 2021, s. 573–593). Tätäkin artikkelia on päivitetty ja se on julkaistu romaniaksi: "Funcționarea Curții de Justiție a Uniunii Europene în timpul pandemiei Covid-19", *EuRoQuod Revista Rețelei naționale de judecători-coordonatori în materia dreptului Uniunii Europene*, 2020.

Oikolukijoiden toimenkuva on kuitenkin kehittynyt ajan myötä. Työnkulun täydellinen digitalisoituminen merkitsi nimittäin aluksi sitä, että oikolukijoiden oikeamuotoiseksi muokkaamista koskevista tehtävistä tuli yhä monimutkaisempia. Toimielimessä tuotettujen asiakirjojen rakennetta on kuitenkin pyritty standardoimaan ja käyttöön on otettu käännösympäristö (joka perustuu tällä hetkellä Trados Studio -käännösohjelmaan), jossa tämä rakenne palautetaan käännöstyön päätteeksi, joten tähän tehtävään menee nyt vähemmän aikaa ja se koskee nykyään enää tiettyjä asiakirjoja, joille ei ole tällaista etukäteen määriteltyä rakennetta.

Lisäksi oikolukijan työtehtävien kirjo on vähitellen laajentunut. Oikolukijat voivat nimittäin samalla, kun he käyvät tekstiä läpi ja viimeistelevät sen typografiaa tai jopa asiakirjan muotoilua, tunnistaa muita parannuskohteita. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi sellaisten kohtien tunnistamista, jotka ovat saattaneet jäädä vahingossa pois käännösprosessin aikana, elegantimpien tai selkeämpien sanamuotojen ehdottamista sekä tiettyjen oikeinkirjoitus- tai kielioppiasioden korjaamista kontekstissa, jossa kielet kehittyvät ja jossa oikolukijoiden tehtäviin kuuluu kielen kehityksen seuraaminen. Nämä uudet tehtävät selittävät sen, miksi oikolukijoista käytetään nykyään mieluummin nimitystä kielentarkastaja.

Kielentarkastajien tehtäviin kuuluu myös juristi-lingvistien neuvominen ja kouluttaminen, osallistuminen kokonaisstrategian arviointiin ja käännettyjen asiakirjojen kielellisen laadun parantamiskeinojen kehittäminen. Kielentarkastajat osallistuvat myös kieliyksikkönsä kielen unionin tuomioistuimen sisäisten ja toimielinten yhteisten kirjoitussääntöjen kehittämiseen.

3.2.4. Johdon assistentit ja sihteeristöt

Johdon assistentti panee täytäntöön kieliyksikön yksikönpäällikön hallintoa koskevat päätökset. Hänen tehtävänään voi näin ollen olla sihteeristön tehtävien koordinointi, ulkoistamisprosessien organisointi yhteistyössä suunnittelu- ja freelance-yksikön kanssa (tilausvahvistuspyynnöt ja laskujen seuranta), seuranta- ja hallintataulukkojen laatiminen ja joissakin tapauksissa käännös- ja revisiotehtävien jakaminen juristi-lingvisteille yksikönpäällikön määrittelemien kriteerien mukaisesti.

Koska saneluun perustuva konekirjoitustyö, joka perinteisesti oli sihteeristön päätehtävä, on vähitellen kadonnut, sihteeristön työntekijät ovat nykyään pääasiassa vastuussa tekstien vastaanottamisesta, niiden esikäsittelystä ennen juristi-lingvisteille jakamista ja niiden lähettämisestä käyttäjille tietoteknisesti järjestetyn työnkulun lopuksi.

Sihteeristön työntekijät vastaanottavat käännöspyynnot ja muut tiedot tietoteknisen työnseurantaohjelman avulla. Heidän tehtäviinsä kuuluu myös suuren asiakirjamäärän esikäsittely eli kaikkien sellaisten osien hakeminen, jotka voidaan jo järkevästi sisällyttää käännösprojektiin juristi-lingvistiä konsultoimatta; tämä voi tarkoittaa tiettyjen tekstiotteiden kopioimista ja liittämistä asiakirjaan tai yhä useammin käännöspohjien viimeistelyä –käännösympäristössä (nykyisin erityisellä Trados Studio -käännösohjelmalla) lisäämällä keskeisiä asiakirjoja tai terminologisia tietokantoja käännösprojektin aineistoon käännettävän asiakirjan ominaisuuksien mukaan.

Sihteeristön työntekijät osallistuvat myös freelancetyön hallintotehtäviin johdon assistentin tukena, koska ulkoisten yhteistyökumppaneiden määrä ja unionin tuomioistuimen ulkopuolella käännettävä sivumäärä on kasvanut. Sihteeristön työntekijät huolehtivat ulkoisten käännösten laadunvalvontalomakkeiden valmistelusta ja tietojensyötöstä niihin, pitävät yhteyttä freelance-yhteistyökumppaneihin ja valmistelevat heille osoitetun kirjeenvaihdon. Eräiden sihteeristön työntekijöiden on myös pystyttävä huolehtimaan freelance-palvelusuoritusten hallinnollisesta seuraamisesta, jossa sovelletaan tuomioistuimen menettelytapoja, hankintaan sovellettavaa puitesopimusta ja unionin varainhoitoasetusta.

Tekstien esikäsittely ennen niiden jakamista juristi-lingvisteille kuvaa hyvin sihteeristöjen roolin asteittaista muuttumista. Tämä tietotekninen esikäsittely, joka on nykyään kääntäjien käytettävissä Trados Studio -käännösohjelmassa olevan käännöstoimintopaketin kautta, koskee tuomioita, määräyksiä, julkisasiamiesten ratkaisuehdotuksia, ratkaisujen tiivistelmiä, tietoja julkaisemattomista ratkaisuista ja ennakkoratkaisupyyntöjä. Muun tyyppiset asiakirjat on käsiteltävä edelleenkin perinteisesti.

Oikeudellisen kääntämisen asiakirja-aineistosta vastaavat hallintoavustajat ovat siis nykyään eri tavalla juristi-lingvistien apuna käännösprosessissa: he toimittavat juristi-lingvisteille tietoa erityisesti muutoksista, organisoivat suunnitellut työkulut ja huolehtivat asiakirjavirrasta.

Lisäksi käännöspyynnöille annetaan suuri merkitys. Sihteeristöt vastaavat sen tarkistamisesta, että kaikki käännöspyynnön esittäjän mainitsemat osat on otettu asiakirjaan mukaan ja että asiakirja täyttää kaikki muotoa ja laatua koskevat vaatimukset.

Monikielisyyden pääosaston sihteeristöjen ja poikkihallinnollisten yksiköiden sihteeristöjen tehtävänä on puolestaan tukea kaikkia näitä toimintoja huolehtimalla erilaisista operatiivisista ja hallinnollisista tehtävistä, joiden yhteydessä ne soveltavat

pääosaston sisäisesti määriteltyjä menettelytapoja, sääntöjä ja tekniikoita. Ne edistävät siten koko pääosaston moitteetonta toimintaa. Nämä sihteeristöt huolehtivat tiedon jakamisesta, seuraavat jatkuvasti työn edistymistä ja kommunikoivat pääosaston palvelujen käyttäjien sekä pääosaston sisäisten että ulkoisten palveluntarjoajien kanssa.

3.2.5. Erityistoimenkuvat

Oikeudellisen kääntämisen palvelun ja tulkkauspalvelun henkilöstön työn tukena monikielisyysden pääosasto voi hyödyntää poikkihallinnollisten tiimien tai yksiköiden eri erityistoimenkuvissa työskentelevää työvoimaa (ks. 3.1 kohta). Näiden hallintoavustajien ja hallintovirkamiesten tehtävänä on muun muassa seurata henkilöstön määrää, toivottaa henkilöstö tervetulleeksi ja kouluttaa sitä, suorittaa tiettyjä tilastollisia analyysitehtäviä ja huolehtia hallintoasioista. Teknisemmillä osa-alueilla monikielisyysden pääosasto käyttää asiantuntijoita, kuten hallinto- tai käännösapuvälineiden kehittämiseen erikoistuneita IT-asiantuntijoita, asiakirjojen sähköisestä esikäsittelystä vastaavia hallintovirkamiehiä sekä käännöspyynnöiden kulkua ja ulkoistamiseen liittyviä hallinnollisia, sopimuksellisia ja taloudellisia menettelyjä hoitavia hallintovirkamiehiä.

Monikielisyysden pääosasto käyttää myös projektit ja terminologinen koordinointi -yksikön työntekijöiden erityispalveluja. Tässä yksikössä työskentelevät terminologit ja informaattikot, joista useimmat ovat juristeja, huolehtivat pääasiassa terminologisten hankkeiden määrittelystä ja valvonnasta yhteistyössä juristi-lingvistien kanssa. He osallistuvat termitietueiden tuottamiseen ja täydentämiseen sekä niiden laadunvalvontaan, jotta ne voidaan siirtää unionin termitietopankkiin, joka tunnetaan nimellä *IATE*.⁶⁷ He tukevat juristi-lingvistien työtä tekemällä pyynnöstä terminologista ja asiakirjoihin liittyvää tutkimusta, josta on hyötyä toimielimelle lähinnä ennakkoratkaisupyyntöjen käsittelyn yhteydessä. Samat työntekijät tarjoavat myös monenlaista terminologiaa, kieli- ja terminologisia resursseja, asiakirjojen etsimistekniikoita ja tietoteknisiä apuvälineitä koskevaa koulutusta ja koordinoivat kabinettien tietopyyntöjä, kun kabinetit haluavat tehdä kielellisiä vertailuja. Eräissä teknisemmissä tehtävissä työskentelevät työntekijät huolehtivat yksikönpäällikön alaisuudessa ja läheisessä yhteistyössä monikielisyysden pääosaston kanssa pääosaston sisäisen viestinnän alustoista.

67 | <https://iate.europa.eu/home>

3.3. Ulkoiset yhteistyökumppanit

Voidakseen täyttää kaikki käännös- ja tulkkaustarpeensa monikielisuuden pääosasto käyttää paljon sen ulkopuolista henkilöstöä, joka tekee yhä enemmän yhteistyötä sisäisen henkilöstön kanssa, tietenkin sopimusten ja julkisiin hankintoihin sovellettavien säännösten sallimissa rajoissa ja sen mukaan, kuinka luottamuksellisia käännettävät asiakirjat ovat.

3.3.1. Freelance-juristi-lingvistit ja freelance-kääntäjät

Erityisesti oikeudellisen kääntämisen palvelussa ulkoistaminen on järkevä hallintokäytäntö, sillä jos unionin tuomioistuimella olisi aina käytettävissään riittävä määrä virkamiehiä, jotta toimitus voisi huolehtia sisäisesti kaikista työmäärän huipuista, suuri osa tästä työvoimasta olisi alityöllistettyä silloin, kun työmäärä ei ylitä sisäisiä resursseja. On kuitenkin totta, että tämä riski on nykyään melko teoreettinen, koska monikielisuuden pääosaston työmäärä on kasvanut niin merkittäväksi, että freelance-kääntäjien työpanos on nykyään välttämätön, jotta pääosasto voi hoitaa keskeiset tehtävänsä.

Freelancetyö oikeudellisen kääntämisen palvelussa perustuu julkisia hankintoja koskeviin sopimuksiin. Kullekin kohdekielille järjestetään julkinen hankinta. Kaikki julkiset hankinnat eivät kuitenkaan koske kaikkia mahdollisia lähdekieliä. Ainoa julkinen hankinta, joka koskee kaikkia lähdekieliä, on oikeudellista kääntämistä ranskaksi koskeva hankinta, koska ranskan kieliyksikön on käännettävä oikeudenkäyntiasiakirjoja suoraan kaikista virallisista kielistä eli kyseinen yksikkö ei koskaan käytä *linkkikieltä* (ks. 3.6.2 kohta). Muut kieliyksiköt ostavat tarjouskilpailun avulla lisäkäännöksiä omalle kielelleen ainakin ranskasta ja viidestä tuomioistuimen linkkikielestä⁶⁸ sekä tarvittaessa muista kielistä, jos se on todettu tarpeelliseksi. Erityisesti ns. linkkiyksiköt eli kieliyksiköt, jotka tuottavat käännöksiä, joita muut yksiköt kääntävät omalle kielelleen, huolehtivat siitä, että niiden hankintailmoitus koskee myös kieliä, joiden ”linkkinä” niiden käännöksiä käytetään. Muut kuin ranskan kieliyksiköt haluavat erityisesti, että niiden käytössä on pitkä luettelo alihankkijoista, jotka osaavat kääntää ranskan kielestä, koska suurin osa käännettävistä asiakirjoista on ranskankielisiä.

68| Kuten edellä on mainittu, unionin tuomioistuimessa linkkikielinä käytetään englantia, espanjaa, italiaa, puolaa ja saksaa.

Nämä julkiset hankinnat toteutetaan siten, että tarjousten avaamisesta vastaavan lautakunnan ja osallistumishakemusten ja tarjousten arviointiryhmien tehtyä työnsä valtuutettu tilaaja – tässä tapauksessa yksikönpäällikkö tai hänen sijaisensa – laatii jokaisen osa-alueen osalta (kukin hankinnan osa-alue koskee yhtä kieliparia) luettelon tarjouksen esittäjistä, joille on tarjottava puitesopimusta, jonka perusteella käännöstehtäviä tarjotaan alihankkijoille sen mukaan, missä kohtaa dynaamista alihankkijaluetteloa alihankkija on. Alihankkijaluettelon järjestys määräytyy hinta-laatusuhteen mukaan (hinnan osuus on 30 % ja laadun osuus 70 %).

Lähtökohtaisesti freelance-kääntäjät voivat osallistua tarjouskilpailuun vain, jos he ovat suorittaneet lakimiehen ammatin harjoittamisen edellyttämät kansalliset oikeustieteen opinnot. Koska todellisuudessa markkinoilla ei kuitenkaan ole riittävästi juristeja, jotka pystyvät kääntämään tarvittavista kielistä, useat kieliyksiköt ovat luopuneet tästä vaatimuksesta niiden osa-alueiden osalta, joilla tällaisia juristeja ei ole riittävästi, ja hyväksyvät nykyään myös muun kuin oikeustieteellisen koulutuksen, jos kääntäjällä on kokemusta oikeudellisesta kääntämisestä, vaikka ne samalla suosivat tarjoajia, joilla on lakimiehen koulutus.

Jokaisesta käännöspyynnöstä laaditaan tilausvahvistus, joka perustuu sivumäärään, josta on vähennetty sivumäärä, joka vastaa tietoteknisillä ohjelmistoilla toimielinten välisestä käännösmuistista (*Euramis*) löydettyä määrää samankaltaisia tekstiotteita. Freelance-käännösten laatu tarkistetaan ennen kuin freelancer-kääntäjän lasku maksetaan. Käännöksen on oltava hyvin korkealaatuinen, sillä muuten sovelletaan sopimusseuraamuksia, joita ovat joko maksun alentaminen tai jopa puitesopimuksen irtisanominen.

Freelance-kääntäjien työpanos on nykyään korvaamaton. Käyttääkseen resurssejaan mahdollisimman tehokkaasti tilanteessa, jossa monikielisyyden pääosaston työ määrä kasvaa, sillä on rajallinen budjetti ja sen on ehdottomasti noudatettava määräaikoja, monikielisyyden pääosastolla on vuoden 2015 lopusta alkaen ollut meneillään kunnianhimoinen ulkoisen kääntämisen optimointihanke, jolla on seuraavat viisi päätavoitetta:

- tavoitteena on, että kaikkia kohdekieliä varten olisi riittävä määrä ulkoisia yhteistyökumppaneita kaikkien tarvittavien lähdekielten osalta
- tavoitteena on houkutella ulkoisia kääntäjiä, joilla on lakimiehen koulutus, jotta muiden kuin lakimiesten laatimia käännöksiä tarvittaisiin vähemmän

- tavoitteena on hankkia niin laadukkaita käännöksiä, että niitä voidaan käyttää välittömästi
- tavoitteena on, että lakimiehen koulutuksen saaneiden ulkoisten yhteistyökumppaneiden kansallisen oikeusjärjestyksen tuntemus olisi taatua siitä, että käännökset ovat oikeudellisen terminologian osalta erittäin tarkkoja
- tavoitteena on, että alihankkijoiden työmenetelmiä kehitetään enemmän kieliyksiköiden työmenetelmien kaltaiseksi muun muassa järjestämällä säännöllisesti tapaamisia ja tarjoamalla tietoteknisiä, terminologisia ja asiakirjaresursseja.

Jotta freelance-kääntäjiä saataisiin lisää, kaikkien kieliyksiköiden työntekijöitä matkustaa säännöllisesti jäsenvaltioihin virkamatkoilla, joiden tarkoituksena on yhtäältä tarjota nykyisille freelance-kääntäjille koulutusta, pitää heille esitelmää ja kyselytunteja ja toisaalta vierailla yliopistoissa ja ammatillisissa yhdistyksissä lisäämässä hankintailmoitusten kohdeyleisön tietoisuutta mahdollisuudesta tehdä freelancetyötä unionin tuomioistuimelle joko päätoimisesti tai sivutoimisesti. Esimerkiksi vuonna 2019 järjestettiin lukuisien muiden virkamatkojen lisäksi maltan kieliyksikön virkamatkoja, joiden yhteydessä unionin tuomioistuimen virkamiehet kohtasivat yli 500 koululaista ja kehottivat heitä opiskelemaan kieliä, ja hollannin kieliyksikön virkamatkoja, joiden jälkeen Nijmegenin (Alankomaat) ja Gentin (Belgia) yliopistoissa alettiin tarjota oikeudellisen kääntämisen kursseja. Myös tarjouskilpailuja mainostetaan ja niistä kerrotaan ilmoituksilla, esitteillä tai mainoksilla erikoisalan lehdissä ja internetissä, ja unionin tuomioistuimen internet-sivuilla olevia tietoja päivitetään säännöllisesti.

Tämä investointi tuottaa tulosta, jos tämän arvioinnin mittapuuna käytetään freelance-hankintasopimusmenettelyissä käsiteltyjen tarjousten määrän vaihteista kasvua.

Tarkoituksenaan huolehtia aktiivisesti ulkoisten käännösten laadusta kieliyksiköt järjestävät lukuisia tapaamisia ulkoisten yhteistyökumppaneiden kanssa kertoakseen heille monikielisyyspääosaston vaatimuksista ja esitelläkseen heille työmenetelmiä, heidän käytettävissään olevia välineitä ja resursseja, joita freelance-kääntäjät voivat käyttää toimielinten yhteisen tietoturvallisen tiedonvaihtoalustan kautta. Nämä tapaamiset ovat hyödyllisiä myös siinä mielessä, että niissä freelance-kääntäjät voivat kertoa työssään kohtaamistaan haasteista ja saada konkreettisia vastauksia kysymyksiinsä kieliyksiköiltä.

Vuoden 2022 lopussa oli voimassa 1 425 oikeudellisen kääntämisen puitesopimusta, jotka koskivat yhteensä 195 kieliparia. On kuitenkin edelleen tarpeen yrittää löytää aktiivisesti uusia freelance-kääntäjiä. Eräitä kielipareja, joiden freelance-kääntäjiä tuomioistuin tarvitsisi, ei nimittäin ole löydetty markkinoilta, kun taas toisten kieliparien freelance-kääntäjiä on liian vähän. Mainonta lehdissä ja muissa tiedotusvälineissä ei riitä, sillä kyse ei ole vain markkinoilla olevien resurssien mobilisoinnista vaan myös ihmisten innoittamisesta hakeutumaan alalle.

Ulkoisen kääntämisen optimointihanke on johtanut siihen, että käännöstyön ulkoistamisaste on saatu vähitellen nostettua 42 prosenttiin vuonna 2021, mikä tarkoittaa, että valtaosa vähemmän luottamuksellisista asiakirjoista (ennakkoratkaisupyynnöt, oikeudenkäyntiasiakirjat, julkisasiamiesten ratkaisuehdotukset ja tarvittaessa jo annetut tuomiot) käännetään nykyisin toimielimen ulkopuolella, mikä keventää huomattavasti sisäisiin resursseihin kohdistuvaa työtaakkaa, vaikka freelance-käännökset on tarkistettava yhtäältä sopimuksen noudattamisen ja toisaalta käännösten laadun varmistamiseksi.

Käännöspalvelu pyrkii kaikin tavoin optimoimaan freelance-käännösten laadun erityisesti antamalla freelance-kääntäjien käyttöön asiakirja-, terminologisia ja metodologisia resursseja sekä soveltamalla sekä didaktista että järjestelmällistä palautepolitiikkaa. Tämän lisäksi monikielisyysen pääosastolle on perustettu laatuverkosto, jonka tarkoituksena on, että kieliyksiköiden laadunvalvojiksi nimetyt toimielimen juristi-lingvistit voivat vaihtaa käännösten, myös ulkoisten käännösten, laatua koskevia kokemuksia ja kehitysideoita. Verkostossa on keskusteltu useista aiheista, esimerkiksi tarpeesta yhdenmukaistaa laadunvalvontakäytäntöjä ja sen kriteerejä tai jäsentää paremmin freelance-kääntäjille toimitettavia arvioita.

Myös poikkihallinnolliset yksiköt pyrkivät tarjoamaan freelance-kääntäjille viite- ja tukimateriaalia toimielinten yhteisen tietoturvallisen tiedonvaihtoalustan kautta (termitietokannat, dokumentaatio ja terminologiset ja asiakirjanhakuoppaat jne.). Tämän työn lisäksi yksiköt tarjoavat metodologista ja teknistä tukea, jonka tarkoituksena on helpottaa käännösasiakirjojen valmistelua ja ottaa niihin mukaan kaikki keskeiset asiakirjat, joiden avulla freelance-kääntäjän pitäisi pystyä tekemään laadukasta työtä.

Kun toimielimen ulkopuolella käännetty sivumäärä kasvoi lähes 35 prosenttia vuosina 2015–2023, tilausvahvistusten määrä yli 61 prosenttia ja maksujen määrä yli 42 prosenttia, myös näistä prosesseista kieliyksiköissä ja poikkihallinnollisissa yksiköissä vastaavien työntekijöiden työmäärä on kasvanut vastaavasti.

Kaikkea työtä ei kuitenkaan voida teettää ulkoisesti. Tuomioiden luonnokset, jotka edustavat suurinta osaa oikeudellisen kääntämisen palvelun työmäärästä, ovat nimittäin erittäin luottamuksellisia asiakirjoja, joiden kääntämistä ei voida ulkoistaa ennen ratkaisujen antamista. Kun tuomiot on allekirjoitettu tai julistettu, niistä tulee julkisia asiakirjoja. On kuitenkin muistettava, että oikeudellisen kääntämisen palvelun tavoitteena on toimittaa mahdollisimman monta kieliversiota tuomioista niiden julistamispäiväksi, jolloin niiden kääntämistä ei voida ulkoistaa, ellei tästä tavoitteesta luovuta.

3.3.2. Freelance- tai AIC-tulkit

Tulkkausosasto käyttää unionin toimielinten akkreditoituja freelance-tulkkeja.

Freelance-tulkit, joista käytetään myös nimitystä AIC-tulkit ("agents interprètes de conférence"), ovat keskeinen edellytys tulkkauspalvelun moitteettomalle toiminnalle ja sen kyvyllä mukautua jatkuvasti istuntojen erityisiin kielellisiin tarpeisiin.

Freelance-tulkkien palkkaamiseen sovelletaan Euroopan parlamentin, Euroopan komission, unionin tuomioistuimen ja kansainvälisen konferenssitulkkien liiton (AIIC) välistä sopimusta.

Tulkit määrätään istuntoihin ja freelance-tulkkien toimeksiannot järjestetään erityisen sovelluksen avulla, joka on liitetty komission ylläpitämään tietokantaan (*Webcalendar*), joka sisältää parlamentin, komission ja unionin tuomioistuimen yhteisen luettelon toimielinten yhteisen *akkreditointikokeen* läpäisseistä freelance-tulkeista.

Vuonna 2022 tulkkausosasto käytti 416 eri freelance-tulkkia yhteensä 3 396 sopimuspäivän verran, mikä vastaa keskimäärin 92 sopimuspäivää kutakin tuomioistuimen toimiviikkoa kohden. Freelance-tulkkien käyttäminen antaa unionin tuomioistuimelle myös mahdollisuuden löytää lahjakkuuksia, jotka voidaan palkata vakinaisten tulkkien sijaisiksi, samalla, kun se sitouttaa pienen ydinjoukon päteviä freelance-tulkkeja työhön unionin tuomioistuimessa.

Aina, kun freelance-tulkit työskentelevät unionin tuomioistuimessa, tuomioistuimessa työskentelevä tulkki vastaanottaa heidät ja valvoo heidän työtään. Freelance-tulkkien käyttöön annetaan heidän tehtäväkseen sovitun asian koko asiakirja-aineisto, mukaan lukien sellaiset muistiinpanot suullisista lausumista, jotka ovat saatavilla jo istuntoa edeltävänä päivänä tai istuntoaamuna. Virkamiestulkkeja on työssä myös sunnuntaisin ja juhlapäyhinä freelance-tulkkien vastaanottamiseksi. Olipa kyseessä arkipäivä tai juhlapäivä, freelance-tulkit voivat aina valmistautua yhden päivän ajan ennen istuntoa

tutustumalla asiakirja-aineistoon. Unionin tuomioistuin on ainoa toimielin, jossa freelance-tulkeille tarjotaan tällainen valmistautumispäivä, joka on ehdottoman tärkeä asianosaisten kuulemiseksi pidettävien istuntojen tulkkauksen laadun varmistamiseksi, sillä istunnoissa käsitellään usein oikeudellisesti ja teknisesti erittäin monitahoisia asioita.

Unionin tuomioistuimen sitoutuminen freelance-tulkkien tarkkaan seurantaan muistuttaa tietenkin ulkoisen kääntämisen optimointihanketta, jonka kanssa sillä on monia yhteisiä piirteitä. Tulkkaus- ja käännöspalvelut saavat tästä myös konkreettisia synergiaetuja, erityisesti vierailujen, virkamatkojen ja uusien alihankkijoiden etsintäprojektien sekä freelance-työntekijöiden ammattitaidon tukemisen yhteydessä.

3.4. Laadukkaan oikeudellisen kääntämisen ja tulkkauksen merkitys unionin tuomioistuimessa

3.4.1. Oikeudellisten käännösten laatu

On ehdottoman tärkeää, että käännös oikeudenkäyntikielelle on mahdollisimman korkealaatuinen, koska unionin tuomioistuinten ratkaisujen merkityksen on oltava täysin selkeä asianosaisille ja – jos kyse on ennakkoratkaisumenettelystä – ennakkoratkaisupyynnön esittäneelle tuomioistuimelle. Käännöksen on oltava laadultaan sellainen, että annettava ratkaisu on yhtä selkeä kuin jäsenvaltion ylimmän tuomioistuimen puhtaasti kansallisessa asiayhteydessä tekemä ratkaisu. Vaikka tällainen ratkaisu on teknisesti käännös päätösneuvottelun kielestä eli ranskasta, oikeudellisesti kyse on ratkaisun oikeudenkäyntikielisestä versiosta, joten sen on oltava yhtä selkeä ja täsmällinen kuin jos se olisi alun perin kirjoitettu oikeudenkäyntikielellä.

Käännösten laadulla ei kuitenkaan ole merkitystä vain tässä yhteydessä. Tuomion van Gend & Loos (ks. alaviite 18) ja tuomion Costa⁶⁹ antamisesta alkaen unionin oikeudella on ollut välitön oikeusvaikutus ja se on ollut ensisijaista suhteessa kansalliseen lainsäädäntöön. Unionin oikeuden soveltaminen ei riipu siitä, onko toteutettu kansallisia täytäntöönpanotoimenpiteitä, ellei kyse ole direktiivistä. Unionin tuomioistuinten oikeuskäytännössä sovelletaan tai tulkitaan tätä unionin oikeutta. Näin ollen vaatimus käännösten mahdollisimman korkeasta laadusta ei koske ainoastaan ratkaisujen oikeudenkäyntikielistä versiota, jolla unionin tuomioistuimet muodollisesti ratkaisevat

69| Tuomio 15.7.1964, 6/64, [EU:C:1964:66](#).

asian, vaan myös kaikkia muitakin kieliä, joille ratkaisu käännetään, erityisesti, kun kyse on ennakkoratkaisusta (erga omnes -vaikutus). Unionin tuomioistuinten antamat ratkaisut tai tulkinnat nimittäin sitovat kaikkia jäsenvaltioita sekä lainsäädäntö-, toimeenpano- että tuomioistuintasolla. Kansalliset tuomioistuimet ottavat niiden seuraukset huomioon omissa ratkaisuissaan. Vähäisetkin oikeudelliset erot käännoksissä voivat johtaa erilaiseen oikeuskäytäntöön eri jäsenvaltioissa ja siten heikentää unionin oikeuden yhdenmukaista soveltamista. Tämän seuraukset voivat olla hyvin vakavia, olipa kyse sitten sisämarkkinoiden moitteettomasta toiminnasta, kansainvälisestä kaupasta, vapauteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuvan yhteisen alueen moitteettomasta toiminnasta tai jopa perusoikeuksista. Lisäksi tästä olisi merkittävää haittaa unionin tuomioistuimen ja koko Euroopan unionin imagolle. Muutenkin se avaisi oven oikeudelliselle epävarmuudelle, josta yhtäältä aiheutuisi edellä mainittuja kielteisiä vaikutuksia ja joka toisaalta johtaisi mahdollisesti lukuisiin ennakkoratkaisupyyntöihin, joilla pyrittäisiin selventämään seikkoja, joiden olisi pitänyt olla selkeitä jo alusta alkaen.

Käännösten laadukkuus on kielipalveluiden hyödyllisyyden edellytys. Jos oikeudelliset käännökset eivät olisi hyvin korkealaatuisia, kyseisten kieliversioiden käyttäjät huomaisivat tämän hyvin nopeasti, sillä heidän olisi vaikeampi saada tietoa välitetyistä asiasisällöistä ja he voisivat ajoittain jopa ymmärtää ne väärin. Tällöin käyttäjät turvautuisivat luonnollisesti lisäksi tai yksinomaan siihen kieliversioon, jolla unionin toimi on laadittu, jos he osaisivat kyseistä kieltä edes vähän, vaikka verrattuna siihen, että he lukisivat laadukkaan käännöksen omalla kielellään, heidän ymmärryksensä tekstistä jäisi huomattavasti vähemmän yksityiskohtaiseksi. Mikä pahempaa, joissain tapauksissa lukija ei edes tiedostaisi, ettei hän ole ymmärtänyt tekstiä riittävän hyvin, koska hänellä ei nimenomaan olisi käytettävissään vertailukohtaa.

Tässä tilanteessa käännökset menettäisivät merkityksensä, ja yksi kieli korvaisi kaikki muut: kieli, jolla teksti alun perin laadittiin. Olipa laatimiskieli mikä tahansa (unionin tuomioistuimessa tekstit laaditaan ranskaksi, mutta useimmissa unionin toimielimissä ja kansainvälisissä elimissä englanniksi), muiden kielten puhujat eivät pystyisi tutustumaan tekstiin yhtä helposti ja ymmärtämään sen yhtä yksityiskohtaisesti kuin äidinkielellään. Tämä olisi yhdenvertaisuuden ja institutionaalisen monikielisyyden loppu.

Mutta mitä laadulla oikein tarkoitetaan? Miten laatu voidaan määritellä?

Käännöksen laadun olennaisina osatekijöinä voidaan pitää uskollisuutta suhteessa alkuperäistekstiin, täydellisyyttä, johdonmukaisuutta, selkeyttä, tarkkuutta, kielen

sujuvuutta ja tarkkuutta (oikeinkirjoitus, välimerkit, syntaksi), asiakirjatyyppin mukaisen rekisterin käyttöä ja määräaikojen noudattamista.

Johdonmukaisuus saattaa vaikuttaa itsestään selvältä laatuvaatimukselta, mutta oikeudellisen kääntämisen asiayhteydessä johdonmukaisuus on moniulotteinen käsite. Johdonmukaisuudella tarkoitetaan oikeudellista johdonmukaisuutta (päättelyn johdonmukaisuus), tekstin sisäistä johdonmukaisuutta (terminologia, toistot, viittaukset jne.), tekstin ulkoista johdonmukaisuutta (diakroninen (ajallinen) johdonmukaisuus ja synkroninen johdonmukaisuus (johdonmukaisuus verrattuna muihin kieliversioihin)), terminologista johdonmukaisuutta (ei ”pyörän uudelleen keksimistä”), fraseologista johdonmukaisuutta (oikeudellinen fraseologia on terminologian vastapari) ja muodollista johdonmukaisuutta (yksikön käyttämien standardien noudattaminen).⁷⁰

Vaikka voitaisiin ajatella, että määräaikojen noudattaminen on käännöksen varsinaisen laadun kannalta ulkoinen seikka, määräaikojen noudattaminen on myös olennainen osa käännöspalvelun laatua. On nimittäin vaikea kuvitella turhempaa käännöstä kuin käännöstä, jota ei ole olemassa ratkaisevalla hetkellä. Oikeudenkäyntiasiakirjan käännöksen myöhästyminen voi hidastaa koko oikeudenkäyntimenettelyä; ratkaisun oikeudenkäyntikielisen käännöksen myöhästyminen yksinkertaisesti estää sen antamisen; ratkaisun käännöksen, joka laaditaan pelkästään julkaisemista varten, myöhästyminen viivästyttää eräiden unionin kansalaisten mahdollisuutta tutustua uuteen oikeuskäytäntöön samassa tahdissa kuin muut kieliryhmät, mikä loukkaa näiden ryhmien yhdenvertaisuutta.

Oikeudellisen kääntämisen palvelu on siksi jo kauan sitten kehittännyt niin sanotun ”laatulähestymistavan”, jota se soveltaa aktiivisesti ja jota se parantaa jatkuvasti käännöstoimintaan vaikuttavien vaatimusten ja eri tapahtumien mukaan (työmäärä ja budjettirajoitukset, mutta myös unionin tuomioistuinten riita-asioiden ja toimivallan muutokset, muutokset unionin tuomioistuimissa jne.). Tämä laatulähestymistapa perustuu ajatukseen siitä, että tekstien lopullista laatua on valmisteltava mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, käännöstyötä edeltävissä ja siihen liittyvissä työvaiheissa, tarvittaessa yhteistyössä kirjoittajien kanssa.

70| Thierry Lefèvre, Pierre Bové, ”La Langue de la traduction dans le droit des traités internationaux et dans les juridictions internationales”, *Journal des Tribunaux*, nro 6540, 22.11.2013, s. 755–757.

Oikeudellisen kääntämisen palvelu on ottanut käyttöön joukon toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on auttaa juristi-lingvistejä huolehtimaan ennakkoratkaisupyyntöjä koskevien käännösten laadusta, erityisesti silloin, kun on kyse linkkikieleen perustuvista käännöksistä.

Ennakkoratkaisupyyntöjen käsittelystä oikeudellisen kääntämisen palvelussa vastaa ensisijaisesti yhdyshenkilö. Yhdyshenkilö on oikeudenkäyntikielen kieliyksikön juristi-lingvisti, joka on (kielellisesti ja oikeudellisesti) riittävän taitava voidakseen avustaa kollegoitaan (kääntäjinä toimivia juristi-lingvistejä jne.) koko asiakirjan käsittelyprosessin ajan. Yhdyshenkilö huolehtii esimerkiksi toimenpiteistä, joilla pyritään vähentämään käännettävää sivumäärää ja helpottamaan käännöstyötä (muun muassa kansallisessa lainsäädännössä käytettyjen termien merkitystä selostavat kommentit, poistot selityksineen, erilaiset merkinnät ja lisäykset jne.) vääristelemättä kuitenkaan asiakirjan merkitystä tai henkeä. Ennakkoratkaisukysymysten muotoiluun ei puututa. Usein yhdyshenkilön on myös laadittava tiivistelmä ennakkoratkaisupyyntöön pääasiallisesta sisällöstä. Tämän jälkeen kyseinen tiivistelmä käännetään kaikille kielille ranskaa lukuun ottamatta, sillä ennakkoratkaisupyyntöt käännetään aina kokonaisuudessaan päätösneuvottelun kielelle. Yhdyshenkilö huolehtii myös muista tehtävistä käsittelyn ja kääntämisen helpottamiseksi: tekstin ja oikeudellisen kontekstin ennakoanalyysistä ja muissa asioissa jo käännettyjen samanlaisten tai samankaltaisten kohtien tunnistamisesta.

Käännöstyön aikana tämä yhdyshenkilö auttaa muita juristi-lingvistejä vastaamalla heidän kysymyksiinsä tätä tarkoitusta varten avatussa wikitilassa tai auttamalla heitä parhaansa mukaan ymmärtämään terminologiaa tai kansallista lainsäädäntöä. Tämän jälkeen yhdyshenkilö lukee kyseisen tekstin käännöksen uudelleen päätösneuvottelun kielellä ja tarvittaessa linkkikielellä, jotta vältetään mahdollisiin virheisiin tai epätarkkuuksiin, joilla on erityisen merkittäviä seurauksia näillä kahdella kielellä, liittyviltä riskeiltä.

Myös päätösneuvottelun kielen kieliyksiköllä ja linkkikielten yksiköillä on erityinen vastuu, sillä niiden käännöksen laadulla on ratkaiseva merkitys myöhempien käännösten laadun kannalta. Päätösneuvottelun kielen kieliyksikkö varmistaa, että asian oikeudenkäyntiasiakirjoissa käytetty terminologia on yhdenmukaista koko menettelyn ajan ja asian käsittelyn kirjallisen vaiheen lopussa.

Termityö on olennainen osa laatulähestymistapaa. Termityö on myös osa toiminnan järjeistämisyrittämyksiä ja siten se täydentää ja laajentaa unionin tuomioistuinten toteuttamia säästötoimenpiteitä. Terminologiaa käsitellään myöhemmin käännösstrategioiden tarkastelun yhteydessä (ks. 4.1.3 kohta).

3.4.2. Tulkkauksen laatu

Sama vaatimus korkealaatuisesta työstä koskee soveltuvin osin myös tulkkausta, paitsi että tulkkaukseen on reaaliaikaista eikä sitä näin ollen voida tarkistaa tai korjata jälkikäteen. Siinä missä juristi-lingvisti voi käyttää aikaa siihen, että teksti palvelee sen kirjoittajaa paremmin, parantamalla käännöstekstinsä laatua samalla, kun hän noudattaa siinä virke virkkeeltä tarkasti tekstin laatijan argumentointia, tulkkaukseen on välitöntä.

Tulkkauksen laadun kannalta keskeinen tekijä on siis ennakkointi. Toisin kuin voisi kuvitella, tulkin työ ei ala siitä, kun hän istuu mikrofoniin taakse ja laittaa kuulokkeet päähänsä, vaan se perustuu huolelliseen valmisteluun, joka aloitetaan usein useita päiviä etukäteen ja joka vie huomattavan osan tulkin työajasta. Myös jatkuva kouluttautuminen on tärkeää: tulkin on oltava taitava kielen ja tulkattavan asian asiantuntija, jotta hän voi analysoida reaaliajassa puhujan sanoja ja uskollisesti toistaa niiden merkityksen. Tulkin työn laatuun vaikuttaa toki puhuja, hänen puhenopeutensa ja hänen päättelynsä selkeys, mutta asiakirja-aineiston, aiheen ja tulkattavan kielen hyvä tuntemus riittää usein näiden vaikeuksien voittamiseen.

Näin ollen tulkin korvaaminen lyhyellä varoitusajalla on erittäin vaikeaa. Istunto on järjestettävä olosuhteista riippumatta, ja määrätyn tulkin on oltava paikalla ajoissa. Tätä kai tarkoitetaan, kun puhutaan ”määräaikaisten noudattamisesta” työssä, jota tehdään reaaliajassa.

Pätevien henkilöiden rekrytointi on ensimmäinen edellytys sekä kääntämisen että tulkkauksen laadukkuudelle.

3.5. Rekrytointi ja täydennyskoulutus

3.5.1. Virkamiesten palvelukseen ottamista koskevat kilpailut

Monikielisyyden pääosasto ottaa virkamiehiä palvelukseensa kaikkiin toimenkuviin edelleenkin pääasiassa Euroopan unionin henkilöstövalintatoimiston (EPSO) järjestämien avointen kilpailujen kautta. Juristi-lingvistien palvelukseen ottamista koskevissa kilpailuissa on tapahtunut mainittava muutos. Kun näissä kilpailuissa ennen oli käännöskoe ja suullinen osuus, vuodesta 2020 alkaen monikielisyyden pääosaston pyynnöstä näihin kilpailuihin sisältyy uusi koe, jossa hakijoiden on tarkistettava tekstin neuraalisen konekäännöksen laatu. Kokeessa on kyse tuoreen teknologisen kehityksen huomioon ottamisesta, sillä tämä kehitys on vaikuttanut vahvasti käännöstyöhön.

Vaihtoehtoisesti voidaan järjestää sisäisiä kilpailuja silloin, kun avoin kilpailu ei ole mahdollinen.

3.5.2. Väliaikaisten toimihenkilöiden valintamenettelyt

Väliaikaisten toimihenkilöiden valintamenettelyt ovat välttämätön täydennys kilpailuille, erityisesti, jotta toimielimet voivat vastata ennakoitavissa oleviin (äitiys-, vanhempain- ja perhevapaat jne.) ja ajallisesti rajoitettuihin sijaistarpeisiin. Eräät toimielinten yhteiset välineet ovat arvokas apu väliaikaisen henkilöstön valinnassa, kuten esimerkiksi CAST-luettelot: EPSO:n hallinnoimien CAST-luetteloiden avulla voidaan löytää hakijoita, jotka voidaan nopeasti palkata sopimussuhteisiksi tai väliaikaisiksi toimihenkilöiksi oikeudellisen kääntämisen, oikoluvun, kielentarkastuksen ja sihteeristöjen tehtäviin. Toimielinten yhteiseen EU CV online -tietokantaan puolestaan keskitetään hakemukset, jotka on saatu pysyvän hakuilmoituksen tai erityisen kiinnostuksenilmaisupyynnön perusteella, sekä oma-aloitteiset hakemukset. Unionin tuomioistuin on julkaissut EU CV online -tietokannassa kaksi pysyvää hakuilmoitusta hallintovirkamiesten ja hallintoavustajien palkkaamiseksi.

Erityisesti tulkkauksesta on todettava, että konferenssitulkkien avoimissa kilpailuissa menestyneiden hakijoiden määrä on pääsääntöisesti hyvin pieni ammatin erityispiirteiden vuoksi ja sen vuoksi, että tällaisia toimielinten tulkkausosastojen yhteisiä kilpailuja järjestetään yhä harvemmin. Tulkkeja voidaan palkata avoimna oleviin virkoihin myös väliaikaisina toimihenkilöinä. Tällaiset henkilöt valitaan komission, parlamentin ja unionin tuomioistuimen yhteisessä luettelossa olevien akkreditoitujen tulkkien joukosta.

3.5.3. Monikielisyyden ammattilaisten täydennyskoulutus

Ammatillinen täydennyskoulutus on keskeinen osa monikielisyyden ammattilaisten tehtävien hoitamisen edellyttämien taitojen ylläpitämistä ja laajentamista, olipa kyse sitten teknisistä, kielellisistä tai oikeudellisista taidoista. Tästä syystä monikielisyyden pääosasto noudattaa ennakoivaa lähestymistapaa ja pitää ammatillista täydennyskoulutusta henkilöstöpolitiikkansa lähtökohtana, jolla pyritään takaamaan käännös- ja tulkkauspalvelujen erittäin korkea laatutaso, ja näin ollen suurin osa monikielisyyden pääosaston henkilöstöstä osallistuu joka vuosi yhdelle tai useammalle koulutuskurssille. Vuonna 2022 yli 900 monikielisyyden pääosaston työntekijää osallistui täydennyskoulutukseen, ja keskimäärin työntekijät olivat koulutuksessa 6,5 päivää.

Koulutus monikielisyyden pääosastolla perustuu suurelta osin suorastaan esimerkilliseen osaamisen jakamisen periaatteeseen, mistä on osoituksena juristi-lingvistien, sekä kouluttajien että koulutettavien, panostus jäljempänä kuvattuihin erilaisiin koulutusohjelmiin.

Kun oikeudellisen kääntämisen palvelun työntekijät aloittavat tehtävissään, heille tarjotaan koulutusohjelma, jonka päätavoitteena on perehdyttää heidät käyttämään yksikkönsä työvälineitä ja tuoda heidän työympäristönsä heille tutuksi. Tähän ohjelmaan kuuluvien kurssien aikana, jotka voivat toimenkuvan mukaan viedä jopa 35 koulutustuntia, uudet kollegat kehittävät lähinnä teknistä osaamistaan paitsi opettelemalla käyttämään erityisiä ohjelmistoja ja sovelluksia, jotka on osin kehitetty itse unionin tuomioistuimessa, mutta myös oppimalla, millaisia tekniikkoja he voivat käyttää etsiäkseen asiakirjoja, tekstejä ja terminologiaa monista käytettävissä olevista lähteistä. Uudet tulkit saavat yksilöllistä ja henkilökohtaista ohjausta kokeneilta tulkeilta, joiden vastuulla on auttaa heitä sopeutumaan työympäristöönsä ja hallitsemaan työmenetelmät ja -välineet. Uusien tulkkien integroitumista helpottaa usein se, että osa heistä on jo saanut kokemusta työharjoittelusta yksikössä.

Tässä yhteydessä monikielisyyden pääosasto pyrkii myös antamaan uusille työntekijöilleen kattavan käsityksen unionin tuomioistuimen toiminnasta toimielimenä kannustamalla heitä esimerkiksi tutustumaan toimielimen muiden yksiköiden rooliin jonkin asian käsittelyssä aina kanteen nostamisesta ratkaisun antamiseen asti tai – erityisesti, kun on kyse hallintoavustajista, jotka eivät ole juristeja – osallistumaan koulutukseen unionin tuomioistuimissa käytäviä oikeudenkäyntejä koskevasta oikeudesta.

Jotta monikielisyyden pääosaston työntekijät pysyvät mukana pääosaston teknisen ympäristön kehityksessä, edellä mainitun perehdytysohjelman lisäksi pääosasto tarjoaa paljon muutakin koulutusta, esimerkiksi tiedonsiirrosta eri järjestelmien välillä tai erityisesti eri toimenkuvia varten tarkoitettujen uusien apuvälineiden kehityksestä.

On syytä korostaa, että kaikki nämä koulutukset järjestetään yksinomaan toimielimen omien kouluttajien toimesta, millä varmistetaan, että koulutusten sisältö vastaa mahdollisimman hyvin unionin tuomioistuimen työympäristöä ja työmenetelmiä.

Monikielisyyden pääosaston kieliammattilaisten työn edellyttämää kielitaitoa on ylläpidettävä ja kehitettävä koko uran ajan, ja toimielinten yhteiset kielikurssit ovatkin tärkein tulkkien ja oikeudellisen kääntämisen yksiköiden käytettävissä oleva väline yksikköjen henkilöstön kielitaidon ylläpitämiseen ja laajentamiseen.

Tästä syystä kielikurssit ovat erittäin tärkeä osa monikielisyyden pääosaston rahoittamaa koulutusta. Konkreettisesti sanottuna kielikurssien osuus monikielisyyden pääosaston henkilöstön kaikista koulutustunneista on lähes 75 prosenttia.

Kielikurssien järjestäjiksi valitaan yksityisiä koulutuksenjärjestäjiä määräajoin järjestettyjen tarjouskilpailujen perusteella. Mahdollisuuksien rajoissa ja pääosaston tarpeiden mukaan kielikursseja voidaan järjestää kaikista unionin virallisista kielistä, vaikkakin käytännössä oikeudellisen kääntämisen palvelussa lähes kolme neljäsosaa kursseista on jonkin linkkikielen (englanti, espanja, italia, puola ja saksa) tai ranskan kielen (päättösneuvottelun kieli) kursseja.

Kurssien asiasisältö, joka määräytyy kohderyhmän toimenkuvan (tulkki, juristi-lingvisti jne.) mukaan, opetuksen tahti tai järjestämispaikka voivat vaihdella, ja tietystä kielitaidon tasosta alkaen henkilöstölle tarjotaan myös mahdollisuutta opiskella kieltä ulkomailla.

Vaikka henkilöstön osallistuminen näille kielikursseille on välttämätöntä, se ei riitä henkilöstön osaamisen takaamiseksi. Näin ollen kyseisten kurssien täydentämiseksi aineellisesti ja konkreettisesti monikielisyyden pääosastolla on kehitetty muunlaista koulutusta, jonka toteuttamisessa hyödynnetään tulkkien ja juristi-lingvistien omaa osaamista. Tällaisia kursseja ovat esimerkiksi viikoittaiset tulkkauharjoitukset, jotka ovat hyvin tehokas keino parantaa tulkkien kielitaitoa, tai oikeudellisen lukemisen työpajat, joissa luetaan ja selitetään jollakin unionin 24 virallisesta kielestä laadittuja oikeudellisia tekstejä, useimmiten juuri toimitettua ennakkoratkaisupyyntöä, jotta työpaja tukisi samalla käynnissä olevaa käännösprosessia myös laadullisesti.

Nämä työpajat ovat kiistatta osa kielikoulutusta, mutta ne tarjoavat osallistujilleen myös mahdollisuuden syventää oikeudellista tietämystään, jota monikielisyyden pääosasto pyrkii myös vahvistamaan järjestämällä säännöllisesti kokouksia ja seminaareja, joissa käsitellään aina jotain unionin tai kansallisten oikeusjärjestysten alaa, jolla kollegoiden tietämystä on tarvetta syventää, jotta he voivat vastata terminologian kehitykseen ja huolehtia jatkossakin käännös- ja tulkkaustoiminnan korkealaatuisuudesta.

Nämä seminaarit järjestetään mahdollisimman pitkälti hyödyntämällä toimielimessä olevaa asiantuntemusta: puhujina on juristi-lingvistejä, lakimiesavustajia tai tuomareita, jotka ovat virkavaihdossa unionin tuomioistuimen tai unionin yleisen tuomioistuimen jäsenen kabinetissa. Joskus voi kuitenkin olla tarpeen kutsua paikalle ulkopuolisia puhujia, usein yliopistoprofessori, erityisesti silloin, kun seminaarin aiheena on merkittävä kansallisen lainsäädännön uudistus.

Henkilöstö voi toisinaan osallistua myös muiden unionin toimielinten tai ulkoisten elinten tarjoamaan oikeudelliseen koulutukseen, esimerkiksi vuosittain yhteistyössä eurooppalaisten yliopistojen kanssa järjestettäviin tulkkiseminaareihin.

Sen lisäksi, että monikielisyiden pääosaston työntekijät käyvät edellä mainitun tyyppisissä koulutuksissa, joissa opetetut taidot ovat monikielisyiden ammattilaisten toimenkuvien ytimessä, he pyrkivät täydentämään myös muuta pääosaston tai toimielimen kannalta merkityksellistä osaamistaan, esimerkiksi kehittämällä esimiestaitojaan, käymällä toimistoautomaatiokoulutuksia tai hankkimalla yleishyödyllisiä, pehmeitä taitoja (*soft skills*), joita ovat esimerkiksi projektin- tai stressinhallinta.

3.6. Institutionaalisen monikielisyiden järjeistäminen

3.6.1. Päätösneuvottelun kieli

Kysymys siitä, millä kielellä unionin tuomioistuimen jäsenten tulisi kommunikoida keskenään, on ollut esillä siitä alkaen, kun Euroopan hiili- ja teräsyhteisön tuomioistuin perustettiin vuonna 1952. Vuonna 1952 olisi ollut mahdollista tulkata jäsenten tapaamiset niille neljälle kielelle, jotka tuolloin olivat yhteisön virallisia kieliä, ja kääntää kaikki oikeudenkäyntiasiakirjat kyseisille kielille. Tämä olisi kuitenkin ollut kahdella tapaa ongelmallista, nimittäin yhtäältä tulkit olisivat olleet läsnä neuvotteluissa, vaikka Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännöstä tehdyn pöytäkirjan N:o 3 35 artiklan mukaan neuvottelut ovat salaisia ja pysyvät sellaisina, ja toisaalta siitä olisi aiheutunut huomattavasti tulkkaus- ja käännöstyötä. Näin ollen tuomioistuin päätti käyttää neuvotteluissaan vain yhtä kieltä.

Tämä valinta vaikuttaa vielä nykyäänkin voimakkaasti tuomioistuimen organisaatioon.

Koska unionin tuomioistuimen ja unionin yleisen tuomioistuimen jäsenet kommunikoivat keskenään suullisesti ja kirjallisesti päätösneuvottelun kielellä (nykyisin ranskaksi), luonnollisesti myös unionin tuomioistuimen yksiköt käyttävät yleisesti tätä kieltä työssään.⁷¹

Unionin tuomioistuimen palvelukseen otettavilta virkamiehiltä edellytetäänkin, että he hallitsevat päätösneuvottelun kielen, ja niissä harvoissa tapauksissa, joissa unionin tuomioistuimen on otettava palvelukseensa henkilö, joka ei täytä tätä vaatimusta tullessaan palvelukseen, häntä pyydetään osallistumaan intensiivikursseille, joilla hänen taitonsa saatetaan vaaditulle tasolle. Kielipalveluissa päätösneuvottelun kielellä on vielä suurempi merkitys, mistä syystä kielen hyvää osaamista edellytetään ja tulkkien ja juristi-lingvistien palvelukseen ottamisen yhteydessä testataan, että hakijat osaavat kieltä hyvin.⁷²

Kaikki unionin tuomioistuimen ja unionin yleisen tuomioistuimen tuomioiden luonnokset nimittäin laaditaan päätösneuvottelun kielellä ja käännetään muille tarvittaville kielille. Suurin osa kieliyksikköjen käännöstyöstä on tällaisten ratkaisujen kääntämistä. Päätösneuvottelun kielen kieliyksikkö ei toki käännä ratkaisuluonnoksia vaan kaikki oikeudenkäyntiasiakirjat, muun muassa asianosaisten ja osapuolten tuomioistuinmenettelyissä esittämät huomautukset ja kirjelmät, jotta unionin tuomioistuinten jäsenet voivat tutustua kaikkiin asiaan liittyviin asiakirjoihin. Koska tällaisia asiakirjoja on enemmän ja ne ovat pidempiä kuin ratkaisuluonnokset ja koska niiden kääntäminen päätösneuvottelun kielelle on unionin tuomioistuinten menettelyjen sujuvuuden edellytys, kyseinen yksikkö on suurempi kuin muut kieliyksiköt.

Vastaavasti on niin, että vaikka tulkkausosasto huolehtii huomattavan useiden kieliparien tulkkauksesta, jokaisen tulkin on pystyttävä ymmärtämään ja tulkkamaan

71 | Valeriu M. Ciucă, "Limba de lucru a Tribunalului Uniunii Europene – de la vernaculum, de la 'limba casei', la vehiculum, la un limbaj cudestinație universală. Alocuțiune de deschidere a Conferinței internaționale Traducerile juridice in cadrul Uniunii Europene", *Analele Stiintifice Ale Universitatii Alexandru Ioan Cuza Din Iasi Stiinte Juridice*, nide 63, Supliment, 2017, s. 25.

72 | Tästä vaatimuksesta poiketaan kuitenkin silloin tällöin, kun virallisten kielten luetteloon lisätään uusi kieli eikä ole odotettavissa, että ranskaa hyvin osaavia hakijoita olisi riittävästi. Tästä vaatimuksesta poikettiin avoimissa kilpailuissa vuoden 2004 laajentumisten yhteydessä ja silloin, kun iiriin sovelletusta poikkeuksesta luovuttiin.

ratkaisukokoonpanon sellaisen jäsenen puhetta, joka puhuu – ajoittain vieläpä tulkkauskulujen säästämisen nimissä – äidinkiellensä sijasta päätösneuvottelun kieltä. Lisäksi kaikki istunnot tulkataan päätösneuvottelun kielelle, millä vastataan niiden jäsenten tarpeisiin, jotka eivät hyötyisi tulkkauksesta äidinkielelleen.

3.6.2. Linkkikieliet (kääntäminen)

Unionin viimeisimmät laajentumiset (2004, 2007 ja 2013) olivat ennennäkemätön haaste institutionaaliseen monikielisyyteen liittyvälle hallinnolle: kun unionilla on 24 virallista kieltä, tuomioistuintyöskentelyn edellyttämien kieliparien määrä on kasvanut 110:stä ennen vuotta 2004⁷³ 552:een vuonna 2013.

Jo ennen vuotta 2004 unionin tuomioistuimen oikeudellisen kääntämisen palvelu ei enää pystynyt huolehtimaan kaikkien kieliparien suorasta kääntämisestä. Jatkuvasta henkilöstön kouluttamisesta huolimatta suuri osa kieliyksiköistä ei enää kyennyt käsittelemään tiettyjä käännöspyyntöjä. Kieliyksikköjen työmäärä, ja se seikka, että monelle jo viidestä tai kuudesta kielestä kääntävälle juristi-lingvistille uusien kielten omaksuminen olisi liikaa, sekä se, että tietyistä haastavista kielistä käännöksiä pyydettiin vain vähän, olivat kaikki tekijöitä, jotka saivat panostamisen siihen, että kaikille juristi-lingvisteille tarjottaisiin erittäin pitkäaikaista koulutusta, vaikuttamaan epäkiinnostavalta tai jopa järjettömältä. Vuoden 2004 liittymisten jälkeen on ollut epärealistista pyrkiä ylläpitämään järjestelmää, jossa asiakirjoja voitaisiin kääntää suoraan kaikista virallisista kielistä kaikille virallisille kielille.

Vuonna 2001 pääosasto arvioi ennakoivasti, että käyttöön olisi otettava järjestelmä, jossa osa teksteistä käännetään suoraan lähdekielestä ja osa linkkikielen kautta, ja se päätti valita teknisten kriteerien perusteella, mitä kieliä käytettäisiin linkkikielinä.

Vaikka kieliyksiköissä edelleenkin suositetaan suoraa kääntämistä aina, kun kieliyksikön käytettävissä on relevantin kielen asiantuntemusta, kieliyksiköt voivat myös kääntää tekstejä linkkikielen kautta, kun tekstiä ei ole alun perin laadittu linkkikielellä tai ranskaksi. Tässä yhteydessä on tärkeää erotella toisistaan relekääntäminen ja kääntäminen linkkikielestä: myöskään relekäännös ei perustu alkuperäistekstiin vaan ensimmäiseen saataville tulevaan käännökseen, jonka kieltä kääntäjä osaa. Linkkikielellä tarkoitetaan

73| Unionin tuomioistuimen ja unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksissä iirin kielellä oli mahdollisen oikeudenkäyntikielen asema ennen kuin siitä tuli unionin virallinen kieli vuonna 2007.

sen sijaan ennalta määriteltyä kieltä, jolle niin ikään tietyillä ennalta määritellyillä kielillä laaditut tekstit käännetään, jotta ne voidaan kääntää muille kielille. Kutakin linkkikieltä käytetään siis vain tiettyjen muiden kielten linkkikielenä. Tästä kielten ryhmittelystä koituu seuraavia merkittäviä hyötyjä:

Käännösten laadun kannalta:

- linkkikielen kieliyksikön juristi-lingvisti on hyvin tietoinen vastuustaan, joka johtuu siitä, että kääntämisen toisessa vaiheessa muissa kieliyksiköissä käännökset laaditaan hänen käännöksensä perusteella, mikä kannustaa häntä tekemään erityisen huolellista käännöstyötä ja erityisesti tekemään yhteistyötä alkukielen kieliyksikköön kuuluvan juristi-lingvistin eli yhdyshenkilön kanssa
- kääntämisen toisessa vaiheessa käännöksestä vastaavat juristi-lingvistit lukevat kriittisesti linkkikielisen käännöksen, mikä merkitsee käännöksen johdonmukaisuuden uutta tarkistamista ja vahvistaa samasta tekstistä vastaavien juristi-lingvistien ryhmähenkeä
- kun linkkikielisen käännöksen tekstiä on muutettava, muutos on helppo ottaa huomioon kaikissa muissakin käännöksissä
- sellaisten kieliyksiköiden, jotka eivät ole linkkikielten kieliyksiköitä, on käännettävä teksti linkkikielestä, jos yksikkö ei kykene kääntämään tekstiä suoraan alkukielestä, eikä kääntäminen toisen asteen linkkikielestä (linkkikielelle tehdyn käännöksen perusteella tehdystä käännöksestä) ole sallittua.

Linkkikielijärjestelyä ei sovelleta kaikkiin muulla kuin linkkikielellä tai ranskaksi laadittuihin asiakirjoihin, vaan ainoastaan seuraavaan kolmeen asiakirjatyyppiin: julkisasiamiesten ratkaisuehdotuksiin siinä harvinaisessa tapauksessa, että julkisasiamies on kirjoittanut tekstinsä muulla kuin linkkikielellä, ennakkoratkaisupyyntöihin ja muulla kuin oikeudenkäyntikielellä tai jollakin linkkikielellä laadittuihin oikeudenkäyntiasiakirjoihin.⁷⁴

74| Tällaisia asiakirjoja esiintyy, kun jäsenvaltio esittää kirjallisia huomautuksia ennakkoratkaisuasiassa tai esiintyy väliintulijana kanteen yhteydessä. Tällöin oikeudenkäyntikielen kieliyksikön on käännettävä kyseiset asiakirjat. Ainoa toinen kieliyksikkö, jonka on käännettävä tällaisia asiakirjoja, on ranskan kieliyksikkö. Jotta käännöstä linkkikielelle ei tehtäisi vain oikeudenkäyntikielisen kieliversion laatimiseksi, ranskan kieliversiota käytetään tässä yhteydessä asiakirjan ”luonnollisena” linkkikielenä.

Organisaation kannalta:

- linkkikielyksikön ja niiden yksiköiden, joiden kielen ”linkkinä” se toimii, välille syntyy tiiviimmät yhteydet; tämä on paitsi helpottanut uusien kielyksiköiden toiminnan käynnistämistä, sillä ne ovat voineet saada tukea linkkikielten kielyksiköistä ja luottaa niiden kokemukseen, mutta myös uusien kielyksiköiden juristi-lingvistien yhteistyötä niiden juristi-lingvistien kanssa, joiden on aloitettava kääntäminen kyseiseltä kieleltä
- kääntämisen määrääjat voidaan laskea realistisesti sen mukaan, onko tarpeen odottaa linkkikielisen käännöksen valmistumista ennen muiden käännösten aloittamista.

Koska ranska on päätösneuvottelun kieli, ranskan kielyksikön on pystyttävä toimittamaan suoria käännöksiä kaikista unionin virallisista kielistä.

Oikeudellisen kääntämisen palvelu on valinnut linkkikieliset seuraavien kriteerien perusteella:

- linkkikielten lukumäärän osalta katsottiin alun perin, että neljä linkkikieltä (ranskan, joka on ns. luonnollinen linkkikieli, lisäksi) olisi paras määrä uusien kielten koulutusresurssien järkevän kohdentamisen kannalta ja helpottaisi juristi-lingvistien rekrytointia ehdokasmaista, koska kokeissa voitaisiin tarjota laajempaa kielivalikoimaa
- linkkikielten valinnassa otettiin huomioon seuraavat seikat:
 - se, miten hyvin eri kieliä osataan eri kielyksiköissä, eli kuinka monta tiettyä kieltä kääntävää juristi-lingvistiä yksiköissä on
 - se, kuinka usein kieli on oikeudenkäyntikielenä
 - se, mitä kieltä pysyvät julkisasiamiehet puhuivat äidinkielenään, koska oli syytä olettaa, että monet ratkaisuehdotukset laadittaisiin näillä kielillä, mikä ei päde kieliin, joita käyttävät jäsenvaltioiden välillä kiertävissä julkisasiamiesten viroissa toimivat julkisasiamiehet
 - eri yksiköiden stabiliteetti (rekrytointivaikeudet, henkilökunnan vaihtuvuus ja se, miten hyvin yksiköt selviävät työmäärästään).

Näiden kriteerien perusteella linkkikieliksi valittiin aluksi englantia, espanjaa, italiaa ja saksaa. Kävi nimittäin ilmi, että näitä kieliä osattiin kieliyksiköissä eniten ja että tekstit näillä kielillä ja ranskaksi edustivat yli 90:tä prosenttia kaikista käännettävistä sivuista.

Kun päätettiin siitä, mitä kieliä käännettäisiin minkäkin linkkikielen kautta, huomioon otettiin useita tekijöitä:

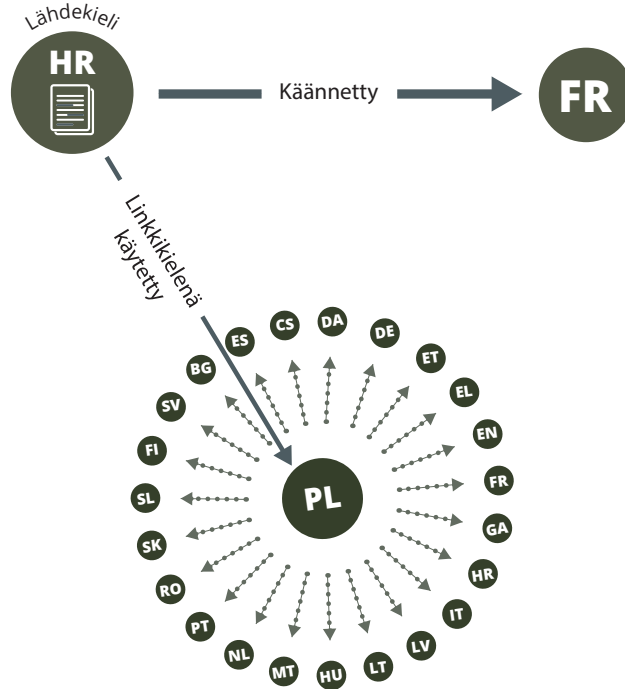
- se, että työpanos, jota edellytetään kunkin linkkikielen kieliyksiköltä, jakautuisi asianmukaisesti
- se, kuinka moni eri linkkikielten kieliyksikköjen juristi-lingvisteistä osaa uutta kieltä tai sen lähikieltä, kun esimerkiksi suomen kielen osaamisesta on merkittävästi hyötyä viron kielen omaksumisessa ja tšekin kielen osaamisesta slovakian kielen omaksumisessa
- vanhojen jäsenvaltioiden ja uusien jäsenvaltioiden väliset kulttuuriset tai kielelliset suhteet. Siten siksi, että Italiassa on sloveeninkielinen vähemmistö, on ajateltu, että olisi mahdollista löytää ulkoisia yhteistyökumppaneita, jotka voivat kääntää sloveenia italiaksi.

Koska yhtäältä vuoden 2004 jälkeen unionin virallisten kielten määrä on kasvanut (virallisia kieliä ovat nyt lisäksi bulgaria, iiri, kroatia ja romanian) ja koska toisaalta Lissabonin sopimuksella luotiin kuudes pysyvä julkisasiamiehen virka, joka on varattu Puolalle, puolasta tehtiin viides linkkikieli 1.10.2019 alkaen. Puolan kieliyksikkö on 1.10.2019 alkaen ollut tšekin, kroatian ja slovakian kielten linkkikieli. Tästä on kahdenlaista hyötyä:

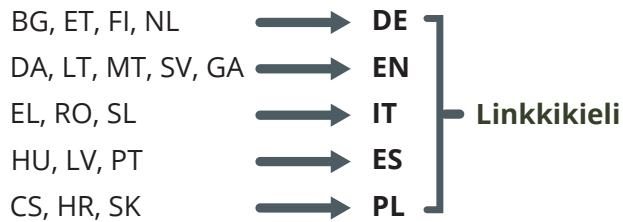
- Puolan nimittämä pysyvä julkisasiamies voi halutessaan kirjoittaa ratkaisuehdotuksensa äidinkielellään ilman, että ratkaisuehdotusten kääntämiselle olisi varattava ylimääräistä käännoaika
- kaikkien muiden linkkikielten kieliyksikköjen vastuulla olevien kielten määrä laski yhdellä (saksan kieliyksikkö ei enää tee linkkikäännöksiä puolasta, englannin kieliyksikkö tšekistä, italian kieliyksikkö slovakista ja espanjan kieliyksikkö kroatista).

Tämä muutos edellytti luonnollisesti huomattavia koulutusinvestointeja, sillä puolan kieliyksikön oli opittava kääntämään kieliä, joiden linkkikieli puola nyt on, ja kaikkien muiden yksiköiden oli hallittava puolan kieli. Muutoksen yhteydessä järjestettiin kielikoulutusta, mukaan lukien kielimatkoja ulkomaille, ja lukuisia oikeudellisen lukemisen työpajoja ja seminaareja.

Kääntäminen suoraan tai linkkikielestä

Linkkikielen kautta käännettyt kielet

3.6.3. Rele- ja retour-tulkkaus

Ratkaisuehdotusten, jotka julkisasiamies on laatinut valitsemallaan kielellä, varsinainen ratkaisuehdotusosa luetaan istunnossa ranskaksi ja oikeudenkäyntikielellä, kun taas tulkit lukevat tuomioiden ratkaisuosan vain ranskaksi. Käytännössä tämä on pikemminkin ”lukemista” kuin tulkkausta, koska lähtökohtaisesti asiakirjat ovat jo olemassa kyseisillä kielillä.

Sen sijaan – kuten edellä mainittiin – istunnoissa järjestetään aina asianosaisten ja osapuolten suullisten lausumien ja puheenvuorojen tulkkaus ranskan kielelle ja tarpeen mukaan muille kielille. Asianosaisten kuulemiseksi pidettävän istunnon aikana minkä tahansa 552 kieliparin tulkkaus voi olla tarpeen. Kun unionin tuomioistuimessa työskentelee 70 vakinaista tulkkia, ja vaikka tuomioistuin käyttää lukuisia freelance-tulkkeja, olisi epärealistista pyrkiä tulkkaamaan jokaista näistä kielipareista suoraan. Kuten kääntämisen osalta, myös tulkkauksen osalta toimielimen on tullut tehdä järjestelyjä, jotta tulkkaus voidaan kuitenkin aina tarjota – myös harvinaisempien kieliparien osalta. Tuomioistuimessa on päätetty soveltaa kahta päästrategiaa.

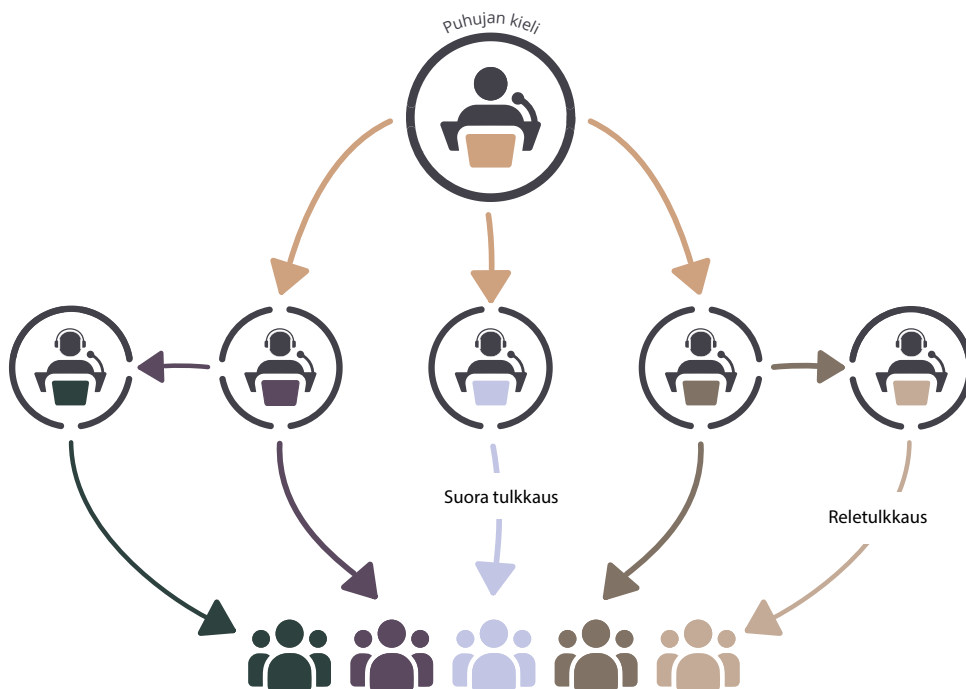
Ensimmäisenä strategiana on, että kohdekielelle tulkkaamisesta vastaa tulkki, jonka äidinkieli on itse asiassa lähdekieli. Lähtökohtaisesti kukin tulkki tulkkaa vain omalle äidinkielelleen. Jotkut tulkit ovat kuitenkin oppineet toisen kielen niin hyvin, että he pystyvät tulkkaamaan myös kyseiselle kielelle – aivan kuin jos se olisi heidän äidinkieltensä: voi esimerkiksi olla, että tšekin kielen tulkki voi tulkata englanniksi. Tätä kutsutaan retour-tulkkaamiseksi.

Toisena strategiana on, että tulkit reletulkkaavat. Tällöin joidenkin kielikoppien tulkit eivät tulkkaa suoraan puhujan kielestä vaan tulkkaus perustuu sellaisen toisen kielikopin tulkkaukseen, jossa työskentelevät tulkit osaavat tulkata lähdekieltä suoraan omalle kielelleen. Voi esimerkiksi olla, että italian kielen tulkki osaa tulkata tšekkiä suoraan, jolloin muiden koppien tulkit voivat kuunnella italiankielistä tulkkausta, jonka perusteella he sitten tulkkaavat kyseisen puheen omalle kielelleen.

Näitä strategioita – retour-tulkkaamista ja reletulkkaamista – voidaan käyttää myös yhtä aikaa. Palataan juuri mainittuihin esimerkkeihin: voidaan kuvitella tilanne, jossa tšekkiä puhuvan henkilön puheen tulkkaa englanniksi toinen, retour-tulkkaava tšekin puhuja, kun taas italian kielen tulkki tulkkaa saman puheen italiaksi, ja muut tulkkauskopit reletulkkaavat puheen sen mukaan, mitä kieliä kyseisen kopin tulkit osaavat ja mitä kieliä osaavia tulkkeja oli saatavilla, siten, että he tulkkaavat puhetta joko italian tai

englanninkielisen retour-tulkkauksen perusteella. Tästä ei tietenkään voida päättää vasta tulkkauksilanteessa ja tarkka etukäteissuunnittelu on välttämätöntä yhtäältä, jotta tulkit määrätään järkevästi oikeisiin koppeihin, ja toisaalta, jotta kaikki tulkit tietävät tarkkaan, mikä heidän roolinsa on, mukaan lukien siltä osin, että tulkki tietää, mitkä muut kopit suorittavat omat tulkkaustehtävänsä hänen tulkkauksensa perusteella.

Tulkkaukseen suoraan tai releeltä

Asianosaisten kuulemiseksi pidettävien istuntojen osallistujien tulkkauksen joustavuus

Täysin kattavassa monikielisessä tulkkausjärjestelyssä voidaan puhua kaikkia virallisia kieliä, ja tulkkausta tarjotaan kaikille näille kielille: tällaista järjestelyä kutsutaan symmetriseksi järjestelyksi, joka silloin, kun virallisia kieliä on 24, kattaa yhteensä 552 kieliparia. Käytännössä on harvoin tarpeen huolehtia tällä tavalla kaikkien kielten tulkkaamisesta kaikkiin suuntiin, ellei kyse ole tietyistä menettelyistä, kuten esimerkiksi SEUT 218 artiklan 11 kohdassa tarkoitetusta lausuntomenettelystä, jossa tulkkausta tarjotaan kaikille kielille.

Käytännössä tulkkauspalvelu tarjoaa à la carte -palvelua. Kukin tuomioistuimen jäsen ja kukin asianosainen tai osapuoli puhuu valitsemallaan kielellä ja heidän puheenvuoronsa tulkataan muiden istunnon osallistujien kielille. Tätä järjestelyä voidaan mukauttaa todellisten tarpeiden mukaan: joskus tietyt istunnon osallistajat saattavat haluta puhua äidinkieltään, mutta suostuvat kuuntelemaan muiden puhetta alkukielellä tai tulkkausta toiselle kielelle. Joskus taas he voivat suostua puhumaan toista vierasta kieltä ja myös kuuntelemaan sitä. Tällaista järjestelyä kutsutaan asymmetriseksi järjestelyksi. Tällaisella joustavuudella voidaan vähentää niiden kielten määrää, joiden tulkkauksesta on huolehdittava.

Siten asianosaisten kuulemiseksi pidettävissä istunnoissa unionin tuomioistuinten jäsenet eivät aina pyydä, että he voisivat seurata keskustelua ja ilmaista itseään omalla äidinkielellään, vaikka heillä olisi siihen oikeus ja aineellinen mahdollisuus. Tuomarit ja julkisasiamiehet osaavat kaikki useita kieliä, myös ranskaa, ja sopivat tarvittaessa käyttävänsä yhteisiä kieliä tai kieliä, joita muut ratkaisukokoonpanon jäsenet ja istunnon osallistajat tai ainakin merkittävä osa heistä ymmärtää. Tulkkauspalvelu ottaa yhteyttä kuhunkin uuteen unionin tuomioistuimen tai unionin yleisen tuomioistuimen jäseneen heti hänen tehtävissään aloittaessaan selvittääkseen, mitä kieliä hän voisi käyttää, miten hän voisi käyttää niitä ja missä olosuhteissa hän voisi suostua käyttämään niitä. Tämän jälkeen tulkkauspalvelun istunnot ja resurssit -yksikkö suunnittelee erittäin huolellisesti tulkkien määräämisen istuntoihin.

Päinvastoin voi käydä niin, että jotkut asianosaiset tai osapuolet tai heidän edustajansa tai asiamiehensä pyytävät ja saavat poikkeuksellisesti luvan esittää suullisen lausumansa ja puheenvuoronsa muulla kuin oikeudenkäyntikielellä. Tämä mahdollisuus on vain ennakkoratkaisumenettelyissä.⁷⁵

75| Ks. käytännön ohjeet asianosaisille unionin tuomioistuimessa käsiteltävissä asioissa, 62–64 kohta (EUVL 2020, LI 42, s. 1).

3.6.4. Säästäminen käännöstyöstä

Kääntämisen ja tulkkauksen järjestäminen on merkittävä kustannuserä (ks. 5 luku). Kustannuksia ei kuitenkaan tarvitse arvioida tarkasti, jotta voidaan toteuttaa kohtuullisia institutionaalisen monikielisyyden mukauttamistoimenpiteitä, joilla voidaan hillitä sen unionin talousarviolle aiheuttamaa taloudellista taakkaa.

Ensimmäinen kohtuullinen mukautus oli se, että unionin tuomioistuin valitsi jo vuonna 1952 päätösneuvottelun kielen. Valitsemalla päätösneuvottelun kieli on välttytty tarpeelta kääntää kaikille virallisille kielille kaikki oikeudenkäyntiasiakirjat, joita – lukuun ottamatta lähinnä ennakkoratkaisupyynnöjä – ei anneta jäsenvaltioille tiedoksi, eikä julkaista, eikä niistä tiedoteta muuten. Kun päätösneuvottelun kieli on valittu, ei myöskään ole tarvetta huolehtia tulkkauksesta ratkaisukokoonpanojen lukuisissa kokouksissa, mikä samalla vahvistaa neuvottelujen salaisuutta. Tämän erittäin merkittävän säästön vastineeksi⁷⁶ kaikkien unionin tuomioistuinten jäsenten on kyettävä työskentelemään sekä kirjallisesti että suullisesti valitulla yhteisellä kielellä, jota kutsutaan päätösneuvottelun kieleksi.

Kun uusia kieliä on otettu virallisiksi kieliksi ja kun samalla käsiteltävien asioiden määrä on kasvanut ja niistä on tullut aiempaa monitahoisempia, vastaavasti myös käännettävien sivujen määrä on kasvanut. Toimielimessä on koettu, että on pyrittävä vähentämään käännettävien sivujen määrää vaarantamatta yksityisten oikeuksia tai käytännössä unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön monikielistä saatavuutta – ja näin on myös toimittu.

Joitain tällaisia säästöjä on syntynyt pragmaattisista syistä – esimerkiksi se, että oikeudellisen kääntämisen palvelussa ei käännetä tiettyjä ennakkoratkaisupyynnöjen osia, jotka korvataan sen sijaan kahdella hakasulkeissa olevalla ajatusviivalla [– –] (*Poisto*) tai vastaavalla merkinnällä, jonka yhteydessä esitetään lyhyesti, mitä on jätetty pois, esimerkiksi tiettyjä ennakkoratkaisun pyytämistä koskevassa välipäätöksessä esitettyjä huomioita, jotka koskevat kysymystä siitä, täyttääkö asia kansalliset tutkittavaksi ottamisen edellytykset, ja jotka eivät liity itse ennakkoratkaisupyyntöön. Säästöjä syntyy myös päätöksestä olla kääntämättä systemaattisesti kirjelmien laajoja liitteitä – ne käännetään vain, jos ja siltä osin kuin ne on edelleenkin käännettävä sen jälkeen, kun niistä on tuotettu neuraalinen konekäännös ja lähdekieltä hallitseva juristi-lingvisti on arvioinut sitä. Myös päätös kääntää lukuisia kielipareja linkkikielen (ks. 3.6.2 kohta)

76| Tällä tavalla välttyään kääntämästä noin 2 000 000 sivua vuosittain.

kautta tuottaa säästöjä paitsi virkamieshenkilöstön koulutuksen myös määrän osalta. Muut säästöt syntyvät kuitenkin toimielimen muodollisista päätöksistä, jotka ovat nekin hyvin harkittuja.

Esimerkiksi vuodesta 1994 alkaen päätettiin, että *oikeustapauskokoelmassa* ei enää julkaista suullista käsittelyä varten laadittua kertomusta, ja siten tuosta ajankohdasta alkaen tällaiset kertomukset on käännetty vain oikeudenkäyntikielelle, jotta ne voidaan antaa tiedoksi asianosaisille. Yhteisöjen tuomioistuinten ratkaisussa kuvattiin nimittäin riittävällä tavalla asian kontekstia ja asianosaisten ja osapuolten väitteitä, eikä näiden seikkojen julkaiseminen kokonaisuudessaan suullista käsittelyä varten laadituissa kertomuksissa ollut todellisuudessa välttämätöntä.

Muita rohkeita kustannussäästötoimia on toteutettu vähitellen vuodesta 2004 alkaen unionin tuomioistuinten tuella. Toimielimen käännöstarpeita on onnistuttu rajoittamaan ja stabiloimaan useiden vuosien ajan, sillä unionin tuomioistuin on toteuttanut erilaisia suoraan näihin tarpeisiin vaikuttavia organisatorisia toimenpiteitä.

Ensinnäkin unionin tuomioistuin (silloinen yhteisöjen tuomioistuin) alkoi vuonna 2004 ja unionin yleinen tuomioistuin (silloinen yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin) vuonna 2005 julkaista vain osan oikeuskäytännöstään. Tämän jälkeen *oikeustapauskokoelmassa* ei ole julkaistu – ja siten siis myöskään enää ei ole käännetty kaikille kielille – poikkeuksetta kaikkia mainittujen tuomioistuinten ratkaisuja vaan ainoastaan ratkaisut, joiden julkaiseminen on täysin perusteltua niiden oikeudellisen sisällön perusteella. Tätä käytäntöä laajennettiin ja tehostettiin vuonna 2011 samalla, kun otettiin käyttöön mahdollisuus julkaista osa unionin yleisen tuomioistuimen ratkaisuista otteina. Nykyään unionin tuomioistuimen käytäntönä on, ettei se julkaise kolmen tai viiden tuomarin ratkaisukokoonpanossa kanteisiin tai valituksiin annettuja ratkaisuja, ellei julkisasiamies ole esittänyt ratkaisuehdotusta ennen asian ratkaisemista. Unionin yleisessä tuomioistuimessa suuren jaoston ja viiden tuomarin ratkaisukokoonpanossa annetut tuomiot julkaistaan *oikeustapauskokoelmassa*, jollei ratkaisukokoonpano toisin päättä. Kolmen tuomarin ratkaisukokoonpanossa annettujen tuomioiden julkaisemisesta ratkaisukokoonpanot päättävät tapauskohtaisesti. Unionin yleisen tuomioistuimen yhden tuomarin kokoonpanossa antamia tuomioita ja määräyksiä, joissa käytetään tuomiovaltaa, ei julkaista *oikeustapauskokoelmassa*, ellei toisin päätetä. Tästä ratkaisujen valikoivasta julkaisemisesta saatiin vuonna 2021 yhteensä yli 494 000 sivun ja vuonna 2022 yli 375 000 sivun käännösesurssien säästö.

Unionin tuomioistuimen työjärjestystä muutettiin niin ikään vuonna 2004 siten, että erityisen pitkistä ennakkoratkaisupyyntöistä voidaan laatia tiivistelmä.⁷⁷ Yhdistettynä käytännöllä poistaa käännettävistä asiakirjoista osia, jotka merkitään kahdella hakasulkeissa olevalla ajatusviivalla, tiivistelmien laatimisella välttyttiin kääntämästä yli 153 000 sivua vuonna 2022.

Vuonna 2011 toteutettiin myös erittäin merkittäviä muita toimenpiteitä, joilla käännettävien sivujen määrää pystyttiin vähentämään. Edellä on jo mainittu, että vuonna 2011 laajennettiin oikeuskäytännön valikoivaa julkaisemista koskevaa käytäntöä ja että osa ratkaisuista alettiin julkaista otteina. Samalla toimielin päätti kuitenkin myös rajoittaa julkisasiamiesten ratkaisuehdotusten pituutta siten, että niiden keskimääräisen pituuden tulisi olla noin 40 sivua, lukuun ottamatta tapauksia, joissa ratkaisuehdotus koskee valitusta unionin tuomioistuimeen. Koska ratkaisuehdotukset käännetään kaikille virallisille kielille, tämä lisätoimenpide on vähentänyt merkittävästi käännettävien sivujen määrää.

Lisäksi unionin tuomioistuin lopetti kertomusten laatimisen suullista käsittelyä varten, kun sen työjärjestystä muutettiin vuonna 2012, kun taas unionin yleinen tuomioistuin päätti lyhentää suullista käsittelyä varten laadittujen kertomustensa pituutta, minkä seurauksena vuonna 2022 käännettävien sivujen määrä väheni yli 10 000 sivulla.

Unionin tuomioistuimet ovat myös käytännön ohjeissaan asianosaisille asettaneet lähtökohtaisia rajoituksia asianosaisten ja osapuolten kirjelmien pituudelle. Esimerkiksi ennakkoratkaisumenettelyn kirjallisessa vaiheessa kirjallisten huomautusten enimmäispituus on yleensä 20 sivua. Kanne- ja valitusmenettelyissä väliintulokirjelmien tulee olla lyhyempiä kuin sen asianosaisten huomautukset, jonka vaatimuksia väliintulija tukee, eikä väliintulokirjelmä saisi olla yli kymmenen sivua pitkä.⁷⁸ Unionin yleinen tuomioistuin on myös määrännyt kirjelmien enimmäispituuksista kirjelmän tyypin ja sovellettavan menettelyn mukaan.⁷⁹

77] Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 98 artiklan 1 kohta. Käytännössä oikeudellisen kääntämisen palvelussa pyritään laatimaan tiivistelmä kaikista vähintään 15 sivun pituisista ennakkoratkaisupyyntöistä, jos mahdollista.

78] Käytännön ohjeet asianosaisille unionin tuomioistuimessa käsiteltävissä asioissa (EUVL 2020, L 42, s. 1).

79] Unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen täytäntöönpanosta 20.5.2015 vahvistettujen käytännön määräysten 105 kohta (EUVL 2015, L 152, s. 1), sellaisina kuin ne on muutettuna 13.7.2016 (EUVL 2016, L 217, s. 78) ja 17.10.2018 (EUVL 2018, L 294, s. 23, oikaisu EUVL 2018, L 296, s. 40).

Muita kustannussäästötoimia on otettu käyttöön vaiheittain. Vuonna 2019 käyttöön otetulla valituslupamenettelyllä välttyttiin vuonna 2022 39 valituksen käsittelimiseltä. Vaikka valituslupahakemus käännetään ranskaksi ja sitä koskeva määräys oikeudenkäyntikielelle, nettosäästöksi, joka muodostuu siitä, että oikeudenkäyntiin liittyviä asiakirjoja ja ratkaisuja, joissa valitus hylätään, ei käännetä, arvioitiin yli 22 000 sivua. Toisaalta unionin tuomioistuimen presidentin kabinetti, unionin tuomioistuimen kirjaamo, tutkimus- ja dokumentaatio-osasto ja monikielisyyden pääosasto ovat tiivistäneet yhteistyötään yksilöidäkseen nopeasti ne ennakkoratkaisupyynnöt, joiden käsittely voidaan päättää nopeasti perustellulla määräyksellä työjärjestyksen 53 artiklan 2 kohdan mukaisesti (tutkittavaksi ottamisen edellytysten selvä puuttuminen) tai työjärjestyksen 99 artiklan mukaisesti (samanlainen ennakkoratkaisukysymys tai kysymys, johon annettava vastaus on selvästi johdettavissa oikeuskäytännöstä), minkä ansiosta vältetään sen kääntäminen muille kielille kuin ranskaksi. Kyseisellä tiivistetyllä yhteistyöllä edistetään hyvää hallintoa ja kevennetään monikielisyyden pääosaston työtaakkaa, vaikka saavutettuja säästöjä on vaikea arvioida numeromääräisesti.

Tässä yhteydessä ei voida jättää mainitsematta merkittäviä säästöjä, joita aiheutuu kouluttamisen ja termityön kaltaisten modernien ja tehokkaiden työmenetelmien soveltamisesta (ks. 4.3 kohta), joiden avulla juristi-lingvisti tekee nopeammin oikeat johtopäätökset, ulkoistamisesta, jonka avulla saadaan usein edullisia käännöksiä, vaikka niitä on vielä tarkistettava, tai tietotekniikasta ja erityisesti käännösapuvälineistä, jotka auttavat säästämään huomattavasti aikaa.

Unionin tuomioistuimet ovat ryhtyneet näihin toimenpiteisiin vaikeassa talousarviontilanteessa, jolle on leimallista kielipalvelujen ja erityisesti oikeudellisen kääntämisen palvelun sisäisten resurssien supistaminen,⁸⁰ ja ne ovat välttämättömiä oikeudellisen kääntämisen osastojen kolmen seuraavan päätavoitteen saavuttamiseksi: olla osa menettelyä niitä hidastamatta, varmistaa nopea tiedottaminen oikeuskäytännöstä ja sen nopea julkaiseminen ja säilyttää käännösten korkealaatuisuus.

80| Vuosina 2012–2021 oikeudellisen kääntämisen palvelusta leikattiin 71 budjetoitua virkaa ja tulkkauspalvelusta 4, kun huomioon ei oteta virkoja kroatian ja iirin kieliyksiköissä, joiden kielille kääntämisestä oli huolehdittava ensimmäistä kertaa. Oikeudellisen kääntämisen palvelun työmäärä – jota toimielin ei voi hallita – kasvaa kuitenkin koko ajan.

3.6.5. Monikielisyys menettelyn keston vaikuttavana tekijänä

Ajoittain kuullaan kannanottoja, joiden mukaan käännösprosessi hidastaa merkittävästi unionin tuomioistuimessa ja unionin yleisessä tuomioistuimessa käytäviä oikeudenkäyntejä. Onko näin? Ensisilmäykseltä väite vaikuttaa uskottavalta, sillä näyttää hyvin haastavalta varmistaa, että kaikki menettelyssä tarvittavat kieliversiot ovat saatavilla. Tarkempi analyysi osoittaa väitteen kuitenkin vääräksi. Jotta voidaan laskea, kuinka paljon pelkkä käännösprosessi pidentää käsittelyaikoja, menettelyjen kestosta on nimittäin ensin vähennettävä aika, joka kuluu kaikkiin käännösprosessin kanssa samanaikaisiin menettelyn välttämättömiin vaiheisiin.

Asian käsittelyn kirjallinen vaihe

Käännösprosessi alkaa heti, kun jompaankumpaan unionin tuomioistuimista jätetään kanteen tai muutoksenhaun yhteydessä asiakirja, jolla oikeudenkäynti tulee vireille. Kante- tai valituskirjelmä annetaan tiedoksi asianosaisille samaan aikaan, kun se toimitetaan oikeudellisen kääntämisen palveluun, ja vastinekirjelmän jättämiselle asetettu määräaika alkaa kulua tästä tiedoksiannosta; tarvittaessa myöhemmin oikeudenkäynnin aikana sovelletaan myös mahdollisen kantajan vastauksen ja vastaajan vastauksen antamiselle asettuja määräaikoja. Käännösprosessi etenee kaikkien näiden määräaikojen kuluessa. Siten oikeudenkäyntiasiakirjojen kääntäminen pidentää oikeudenkäyntien kestoa kanteiden ja valitusten osalta vain sen verran kuin aikaa kuluu asian käsittelyn kirjallisen vaiheen lopuksi toimitetun viimeisen kirjelmän toimittamisen ja sen ranskankielisen käännöksen saataville asettamisen välillä, koska tästä hetkestä alkaen esittelevällä tuomarilla on käytössään kaikki asiakirjat, joiden perusteella hän voi käsitellä asiaa siten, että hänellä on käytettävissään kaikki asianosaisten ja osapuolten esittämät kirjalliset perustelut. Jotkut väittävät perustellusti, että asiaa voidaan käsitellä jo ennen kuin viimeinenkin kirjelmä on käytettävissä päätösneuvottelun kielellä,⁸¹ mutta olosuhteet eivät tällöin ole parhaat mahdolliset.

Sama koskee myös ennakkoratkaisumenettelyjä sillä varauksella, että ennakkoratkaisupyynnön on annettava tiedoksi paitsi asianosaisille myös jäsenvaltioille niiden omalla kielellä (yleensä määräaika kääntämiselle on 20 työpäivää), ja kirjallisten

81 | Ajatuksena on, että jos esittelevä tuomari saa ennakoivasti käyttöönsä asiakirjan neuraalisen konekäännöksen, hän voi jo paremmin arvioida asian monimutkaisuutta, tutkia eräitä seikkoja tai suorittaa prosessinjohtotoimia, esimerkiksi päättää järjestää asiassa vain yhden kirjelmien vaihdon.

huomautusten esittämisen määräajat alkavat tietenkin kulua vasta viimeksi mainitusta tiedoksiantopäivästä. Tämä aika pidentää oikeudenkäynnin kestoa – ainoastaan ennakkoratkaisumenettelyissä – viimeisen kirjelmän kääntämisen viemän ajan lisäksi.

Asian käsittelyn suullinen vaihe

Sen lisäksi, että menettelyn monikielisyyteen liittyvään hallintoon kuluu edellä mainittu aika asian käsittelyn kirjallisessa vaiheessa, aikaa kuluu myös seuraaviin vaiheisiin:

- Unionin yleisessä tuomioistuimessa aikaa kuluu päätösneuvottelun kielellä suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen kääntämiseen oikeudenkäyntikielelle (unionin tuomioistuin ei enää laadi kertomuksia suullista käsittelyä varten). On kuitenkin huomattava, että suullista käsittelyä varten laadittavan kertomuksen kääntämiseen kuluva aika ei ole ainoa tekijä, joka vaikuttaa istuntopäivän valintaan, sillä sen lisäksi, että asianosaisille ja osapuolille on annettava kohtuullinen valmistautumisaika kertomuksen tiedoksiantamisen jälkeen, on otettava huomioon myös esimerkiksi istuntosalien saatavuus ja toivottu tulkkausjärjestely. Toistaiseksi tulkkaus on aina voitu järjestää sovituissa istunnoissa, vaikka se onkin edellyttänyt ulkopuolisten palveluntarjoajien käyttämistä, eikä yhtään istuntoa ole lykätty tulkkauksen vuoksi.
- Unionin tuomioistuimessa käsiteltävissä asioissa, joissa esitetään ratkaisuehdotus, aikaa kuluu sellaisten julkisasiamiesten ratkaisuehdotusten kääntämiseen päätösneuvottelun kielelle, joita ei ole jo laadittu kyseisellä kielellä.

Varsinaisen asianosaisten kuulemiseksi pidettävän istunnon simultaanitulkkaus ei tietenkään pidennä tai lyhennä aikaa, joka kuluu asian käsittelyyn.

Ratkaisuharkinta

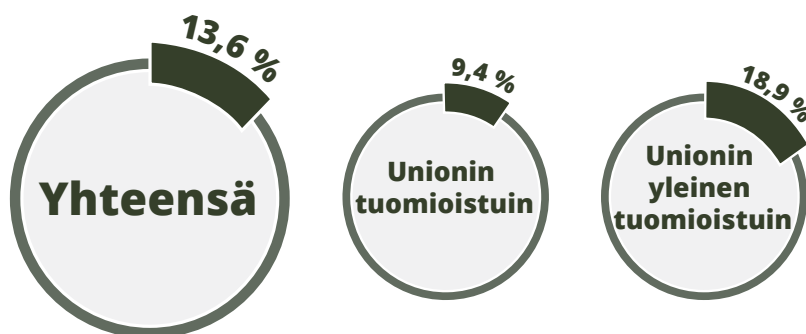
Lisäksi on otettava huomioon aika, joka kuluu varsinaisen ratkaisun kääntämiseen oikeudenkäyntikielelle. Ratkaisujen kääntäminen aloitetaan kuitenkin jo ennen kuin ranskankielinen ratkaisuluonnos on valmis: unionin tuomioistuimessa ja unionin yleisessä tuomioistuimessa tuomioluonnokset ovat vaihtelevassa määrin tuomion tarkastajien käytettävissä; tässä menettelyssä yhtäältä ranskaa äidinkielenään puhuvat juristit lukevat tuomioluonnoksen tarkoituksenaan parantaa (ja standardoida) tuomion kielellistä ja oikeudellista ilmaisua ja jossa toisaalta tuomioluonnosten kieli tarkastetaan. Ajasta, joka kuluu pelkästään käännösprosessiin, on loogisesti vähennettävä aika, joka kuluu ”alkuperäisversion” viimeistelyyn. Joskus käy jopa niin, että tuomiota viimeistellään

edellä mainituilla tavoilla vielä senkin jälkeen, kun käänнос olisi jo voitu toimittaa, jolloin kääntämiseen kuluva aika pitenee automaattisesti.

Unionin tuomioistuinten kirjaamot ovat analysoineet yksityiskohtaisesti kaikkien tuomion julistamisen tai määräyksen allekirjoittamisen edellyttämien tehtävien ja prosessien viemää aikaa ja todenneet, että pelkkään käänносprosessiin kuluva aika vastasi vuonna 2022 13,6 prosenttia menettelyjen kokonaiskestosta.⁸²

Tämä on se aika, jonka verran unionin tuomioistuimissa käytävien menettelyjen monikielisyys todellisuudessa hidastaa menettelyjen kestoja. Luku on kaukana niistä luvuista, joita vähemmän asiantunteva lehdistö tai poliitikot ajoittain ovat siitä esittäneet.

Kääntämisen osuus oikeudenkäyntien kestosta

82| 9,4 % unionin tuomioistuimessa. Unionin yleisessä tuomioistuimessa tämä luku oli vuonna 14,1 % ja vuonna 2022 18,9 %, sillä yhä suurempi osa asioista on ratkaistu ilman istuntoa, mikä lyhentää menettelyjen kokonaiskestoa.

4. Kääntäminen ja tulkkaus: strategiat, menetelmät ja apuvälineet

Juristi-lingvistik ja tulkit tuottavat edelleenkin lähtökohtaisesti samoja palveluja kuin aina: oikeudellista kääntämistä ja tulkkausta. Nykyään he hoitavat toki monia muitakin tehtäviä, jotka vaihtelevat ennakkoratkaisupyyntöjen tiivistelmien laatimisesta aina kouluttamiseen ja yksikkönsä edustamiseen. Heidän toimintansa ydin on kuitenkin pysynyt samana.

Voidakseen hoitaa nämä ydintehtävänsä erittäin korkealaatuisesti juristi-lingvistik ja tulkit käyttävät erityisiä menetelmiä ja strategioita eli pyrkivät sekä omassa toiminnassaan että yhdessä muiden kanssa hallitsemaan unionin tuomioistuimen institutionaaliseen monikielisyyteen liittyviä haasteita järkevästi.

Lisäksi he käyttävät apunaan yhä enemmän tietoteknisiä välineitä, jotka on hallittava hyvin, jotta niitä voidaan hyödyntää työssä heikentämättä työn laatua, erityisesti käännöksen tai tulkkauksen tarkkuutta tai luotettavuutta.

4.1. Oikeudellinen kääntäminen

Juristi-lingvistik on käännöstoiminnan ytimessä. Hänellä on monitahoinen ja tekninen tehtävä, johon sovelletaan tiukkoja määräaikoja mutta johon usein liittyy myös odottamattomia olosuhteita. Hänen työnsä on lenkki tärkeässä tuotantoketjussa, joka syntyy sen tuloksena, että käännöstehtäviä hallinnoidaan kollektiivisesti ja yksilötasolla niin, että hän pystyy vastaamaan päivittäiseen haasteeseensa, jona on tuottaa määräaikojen rajoissa hyvin paljon erittäin korkealaatuisia käännöksiä.

Jokaiseen käännöstehtävään liittyy itse asiassa kokonainen tehokkuuden koreografia, jota ei voida erottaa poikkihallinnollisten yksiköiden ja johdon etukäteen tekemästä työn organisatorisesta ja teknisestä valmistelusta.

Tämä organisatorinen valmistelu on osa lähestymistapaa, joka edellyttää asianomaisen kieliyksikön tasolla kapasiteetin ja välttämättömyyksien hienosäätöistä hallinnointia, jota varten yksikön johdon on tehtävä päätöksiä, jotka ovat nekin osa pääosaston tasolla valittua resurssien- ja laadunhallintastrategiaa.

Niinpä ennen kuin käännös jaetaan juristi-lingvistille kunkin käännösyksikön yksikönpäällikkö tai hänen valtuuttamansa henkilö tekee päätöksiä kirjaamosta ja tuomioistuinten jäsenten kabineteista saatujen tietojen perusteella, jotka

poikkihallinnolliset yksiköt ja erityisesti suunnitteluyksikkö (suunnittelu- ja freelance-yksikkö), joka tallentaa kaikki nämä tiedot käännösten seurantatietokantaan, ovat koonneet yhteen.

Ensinnäkin heti asiakirjan saapuessa herää kysymys siitä, mihin eräpäivään mennessä se on käännettävä. Asiakirjat, joilla on sitova määräaika, jaetaan välittömästi juristi-lingvistille tai, jos ne eivät ole luottamuksellisia, freelance-kääntäjälle. Joskus tekstiä ei voida heti jakaa, koska kieliyksikön kapasiteetti ei riitä, joko yleisesti tai kyseisen *lähdekielen* osalta. Nämä tekstit jäävät siis jonoon odottamaan, ja ne käsitellään mahdollisimman pian. Tällaisissa tilanteissa se, mitkä tekstit jätetään jonoon odottamaan, riippuu niiden suhteellisesta tärkeydestä. Esimerkiksi tuomiot ja ratkaisuehdotukset asioissa, joissa oikeudenkäyntikieli on kyseisen kieliyksikön kieli, ovat aina etusijalla. Toissijaisesti etusija annetaan asioille, joiden ratkaisukokoonpanot ovat suurimpia, alkaen unionin tuomioistuimen suuresta jaostosta, sekä asioille, jotka ovat erityisen kiinnostavia jonkin kyseessä olevan kielen jäsenvaltion kannalta, mikä ilmenee esimerkiksi siitä, että jäsenvaltio on esiintynyt väliintulijana tai jättänyt huomautuksia, tai yksinkertaisesti siitä, että asiasta on uutisoitu kansallisesti.

Heti asiakirjan saapuessa herää myös toinen kysymys siitä, millaisia käännösresursseja asiakirjalle on osoitettava. Tämä koskee ennen kaikkea sitä, kenelle työ kannattaa jakaa: hyvin kokeneelle juristi-lingvistille, johonkin asiaan erikoistuneelle juristi-lingvistille tai freelance-kääntäjälle, perehdytysvaiheessa olevalle juristi-lingvistille jne. Kaikki yksiköt pyrkivät edistämään sitä, että niiden juristi-lingvistit ja freelance-kääntäjät toimisivat mahdollisimman itsenäisesti. Laadunvalvonta on kuitenkin usein tarpeen kaikkein tärkeimpien, vaikeimpien tai arkaluonteisimpien asiakirjojen osalta, erityisesti silloin, kun kyseisen kieliyksikön kieltä käytetään asian oikeudenkäyntikielenä. Laadunvalvonnalla tarkoitetaan useimmiten sitä, että toinen juristi-lingvisti tai jopa yksikönpäällikkö itse revisoi tai lukee käännöksen. Yksikönpäällikkö pitää yllä kunkin juristi-lingvistin ja koko yksikön työn yleistä laatutasoa. Yksikönpäällikkö ei tietenkään voi lukea kaikkia alaistensa käännöksiä: hän on ennen kaikkea esimies, joka vastaa jokaisen juristi-lingvistin työn kokonaislaadusta ja heidän arviointikertomuksistaan.

Toiseksi juristi-lingvistin – joka on käännösprosessin keskeinen käsityöläinen, jolle käännös annetaan tehtäväksi – tasolla tämä strategia määrittelee sen, miten hänen on itse organisoitava työnsä käännöspyyntöjen ja työkapasiteettinsa mukaan. Jokainen juristi-lingvisti hallinnoi omaa käännösportfolioaan ja varmistaa, että mahdollisista ennakoimattomista olosuhteista huolimatta hän pysyy käännösten määräajoissa. Juristi-lingvistin on jatkuvasti mukautettava prioriteettejaan sen mukaan, kuinka vaikeasta

tekstistä on kyse, millä kielellä se on kirjoitettu, kuinka pitkä se on, kuinka kauan tehtävään saa kulua ja missä määräajassa käännökset on tuotettava. Lisäksi juristi-lingvistille voidaan milloin tahansa jakaa lisää käännöstehtäviä ja hänen on otettava ne huomioon oman työnsä hallinnoinnissa. Vaikka tekstien hallinnointi kollektiivisesti yksikkötasolla merkitsee, että pitkät tekstit (ratkaisuehdotukset, tuomiot, huomautukset jne.) voidaan jakaa juristi-lingvistien kesken jokseenkin tasan, tällä hallinnoinnilla ei voida suojata juristi-lingvistejä ennakoimattomilta olosuhteilta, jotka edellyttävät yksilöllisen työpanoksen mukauttamista.

Seuraavana esitetään tärkeimmät syyt juristi-lingvistien oman työpanoksen mukauttamistarpeelle:

- juristi-lingvistin on suoritettava ennakkoratkaisupyynnön esikäsittely, laadittava sen tiivistelmä tai käännettävä ennakkoratkaisupyyntö toisen kielen kautta; ajoittain ennakkoratkaisupyyntöjen yhteydessä esitetään lisäksi nopeutetun tai kiireellisen ennakkoratkaisumenettelyn soveltamista koskeva pyyntö
- erilaiset kiireelliset työtehtävät: määräykset, tuomioistuimen kysymykset asianosaisille tai heidän vastauksensa, kiireelliset hallintoasiat jne.
- tekstien laatijan teksteihin tekemät muutokset kääntämisen aikana; muutosten tekeminen on tavallista ja niitä tehdään muun muassa juristi-lingvistien esittämien kysymysten tai huomautusten takia, mutta muutosten määrä ja laajuus edellyttävät toisinaan merkittäviä ja usein kiireellisiä muutoksia myös työpanoksen kohdistamisessa
- se, että kääntäessään tekstiä juristi-lingvisti huomaa, että teksti on monimutkaisempi kuin hän olisi odottanut
- kollegan äkillinen sairastuminen tai poissaolo työstä, minkä johdosta toisten juristi-lingvistien on huolehdittava osasta hänen työtehtäviään
- ulkopuolisista tekijöistä johtuva epävarmuus suunniteltujen tehtävien laajuudesta: joskus voi käydä niin, että tuomio on paljon pidempi kuin oli ilmoitettu tai se on annettava samaan aikaan toisen tuomion kanssa, jolle ei alun perin asetettu samaa määräaikaa ja joka on yhtäkkiä käännettävä kiireellisesti, tai voi käydä myös esimerkiksi niin, että oikeudellisen kääntämisen palvelua pyydetään noudattamaan mahdollisuuksien rajoissa samaa määräaikaa kaikkien sellaisten vastausten osalta, jotka annetaan jossakin asiassa esitettyihin kysymyksiin,

riippumatta vastausten esittämiskielestä ja vaikka vielä ei ole tiedossa, kuinka monta vastausta esitetään tai kuinka pitkiä vastaukset ovat.

On täysin tavallista, että osaa työtehtävistä on vaikea ennakoida, ja tähän valmistautuminen on osa toimielimen hyvää ja herkästi reagoivaa hallintoa. Toimielimen hallinnossa ollaan kuitenkin myös hyvin tietoisia siitä, että tällaisia odottamattomia työtehtäviä on pyrittävä välttämään sikäli kuin se on mahdollista, koska ne häiritsevät merkittävästi juristi-lingvistien tuottavuutta. Ennakoimattomien työtehtävien yhteydessä juristi-lingvistien on suljettava kesken oleva käännöksensä ja kaikki työikkunat kiireellisen asian hoitamiseksi. Vasta sen jälkeen, kun kiireellinen työtehtävä on hoidettu, voi juristi-lingvisti avata kesken olleen käännöksensä ja siihen liittyvät asiakirjatiedostot uudestaan, tutustua niihin ja keskittyä taas aiempaan käännökseensä. Ajoittain kiireellisesti hoidettavat tehtävät merkitsevät, että useiden vähemmän kiireellisten käännösten määräaikoja on myöhennettävä kiireellisten käännösten suorittamiseksi ajallaan, ennen kaikkea ranskan kielen yksikössä, jolle yllättäviä ja kiireellisiä työtehtäviä osuu eniten.

4.1.1. Juristi-lingvisti ja hänen käännöksensä

Ennen varsinaisen käännöstyön aloittamista juristi-lingvistin on tärkeää tunnistaa ja hankkia kaikki asian kannalta keskeinen asiakirja-aineisto. Oikeudellinen kääntäminen, erityisesti unionin tuomioistuimessa, ei nimittäin ole vapaata kääntämistä: käännöksissä on lainattava sanatarkasti säädöksiä, oikeuskäytäntöä tai oikeudenkäyntiasiakirjoja, joihin tekstissä viitataan suoraan tai epäsuorasti. Sama pätee tekstissä käytettyyn terminologiaan: terminologisia valintoja tehtäessä on paitsi kunnioitettava lähdetekstiä ja siinä käytettyjen termien aiempia käännöksiä myös hyödynnettävä tietokantoja ja termipankkeja, joita eri sukupolvien kääntäjät ja juristi-lingvistit ovat vuosien mittaan koonneet.

Keskeisiä asiakirjoja ovat lähinnä seuraavat asiakirjat:

- samassa asiassa tai siihen yhdistetyssä asiassa tai siihen liittyvässä asiassa esitetyt oikeudenkäyntiasiakirjat
- asiassa lainatut tai muutoin merkitykselliset unionin oikeuden säädökset
- asiassa lainattu tai muutoin merkityksellinen unionin tuomioistuimen ja unionin yleisen tuomioistuimen oikeuskäytäntö

- mahdolliset merkitykselliset kansalliset säädökset tai sääntelytoimet ja mahdollinen merkityksellinen kansallinen oikeuskäytäntö (nämä ovat saatavilla kansallisella kielellä, mutta joskus myös muilla kielillä)
- mahdolliset merkitykselliset kansainväliset sopimukset
- merkityksellinen terminologia.

Kun juristi-lingvisti on saanut hankittua keskeiset asiakirjat käyttöönsä, hänen on enää hyödynnettävä niitä. Asiakirjoihin on perehdyttävä siltä osin kuin niillä on merkitystä asian kannalta, jotta juristi-lingvisti ymmärtää asian oikeudellisen kontekstin hyvin ja jotta hän tunnistaa keskeiset käsitteet.

Nykyään tätä työvaihetta helpottavat huomattavasti erityisesti asiakirjojen löytämisen ja terminologian osalta eri tietotekniset ja metodologiset apuvälineet.

Kääntämisen tietoteknisiä apuvälineitä käsitellään jäljempänä oikeudellisen kääntämisen yhteydessä; terminologiaa käsitellään myös jäljempänä, mutta oikeudellisen kääntämisen ja tulkkauksen yhteisessä asiayhteydessä, sillä sekä oikeudellinen kääntäminen että tulkkaus edellyttävät hyviä termipankkeja (ks. 4.3 kohta).

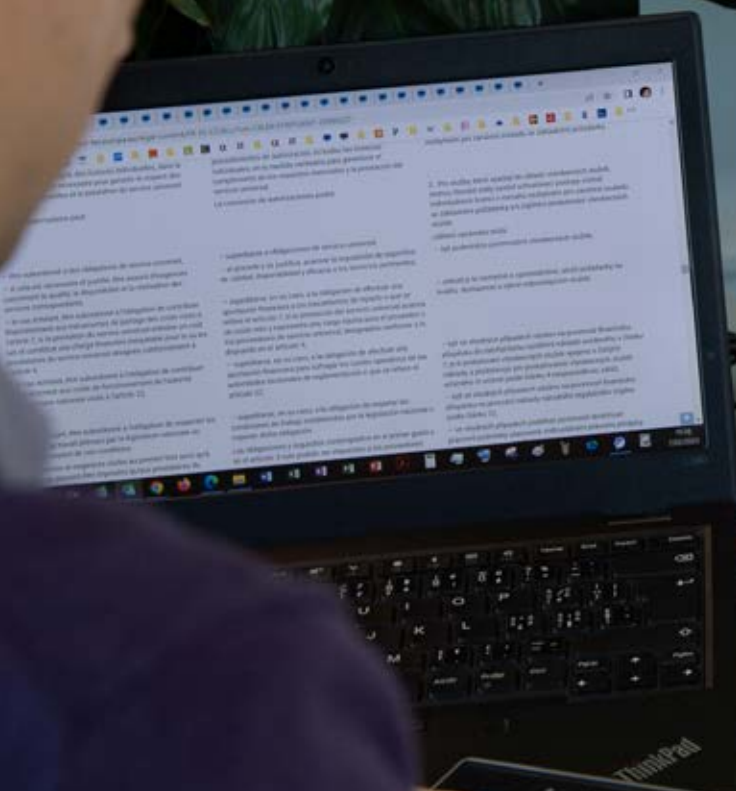
Juristi-lingvistin käännöstyön 15 kultaista ohjetta

1. Muista, että kääntäminen on osa lainkäyttötoimintaa.
2. Toteuta kaikki tarvittavat toimenpiteet luottamuksellisuuden turvaamiseksi.
3. Pidä jokaista käännöstä (yksilöllisenä ja kollektiivisena) projektina, joka edellyttää ennen kaikkea oman työn hyvää organisointia.
4. Noudata kääntämisessä asiakirjatyyppin ja käännöksen kohdeyleisön mukaan valittua strategiaa.
5. Sijoita teksti oikeaan kontekstiinsa, joka muodostuu seuraavista tekijöistä:
 - kyseessä oleva oikeudenala / oikeusjärjestys (tai kyseessä olevat oikeusjärjestykset)
 - aiemmin käännettyt tekstit (ratkaisut samankaltaisissa tai asiaan liittyvissä asioissa)
 - käännettävän tekstin asiakirja-aineisto.
6. Varmista, että ymmärrät tekstin ennen kuin käännät sen – oikeudellisista ja kielellisistä sekaannussanoista huolimatta – ja ota huomioon kyseessä olevien oikeusjärjestysten erityispiirteet.
7. Tutki asiaa ja ota tarvittaessa yhteyttä muihin.
8. Hallitse kääntämisen apuvälineet ja käytä niitä.
9. Kunnioita aiemmin käännettyjä tekstejä: lainsäädäntöä, oikeuskäytäntöä, terminologiaa ja fraseologiaa.
10. Osaa perustella terminologiset valintasi.
11. Huolehdi käännöksen terminologisesta ja kielellisestä johdonmukaisuudesta.
12. Ilmoita mahdollisista vaikeuksista välittömästi, älä odota, että käännöksesi on valmis.
13. Noudata käännöksissä yksikön sisäisiä muotoa koskevia vaatimuksia.
14. Tarkista valmis käännös aina ja arvioi sen logiikkaa ja merkitystä kriittisesti.
15. Noudata määräaikoja.

Handwritten notes on a yellow sticky note, including a list of items and a date.

Handwritten notes on a white sticky note, including a list of items and a date.

4.1.2. Oikeudellisen kääntämisen erityispiirteet unionin tuomioistuimessa

Oikeudelliseen kääntämiseen liittyvät haasteet ovat pitkälti samoja kuin kääntämisen haasteet yleensäkin. Juristi-lingvistin on ennen kaikkea ymmärrettävä teksti, siinä esitetty oikeudellinen päättely, siinä käytetty sanasto ja sen syntaksi. Siitä, että kyse on oikeudellisesta kääntämisestä, seuraa kuitenkin myös, että juristi-lingvistin on vertailtava asiaan liittyviä oikeusjärjestyksiä. Juristi-lingvistin on tunnistettava toisiinsa liittyvät käsitteet ja sekaannussanat, arvioitava, kuinka erilaisia eri oikeusjärjestyksissä käytetyt käsitteet ovat sisällöltään, ja tehtävä terminologisia valintoja ottaen huomioon erityisesti mahdolliset aiemmin laaditut käännökset.

Juristi-lingvistin kääntämisen yhteydessä kohtaamat vaikeudet liittyvät lähinnä siihen, miten hyvin hän tuntee lähdeoikeusjärjestyksen (kyseisen kielen lisäksi), kuinka selkeä ja hyvin laadittu käännettävä asiakirja on, ja siihen, kuinka pitkä asiakirja on suhteessa sen kääntämiselle varattuun aikaan. Kääntäminen voi olla haastavaa myös, koska kielelliset ilmaisut voivat olla epäselviä tai monimerkityksisiä, tekstissä voidaan käyttää synonyymeja tai siinä voi esiintyä epätyypillisesti käytettyjä sanoja tai innovatiivista terminologiaa.

Oikeudellisen kääntämisen konteksti rajoittaa juristi-lingvistin kääntämisen vapautta monella tapaa. Juristi-lingvistin tehtävänä on nimittäin kääntää tekstejä, jotka koskevat olemassa olevien säädösten tai toimien taikka olemassa olevan oikeuskäytännön tulkintaa. Käännettävässä tekstissä tällaisiin toimiin tai oikeuskäytäntöön viitataan joko suoraan lainausmerkeillä merkityillä lainauksilla, epäsuorasti eli lainauksilla ilman lainausmerkkejä tai hajanaisesti käyttämällä kyseisissä toimissa tai oikeuskäytännössä käytettyä fraseologiaa ja terminologiaa. Jos näistä toimista tai oikeuskäytännöstä on jo olemassa *kohdekielinen* versio, juristi-lingvistin on noudatettava tarkasti sen sisältöä. Juristi-lingvisti poikkeaa tällaisista versioista vain perustelluista syistä, jotka hän voi perustella asiakirjoilla ja jotka hän joissakin tapauksissa mainitsee lukijalle joko – jos on kyse julkaistusta unionin toimesta – lisäämällä suoran lainauksen yhteyteen hakasulkeissa olevan vaihtoehdoisen version⁸³ tai, jos on kyse päätösneuvottelun kielelle käännettävästä kirjelmästä, lisäämällä selittävän alaviitteen julkisasiamiehen ja ratkaisukokoonpanon huomioon otettavaksi. Juristi-lingvisti ottaa huomioon myös kieliyksikössään ja yleisesti

83| Näin on tehtävä, kun viitatus toimen kieliversio on huonolaatuinen tai virheellinen.

unionin tuomioistuimessa käytetyn fraseologian ja terminologian, jotka useimmiten vastaavat säädöstekstien sanamuotoja. Jos näin ei ole, juristi-lingvistin on käytettävä omaa harkintaansa.

Mitä konkreettisempi ja yleismaailmallisempi käännöksen aihe on, sitä enemmän voidaan odottaa, että samasta asiasta käytettävät erikieliset ilmaisut vastaavat toisiaan. Mitä abstraktimpi ja tiettyyn kulttuuriin sidotumpi jokin käsite on, sitä enemmän on pohdittava kysymystä sanojen merkityksen vastaavuudesta, ja voi jopa olla, ettei toisiaan vastaavia sanoja edes ole olemassa. Siten mangaani pysyy aina mangaanina. Jos sille on olemassa sana toisella kielellä, vastaavuus on yleensä täydellinen, ja kaikki mangaania koskevat löydöt vaikuttavat siihen käsitteenä samalla tavalla kaikissa kielissä. Avioliitolla käsitteenä viitataan sen sijaan pohjimmiltaan hyvin kulttuurisidonnaiseen asiaan, ja sanalla avioliitto viitataan kielestä toiseen niin erilaisiin todellisuuksiin, että ne voivat vastata toisiaan vain suurin piirtein, vaikka kaikki ymmärtävätkin, mitä avioliitolla tarkoitetaan, ikään kuin tietynlaisena platonilaisena käsitteenä.

Oikeudellinen kääntäminen on hyvin kulttuurisidonnaista, sillä oikeus on osa kulttuuria ja lainsäädäntö tuottaa kulttuurisen ilmiön, jossa sitä sovelletaan. Oikeudellinen kääntäminen on siis erityisen haastavaa. Vaikka terminologiset (ja semanttiset) vaikeudet ovat vain osa oikeudellisen kääntämisen haastavuutta, ne ovat itsessään suuria haasteita.

4.1.3. Terminologian valitseminen oikeudellisessa asiayhteydessä

Oikeudelliselle terminologialle on leimallista todellisen vastaavuuden puute ja eri oikeusjärjestyksissä kehitettyjen käsitteiden päällekkäisyys.

Kahden eri kielen sanat voivat olla morfologisesti lähellä toisiaan ja viitata samankaltaisiin mutta kuitenkin eri käsitteisiin, mikä voi aiheuttaa sekaannusta. Näin ollen kääntäjä ei voi luottaa pelkästään sanojen kielelliseen muotoon. Se, että sana näyttää morfologisesti samalta kahdessa eri kielessä, voi peittää alleen sen, että sanojen merkitys on eri. Tällaisia sanoja kutsutaan sekaannussanoiksi.⁸⁴

84| Esimerkiksi englanninkielinen ilmaisu "tax evasion" vastaa ranskankielistä ilmaisua "fraude fiscale", jolla tarkoitetaan rangaistavaksi säädettyä veropetosta, kun taas ranskaksi ilmaisu "évasion fiscale" (englanniksi "tax avoidance") viittaa lailliseen tai laittomaan pyrkimykseen minimoida maksettavaksi tulevien verojen määrä.

Niinkin perustavanlaatuiset käsitteet kuin ”sopimus” tai ”hallitus” ovat sekä yleismaailmallisia abstraktioita (niiden ”genotyyppi” vastaa useimmiten niiden perusmääritelmää) että aina keskenään erilaisia konkreettisen ja erityisen todellisuutensa osalta (niiden ”fenotyyppi” määräytyy ehtojen ja sääntöjen mukaan).⁸⁵

Harvey kutsuu toista, samankaltaista haastetta inkongruenssiksi.⁸⁶ Tällöin kaksi sanaa, jotka ensisilmäykseltä vastaavat toisiaan kahdessa kielessä, saattavat itse asiassa viitata useampaan käsitteeseen, jotka vastaavat toisiaan vain osittain, koska todellisuus, jota niillä ilmaistaan, vaihtelee kielestä toiseen ja joskus saman kielen sisälläkin. Oikeudellisen terminologian kääntämisen haasteet eivät kuitenkaan pääty tähän.

Samalla sanalla voi olla useita merkityksiä (polysemia), jotka ovat täysin erilaisia tai niihin voi liittyä enemmän tai vähemmän merkityksellisiä vivahde-eroja. Tapauksesta riippuen voi olla, että yksi ainoa vastaava sana kattaa nämä eri merkitykset ja vivahde-erot toisessa kielessä, varsinkin kun kielet ovat lähellä toisiaan, tai päinvastoin niiden ilmaisemiseen voidaan käyttää useita eri sanoja.⁸⁷

Vaikka sanojen synonyymisyys on harvinaisempaa erikoisaloilla kuin arkikielessä, sitä voi esiintyä oikeuskielessä. Juristi-lingvistin on kyettävä tunnistamaan sanat, joilla tarkoitetaan samaa käsitettä lähdeasiakirjassa. Tällaiset sanat voivat olla toistensa synonyymeja, saman sanan variantteja, eri rekistereihin kuuluvia sanoja tai eri lähteistä juontuvia sanoja. Samaan käsitteeseen voidaan viitata eri sanalla lainsäädännön eri osissa. Esimerkiksi Portugalin lainsäädännössä ilmaisulla ”responsabilidade parental” ollaan vähitellen korvaamassa ilmaisu ”poder paternal”. On kuitenkin harvinaista, että sanat tarkoittaisivat täysin samaa. Varsinkin tästä syystä on kaikkea muuta kuin selvää, että sanojen synonyymit vastaisivat toisiaan kielestä toiseen. Kohdekielessä voi olla vähemmän synonyymeja kuin lähdekielessä tai ei lainkaan, ja jos niitä on yksi tai useampia, se, kuinka vahvasti sanat todella ovat toistensa synonyymeja, voi vaihdella. Jos lähdetekstissä käsitellään kahden synonyymin välisiä vivahde-eroja, näitä vivahteita ei

85| Ks. Rodolfo Sacco, ”Langue et Droit”, teoksessa Rodolfo Sacco ja Luca Castellani (toim.), *Les Multiples langues du droit européen uniforme*, ISAIDAT, Torino, Éditions L'Hartmann, Italia, 1999, s. 172.

86| Malcolm Harvey, ”Traduire l'intraduisible – Stratégies d'équivalence dans la traduction juridique”, *Revue de l'Institut des langues et cultures d'Europe, Amérique, Afrique, Asie et Australie* (ILCEA), nro 3, 2002, s. 39–49.

87| Maantieteellisistä ja historiallisista syistä eräissä kielissä – kuten puolaksi, ranskaksi ja saksaksi – erotellaan toisistaan Lähi-idän ja Keski-idän käsitteet, kun taas englanniksi jälkimmäisellä näistä ilmaisuista (”Middle East”) viitataan molempiin näihin alueisiin.

aina ole tai erot eivät aina ole samat kohdekielessä. Tällöin käänöksessä on välitettävä käsitys siitä, mistä lähdetekstissä on kyse, vain lähdekielen näkökulmasta, koska samaa vivahde-erojen tulkintaongelmaa ei voida esittää kohdekielellä.⁸⁸

Jonkin tietyn sanan käyttö lähdekielessä voi joskus merkitä päinvastoin sitä, että kohdekielessä on valittava yksi kahdesta hieman suppeampiin käsitteisiin viittaavista eri sanoista. Tällöin oikean sanan valitseminen on mahdotonta asian kontekstia tuntematta.⁸⁹

Silloinkin, kun samaa kieltä käytetään kahdessa eri valtiossa, samaa sanaa voidaan käyttää kahdesta toisiaan lähellä olevasta käsitteestä, jotka eivät kuitenkaan tarkoita samaa. On yhtä monta ”sopimuksen” käsitettä kuin oikeusjärjestyksiäkin. Eri lainsäädännöissä tarkoitettuja yksilöiden muodostamia ”yhteisöjä” tai ”yhdistyksiä” on myös monenlaisia, ja nämä käsitteet eroavat toisistaan merkittävästi eri oikeusjärjestyksissä. On myös mahdollista, että samasta käsitteestä käytetään useita eri sanoja useissa eri oikeusjärjestyksissä, joiden kieli on sama (esim. ”tappo”).⁹⁰ On syytä huomata, että unionin oikeudessa käytetyt termit ovat usein tarkoituksellisen laaja-alaisia elleivät peräti keinotekoisia. Unionin oikeuden ja sen terminologian itsenäisyys voi olla syynä sille, että valittaessa unionin oikeudessa käytettäviä käsitteitä poiketaan tahallaan kansallisesta terminologiasta.

Yhteenvetona voidaan siis todeta, että on harvinaista, että oikeudelliselle käsitteelle olisi täysin samaa merkitsevä vastine eri kielellä, paitsi monikielisyssä valtioissa.

88| Eräässä yhteisöjen tuomioistuimelle esitetystä ennakkoratkaisupyynnössä alankomaalainen tuomioistuin pyrki selvittämään rikosasiassa, oliko niin, kuten syytetty väitti hollannin sanojen ”aanbinden” ja ”vastbinden” väliseen eroon perustuvan sanamuodon mukaisen tulkinnan perusteella, että vasikan oli katsottava olevan kytkettyä vain, jos se oli kytkettyä tietyllä tavalla. Yhteisöjen tuomioistuin ratkaisi asian siten, että ”kytkä” on yhtä kuin ”kytkä” (tuomio 3.4.2008, Endendijk, C-187/07, [EU:C:2008:197](#)). Yhteisöjen tuomioistuin (nykyinen unionin tuomioistuin) sovelsi kyseisessä asiassa säädösten kieliversioiden välisten erojen tulkinnassa soveltamiaan periaatteita.

89| Esimerkiksi ranskan sanaa ”rejetter” (hylkääminen) käytetään sekä kanteen hylkäämisestä että tutkimatta jättämisestä ja puolaksi on valittava joko sana ”odrzuć” tai sana ”oddalić” sen mukaan, kummasta on kyse.

90| Taposta käytetään ilmaisua ”involuntary culpable homicide” Skotlannin oikeuskäytännössä, ”involuntary homicide” Maltan oikeudessa, ”unintentional killing” unionin lainsäädännössä ja ”involuntary manslaughter” Irlannin, Englannin ja Walesin ja unionin oikeuskäytännössä. Ks. esim. tuomio 29.3.2017, Alcohol Countermeasure Systems (International) v. EUIPO – Lion Laboratories (ALCOLOCK) (T-638/15, ei julkaistu, [EU:T:2017:229](#), 73 kohta).

Siten kolmikielisessä Belgiassa on pitkä kääntämisperinne, jossa jokaisella oikeudellisella käsitteellä on oltava tarkka vastineensa. Belgian kuninkaan päätös eli "arrêté royal" on myös "koninklijk besluit" ja käsitteillä on samat vaikutukset. Tämä vastaavuus päättyy maan rajalla: Alankomaiden kuninkaan asetus eli "koninklijk besluit" ei vastaa Belgian "koninklijk besluitia", vaikka niiden merkitys on hyvin samankaltainen.

Oikeusvertailussa voi käydä ilmi, että käsite on olemassa oikeusjärjestyksessä, vaikka sille ei olekaan sanaa. Tässä tapauksessa juristi-lingvistin on löydettävä kielellinen ratkaisu. Esimerkiksi ranskan sanalla "filiation" ilmaistua merkityssisältöä (polveutuminen) voidaan pitää yleismaailmallisena, mutta tästä huolimatta monen Euroopan unionin jäsenvaltion oikeusjärjestyksessä ei ole sanaa, jolla viitattaisiin täsmällisesti juuri samaan asiaan.

Kaikki nämä haasteet tulevat vastaan varsinkin silloin, kun kaksi oikeusjärjestystä ovat kaukana toisistaan. Paras esimerkki tästä on englanninkielisten maiden common law, joka perustuu aivan eri lähtökohtiin kuin Euroopan "mantereen" oikeusjärjestykset ja jonka sanastolle löytyy vain suurin piirtein vastaavia käsitteitä ranskaksi. Tämä erilainen logiikka näkyy kaikessa aina oikeudelliseen päättelytapaan asti.

Common law -juristi viittaa sanalla "remedy" toisinaan muutoksenhakuun prosessuaalisena mahdollisuutena ja toisinaan varsinaiseen muutoksenhaun lopputulokseen, mutta usein myös epämääräisesti molempiin, mikä ei ole mahdollista yhdellä sanalla erällä muilla kielillä. Ei myöskään ole helppoa sanoa, tarkoittaako common law -juristi, joka käyttää sanaa "standing", asiavaltuutta vai oikeussuojan tarvetta, koska common law -argumentaatioissa nämä käsitteet ovat osin päällekkäisiä.

Lisäksi lähdekielessä voi olla käsitteitä, joita ei ole olemassa kohdekielessä. Esimerkiksi Saksan oikeusjärjestyksessä sanalla "Revision" viitataan siviili-, kauppa- ja rikosasioissa mahdolliseen ehdolliseen oikeussuojakeinoon, jossa muutoksenhaun edellytyksenä on tuomioistuimen etukäteen antama lupa. Tällainen vaatimus on mahdollinen esimerkiksi Englannin oikeudessa, mutta eräiden muiden oikeusjärjestysten prosessisäännöissä ei ole vastaavaa rakennetta. Jos saksan sana "Revision" käännettäisiin ranskaksi sanalla "recours" (kanne tai valitus), osa sanan keskeisestä merkityksestä ei välittyisi lainkaan.

4.1.4. Strategian valinta – teleologinen lähestymistapa

Kielen ja oikeuden kehitys monimutkaistavat kaikkia näitä ongelmia entisestään. On mahdollista, että lähdetekstin sanavalinnat eivät ole oikeita tai että siinä käytetyt sanat ovat vanhentuneet: siten esimerkiksi ranskan sana "inculpation" (syytteenpano) on korvattu Ranskassa ilmaisulla "mise en examen".

Schleiermacherin⁹¹ mukaan tässä yhteydessä on ratkaistava periaatteellisesti, mikä on paras lähestymistapa: "eettinen" lähestymistapa, jossa lähdeteksti vain ja ainoastaan välitetään toisella kielellä auttamatta lukijaa kuromaan umpeen kielellistä, oikeudellista ja kulttuurista kuilua lukijan ja kirjoittajan välillä, vai "etnosentrinen" lähestymistapa, jossa pyritään pienentämään tätä kuilua, vaikka tästä aiheutuu riski siitä, että käännös eroaa merkittävästi lähdetekstin sanamuodosta ja että lähdetekstin eheys ja johdonmukaisuus kärsivät.

Suurin osa tutkijoista ja kääntäjistä ilmoittaa kannattavansa eettistä lähestymistapaa, mutta kysymykseen ei voida vastata vain yhdellä tavalla. Eettisen ja etnosentrisen lähestymistavan välillä on tarpeellinen välimaasto, ja unionin tuomioistuimessa työskentelevä juristi-lingvisti noudattaakin teleologista lähestymistapaa, joka perustuu siihen, millaiseen käyttöön hänen käännöksensä on tarkoitettu, ja jonka mukaisesti hän valitsee, kuinka paljon hän tulee lukijaa vastaan ylittämättä kuitenkaan koskaan rajaa, jonka kohdalla hän pettäisi tekstin laatijan ja johdattaisi lukijaa harhaan.

Harvey erottelee toisistaan neljä eri tekniikkaa, joilla edellä mainittuihin haasteisiin voidaan vastata: transkribointi, muodollinen vastaavuus, kuvaileva kääntäminen ja funktionaalinen vastaavuus.⁹²

Transkriboinnissa käännöksessä toistetaan alkuperäinen termi ja lisätään sen yhteyteen mahdollisesti lyhyt selitys. Sen sijaan, että "common law" käännettäisiin virheellisesti "yleiseksi oikeudeksi", käytetään ilmaisua "common law" ja todetaan, että kyse on anglosaksisesta oikeusjärjestelmästä, joka perustuu suurelta osin oikeuskäytäntöön.

91 | Friedrich Schleiermacher, Über die verschiedenen Methoden des Übersetzens (Abhandlung verlesen am 24. Juni 1813 in der Königlich Akademie der Wissenschaften, Berlin). Hrsg. Elisabeth Edl, Wolfgang Matz, Alexander Verlag, Berlin, 2022.

92 | Em. Malcolm Harvey.

Muodollisella vastaavuudella tarkoitetaan kirjaimellista käännöstä. Esimerkiksi "Bundesverfassungsgericht" käännetään "liittovaltion perustuslakituomioistuimeksi".

Kuvailevassa kääntämisessä käytetään yleisluonteista muotoilua tai monisanaista selitystä, vaikka tämä voi aiheuttaa epäselvyyttä. Siten ranskankielinen ilmaisu "prescription extinctive" (oikeuden lakkaamiseen johtava vanhentuminen) käännetään englanniksi ilmaisulla "time-bar" erottelematta toisistaan vanhentumista ja preklusiota.

Haettaessa funktionaalista vastaavuutta kohdekielestä ja -oikeusjärjestyksestä pyritään löytämään tarkoite, jolla on samankaltainen funktio. Sen sijaan, että puolankielinen sana "Sejm" käännettäisiin ranskaksi sanalla "Diète" (valtiopäivät), valitaan ilmaisu "chambre des représentants" (edustajainhuone), koska lukija ei voi ymmärtää sanaa väärin, koska kyseiset käsitteet ovat niin lähellä toisiaan.

Nämä neljä strategiaa voidaan sijoittaa eri kohtiin asteikkoa, jonka alkupää, kuten edellä, on lähellä lähdekieltä (eettinen lähestymistapa) ja loppupää on lähellä kohdekieltä (etnosentrinen lähestymistapa). Ne ohjaavat juristi-lingvistin työtä.

Yhteenvedona voidaan todeta, että lukuun ottamatta tilanteita, joissa sanat vastaavat toisiaan ja joissa merkitys voidaan välittää sellaisenaan yhdestä oikeusjärjestyksestä toiseen, juristi-lingvisti käyttää näitä haasteita kohdatessaan tilanteen mukaan kaikkia edellä mainittuja strategioita, jotka ovat transkriointi, muodollinen vastaavuus, kuvaileva kääntäminen ja funktionaalinen vastaavuus.

Kun juristi-lingvisti kääntää, hänen on tehtävä valintoja ja pitäydyttävä niissä terminologisen johdonmukaisuuden nimissä. Yleensä juristi-lingvistin valitsemat sanat ovat erikoiskieltä (oikeudenalan erikoissanasto) ja peräisin luotettavista lähteistä (lainsäädäntö tai oikeuskäytäntö).

On muistettava, että unionin tuomioistuimessa käännettyillä teksteillä on oikeusvaikutuksia. Juristi-lingvistin työ on hyvin vastuullista, koska sillä on kaksitahoinen tehtävä: työ sekä tukee unionin tuomioistuinten työskentelyä että mahdollistaa sen, että oikeuskäytäntö voidaan julkaista monikielisesti. Juristi-lingvistin ei pidä yrittää korjata tai kaunistella tekstiä, vaan tunnistaa ja toistaa sen vivahteet. Juristi-lingvisti voi ottaa vain vähän vapauksia. Kaikki tekstit on kuitenkin käännettävä oman strategiansa mukaisesti. Tässä strategiassa on otettava huomioon käännettävän tekstin luonne ja sen lukijakunta. Vaatimus siitä, että käännettyyn tekstiin on voitava luottaa, on ehdoton, ja tekstin merkityksen on oltava sama kaikilla kielillä. Käännösvirheillä on nimittäin seurauksia, koska lukija reagoi oikeuskäytäntöön tai tuomioon, jonka hän lukee omalla kielellään. Käännösstrategiat ovat joskus lähdekieli- ja joskus kohdekielilähtöisiä. Strategia valitaan pragmaattisesti ja käännöksen tarkoituksen mukaan. Oikeudellisen kääntäjän on tunnistettava tämä tarkoitus: onko tekstin tarkoituksena tiedon välittäminen lukijalle vai oikeudellisten vaikutusten luominen?

Ensimmäisessä tapauksessa kääntäjän tavoitteena on ”informoida” lukijaa käännettävän asiakirjan sisällöstä eli antaa lukijalle mahdollisuus ymmärtää lähdetekstin laatijan viesti. Tätä lähestymistapaa sovelletaan esimerkiksi unionin tuomioistuimille toimitettuihin oikeudenkäyntiasiakirjoihin tai ratkaisuehdotuksissa tai ennakkoratkaisumenettelyssä annetuissa tuomioissa esitettyihin tosiseikkojen kuvauksiin. Lukijan on ymmärrettävä asiakysymys, päättelyketjut ja väitteet ja siis voitava havaita kaikki lähdekieleen liittyvät tekijät, jotka ovat välttämättömiä tämän ymmärtämiseksi, joutumatta keskittymään liikaa merkityksettömiin eroihin tai vivahteisiin. Jos esimerkiksi ”yhteisön” tarkalla yhtiömuodolla ei ole mitään merkitystä asian asiakysymyksen kannalta, kääntäjä ei välttämättä koe, että on tarpeen selvittää mahdollisia kahden kielen välisiä eroja, kunhan lukija voi muodostaa oikean käsityksen siitä, mikä on käännetyn tekstin asiasyhteys.

Jos taas ”käännös” on itsessään oikeuslähde ja sillä on siis oikeusvaikutuksia, koska kieli, jolla se on kirjoitettu, on todistusvoimainen, ”kääntäjä” on itse asiassa tekstin ”laatija”. Kääntäjä hyödyntää tietyllä kielellä kirjoitettua alkuperäistä viitetekstiä laatiakseen vastaavan tekstin toisella kielellä. Samaa prosessia sovelletaan institutionaalisesti monikielisissä valtioissa, kuten Belgiassa. Tällöin kääntäminen yhdelle kielelle edellyttää usein toisella kielellä laaditun tekstin uudelleenarkitsemista ja muutoksia, joissa muotoiluja tai ilmaisuja siirtyy tekstistä toiseen.

Unionin tuomioistuimen juristi-lingvisti, joka kääntää tuomion päätösneuvottelun kielestä oikeudenkäyntikielelle, tuottaa tuomiosta todistusvoimaisen version, joka sitoo asianosaisia (inter partes). Kaikilla kieliversioilla on kuitenkin myös oikeusvaikutuksia, erityisesti ennakkoratkaisumenettelyissä, sillä ennakkoratkaisut sitovat kaikkia⁹³ (erga omnes), mukaan lukien unionin tuomioistuinta. Käytännössä Cilfit-oikeuskäytännöstä huolimatta ihmiset tutustuvat oikeuskäytäntöön kuitenkin vain omalla kielellään.⁹⁴

4.1.5. Tekstien laatijoiden ja kääntäjien välinen vuoropuhelu

Alkuperäisten ja todistusvoimaisten tekstien laatijat voivat käyttää ennaltaehkäiseviä tekniikoita institutionaaliseen monikielisyyteen liittyvien sudenkuoppien kiertämiseksi tai niiden vaikutusten lieventämiseksi. Näiden tekniikoiden avulla juristi-lingvisti välttyy ainakin jossain määrin valitsemasta jotain tiettyä lähestymistapaa käännösongelmien suhteen ja niiden avulla voidaan varmistua siitä, että tekstit merkitsevät samaa ja että niitä tulkitaan samalla tavalla.⁹⁵

”Sopimisen” tarkoituksena on tunnistaa käsitteet, joiden siirtäminen toiseen kieleen ja toiseen oikeusjärjestykseen voi johtaa sekaannuksiin, ja esittää alun perinkin niiden määritelmät, jotta vältetään tämän riskin toteutumiselta. Tekstin laatija voi myös ”lainata” toisella kielellä käytettyä ilmaisua viitatakseen käsitteeseen, joka on peräisin tunnistettavasta oikeusjärjestyksestä. Esimerkiksi vuonna 1982 tehdyn Yhdistyneiden kansakuntien merioikeussopimuksen 18 ja 39 artiklan englanninkielisessä versiossa käytetään nimenomaan termiä ”force majeure” (ranskaksi englanninkielisessä tekstissä) sen sijaan, että käytettäisiin suppeammin ymmärrettyä käsitettä ”act of God”.⁹⁶

93| Nimenomaan unionin tuomioistuimessa sovellettavasta kieliä koskevasta järjestelystä ks. em. Marc-André Gaudissart (ks. *alaviite 24*).

94| Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 218 artiklan nojalla annettu unionin tuomioistuimen lausunto on sen sijaan todistusvoimainen kaikilla unionin virallisilla kielillä aina antamishetkestään alkaen, aivan kuten Euroopan parlamentin, Euroopan unionin neuvoston ja Euroopan komission antamat säädöksetkin. Lausuntojen kaikilla kieliversioilla on siis oikeusvaikutuksia ja vieläpä samat oikeusvaikutukset.

95| Tältä osin ks. mm. Pierre Pescatore, *Vademecum – Recueil de formules et de conseils pratiques à l’usage des rédacteurs*, Éditions Bruylant, siltä osin kuin siinä käsitellään yhteistyötä käännöspalvelujen kanssa. Ks. myös Euroopan unionin elinten käännöskeskuksen tietopaketti ”Writing for translation” osoitteessa (<https://cdt.europa.eu/fr/news/writing-translation>).

96| Käsitteellä ”act of God” tarkoitetaan ennakoimattomia luonnonilmiöitä, joita ihminen ei ole aiheuttanut, kuten esimerkiksi luonnonkatastrofeja; käsite ”force majeure” kattaa lisäksi ihmisen toiminnasta aiheutuneet tapahtumat, kuten esimerkiksi sotatoimet ja epidemiat.

”Yhdessä laatimisessa” toimitaan niin, että kunkin kielen ja kunkin asianomaisen oikeusjärjestyksen asiantuntijat ovat yhteydessä toisiinsa tunnistaakseen eroavaisuusriskit ja välttääkseen niiden toteutumisen edellä mainittujen ja muiden ennakoivien ratkaisujen avulla. Unionin tuomioistuimessa myös tähän tarpeeseen vastataan juristi-lingvistin ja ratkaisuehdotuksen tai ratkaisuluonnoksen laatineen kabinetin välisellä vuoropuhelulla

Tekstin laatija voi myös esittää ”tulkintaperiaatteita”, joiden avulla hän osoittaa, miten mahdolliset epäselvyydet tulisi ratkaista. Siten unionin tuomioistuin tulkitsee unionin oikeuden käsitteitä itsenäisesti riippumatta siitä, miten vastaavia kansallisten oikeusjärjestysten käsitteitä tulkitaan.⁹⁷ Se soveltaa tätä tulkintaperiaatetta tulkitessaan primaari- ja johdettua oikeutta, mutta myös tulkitessaan omaa oikeuskäytäntöään.

97| Ks. mm. tuomio 18.1.1984, Ekro (327/82, [EU:C:1984:11](#), 11 kohta); tuomio 27.1.2005, Junk (C-188/03, [EU:C:2005:59](#), 27–30 kohta) ja tuomio 7.12.2006, SGAE (C-306/05, [EU:C:2006:764](#), 31 kohta).

Unionin oikeuden itsenäisten käsitteiden kääntäminen

Oikeudellisessa kääntämisessä unionin oikeuden käsitteiden itsenäistä tulkintaa koskeva periaate voi estää vertailevan lähestymistavan järjestelmällisen soveltamisen eli sen, että kääntämisessä käytettäisiin eri oikeusjärjestyksissä funktionaalisesti samaa tarkoittavia sanoja. Tämä oikeusvertailuun perustuva lähestymistapa sopii totta kai esimerkiksi ennakkoratkaisupyynnön ja sen jälkeen esitettyjen huomautusten kääntämiseen, koska näissä asiakirjoissa puhutaan paljon kansallisesta lainsäädännöstä. Siinä vaiheessa, kun julkisasiamies esittää ratkaisuehdotuksen tai tuomioistuin antaa tuomion, tämä lähestymistapa on edelleen selvästi osa tosiseikkojen kuvausta ja heijastelee aiemmin – erityisesti ennakkoratkaisupyynnön kääntämisvaiheessa – tehtyjä valintoja, mutta sitä sovelletaan vähemmän ratkaisuehdotuksen tai tuomion perustelujen kääntämiseen. Perustelujen kääntämiseen sopii nimittäin paremmin unionin oikeuteen perustuva lähestymistapa, ja unionin oikeus onkin toinen oikeusjärjestys, joka juristi-lingvistin on hallittava. Perustelujen laatimisen lähtökohtana on nimittäin, että unionin oikeus on itsenäinen oikeusjärjestyksensä, jolla on omat käsitteensä ("välitön oikeusvaikutus"; "yhdenvertainen kohtelu") ja jossa kehitetään ajoittain todellisia neologismeja. Neologismilla tarkoitetaan tässä yhteydessä uuden käsitteen kehittämistä, jotta vältetään kansallisiin oikeuskulttuureihin liittyviltä sekaannusriskeiltä. Unionin tuomioistuin on näin ollen vähitellen alkanut käyttää ilmaisua "välitön oikeusvaikutus" (ranskaksi "effet direct") viitatakseen erääseen unionin oikeuden käsitteeseen.⁹⁸ Juristi-lingvisti ja hänen jälkeensä tulkki pyrkivät toistamaan nämä käsitteet omalla kielellään ja, sikäli kuin ne eivät ole jo osa vakiintunutta terminologiaa, ilmaisemaan ne neutraalein sanamuodoin, joihin ei – sikäli kuin mahdollista – liity erityisesti kansallisia konnotaatioita.

98| Em. viitattu tuomio 5.2.1963, van Gend & Loos, jossa yhteisöjen tuomioistuin totesi ensimmäistä kertaa, että välitön oikeusvaikutus on olemassa, ja määritteli sen merkityksen, mutta jossa se käytti siitä ranskaksi ilmaisua "applicabilité immédiate" (välitön sovellettavuus; huom. eroa ei ole tuomion suomenkielisessä versiossa).

4.2. Istuntojen tulkkaminen

4.2.1. Lähtökohdat ja kaksi eri tulkkauksen muotoa

Simultaanitulkkauksen voidaan määritellä tarkoittavan sitä, että kerran lähdekielellä sanotut toteamukset ilmaistaan välittömästi yhtenä ainoana, lopullisena versiona kohdekielellä ilman, että mahdollisia virheitä voitaisiin juurikaan korjata.⁹⁹ Muuten kuin viittomakielen tapauksessa tulkki tuottaa tämän välittömän käännöksen suullisesti eli hän ilmaisee sen, mitä puhuja on tarkoittanut sanoa, toisella kielellä verbaalisesti, ääneen ja mimiikan ja eleiden avulla. Koska tulkki kuulee puhuttua lähdekieltä keskeytyksettä, hän kääntää puhetta osuuksina sitä mukaa kuin puhuja puhuu, lyhyessä aikaikkunassa.¹⁰⁰

Kuten juristi-lingvistit, myös kaikki tulkkauksosaston tulkit ovat yhtä lailla unionin tuomioistuimen kuin unionin yleisen tuomioistuimenkin palveluksessa. Resurssien optimaalisen käytön periaate ohjaa tulkkien määräämistä asianosaisten kuulemiseksi pidettäviin istuntoihin näissä tuomioistuimissa sen mukaan, mille kielelle ratkaisukokoonpanon jäsenet sekä istuntoon osallistuvat asianosaiset ja osapuolet tarvitsevat tulkkausta. Tulkkauksesta hyötyvät myös istuntoihin osallistuvat vierailijaryhmät. Istuntojen lisäksi tulkkeja on läsnä myös tietyissä tilaisuuksissa ja tärkeiden henkilöiden vierailuilla. Unionin tuomioistuimessa tarjotaan kahdenlaista tulkkausta: simultaanitulkkausta ja konsekutiivitulkkausta.

Simultaanitulkkauksessa tulkit, jotka on jaettu koppeihin sen mukaan, mille kielelle he tulkkauvat, tulkkauvat yleensä omalle äidinkielelleen¹⁰¹ suulliset lausumat, kysymykset ja vastaukset, joita istunnon osallistujat esittävät istuntosalissa. Jokaisessa kopissa on vähintään kaksi tulkkia, koska tulkkauksen edellyttämän äyllisen ponnistelun vuoksi tulkkien on tulkattava vuorotellen niin, että tulkki vaihtuu esimerkiksi suullisen lausuman esittämisen tai kysymysten ja vastausten vaihdannan jälkeen: tulkkien vuorottelulla varmistetaan, että tulkin keskittyminen ja siten myös tulkkauksen laatu pysyvät samalla tasolla.

99| Franz Pöchhacker, *Introducing interpreting studies*, Routledge, Lontoo, 2004.

100| Heidemarie Salevsky, *The distinctive nature of interpreting studies*, Target, 5(2), s. 149–167.

101| Joidenkin kieliparien osalta unionin tuomioistuin käyttää retour-tulkkausta, jossa tulkki kääntää äidinkielellään esitettyä puhetta toiselle kielelle, yleensä ranskaksi tai englanniksi (ks. 3.6.3 kohta).

Tulkin työn toisessa muodossa eli konsekutiivitulkkauksessa tulkki tekee muistiinpanoja puhujan puheen aikana ja tulkki tulkkaa puheen sisällön puhujan keskeytettyä puheensa. Tätä tekniikkaa käytetään usein juhlatilaisuuksissa, vierailuilla, avajaisissa tai unionin yleisessä tuomioistuimessa, kun sovitaan sovintoratkaisusta tai kun tuomarit ja asianosaiset käyvät kahdenvälisiä keskusteluja istuntojen yhteydessä.

4.2.2. Simultaanitulkkauksen erityiset haasteet unionin tuomioistuimessa

Unionin tuomioistuimen kaltaisessa kansainvälisessä tuomioistuimessa konferenssitulkit kohtaavat kahdenlaisia haasteita: yhtäältä tässä teoksessa jo käsiteltyä oikeudelliseen kääntämisen liittyviä erityisiä haasteita ja toisaalta simultaanitulkkaukseen liittyviä erityisiä haasteita.

Simultaanitulkkaus on kääntämistä. Näin ollen unionin tuomioistuimen tulkkien työhön liittyvien haasteiden voitaisiin ensisilmäykseltä kuvitella vastaavan juristi-lingvistien työhön liittyviä haasteita. Istunnon aikana konferenssitulkit, joiden tehtävänä on kääntää suulliset lausumat ja asianosaisten ja osapuolten ja ratkaisukokoonpanon jäsenten välinen keskustelu, joutuvat väistämättä selvittämään oikeudellisen kääntämisen kielelliset ja kulttuuriset sudenkuopat.

Unionin tuomioistuimessa tulkit tukeutuvat juristi-lingvistien, jotka ovat ennen istuntoa kääntäneet asianosaisten ja osapuolten kirjelmät, tekemiin ratkaisuihin. Vaikka juristi-lingvistit kääntävät ennakkoratkaisupyynnöt kaikille virallisille kielille, kirjelmät käännetään vain asian oikeudenkäyntikielelle ja ranskaksi. Tulkit tulkkavat myös tuomareita, julkisasiamiehiä ja vierailevia ryhmiä varten eli kielille, jotka eivät välttämättä ole oikeudenkäyntikieliä tai asianosaisten tai osapuolten kieliä. Jos asian käsittelyn kirjallisessa vaiheessa asiakirjoja ei ole käännetty kyseiselle kielelle, tulkkien tehtävänä on valita oikeat käännösstrategiat paitsi asian asiakirja-aineistoa tutkiessaan myös istunnossa, eli samalla, kun he tulkkavat puhetta.

Kansainvälisten oikeusjärjestysten tulkit kohtaavat työssään lisäksi erityisesti heidän toimenkuvaansa liittyviä haasteita. Lähdepuhe, jota tulkin on ymmärrettävä ja lähes samanaikaisesti ilmaistava toisella kielellä, puhutaan vain kerran eikä sitä kirjoiteta ylös. Voidakseen ymmärtää usein nopeaan tahtiin esitetyn suullisen lausuman ja samalla kääntää sen vaaditulla tarkkuudella tulkin on tehtävä intensiivistä ja jatkuvaa älyllistä työtä, joka on kognitiivisesti poikkeuksellisen kuormittavaa.

Ponnistelumallin ("effort model")¹⁰² avulla voidaan paremmin ymmärtää tähän kognitiiviseen haasteeseen liittyvät kysymykset ja sen seuraukset. Tässä mallissa tulkkien kognitiivisen kuormituksen hallinta esitetään useiden keskenään kilpailevien kognitiivisten ponnistelujen koordinoituna järjestelmässä, jonka käsittelykapasiteetti on rajallinen. Tulkin tehtävään liittyy useita älyllisiä toimintoja, jotka eivät ole automaattisia ja jotka edellyttävät samanaikaisia kognitiivisia ponnisteluja: lähdepuheen kuunteleminen ja analysointi, tiedon tallentaminen lyhytkestoiseen muistiin ja tiedon hakeminen sieltä, tulkkauksen tuottaminen ja kognitiivisen käsittelykapasiteetin kohdentamisen koordinointi eri ponnisteluihin. Koska kaikki ponnistelut edellyttävät käsittelykapasiteettia, jonka määrä on rajallinen, tulkkauksen vaatiman kokonaiskäsittelykapasiteetin (CTE) ja käytettävissä olevan kokonaiskäsittelykapasiteetin (CTD) välinen ero johtaa joko tulkkauksen laadun ylläpitämiseen ($CTE \leq CTD$) tai, jos kognitiivinen kapasiteetti ylittyy ($CTE > CTD$), tulkkauksen laadun heikkenemiseen. Tulkkauksen laadun heikkeneminen ilmenee virheinä tulkatussa puheessa: tulkki jättää osia pois, toistaa niitä tarpeettomasti, epäröi, ilmaisee itseään epäluontevalla intonaatiolla jne.¹⁰³

Mitä suurempaa kognitiivista ponnistelua tehtävä vaatii, sitä suurempi on kognitiivisen kapasiteetin ylittymisriski. Gile mainitsee kognitiivisen kapasiteetin ylittymisen riskitekijöiksi erityisesti nopean, tiheän tai luetun puheen, tuntemattomat erisnimet, numerot ja lyhenteet, epätavalliset aksentit, monimutkaiset loogiset päättelyketjut, äänensiirto-ongelmat, monimutkaisen syntaksin, lähde- ja kohdekielen väliset leksikaaliset tai syntaktiset erot, puhujan monotonisuuden ja tulkin stressin.

Unionin tuomioistuimessa tulkkien työssä esiintyy usein useimpia näistä riskitekijöistä. Kognitiivisen kapasiteetin ylittymisen riskin lieventämiseksi tulkit käyttävät yleensä erityisiä strategioita ja taktiikoita.

102| Daniel Gile, *Basic concepts and models for interpreter and translator training*, revised edition, John Benjamins publishing company, 2009.

103| Tulkeille tyypillisestä intonaatiosta ja sen vaikutuksista ks. Cédric Lenglet et Christine Michaux, The impact of simultaneous-interpreting prosody on comprehension: An experiment, 22(1), s. 1–34.

4.2.3. Strategiat ja taktiikat

Strategiat

Strategioilla tarkoitetaan tietoisia valintoja, joita tulkit tekevät ennen kokousta tai istuntoa. Strategioita ovat esimerkiksi kokousasiakirjojen tai oikeudenkäynnin asiakirja-aineiston analysointi, terminologinen valmistelu, työkielten ylläpito ja tietojen säännöllinen päivittäminen.

Unionin tuomioistuimessa strategioihin kuuluu kunkin tapauksen huolellinen valmistelu tiettyinä työaikana, mihin kuuluu suurin osa tulkkien työajasta, luottamuksellinen mahdollisuus tutustua oikeudenkäyntiasiakirjoihin ja kirjallisiin esityksiin suullisista lausumista sekä jatkuva sekä oikeudellinen että kielellinen koulutus.

Kalina pitää tulkkausstrategioita osana laajempaa laadunvarmistusprosessia,¹⁰⁴ joka kattaa kaikki kokouksia ja asianosaisten kuulemiseksi pidettäviä istuntoja edeltävät, niihin liittyvät ja niitä seuraavat vaiheet. Strategioita ovat siis paitsi yksittäiset valmistelu- ja kouluttautumistoimet myös tulkkauspalvelun toteuttamat kollektiiviset toimet, joilla edistetään tulkkauksen laatua.

Muttilainen viittaa useisiin tällaisiin strategioihin, joita käytetään unionin tuomioistuimen tulkkausosastolla:¹⁰⁵ puhujien tietoisuuden nostaminen tulkkauksen rajoitteista, tulkkien työmäärän tasapuolinen jako, lepoajasta huolehtiminen, toimivien tietoteknisten apuvälineiden tarjoaminen ja jatkuva kouluttaminen.

Yhteenvedona voidaan todeta, että strategioilla tarkoitetaan jokaisen tulkin ja tulkkauspalvelun organisaationa kulussien takana tekemää valmistelutyötä. Strategioilla luodaan tarvittavat edellytykset sille, että kognitiivisen kapasiteetin ylittymisriskejä voidaan pienentää, ja näin ollen myös sille, että tulkkauksen laatu vastaa tuomioistuimen moitteettoman lainkäyttötoiminnan edellytyksiä.

104| Sylvia Kalina, "Quality assurance for interpreting processes", *Meta: Translators' Journal*, 50(2), 2005, s. 768–784.

105| Marie Muttillainen, "Perroquets savants ou professionnels aguerris? L'importance de la préparation", Kilian G. Seeber, *100 Years of Conference Interpreting: A Legacy*, Cambridge Scholars Publishing, 2021, s. 190.

Taktiikat

Jos tulkkausstrategioita suunnitellaan ja sovelletaan ”kulissien takana”, taktiikkoja käytetään ”lavalla” eli istunnon tai kokouksen aikana *kopissa*.

Samalla, kun tulkki tulkaa, hän turvautuu nimittäin eri taktiikkoihin eli tekee nopeita päätöksiä vähentääkseen kognitiivisen ylikuormituksen riskiä, jos hän kohtaa tulkkausvaikeuksia. Gile viittaa muutamaan tyypillisimpään taktiikkaan,¹⁰⁶ joita ovat esimerkiksi seuraavat: ”viiveen” kasvattaminen eli pidempään kuunteleminen, jotta tulkki tietäisi enemmän ennen tulkkauksen aloittamista, puheen puuttuvan osan päättelyminen asiayhteyden ja asiaa koskevien tietojen perusteella, ilmaiseminen toisin sanoin, sanamuodon mukainen kääntäminen (mahdollisimman tarkka sanamuodon mukainen kääntäminen, lainaaminen, äänen toistaminen), ylätermin käyttö, kopissa olevan kollegan tai kokousasiakirjojen konsultointi, pitkän puheen pätkiminen lyhyempiin kokonaisuuksiin, lähdetekstin sisällön ennakointi ja sellaisten epämääräisten tai yleisten sanojen käyttö, joita voidaan myöhemmin täsmentää.

Jotkin taktiikat sopivat toisiin tilanteisiin paremmin kuin toisiin. Esimerkiksi odottaminen viiden sekunnin ajan ennen tulkkauksen aloittamista, jotta tulkilla olisi enemmän tietoa tulkattavasta puheesta, vaikuttaa eri tavalla tulkkauksen laatuun riippuen puhujan puhenopeudesta, yleisön hermostuneisuudesta ja siitä, liittyykö puheeseen näytöllä näkyvä esitys, jonka kalvot eivät ehkä enää vastaa tulkkausta, jos viivettä pidennetään.

Lisäksi taktiikat voivat olla ristiriidassa keskenään. Onko esimerkiksi parempi, että vaikeuksien kanssa kamppaileva tulkki jättää pois puheen sellaisen vaikean osan, jonka käsitteleminen voisi johtaa hänen kognitiivisen kapasiteettinsa ylittymiseen, vai tuleeko hänen käyttää tämän osan tulkaamiseen kognitiivisia lisäresursseja, jolloin vaarana on, että hänen kognitiivinen kapasiteettinsa ylittyy myöhemmin tavalla, joka tekee peräkkäisten osien ymmärtämisestä vaikeaa? Tulkin on tapauskohtaisesti, jatkuvasti ja sekunnin murto-osassa valittava oikea taktiikka viestintätilanteen prioriteettien mukaan. Tilanneanalyysin tulokset ja taktisten valintojen tarkoituksenmukaisuus riippuvat tulkin pätevyydestä (kielellinen ja temaattinen osaaminen, tulkkaustekniikoiden hallinta), työolosuhteista (valmistautumismahdollisuudet, yleisön näkeminen, väsymystila, äänensiirron laatu) ja hänen henkilökohtaisesta ja ammattietiikastaan.

106] Em. Daniel Gile; ks. myös Gérard Ilg, ”L'apprentissage de l'interprétation simultanée. De l'allemand vers le français”, *Parallèles*, nro 1, 1978, s. 69–99, Cahiers de l'ETI, Université de Genève, ja Roderick Jones, *Conference interpreting explained*, Routledge, Manchester, 1997.

4.2.4. Istuntoon valmistautuminen

Valmistautumisajan antaminen tulkille on olennainen strategia, jolla varmistetaan tulkkaukselta edellytetty korkealaatuisuus. Kaikille unionin tuomioistuimen tai unionin yleisen tuomioistuimen istuntoihin määrätyille tulkeille, riippumatta siitä, ovatko he tuomioistuimen virkamiehiä vai freelance-tulkkeja, annetaan riittävästi aikaa perehtyä perusteellisesti kunkin asian asiakirja-aineistoon ennen istuntoa. Valmistelu on välttämätön ja olennainen osa työtä, ja sen edellyttämä aika vaihtelee oikeudenkäyntiasiakirjojen määrän ja pituuden, asian monitahoisuuden ja istunnossa käytettävien kielten määrän mukaan.

Tulkki alkaa tutkia asian asiakirja-aineistoa heti, kun hän saa tietoonsa, milloin hän on tulkkina kopissa seuraavalla viikolla. Tulkki valmistautuu käyttämään asian erikoissanastoa ja viittamaan lainsäädäntöteksteihin ja oikeuskäytäntöön. Tulkin on ymmärrettävä, mistä asiassa on aineellisesti kyse, ja miten asianosaiset tai osapuolet perustelevat väitteensä. Tulkki käyttää valmistelussaan erilaisia ymmärtämis- ja muistitekniikoita. Vain yhtenä esimerkkinä mainittakoon, että *mindmapping* eli *ajatuskarttojen* laatiminen (ajatusten tai tiedon visuaalinen esittäminen kaavioina) on varsin yleinen unionin tuomioistuimen tulkkien käyttämä muistitekniikka.

Valmistelutyö perustuu kaikkiin asian kannalta merkityksellisiin asiakirjoihin, kuten asiaa koskeviin säädöksiin ja alan oikeuskäytäntöön. Se perustuu aivan erityisesti juristilingvistien aiemmin samassa asiassa tai siihen liittyvissä, vireillä olevissa tai aiemmin käsitellyissä asioissa tekemiin käännöksiin ja terminologisiin valintoihin.

Lisäksi tulkki saa joskus suullisten lausumien muistiinpanot käyttöönsä päivää ennen istuntoa tai jopa juuri ennen sen alkamista. Näistä teksteistä tulkin on tunnistettava luvut, lainaukset ja säädösteksteihin tehtävät viittaukset.

Kaikki tämä valmistelu tapahtuu ryhmähengessä yhteistyössä sekä asiakirjoja ja viiteasiakirjoja valmistelevien hallintoavustajien että pääosaston poikkihallinnollisten yksiköiden kanssa, muun muassa terminologian selvittämistyön osalta. Tämä ryhmähenki näkyy vielä selvemmin kopissa, jossa kollega, joka ei sillä hetkellä ole mikrofonin ääressä, osallistuu tulkaustyöhön sujauttamalla tulkille puuttuvan viittauksen, lainatun säännöksen tai jopa oikean sanan oikeaan aikaan.

4.2.5. Tulkin taidot ja tulkkiin kohdistuvat vaatimukset

Koska tulkkaukseen unionin tuomioistuimessa liittyy erityisiä haasteita, toimielimessä työskentelevien tulkkien on oltava monella tapaa taidokkaita ja heidän on täytettävä jatkuvaa kouluttautumista, tietojen salassapitoa ja lojaalisuutta koskevat ammatilliset velvoitteensa.

Ensinnäkin tulkin, joka joutuu päivittäin työskentelemään oikeudellisesti ja teknisesti erittäin monitahoisten oikeustapausten kanssa sekä tulkkamaan nopeasti luettuja suullisia lausumia, on osattava työkielensä perusteellisesti, oltava terävä ja analyttinen ja kyettävä ilmaisemaan itseään tulkkauksielellään samassa rekisterissä ja yhtä tarkasti kuin puhujan, jota hän tulkkaa. Toiseksi tulkin on jatkuvasti koulutauduttava, oli kyse sitten tulkin tulkkauksen kieliparien kielitaidon ylläpitämisestä, mikä on välttämätöntä, uusien kielten oppimisesta tai osallistumisesta oikeudellisiin seminaareihin. Tulkilla on myös oltava hyvät yleistiedot, sillä tulkki on ajoittain siirryttävä pois oikeudellisesta rekisteristä ja tulkattava puhetta kirjallisemmassa rekisterissä joko silloin, kun tulkkaustehtävänä on muodollisen puheen tulkkaminen, tai silloin, kun puhujat rikastavat puhettaan lainauksilla tai kulttuuriviittauksilla.

Kolmanneksi tulkin on oltava hyvin tietoinen velvollisuudestaan olla lojaali toimielintä ja yksityisiä kohtaan. Tulkkeihin nimittäin sovelletaan tiukkaa ammattisalaisuutta sekä ennen istuntoa saatujen tietojen että asianajajien tulkeille toimittamien suullisten lausumien sisällön osalta. Suullisia lausumia koskevat muistiinpanot on lisäksi tarkoitettu ainoastaan tulkkiin käyttöön eikä niitä toimiteta tuomioistuimen ratkaisukokoonpanolle tai asiaa käsittelevälle julkisasiamiehelle eikä niitä sisällytetä asian asiakirja-aineistoon.¹⁰⁷ Tämä luottamussuhde sekä tuomioistuinten jäsenten että asianosaisten ja osapuolten asianajajien kanssa on tulkkauksen laadun kannalta korvaamaton.

107| Em. Käytännön ohjeet asianosaisille unionin tuomioistuimessa käsiteltävissä asioissa, 67 kohta.

4.2.6. Puhujien rooli

Yhteistyön tekeminen puhujien kanssa on myös tulkkauksen laadun parantamiseen käytetty strategia. Istunnon laatu riippuu nimittäin osin sen eri osallistujien välisestä vuorovaikutuksesta. Tästä syystä on ollut luonnollista vahvistaa tulkki- ja puhujien välistä yhteistyötä. Tulkin toimenkuvasta on jo vuosien ajan tiedotettu asiamiehille ja asianajajille, jotka esiintyvät säännöllisesti unionin tuomioistuimissa, ja heitä on rohkaistu olemaan yhteydessä tulkkeihin ennen istuntoja, niiden aikana ja niiden jälkeen.

Siten asianajajat ja asiamiehet, jotka tulevat esittämään suullisia lausumia unionin tuomioistuimissa, voivat tutustua neuvoihin ja ehdotuksiin, joiden tarkoituksena on helpottaa tulkki-työtä. Heitä neuvotaan esimerkiksi ilmaisemaan itseään vapaasti ja kohtuulliseen tahtiin ja välttämään tekstien lukemista sekä esittämään lainaukset, viittaukset, luvut, nimet, lyhenteet jne. aina selkeästi ja hitaasti. Jos puhuja kuitenkin päättää lukea kirjallista tekstiä, häntä pyydetään lähettämään se etukäteen tulkkaukspalvelulle tulkki-työn valmistautumista varten.

Juuri ennen istunnon alkua tiiminjohtajaksi nimetty tulkki ottaa yhteyttä puhujiin muistuttaakseen heitä näistä neuvoista ja rohkaistakseen heitä antamaan tietoja, jotka voivat auttaa tulkkeja ymmärtämään paremmin istunnossa käytävää keskustelua.

Lisäksi istunnon jälkeen tulkkaukspalvelu vastaa puhujille, jotka joskus haluavat saada palautetta esiintymisestään.

Yhteenvedon voidaan todeta, että konferenssitulkit tekevät päivittäin virheherkkää työtä, jossa simultaanitulkkaukseen liittyvät poikkeukselliset kognitiiviset haasteet yhdistyvät oikeudellisen kääntämisen edellyttämiin vaikeisiin valintoihin.

Kun otetaan huomioon se, millaisia asioita unionin monikielisissä tuomioistuimissa käsitellään, asianosaisten kuulemiseksi pidettävien istuntojen simultaanitulkkauksen on oltava tarkkaa ja laadukasta. Näin ollen unionin tuomioistuin ja sen tulkkaukspalvelu huolehtivat siitä, että tulkki-työympäristö tukee tulkkauksen korkealaatuisuutta. Tässä työympäristössä suositetaan strategioita, joiden avulla voidaan luoda optimaaliset edellytykset tulkki-työn kognitiivisen kapasiteetin ylikuormittumisriskin lieventämiseksi istuntojen aikana. Näitä strategioita ovat esimerkiksi asianmukaisen valmistautumisaikojen varaan, äänen ja kuvan siirtoa koskevien laatustandardien noudattaminen, jatkuvan koulutuksen tarjoaminen ja yhteistyö sidosryhmien kanssa.

Kopissa työskennellessään konferenssitulkit valitsevat tapauskohtaisesti ja hetki hetkeltä tulkkaustaktiikat, joiden avulla he voivat parhaiten suorittaa tehtävänsä. Näin ollen on tärkeää, että palvelukseen otetaan tulkkeja, jotka ovat mahdollisimman päteviä, tehokkaita ja luotettavia. Nämä ominaisuudet osoitetaan yleensä ylemmällä korkeakoulututkinnolla ja menestymisellä akkreditointikokeessa tai vaativassa kilpailussa.

Kuten edellä mainittiin, käännöstyöhön kansainvälisissä tuomioistuimissa liittyvät haasteet merkitsevät, että käännöstyöhön on käytettävä juristeja, sillä vain juristit pystyvät arvioimaan oikeudenkäyntiasiakirjojen, tuomioiden ja ratkaisuehdotusten kääntämisessä tekemiensä valintojen oikeudellisia ulottuvuuksia. Monikielisen oikeudenkäynnin suullisen käsittelyn vaiheessa simultaanitulkkaukseen liittyvät erityiset kognitiiviset haasteet edellyttävät, että tulkkauksesta puolestaan huolehtivat kokeneet konferenssitulkit, jotka varmistavat keskustelun sujuvuuden ja selkeyden kielestä riippumatta, sillä vain tällaiset konferenssitulkit pystyvät torjumaan tähän työhön aina liittyvän riskin kognitiivisen kapasiteetin ylikuormittumisesta.

4.3. Institutionaalisen monikielisyyden apuvälineet

4.3.1. Terminologia

Kuten on käynyt ilmi, erityisesti kun on kyse oikeudellisista teksteistä, lukijoiden, tekstien laatijoiden, kääntäjien, tulkkien, juristi-lingvistien ja kansalaisten on selätettävä todellisia terminologisia vaikeuksia, joita ovat esimerkiksi synonymia, polysemia, sanojen epätarkkuus, se, että kieltä käytetään eri kulttuureissa, termien vanhentuneisuus, sekaannussanat jne.

Jotta oikeuskäytäntöön kuuluvat tekstit olisivat moitteettoman laadukkaita kaikilla unionin kielillä ja siis jotta yksityiset ja viranomaiset voisivat helposti tutustua tähän oikeuskäytäntöön ja ymmärtää sen oikein, on välttämätöntä, että käytettävissä on luotettava terminologia. Vastaavasti se, että istunnossa käytävä oikeudellinen keskustelu on täsmällistä, edellyttää terminologiaa, jonka avulla voidaan taata tulkkauksen laatu.

Termityöllä on eri osa-alueita: termipankkien laatiminen, käännettävien asiakirjojen esikäsittely ilmoittamalla, mitä termitietueita on hyvä käyttää tiettyjen kansallisen oikeuden käsitteiden kääntämisessä, juristi-lingvistien työn tukeminen ja juristi-lingvistien kouluttaminen, IATE-termitietokannan sisältämän yleisen terminologian täydentäminen ja konsolidointi sekä toimielinten välisen ja kansainvälisen terminologiyhteistyön parantaminen.

Juristi-lingvistin suurimpana haasteena on löytää sopivin ratkaisu silloin, kun oikeudelliselle käsitteelle ei ole kohdekielellä funktionaalista vastinetta eikä riittävän hyvää sanaa. Juristi-lingvistin työ on usein keskenään hyvin erilaisten oikeusjärjestysten vertailemista ja uusien käännösratkaisujen keksimistä. Käännöksissä käytetyn terminologian on oltava mahdollisimman yhdenmukaista, mikä tarkoittaa, että käännöksissä on voitava luottaa aiempien terminologisten pohdintojen tuloksiin. Näiden pohdintojen tuloksena syntyneet raaka-aineet ilmenevät aiemmista käännöksistä. Terminologian tehokas hallinnointi edellyttää kuitenkin, että terminologisen pohdinnan tulokset kerätään yhteiseen tietokantaan, mutta myös, että kerrotaan siitä, millaisen älyllisen ja oikeudellisen pohdinnan perusteella tuloksiin on päädytty. Kun kansalliseen oikeuteen liittyvään käännösongelmaan on löydetty ratkaisu laajan oikeusvertailun avulla, on tärkeää kirjata tämä ratkaisu jäsennellysti ja dokumentoidusti termitietueeseen. Oikeusvertailun tulosten kirjaaminen on olennaisen tärkeää, jotta tehty työ ei katoa ja jotta terminologiset valinnat pysyvät johdonmukaisina.

Kirjaamalla nämä tiedot varmistutaan nimittäin siitä, että kääntäjät löytävät tarvittaessa paitsi termit, joita on ehdotettu kunkin käsitteen käännökseksi eri oikeusjärjestyksissä, myös asiakirjat ja terminologiset tekijät, joiden avulla voidaan taata niiden juristi-lingvistien, jotka ovat laatineet tietyn termitietueen, tekemien valintojen relevanssi, selkeys, täsmällisyys ja luotettavuus. Kun käännöstyötä tehdään 28 oikeusjärjestyksen ja 24 virallisen kielen parissa, tällainen termitietopankki, jota on täydennetty oikeusvertailevilla huomautuksilla, helpottaa huomattavasti tekstien kääntämisen edellyttämää oikeusvertailevaa tiedonhakua erityisesti ennakkoratkaisumenettelyissä.

Terminologian hallinnan ja terminologisen esikäsittelyn tavoitteena on tehdä juristi-lingvistien tiedonhausta tehokkaampaa, minkä pitäisi säästää aikaa käännöstyössä, vahvistaa käännösten terminologista johdonmukaisuutta ja parantaa käännösten laatua.

Juristi-lingvistien erityisesti oikeusvertailevan tiedonhaun tarkoituksena on käsitteiden ymmärtäminen ja ratkaisujen löytäminen käännösongelmiin, ja sen tulokset kirjataan siis järjestelmällisesti tietokantaan, joka sisältää käsitteittäin järjestettyjä termitietueita.¹⁰⁸ Kun juristi-lingvisti luo tietokantaan termitietueen joko tekstiä kääntäessään tai systemaattisen alakohtaisen termityön yhteydessä, hän käyttää useita lähteitä. Näitä lähteitä ovat unionin säädökset (jonka osalta etusija annetaan primaarioikeuden termeille

108| Em. Caroline Reichling

ja toiseksi johdetun oikeuden termeille, joita on toisinaan korjattava), oikeuskäytäntö (jolloin on kiinnitettävä huomiota unionin oikeuden itsenäisiin termeihin, joiden merkitys voi olla eri kuin termien merkitys olisi kansallisessa oikeudessa) ja kansallinen lainsäädäntö. Vastaan voi tulla erilaisia tilanteita. Jos termit vastaavat toisiaan kahdessa eri oikeusjärjestyksessä ja termi voidaan sellaisenaan siirtää yhdestä toiseen, tietue ei vaadi paljon tietoa. Jos termi vastaa osin toisen kielen termiä, tietueessa on selitettävä merkityserot. Jos useampi kuin yksi käsite vastaa termiä, joka esiintyy yhdessä tai useammassa saman kielisessä oikeusjärjestyksessä (polysemia), myös tästä on mainittava. Jos käsitteet eivät vastaa toisiaan, onko kuitenkin kyse termistä, jota ei voida kääntää? Ei tietenkään, koska unionin tuomioistuinten ratkaisut on käännettävä kokonaisuudessaan, ja juristi-lingvisti voi käyttää, kuten käännoistyönkin yhteydessä, yhtä tai useampaa edellä kuvatuista lähestymistavoista (ks. 4.1.3 kohta).

Tehdyt valinnat on aina perusteltava ja dokumentoitava. Juristi-lingvistin, joka lisää uuden tietueen termitietopankkiin, on pystyttävä perustelemaan valintansa siinä missä käännoistyötä tekevän juristi-lingvistinkin. Kun tällainen juristi-lingvisti tekee päätöksiä tietueen sisällöstä, hän pyytää usein apua kollegoiltaan, kabineteista ja kansallisilta asiantuntijoilta.

Termitietue sisältää siis tiedot, joiden perusteella juristi-lingvisti on päätenyt terminologiseen ratkaisuun ja joilla hän voi perustella ratkaisunsa. Termitietueessa mainitaan myös mahdolliset ratkaisun löytämiseen liittyneet haasteet. Käsitettä koskevien termitietueeseen kirjattujen tietojen avulla voidaan paitsi löytää oikea termi myös

- sijoittaa käsite selvään asiayhteyteen (käsitteen oikeudenala ja termien asiayhteys)
- päätellä nopeasti, onko kyseistä käsitettä olemassa kyseisessä oikeusjärjestyksessä
- ymmärtää käsite nopeasti (määritelmä ja selittävät huomautukset)
- sijoittaa käsite tiettyyn järjestelmään ja saada tietoa siihen liittyvistä käsitteistä (oikeudenalan puu)
- tunnistaa termien alkuperä (oikeusjärjestys) ja lähde (terminologiset viitteet) sekä arvioida niiden luotettavuutta ja relevanssia
- erotella toisistaan oikeudelliseen käsitteeseen viittaavat termit ja muotoilut, jotka on kehitetty toisen oikeusjärjestyksen käsitteiden ilmaisemiseksi

- saada tietoa termien käytöstä tai arvioinnista (onko termi suositeltava, ei suositeltava, vanhentunut jne.)
- löytää yhteenveto päättelystä, johon oikeusjärjestysten (kansallisten oikeusjärjestysten tai kansallisen ja unionin oikeuden) vertailun perusteella on päädytty, ja löytää nopeasti valikoima oikeuskirjallisuutta
- löytää varoituksia, joiden avulla voidaan välttää tietyt sudenkuopat (sekaannussanat, lähikäsitteet, väärät termit jne.).

Juristi-lingvistien tuottama terminologia on tarkoitettu ensisijaisesti heidän käyttöönsä, sillä luotettava terminologia parantaa sekä tuottavuutta että oikeudellisten käännösten laatua. Termitietueet helpottavatkin tietäntyyppisten asiakirjojen (erityisesti ennakoratkaisupyynnöt ja jäsenvaltioiden huomautukset) kääntämisen edellyttämää oikeusvertailevaa tiedonhakua. Termitietueet helpottavat kuitenkin myös unionin tuomioistuimen muiden sellaisten yksiköiden työtä, joiden on ymmärrettävä, laadittava tai tulkittava oikeudellisia sisältöjä. Lisäksi termitietueet asetetaan muiden unionin toimielinten kielipalvelujen saataville (toimielinten yhteisen ja julkisen) IATE-tietokannan kautta, millä osaltaan vahvistetaan unionin lainsäädännön ja kansallisten oikeusjärjestysten välistä johdonmukaisuutta. Lisäksi monikielisuuden pääosaston termityö, erityisesti *monikielinen vertaileva oikeudellinen sanasto (VJM)*,¹⁰⁹ herättää koko ajan enemmän kiinnostusta myös toimielinten ulkopuolella, koska tästä termityöstä on hyötyä kaikille, joiden on ymmärrettävä ja laadittava oikeudellisia tekstejä: kansalaisille, juristeille ja kansallisten tuomioistuinten henkilökunnalle.

Terminologia ja tulkit

Unionin tuomioistuimessa työskentelevät tulkit auttavat ajoittain termityöstä vastaavaa yksikköä. Yleensä he ovat kuitenkin pikemminkin esimerkiksi IATE-tietokantaan (ks. 4.3.2 kohta) kirjatun terminologian ja säädöksistä, oikeuskäytännöstä ja juristi-lingvistien tuottamista kyseisen asian oikeudenkäyntiasiakirjojen käännöksistä ilmenevien termien käyttäjiä. Tulkit valmistautuvat istuntoihin (ks. 4.2.4 kohta) myös perehtymällä asian terminologiaan.

109| Tiedon hakemiseksi toimielimen tai kokoelman mukaan ks. seuraava tiedote: https://iate.europa.eu/assets/brochure_search_by_collections_and_download.pdf

Kun asianosaisten kuulemiseksi pidettävään istuntoon määrätyt tulkit ovat epävarmoja oikeista termeistä, koska asian terminologiassa on vaihtelua, he tekevät yhteistyötä varmistaakseen, että kopin tulkit käyttävät samoja termejä riippumatta siitä, kumpi tulkki milloinkin työskentelee. Niissä hyvin harvinaisissa tapauksissa, että he havaitsevat, että huonosti soveltuvasta termistä on haittaa istunnossa, he ilmoittavat asiasta oikeudellisen kääntämisen palvelulle, jotta se voi ottaa asian huomioon menettelyn myöhemmässä vaiheessa – eli ratkaisuehdotuksessa ja tuomiossa – tai jopa päivittää kyseistä termitietuetta.

Terminologia unionin tuomioistuinverkoston kontekstissa

Unionin tuomioistuin on aloittanut yhteistyön jäsenvaltioiden ylimpien tuomioistuinten ja perustuslakituomioistuinten kanssa Euroopan unionin tuomioistuinverkoston (RJUE) puitteissa, joka perustettiin vuonna 2017 järjestetyillä tuomaripäivillä, joka oli jäsenvaltioiden perustuslakituomioistuinten ja ylimpien tuomioistuinten sekä unionin tuomioistuimen yhteistapaaminen, jossa juhlistettiin Rooman sopimuksen allekirjoittamisen 60-vuotispäivää. Tammikuusta 2018 alkaen RJUE:hen osallistuvien tuomioistuinten jäsenille on tarjottu monikielinen alusta, jonka välityksellä he voivat vaihtaa ja jakaa asiakirjoja ja tietoja tietoturvallisesti.

RJUE-alustan välityksellä RJUE:n jäsenten käyttöön annetaan siis valikoima osallistuvien tuomioistuinten valitsemia asiakirjoja, jotka liittyvät unionin oikeuden soveltamiseen jäsenvaltioiden tuomioistuimissa ja unionin tuomioistuimessa.

Koska alusta on ollut menestys ja koska osa sen sisällöstä voi olla kiinnostavaa oikeusalan ammattilaisten näkökulmasta, osallistuville tuomioistuimille on ehdotettu, että ne asettaisivat osan RJUE:n sisällöstä yleisön saataville Curia-sivuston erityiseen osaan. Tämä osa lisättiin sivustolle vuonna 2021, ja unionin tuomioistuimen ensimmäisenä askeleena tässä yhteistyössä oli julkaista kyseisessä osassa olemassa olevat terminologiset- ja kieliresurssit (mukaan lukien termitietueet ja dokumentaatio). Näiden resurssien jakaminen auttaa ymmärtämään erilaisia kansallisia oikeusjärjestyksiä, se tukee tekstien laatimis- ja käännöstyötä ja helpottaa eri oikeuskulttuureista tulevien juristien keskinäistä viestintää, sillä he voivat siis käyttää viestinnässään lingua francaa ja samalla heillä on mahdollisuus viitata unionin tuomioistuimen termitietueisiin parantaakseen oikeudellisten käsitteiden ymmärtämystä, kuvatakseen asiakirjan sisältöä selitettyjen termien avulla jne.

Jokaista tuomioistuinta on myös pyydetty ilmoittamaan mahdollisista kansallisista terminologisista- ja kieliresursseista, jotka voivat kiinnostaa muita tuomioistuimia, unionin tuomioistuin mukaan luettuna.

Toinen suunniteltu terminologisen ja kielellisen yhteistyön muoto olisi perustaa virtuaalinen verkosto (foorumi tai vastaava), johon kaikki voisivat osallistua esittämällä kansallisia oikeudellisia käsitteitä koskevia kysymyksiä ja vastaamalla niihin. Unionin tuomioistuimen terminologiapalvelu voisi puolestaan tehdä hakuja termitietokantaansa helpottaakseen kysymyksen ymmärtämistä ja vastauksen laatimista. Lisäksi toimitetut tiedot voitaisiin siirtää edelleen termitietokantaan, mikä olisi hyödyllistä kaikille.

Tämän verkoston avulla olisi myös mahdollista täydentää tai korjata unionin tuomioistuimen terminologisia resursseja, joista tulisi yhteisiä kaikille tuomioistuimille. Tällaiseen yhteistyöhön voi sisältyä myös seuranta siinä mielessä, että kansallisilla tuomioistuimilla on parhaat edellytykset havaita, että lainsäädännön ja sääntelyn kehittymisen perusteella tiettyjä termejä on harkittava uudelleen.

4.3.2. Monikielisen tiedonhaun apuvälineet

Unionin tuomioistuimen juristi-lingvistien ja tulkien on työssään etsittävä päivittäin paljon tietoa, ja heitä tuetaan tässä toimielinten välisellä tasolla tai unionin tuomioistuimessa kehitetyillä monikielisen tiedonhaun apuvälineillä.

Terminologian osalta juristi-lingvistit ja tulkit tukeutuvat kaikkien unionin toimielinten yhteiseen IATE-termitietokantaan,¹¹⁰ joka on suurelta osin julkinen. He voivat käyttää sen puitteissa unionin tuomioistuimen terminologiakokoelmia (*monikielinen vertaileva oikeudellinen sanasto* eli VJM, unionin tuomioistuinten työjärjestysten sanasto, kansallisten tuomioistuinten nimet jne.). Laajan oikeusvertailevan tiedonhaun perusteella löydetyt (monikieliset ja montaa oikeusjärjestystä koskevat) tiedot esitetään yksityiskohtaisena termitietueena.

Monikielisen kokonaisuuden teksteihin kohdistuvan oikeudellisen tiedonhaun apuvälineistä mainittakoon ensimmäisenä EUR-Lex,¹¹¹ jonka kautta voi tutustua unionin oikeuteen.

110| <https://iate.europa.eu/home>

111| <https://eur-lex.europa.eu/homepage.html?locale=fi>

Tällä sivustolla lukija voi esimerkiksi tutustua lainsäädäntöön ja oikeuskäytäntöön kahdella tai kolmella kielellä yhtä aikaa.

Unionin tuomioistuimen oman *EURêka*-hakukoneen kautta voidaan tutustua unionin oikeuskäytäntöön mutta myös asianosaisten tai osapuolten toimittamiin oikeudenkäyntiasiakirjoihin ja muihin sisäisiin ja ulkoisiin asiakirjoihin (oikeuskirjallisuutta koskevat huomautukset). Juristi-lingvistit käyttävät myös unionin tuomioistuimen Curia-verkkosivustoa, jolla on yksityiskohtainen hakulomake¹¹² tietojen löytämiseksi oikeuskäytännöstä ja jolla on saatavilla menettelysääntöjä unionin tuomioistuimissa koskevat tekstit eri kieliversioina.

Toimielinten yhteisen QUEST-metahakukoneen, jota käytetään kielellisen tiedon hakemiseen, etuna on, että sillä voidaan tehdä hakuja useista lähteistä samanaikaisesti. Näitä lähteitä ovat esimerkiksi IATE, toimielinten yhteiset *käännösmuistit*, jotka ovat käytettävissä *Euramis*in kautta, ja kokonaisten tekstien tietokannat, kuten EUR-Lex.

Euramis on joukko käännösmuisteja, johon tietoja syöttävät toimielimet, unionin tuomioistuin mukaan luettuna. Euramis on apuväline, jonka perusteella valmistellaan juristi-lingvistien työtiedostot, joita he työstävät Trados Studio -ympäristössä (ks. 4.3.3 kohta).

112| <https://curia.europa.eu/juris/recherche.jsf?language=fi>

On huomattava, että hakulomake on saatavilla versiona, jossa on käytetty erityisasetuksia, Euroopan unionin tuomioistuinverkoston (RJUE: https://curia.europa.eu/jcms/jcms/p1_2170125/fi/) sivulla, jotta käyttäjät voisivat etsiä erityisesti ennakkoratkaisupyyntöjä. Tämän haun kautta käyttäjät ovat 1.7.2018 alkaen lisäksi voineet tutustua ennakkoratkaisun pyytämistä koskevien kansallisten välipäätösten kaikkiin saatavilla oleviin kieliversioihin.

4.3.3. Kääntämisen apuvälineet

Monikielisyyden pääosasto käyttää uusimpia mahdollisia kääntämisen apuvälineitä. Nämä apuvälineet on joko suunniteltu erityisesti toimielinten välisellä tasolla tai markkinatoimijat ovat kehittäneet ne käännöspalvelujen, mukaan lukien unionin toimielinten käännöspalvelujen, tarpeita varten. Nämä apuvälineet ovat olennainen osa juristi-lingvistien työtä. Niiden käyttötapu riippuu kussakin kääntämisen työvaiheessa tarvittavasta erityisestä älyllisestä panoksesta. Juristi-lingvistillä on edelleenkin keskeinen rooli kääntämisessä ja hän päättää, mitä apuvälineitä hän käyttää. Tätä kutsutaan tuetuksi kääntämiseksi.¹¹³ Kääntämisen yksittäiset apuvälineet kehittyvät koko ajan paremmiksi, mutta niiden kykyä kommunikoida keskenään ja täydentää toisiaan voidaan edelleen parantaa, jotta niillä voitaisiin tarjota käännösprosessia kokonaisuutena hallitsevalle juristi-lingvistille koko ajan relevantimpia ja täsmällisempiä ratkaisuja ja apua.

Käännösympäristö: Trados Studio

Unionin tuomioistuimen oikeudellisen kääntämisen palvelu tarjoaa kaikkien juristi-lingvistiensä käyttöön erityisen käännösympäristön. Tällä hetkellä käytetään Trados Studio -tekstinkäsittelyohjelmaa, koska Trados Studio on voittanut kaksi viimeisintä toimielinten yhteistä tarjouskilpailua. Tässä käännösympäristössä lähde- ja kohdetekstit näkyvät kääntäjälle samanaikaisesti siten, että ohjelmistossa näytetään vierekkäin kaikki jo käännetty, vielä käännettävät tai kesken olevat lauseet ja lauseet, joiden osalta on jo olemassa ”automaattinen” käännösehdotus. Kääntämisen jälkeen eri kieliversioiden vastaavaksi järjestelyn perusteella tietoja voidaan syöttää toimielinten yhteiseen Euramis-tietokantaan. Juristi-lingvisti voi aktivoida Trados Studio -käännösympäristössä

113| ”[T]raducción aumentada’ (De Palma, 2017) o ‘asistida por conocimiento’ (do Carmo et al., 2016: 149) – consiste en integrar las tecnologías de traducción disponibles en cada caso en el proceso de traducción de modo que se optimice el rendimiento de los traductores y sin que por ello estas tecnologías asuman el control total o parcial del proceso de traducción.”

”’Tuettu kääntäminen’ (De Palma, 2017) tai ‘kääntäminen tiedon avulla’ (do Carmo ym., 2016: 149) – merkitsee sitä, että käännösprosessin osana käytetään kutakin tilannetta varten saatavilla olevia käännösteknologioita kääntäjien tuottavuuden optimoimiseksi – mutta kyseiset teknologiat eivät kokonaan tai osittain hallitse käännösprosessia.” Chelo Vargas-Sierra, ”La estación de trabajo del traductor en la era de la inteligencia artificial. Hacia la traducción asistida por conocimiento”, *Revue Pragmalingüística*, joulukuu 2020.

myös muita kääntämisen apuvälineitä. Tämä mahdollisuus on vankka perusta tuetun kääntämisen myöhemmille parannuksille, täydennyksille ja kehittämiselle.

IATE, Quest, DocFinder ja Euramis

Unionin tuomioistuimen juristi-lingvistit voivat tällä hetkellä käyttää Trados Studio -käännösympäristön kautta seuraavia apuvälineitä: IATE ja QUEST (ks. 4.3.2 kohta), DocFinder, Euramis ja neuraalinen konekäännös.

DocFinder, joka on metahakukone, keskittää, yksinkertaistaa ja nopeuttaa asiakirjoihin tutustumista siten, että niihin voidaan tutustua yhden käyttöliittymän kautta. Yksi DocFinderin käytännöllisimmistä toiminnoista on hypertekstilinkin automaattinen luominen viitattuun asiakirjaan, vaikka toisinaan viittaus olisikin hajanainen.

Euramiksella jo käännettyt ”segmentit” (lauseita tai lauseiden osia) voidaan syöttää Trados Studioon. Trados Studio voi nimittäin automaattisesti analysoida käännettävän tekstin jokaisen segmentin ja jos kyseinen segmentti on hyvin samankaltainen kuin jokin Euramis-tietokannasta löytynyt, jo käännetty segmentti, Trados Studio näyttää tämän segmentin ja merkitsee näkyville, miten vanhempi teksti mahdollisesti eroaa käännettävänä olevasta. Euramis-tietokannasta saatavat ehdotukset ovat korkealaatuisia, sillä Euramis-tietokantaan syötetään vain korkealaatuisimmat, juristi-lingvistien tai kääntäjien laatimat ja viimeistelemät käännökset riippumatta siitä, onko käännöksen apuna aikoinaan käytetty tietoteknisiä apuvälineitä vai ei. Juristi-lingvisti voi päättää, että Trados Studio näyttää hänelle vain ne valmiiksi käännetty segmentit, joiden vastaavuus lähdesegmenttien kanssa ylittää tietyn vähimmäisprosentin, jonka oletusarvo on 65 prosenttia. Lisäksi juristi-lingvistin on oltava varma siitä, mikä on aiemmin käännetyn segmentin alkuperä. Esimerkiksi suoran tai epäsuoran lainauksen osalta ei voida hyväksyä mitä tahansa käännöstä vain siksi, että se on semanttisesti ja kielellisesti oikeasisältöinen. Lisäksi edellytetään, että käännös on peräisin nimenomaan lainatusta lähteestä. Tästä syystä monikielisyyden pääosasto on kehittänyt apuvälineen, jonka avulla Euramis-tietokannasta voidaan valita ne asiakirjat, jotka ovat todennäköisesti tietyn käännöksen kannalta kaikkein relevantteimpia. Näistä asiakirjoista peräisin olevat segmentit saavat etusijan Trados Studioissa painotuksen avulla. Heti kun käännösprojekti on luotu, juristi-lingvisti saa käyttöönsä ”käännöstoimintopaketin”, jota hän voi vapaasti täydentää tai olla täydentämättä ja joka sisältää automaattisesti joukon relevantteja asiakirjoja: esimerkiksi samassa tai siihen liittyvässä asiassa jo käännetty asiakirjat, käännettävässä tekstissä mainitut asiakirjat jne. Jotta paketin sisältö olisi vielä relevantimpi, kieliyksiköt määrittelevät oman kielensä viitefraseologian (yleinen tai tiettyyn riita-asian tyyppiin liittyvä), joka otetaan mukaan käännöstoimintopakettiin.

Juristi-lingvistin tekemän tarkastuksen välttämättömyys

Kääntämisen apuvälineiden laadusta riippumatta oikeudellisen kääntämisen ammattilaisen on aina tarkistettava koneen ehdotus, vaikka ehdotuksen lähteenä olisi käännettävän tekstin osan asiayhteyden kannalta relevantti säädös ja vaikka haettu segmentti ja käännettävä segmentti vastaisivat toisiaan sataprosenttisesti¹¹⁴.

Kone voi myös tehdä virheitä, jotka johtuvat virheistä Euramis-tietokannan kieliversioiden vastaavaksi järjestelyssä, tai ehdottaa eri segmentin käännöstä kuin sen, joka sen olisi pitänyt hakea. Myös kääntäjä tai juristi-lingvisti voivat kuitenkin tehdä käännösvirheitä, ja jos näitä virheitä ei havaita, ne jäävät tietokantaan syötettäviin teksteihin ja niitä ehdotetaan tietokannan käyttäjälle.

Vaikka vanhojen käännösten hakeminen on usein hyödyllistä, se on kuitenkin myös konservatiivinen ratkaisu: voi olla, että käännösehdotukset eivät enää vastaa nykyaikaisia lähestymistapoja tai mentaliteetteja, esimerkiksi inklusion osalta. Euramis-tietokannan segmenttien laatu ja niiden vastaaviksi järjestely on siis keskeistä, ja kaikki unionin toimielimet vaalivat tätä. Tietokantaan jää kuitenkin aina virheitä ja puutteellisuuksia, ja on juristi-lingvistin tehtävänä korjata ne. Lisäksi on todettava, että valtaosaa lauseista, jotka juristi-lingvistien on käännettävä, ei ole käännetty koskaan aikaisemmin: juristi-lingvisti kääntää ne vapaasti asianmukaisen terminologian rajoissa ja käyttää tässä apunaan toista tehokasta työkalua: konekäännöksiä.

114| Esimerkiksi Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2014/33/EU 39 artiklan segmentissä konekäännös ehdottaa ranskankielisen syntagman "tous les États membres prennent les mesures nécessaires pour s'assurer que – –" ("kaikkien jäsenvaltioiden on ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin – –") osalta kahta englanninkielistä käännöstä, jotka eroavat toisistaan hieman, mutta jotka molemmat ovat Euramisin mukaan sataprosenttisen vastaavia: "all Member States shall take the *measures necessary* to ensure that – –" ja "all Member States shall take the *necessary measures* to ensure that – –". Vain toinen näistä käännöksistä on oikea, mutta kone ei tunnista, kumpi: ihmisen on selvitettävä, kumpi.

Konekäännöstyökalut: eTranslation ja DeepL Pro

Trados Studio -käännösympäristöön kuuluu myös konekäännöstyökalu. Vielä vuonna 2018 tällaiset työkalut olivat yksinkertaisia tilastollisia konekäännösohjelmia eli ne perustuivat tietotekniseen malliin, johon oli syötetty suuria tekstikorpuksia, ja ne ehdottivat käännöksiä sen mukaan, kuinka matemaattisesti todennäköistä oli, että käännökset olivat osuvia. Nykyään konekäännöstyökalut ovat neuraalisia, millä viitataan analogisesti ihmisen aivojen hermoverkoston toimintatapaan. Neuraalinen konekääntäminen edellyttää kaksivaiheista prosessia. Ensimmäisessä vaiheessa neuraalikäännöskoneita koulutetaan valtavilla korpuksilla, jotka sisältävät toisiaan vastaavia kaksikielisiä segmenttejä, joiden perusteella kyseiset koneet ”oppivat”, miten segmentit vastaavat toisiaan: tätä vaihetta kutsutaan neuraalikäännöskoneiden koulutusvaiheeksi.¹¹⁵ Kun koneet on koulutettu, niitä voidaan pyytää antamaan käännösenusteita algoritmeilla, jotka esittävät löydetty vastaavuudet peräkkäin painotettuina todennäköisyysperusteisten, kieliopillisten, kontekstuaalisten ja muiden lähestymistapojen perusteella. Tällaisten koneiden ehdotukset ovat hyödyllisiä ja usein vaikuttavia. Suuri yleisö ja verkkosivustot käyttävät yleisesti tällaisia neuraalisia työkaluja likimääräiskäännösten tuottamiseen. Myös ammattikäntäjät, mukaan lukien oikeudelliset käntäjät, käyttävät neuraalikäännöksiä käännösprosessin tukena.

eTranslation on toimielinten yhteistyössä kehittämä ja rahoittama korkean suorituskyvyn neuraalikäännöstyökalu. Työkalun kehittämisessä käytettiin valtavaa Euramis-tietokantaa, jonka perusteella koulutettiin aluksi neuraalisia käännöskoneita, jotka tarjoavat käännösehdotuksia englannista kaikille muille virallisille kielille ja päinvastoin sekä saksan ja ranskan välillä. Eri toimielinten ja erityisesti unionin tuomioistuimen pyynnöstä tämän jälkeen on hiljalleen kehitelty lisää koneita erityisiin tai temaattisiin tarpeisiin. Siten unionin tuomioistuimen oikeudellisen kääntämisen palvelun pyynnöstä koneita on koulutettu yksinomaan unionin tuomioistuimen ja unionin yleisen tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella. Unionin tuomioistuimen työskentelytapojen vuoksi kyseiset koneet on koulutettu tuottamaan suoria kaksisuuntaisia käännöksiä kaikkien virallisten kielten ja päätösneuvottelun kielen välillä. Nämä koneet käyttävät vain unionin tuomioistuimen oikeudellisen kääntämisen palvelun kannalta kaikkein merkityksellisintä

115| Kone, joka muodostuu, kun siihen syötetään tuhansista neuraalisista yhteyksistä muodostuvia peräkkäisiä kerroksia, on niin monimutkainen, että tätä korpuspohjaista koulutusprosessia kutsutaan usein syväoppimiseksi (”deep learning”).

korpusta: unionin tuomioistuimen omaa korpusta. Näiden koneiden tuottama kieli vastaa unionin tuomioistuimen käyttämää oikeudellista kieltä.

Unionin tuomioistuimen juristi-lingvistit voivat käyttää myös markkinoilla tarjottua DeepL Pro -työkalua, jonka käännösehdoista on apua erityisesti tiettyjen kieliparien ja tiettyjen oikeudellisesti vähemmän teknisten tekstiluokkien yhteydessä. Yliopistoissa ja unionin toimielimissä, myös unionin tuomioistuimessa, on yritetty eri tavoin arvioida näiden kääntämisen apuvälineiden määrällistä vaikutusta.¹¹⁶ Tätä vaikutusta on tietenkin vaikea mitata tarkasti, koska on metodologisesti vaikeaa mitata asiaan liittyviä eri muuttujia (kääntäjän pätevyys, työolot, lopullisen käännöksen laatu). Konekäännöstyökalujen tuottama lisäarvo on kuitenkin epäilemättä huomattava, vaikka koneen ei vielä lainkaan odoteta pääsevän ihmisen tuottaman käännöksen tasolle. Konekääntäminen on nimittäin automaattista, ja ihmisen on arvioitava sen tuloksia, tarkistettava konekäännetty teksti ja tarvittaessa korjattava sitä. Vaikka konekäännöksissä onkin useimmiten vain vähän virheitä, ne eivät kuitenkaan pysty jäljittelemään sitä, mitä laadukas käännösprosessi edellyttää: syvää sukellusta tekstin laatijan ajatteluun, jotta kääntäjä voi ymmärtää tekstillä välitetyn viestin, sisäistää sen ja tuottaa sen keskeisen ajatuksen samassa kielellisessä rekisterissä. Lisäksi konekääntämistä rajoittavat muutkin tekijät, esimerkiksi tekniset seikat, kuten sanojen jääminen pois tekstistä, tai käsitteelliset seikat, kuten se, että konetta ei voida ”pakottaa” ehdottamaan tiettyä poikkeuksellista terminologiaa tai terminologiaa, joka on harvinaisempaa kuin se, jota kone aluksi ehdottaa, koska sitä on käytetty käännöskoneen kouluttamiseen käytetyissä korpuksissa.

Neuraalityökaluihin kohdistetaan perustellusti suuria odotuksia ja niihin liittyy myös oikeudellisten käännösten käyttäjien ja tuottajien välisiä väärinkäsityksiä. Käännösten käyttäjät havaitsivat, että raaka konekäännös on jo erittäin hyödyllinen ja että he pääsevät sen avulla hyvin lähelle lähdetekstin riittävää ymmärtämistä; kääntäjät taas tietävät, että jokaista käännettyä segmenttiä on analysoitava kriittisesti samalla tavalla kuin jos se olisi käännetty nyt ensimmäistä kertaa (*ex novo*). He tietävät myös, että konekäännöksen perusteella ymmärrettävissä olevan asiasisällön ja tekstin täydellisen ymmärtämisen välillä vallitseva kuilu koskee juuri oikeudellisen kääntämisen älyllisintä ja

116 | Komission ja Gentin yliopiston yhteistutkimus: ”Assessment of neural machine translation output in DGT’s language departments”, 3.6.2019; Lieve Macken, Daniel Prou ja Arda Tezcan, ”Quantifying the Effect of Machine Translation in a High-Quality Human Translation Production Process”, *Informatics*, 7, 12, 2020: <https://doi.org/10.3390/informatics7020012>.

siksi aikaavievintä osaa varsinkin silloin, kun käänöksessä on ilmaistava oikeudellinen ratkaisu, jonka vaikutuksena on tuottaa suoraan sovellettavia oikeuksia ja velvoitteita.

Kaikilla edellä mainituilla tietoteknisillä työkaluilla tai apuvälineillä tuetaan unionin tuomioistuimen juristi-lingvistien tuottavuutta ja heidän työnsä laatua. Niiden käyttö merkitsee, että juristi-lingvistien ei tarvitse itse suorittaa työnsä yksinkertaisinta osaa, ja siten ne antavat juristi-lingvisteille paremmat mahdollisuudet keskittyä käänöstensä monimutkaisempiin ja oikeudellisempiin osiin, jotka edellyttävät paljon työtä. Se, että unionin tuomioistuimen oikeudellisen kääntämisen palvelun tuottavuus on kasvanut rakenteellisesti, selittyy monien tekijöiden yhteisvaikutuksella (henkilöstön jäsenten työpanokset, ulkoistaminen, terminologia, kouluttaminen jne.) ja yksi näistä tekijöistä on koko ajan tehostuvien uusien teknologioiden käyttö.

4.3.4. Tulkkauksen apuvälineet

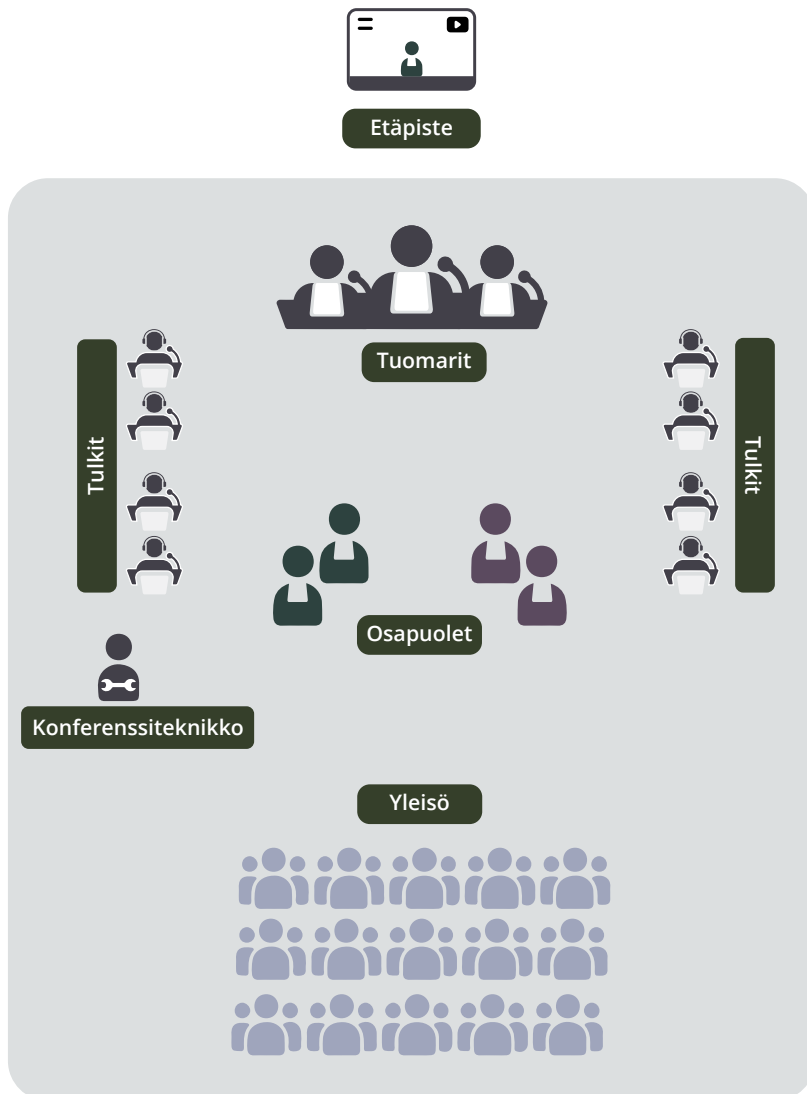
Tulkkauspalvelun intranetissä on tulkeille oma sivunsa, joka on omistettu istuntoihin valmistautumiselle. Kyseiselle sivulle on koottu yhteen paikkaan kaikki tietotekniset apuvälineet, joita tulkit tarvitsevat valmistautuakseen ja jotka vastaavat pääosin juristi-lingvistien apuvälineitä. Tulkeille tarjotaan sivun kautta esimerkiksi linkkejä asiakirjapooliin, joka sisältää kaikki tietyn asian oikeudenkäyntiasiakirjat, linkkejä juristi-lingvistien tai pääosaston poikkihallinnollisten yksiköiden laatimiin asiakirjoihin ja linkkejä terminologisiin ja kielitietokantoihin, kuten Euramisiin, Questiin tai IATEen.

Tulkit, joilla on kaikilla käytettävissään tietokone, voivat käyttää näitä samoja linkkejä myös tulkkauskopissa. Tulkki käyttää tietoteknisiä apuvälineitä kuitenkin eniten juuri valmistelun aikana. Koska simultaanitulkkaus on luonteeltaan välitöntä, tulkeille jää häviävän vähän aikaa ja kognitiivista energiaa tietokoneen käyttämiseen tulkkauksen aikana. Tulkki luottaa siis tulkatessaan ennen kaikkea valmistelunsa laatuun, tulkkauskopissa olevaan kollegaansa sekä henkilökohtaisiin kykyihinsä ja ammatillisiin taitoihinsa (ks. 4.2 kohta).

4.3.5. Etäpuheenvuorojen tulkkaus

Covid-19-pandemian aiheuttaman kriisin aikana kehitettiin uusia tapoja osallistua unionin tuomioistuimessa pidettäviin istuntoihin etäyhteydellä, jotta unionin tuomioistuin ja unionin yleinen tuomioistuin saattoivat 25.5.2020 alkaen jatkaa istuntojen pitämistä, sillä maaliskuussa 2020 tuomioistuimet olivat joutuneet joko perumaan tai lykkäämään niitä. Tulkit työskentelevät edelleenkin istuntosalien kopeissa, mutta puhujille, jotka eivät ole voineet matkustaa Luxemburgiin terveysturvallisuuteen liittyvien rajoitusten

Tulkkaus etäyhteyden kautta

vuoksi, on annettu ensimmäistä kertaa lupa esittää suulliset lausumansa etäyhteydellä. Koska signaalin laatu ja luotettavuus ovat keskeytyksettömän ja laadukkaan tulkkauksen edellytyksiä, on otettu käyttöön puhujan osallistumispaikan ennakkohyväksyntämenettely. Lisäksi viestintäyhteyden laatu testataan ennen jokaista istuntoa, johon osallistutaan etäyhteydellä. Jos yhteys ei ole riittävän hyvä, istunnon puheenjohtajana toimiva tuomari voi päättää peruuttaa tai keskeyttää istunnon.

Etäosallistumispaikoista käsin istuntoon osallistuvien puhujien tulkkaus on mahdollista, koska asianomaisissa istuntosaleissa on otettu käyttöön tietoturvallisia äänen- ja kuvansiirtotekniikoita. Unionin tuomioistuimien on valinnut CODEC-järjestelmän, joka mahdollistaa uudelleenlähetyksen pakkaamisen (COdage) ja purkamisen (DECodage), jolloin varmistetaan siitä, että viestit välittyvät kokonaisuudessaan ja tarvittaessa luottamuksellisesti.

Tässä yhteydessä ei kuitenkaan ole ajateltava vain teknisiä seikkoja. Paikalla istuntosalissa on oltava myös teknikkoja tarkkailemassa työkaluja ja yhteyksiä, ja heitä pyydetään usein ratkaisemaan ongelmia reaaliajassa. Lisäksi tämä uusi työskentelyn muoto aiheuttaa tulkeille enemmän stressiä ja kognitiivista kuormitusta,¹¹⁷ joka on niin huomattavaa, että tulkkien lisääntynyt väsymys on otettava huomioon tehtäessä päätöksiä tulkkien istuntoihin määräämisestä, puhumattakaan siitä, että etäosallistumiseen liittyy riski siitä, että istunnot kestävät pidempään kuin on suunniteltu.

Tämä uusi tapa esittää suullisia huomautuksia ja tulkata niitä otettiin käyttöön terveyskriisin aiheuttamissa vaikeissa olosuhteissa ja se edellytti useiden teknisten, kulttuuristen ja organisatoristen esteiden voittamista. Näistä esteistä selvittiin, koska tulkit ja teknikot tekivät paljon työtä tiiviisti yhdessä esimiestensä, kirjaamojen ja unionin tuomioistuinten presidenttien kabinettien kanssa. Etäosallistumisen mahdollistamisessa on onnistuttu niin hyvin, että Euroopan oikeusasiamies Emily O'Reilly myönsi unionin tuomioistuimelle vuoden 2021 Euroopan oikeusasiamiehen hyvän hallinnon palkinnon kategoriassa "E erityisen onnistuneet innovaatiot / toiminnan muutokset" (Excellence in innovation/transformation).

117| Yhteenvetona tästä ks. esimerkiksi Sabine Braun, "Remote Interpreting", H. Mikkelsen & R. Jourdenais (toim.), *Routledge Handbook of Interpreting*, Routledge, Lontoo / New York, 2015, s. 352–367.

4.3.6. Etätulkkaus

Covid-19-pandemiaan liittyvän kriisin aikana se, että osa osallistujista osallistui istuntoihin videoneuvottelulaitteiston välityksellä ja että unionin tuomioistuimen suuren jaoston tai täysistunnon istunnot oli tulkattava kaikille virallisille kielille, edellytti ajoittain useampien istuntosalien yhdistämistä.

Eräiden istuntojen laajennettu kieliä koskeva järjestely ja pandemiaan liittyvät rajoitukset (kopissa työskenteli kerralla yksi, kaksi tai kolme tulkkia sen mukaan, mitä istuntoja koskevissa terveystoimenpiteissä edellytettiin) merkitsivät, että edes unionin tuomioistuimen suurimmassa salissa ei välttämättä ollut riittävästi koppeja kaikille tiimin tulkeille.

Koska pääistuntosalin kappimäärä ei riittänyt tulkkaukseen, osa tulkkaustiimistä tulkkasi siis muissa istuntosaleissa, jotka yhdistettiin pääistuntosaliin. Tulkit työskentelivät näissä istuntosaleissa pääistuntosalista ja etäosallistumispaikoista lähetetyn äänen ja kuvan perusteella. Tätä kutsutaan etätulkkaukseksi.

Istuntosaleja yhdistämällä, eli järjestämällä yhteys pääistuntosalin tulkkauskoppien ja yhdessä tai useammassa toisessa istuntosalissa sijaitsevien koppien välille, voitiin siis lisätä istunnoissa mahdollisesti tulkattavien kieliparien määrää pandemiassa, jonka aikana oli vaikeaa huolehtia tulkkauksesta tavallisissa olosuhteissa.

5. Millainen on institutionaalisen monikielisuuden tulevaisuus?

5.1. Lahjakkuuksien ilmenemisen edellytykset

Euroopan rajat ovat häivyttäneet. Euroopan (tai unionin) kansalaiset matkustavat eri maissa, kohtaavat toisiaan, luovat ystävyyssuhteita ja rikastuttavat toinen toistensa elämää. Jotta tästä aikamme suuresta lahjasta saataisiin kaikki ilo irti, ihmisten on kommunikoitava keskenään tai mieluiten ymmärrettävä toisiaan. Voiko toista ihmistä kuitenkaan todella ymmärtää olematta kiinnostunut hänen kielestään ja kulttuuristaan? Miten joku saksalainen voisi ymmärtää ranskalaista, joka käyttää ilmaisua "coup de Trafalgar" (vakava ja yllättävä isku), tuntematta sekä kyseisen ranskalaisen kieltä että historiaa? Miten joku portugalilainen voisi ymmärtää latvialaista, joka puhuu "kansallisuudesta", kun portugaliksi "kansallisuus" ja "kansalaisuus" ovat toistensa synonyymeja? Voiko ihminen edes ymmärtää toiseutta, jos hän ei ole tutustunut vähintään yhteen toiseen kieleen ja kohdannut kyseiseen kieleen liittyvää kulttuuria ja maailmankuvaa?

Vaikka vain yhdenkin vieraan kielen oppiminen auttaa ymmärtämään hyvin perustavanlaatuaista asiaa: toiseutta. Toinen ihminen ei ole yhtä kuin minä; yhteiset arvomme perustuvat historiankulkuihin, kieliin ja monenlaisiin eri maailmankatsomuksiin, jotka kaikki voivat rikastuttaa toinen toisiaan. Kun olemme sisäistäneet oman toiseutemme, lisäkielten oppiminen lisää ymmärrystä ja auttaa ymmärtämään koodeja, joiden mukaisesti voimme kommunikoida kaikkien niiden ihmisten kanssa, jotka kyseistä kieltä käyttävät.

Mit jeder Sprache mehr...¹¹⁸

Mit jeder Sprache mehr, die du erlernst, befreist
Du einen bis daher in dir gebundnen Geist,

Der jetzo tätig wird mit eigner Denkverbindung,
Dir aufschließt unbekannt gewes'ne Weltempfindung,

Empfindung, wie ein Volk sich in der Welt empfunden;
Nun diese Menschheitsform hast du in dir gefunden.

Ein alter Dichter, der nur dreier Sprachen Gaben
Besessen, rühmte sich, der Seelen drei zu haben.

Und wirklich hätt' in sich nur alle Menscheingeister
Der Geist vereint, der recht wär' aller Sprachen Meister.

Aina kun opit uuden kielen, vapautat
Hengen, joka oli aiemmin vangittuna sinussa,

Ja joka nyt alkaa toimia omien ajatusmalliensa mukaan
Ja näyttää sinulle aiemmin tuntemattoman tavan kokea maailma

Sen, miten yksi kansa ymmärtää maailman;
Olet nyt löytänyt tämän ihmisyyden muodon itsessäsi.

Vanha runoilija, joka osasi vain kolmea kieltä,
Iloitsi rikkaudestaan: kolmesta sielusta itsessään.

Ja todellakin kaikki ihmishenget yhdistyisivät hänessä,
Joka hallitsi kaikki kielet.

Viime vuosikymmeninä kielten osaaminen on muuttunut merkittävästi Euroopan maissa ja kaikkialla maailmassa. Tietystä näkökulmasta yleinen kielitaidon kehitys on ollut huomattavaa, koska nykyään suurin osa unionin kansalaisista osaa jotakin toista kieltä, usein englantia, tai heillä on ainakin perustiedot siitä. Tämä on epäilemättä hyödyllistä. Mutta mitä on tapahtunut kaikille niille eurooppalaisille intellektuelleille, jotka vielä muutama vuosikymmen sitten eivät tyytyneet oppimaan vain yhtä kieltä, vaan opettelivat kolme, neljä, viisi kieltä tai vielä sitäkin useampia? Ja miksi ainoa vieras kieli, jota opitaan, on lähes aina englanti? Eikö meillä ole enää mitään odotettavaa Goethen ja Schillerin, Danten ja Econ, Voltairen ja Camus'n, Cervantesin, Vondelin ja kaikkien muidenkin kieliltä? Siinä, että kullakin historiallisella hetkellä käytetään *lingua francana* tiettyä valtakieltä, jota lukuisat toisen kielen puhujat käyttävät miten sitä sattuvat osaamaan, on vaarana, että kieltä ei ymmärretä tarpeeksi hyvin tai kieleen perustuva ajattelu ei ole riittävän taidokasta. On perusteltua kysyä, voiko tällainen kieli, jota käytetään oletettavasti yksinkertaistetulla, vääristyneellä ja jopa näivettyneellä tavalla, auttaa ihmisiä ymmärtämään toiseutta, kun se voi tarjota vain pintaraapaisun maailman kulttuureista – ja jopa niiden väestöjen kulttuureista, jotka puhuvat kieltä äidinkielenään.¹¹⁹

Vastaus näihin ongelmiin löytyy varmastikin unionin tuomioistuimen monikielisestä arjesta. Unionin kansalaisten monikielisiin tarpeisiin on vastattava unionin toimielinten institutionaalisella monikielisyydellä, joka puolestaan edellyttää, että jokaisesta jäsenvaltiosta löydetään lahjakkaita kielenkäyttäjiä. Laadukkaiden monikielisten palvelujen tarjoamisen perusedellytyksenä on, että on suuri taustajoukko ihmisiä, jotka kykenisivät huolehtimaan unionin tuomioistuimen toiminnan edellyttämästä kulttuurisesta, kielellisestä ja oikeudellisesta tiedonvälityksestä. Kiinnostusta kieliä ja moninaisuutta kohtaan on heräteltävä ja tuettava jo pienestä pitäen. Lapsille on annettava mahdollisuus oppia useampia kieliä. Nuorten on voitava matkustaa ja kohdata muita kulttuureja ja nauttia monimuotoisuudesta. Siten jotkut heistä, kuten tulkit ja kääntäjät, haluavat tehdä siitä ammattinsa, kun taas toiset, kuten juristi-lingvistit, tekevät siitä merkittävän vahvuuden ammattinsa harjoittamisessa. Koko koulutusrakenteen on tuettava tätä kehitystä: kouluissa on opetettava useita kieliä; on pidettävä yllä kääntämis- ja tulkkauskoulujen toimintaa; kielitaitoa ja kulttuurienvälistä osaamista

119| Kaikista näistä seikoista ks. mm. Robert Phillipson, *English-Only Europe? Challenging Language Policy*, 2003, joka on julkaistu ranskaksi käännettynä ja päivitettynä vuonna 2018 otsikolla *La domination de l'anglais: un défi pour l'Europe*. Ks. myös François Grinin ranskankielisen käännöksen esipuhe.

on pidettävä yllä ja kehitettävä osana yliopistojen koulutusohjelmia, mukaan lukien oikeustieteellisiä koulutusohjelmia; ja kieliä on käytettävä työpaikoilla, tietenkin niin, että suvaitaan ja kunnioitetaan jokaisen osallistujan taitoja.¹²⁰

Vaikka kielten oppiminen on tärkeää, unionin oikeudellisen ja hallinnollisen monikielisyyden lähtökohtana on oltava, että jokaisella kansalaisella on oikeus osata vain äidinkieltään.¹²¹ Niilläkin unionin kansalaisilla, jotka osaavat yhtä tai useampaa muuta kieltä, on aina oikeus ja yleensä myös tarve kommunikoida hallinnon ja oikeuslaitoksen kanssa omalla äidinkielellään. Jotta tähän tarpeeseen voidaan vastata, on oltava toisia unionin kansalaisia, jotka valitsevat kielen ammatikseen, ja näille yksilöille on tarjottava edellytykset menestyä näissä ammateissa.

Unionin tuomioistuin voi tiedottaa yleisölle siitä, kuinka tärkeää kielten oppiminen on, ja tuoda esiin, kuinka arvokasta eri kielten käyttäminen ja niiden puolustaminen on. Erityisesti unionin tuomioistuimen kielipalvelut voivat vierailla kouluissa ja yliopistoissa, olla yhteydessä ammatti- ja kulttuuriyhdistyksiin, tavata poliittisia toimijoita ja intellektuelleja ja järjestää monikielisyysteemaisia kollokvioita. Tällainen unionin tuomioistuimen toiminta on lisäksi osa sen ”monikielisyyteen perustuvaa toimintatapaa”, joka on monitahoinen toimintatapa, jota havainnollistaa sekä konkreettisesti että symbolisesti Monikielisyyden puutarha, joka mainitaan tämän teoksen esipuheessa.

5.2. Tietoisuus asiaan liittyvistä kysymyksistä: arvioidaanko monikielisyyden merkitystä lyhyellä vai pitkällä aikavälillä?

Se, että kansalaiset voivat saattaa asiansa tuomioistuimen käsiteltäväksi ja tutustua oikeuskäytäntöön kukin omalla kielellään, on yksi demokratian kulmakivistä, sillä se määrittää kansalaisten mahdollisuuksia osallistua oikeusvaltioperiaatteeseen perustuvaan yhteiskuntaan ja hyötymä mahdollisuuksien tasa-arvosta.

120 | Esimerkiksi Belgian yksityissektorilla on tavallista, että kokousten osallistujat valitsevat vapaasti, puhuvatko he ranskaa vai hollantia, jolloin kaikkien ei ole ilmaistava itseään molemmilla kielillä mutta kaikilta odotetaan, että he ymmärtävät kieliä. Englannin kielen käyttö on kuitenkin yleistynyt merkittävästi eri syistä.

121 | Alexandre Viala, ”Le droit à la traduction”, teoksessa Isabelle Pingel (toim.), *Le multilinguisme dans l'Union européenne*, Éditions Pedone, Pariisi, 2015, s. 21.

Jo vuonna 1549 ranskalainen runoilija Joachim Du Bellay esitti kirjassaan *Défense et illustration de la langue française*, kuinka keskeistä oli, että tuomioistuinratkaisut annettaisiin kansankielellä eikä latinaksi, jota osasivat vain tietyt eliittiryhmät. Hänen teoksensa oli jatkoa kuningas Frans I:n vuonna 1539 antamalle Villers-Cotterêts'n asetukselle, jossa määrättiin ranskan kielen käytöstä yleisesti julkisissa toimissa ja tuomioistuimissa. Unionin jäsenvaltioiden historia, jopa lähihistoria, on näyttänyt, miten väestöt, joiden kielellistä ja kulttuurista identiteettiä ei kunnioiteta riittävästi, käyttävät tätä uskottavana argumenttina vastustaakseen vallitsevaa järjestystä ja saadakseen aikaan muutoksia siinä. Tämä on nähty sekä Belgian kaltaisissa demokraattisissa valtioissa että autoritaarisen hallinnon alaisissa valtioissa, kuten Liettuassa Neuvostoliiton vallan aikana.

Eurooppalaisten on pohdittava institutionaalisen monikielisyyden tulevaisuutta unionissa historiallisen kokemuksensa valossa ja yhteisen humanisminsa pohjalta. Rahaa on vain vähän. Budjettirajoitukset lisääntyvät, ja talouskurivaiheet ovat vähitellen muuttumassa pitkäksi, lähes pysyväksi ja koko ajan tiukemmaksi talouskurin tunneliksi. On täysin legitiimiä pyrkiä tehostamaan toimielinten toimintaa ja säästämään rahaa, ja on tehtävä kaikki sen varmistamiseksi, että unionin kansalaiset voivat käyttää kaikkea sitä, mitä unioni tarjoaa, mukaan lukien perusoikeuttaan kulttuurisen ja kielellisen identiteetin kunnioittamiseen, ihmisarvoon ja monikielisyyteen, parhaaseen mahdolliseen hintaan. Jos säästöt kuitenkin johtavat käytännössä siihen, että institutionaalista monikielisyyttä rajoitetaan liikaa, se minimoidaan tai ajetaan kokonaan alas, on kysyttävä, eikö säästöjen hinta ole kohtuuton.

Kerta toisensa jälkeen historiassa Euroopan kansat ovat selvinneet traumaista palaamalla humanistisiin ja demokraattisiin arvoihin, jotka ovat ainoat arvot, joilla voidaan taata Euroopan kansojen pysyvä vapaus. Toisen maailmansodan jälkeen sodasta pahasti kärsineet ja sodan vuoksi merkittävästi köyhtyneet sotaa käyneet maat aloittivat jälleenrakennuksensa kaikesta huolimatta perustamalla uudelleen valtiorakenteita ja vapauksia – ja kehittämällä niitä – hintaa kysymättä. Miten voimme hyväksyä sen, että Eurooppa, joka on edelleenkin vauras, unohtaa menneisyyden opetukset ja horjuttaa säästöjen nimissä monikielisyyden pilarin perustaa, joka on kantava pilari yhteisessä unionirakennelmassamme, jota leimaa kehitys, vauraus ja rauha ja jonka rakentaminen on vaatinut hyvin paljon näkemystä, lahjakkuutta, sitkeyttä ja dialogia?

Kyllä, rahaa voidaan säästää, ja kyllä, rahaa on säästettävä, mutta kaikkein tärkeimmästä ei voida luopua, ja kaikkein tärkeintä on vaalia kaikille unionin kansoille ja kulttuureille yhteisiin arvoihin, joihin kaikki unionin kansat ja kulttuurit voivat sitoutua, perustuvaa unionia ja – ainakin toivon mukaan – jatkaa sen rakentamista.

Politiikassa – ja tämä voi ensisilmäyksellä vaikuttaa paradoksaaliselta – nimenomaan unionin vastustajat ovat oikeassa: kun – erityisesti taloudellisesti – ei turvata kansalaisia lähellä olevien hankkeiden ja ennen kaikkea monikielisyyden toteuttamisedellytyksiä, voidaan luoda tunne ulkopuolelle jättämisestä ja kasvattaa unionin toimielinten ja unionin kansalaisten välistä etäisyyttä. Objektiiivisesti tarkasteltuna näiden unionin vastustajien vaikutusvaltaisia liittolaisia ovat ne, jotka kannattavat kovia leikkauksia, joilla pyritään vain lyhyen aikavälin poliittisiin ja taloudellisiin tavoitteisiin. Nämä lyhyeen aikaväliin keskittyvät talouskurin kannattajat eivät – joko tietämättömyyttään tai tahallaan – välitä siitä, että he heikentävät unionia, jonka valtavan taloudellisen merkityksen he kuitenkin ymmärtävät. Lisäksi on ihmisiä, jotka ymmärtävät Euroopan yhdentymismallin ja kannattavat sitä ja jotka vastustajiensa tavoin ymmärtävät, että juuri se, että ihmiset kokevat unionin kulttuurillisesti ja kielellisesti vieraaksi, uhkaa koko unionirakennelmaa ja voi kaataa unionin ytimessä olevan ihanteen monimuotoisuuteen perustuvasta rauhasta ja vauraudesta.

Kuten on käynyt ilmi, tässä vaikeassa keskustelussa ne, jotka kannattavat säästöjä vilpittömin sydämin, joutuvat välimiesten asemaan. Näin ollen jäljempänä arvioidaan kysymystä unionin institutionaalisen monikielisyyden kustannus-hyötysuhteesta joka näkökulmasta, jotta nähdään, onko olemassa perusteluja, jotka voisivat vakuuttaa tällaiset säästöjen kannattajat monikielisyyden arvosta.

5.3. Institutionaalisen monikielisyyden rahoitus ja monikielisyydestä luopumisen hinta

Institutionaalinen monikielisyys on kallista. Ainakin sen hinta voidaan laskea, kun taas sitä, millaisia kustannuksia aiheutuisi, jos institutionaalista monikielisyyttä ei olisi, on paljon vaikeampi laskea. Myös demokratialla on hintansa, joka on suurelta osin laskettavissa. Sitä, millaisia kustannuksia aiheutuisi siitä, että demokratiaa ei olisi, on paljon vaikeampi laskea, mutta ihmiset yleensä ovat kuitenkin yhtä mieltä siitä, että demokratian puuttuminen olisi valtavan kallista taloudellisesti, inhimillisesti ja sivilisaation tasolla.

Euroopan parlamentti on siten oikeassa, kun se luokittelee unionin toimielinten kielipalvelut poliittiseksi kustannukseksi.¹²² Niiden kustannukset eivät kuitenkaan ole pelkästään poliittisia, varsinkaan unionin tuomioistuimessa. Unionin tuomioistuimessa monikielisyys on myös olennainen osa tuomioistuinmenettelyjä, aivan kuin kaikki muutkin toimet, jotka ovat välttämättömiä oikeustapausten selvittämisen ja ratkaisemisen sekä oikeuskäytännön tuottamisen kannalta.

Jotkut pitävät tätä vääränä keskusteluna, koska heidän mielestään kunkin kansan kielen ilmentämä identiteetti ja ihmisarvo ovat ehdottoman tärkeitä arvoja, jotka on säilytettävä. Näin ollen siitä, että kielet eivät katoa, on huolehdittava niiden kulttuurisen, symbolisen ja jopa taloudellisen merkityksen nimissä. Tässä keskustelussa ei ole olemassa pieniä tai suuria kieliä: yhden kielen puolustaminen on kaikkien kielten puolustamista.¹²³

Tämä on hyvin arkaluonteinen aihe. Aiheen arkaluonteisuus käy ilmi jo siitäkin, kuinka hanakasti jäsenvaltiot nostavat kanteita, kun Euroopan unionin henkilöstövalintatoimisto (EPSO) pyrkii säästämään rahaa rajaamalla kieliä koskevia järjestelyjä unionin toimielinten avoimissa kilpailuissa¹²⁴ (ks. 2.5.2 kohta).

Asian arkaluonteisuus ei ole yllättävää, sillä sellaisenaan merkittävien identiteetti- ja kulttuurikysymysten lisäksi kieliä koskevia järjestelyjä koskevilla valinnoilla on taloudellisia vaikutuksia kielipalvelujen kustannuksiin ja niiden käyttäjiin.¹²⁵

Siitä, että päätettäisiin käyttää yhtä tai useampaa kieltä muiden kielten sijasta, suoraan aiheutuvien säästöjen määrä on arvioitavissa: rahana säästyisi määrä, joka tässä tapauksessa jätettäisiin käyttämättä kääntämis- ja tulkkaustoimintaan.

122| Euroopan parlamentin päätöslauselma Euroopan parlamentin, komission ja neuvoston tulkkausmenoja koskevasta Euroopan tilintarkastustuomioistuimen erityiskertomuksesta nro 5/2005 (2006/2001(INI)) (EUVL 2006, C 305 E, s. 67).

123| Em. Alfredo Calot Escobar.

124| Athanasia Katsimerou ja Dionysios Kelesidis, "Le principe de non-discrimination en raison de la langue", *Revue de l'Union européenne*, nro 592, Éditions Dalloz, loka-marraskuu 2015, s. 534–540, erityisesti s. 537.

125| Ks. tältä osin Philippe Van Parijs, "L'anglais lingua franca de l'Union européenne: impératif de solidarité, source d'injustice, facteur de déclin?", *Économie publique / Public economics* [online-artikkeli], 15 | 2004/2, julkaistu internetissä 12.1.2006, sivustolla vierailtu 17.9.2021: <http://journals.openedition.org/economiepublique/1670>.

Sen sijaan on vaikeampi arvioida, missä määrin ”häviäjakielten” puhujat jäisivät vaille tiettyjä muiden nauttimia etuja ja joutuisivat kantamaan lisäkustannuksia, mikä merkitsisi taloudellisesti epäyhdenvertaista kohtelua. Heille aiheutuvia haittoja voidaan kuvata ”voittajakielten” puhujille koituvien etujen vastapainona. François Grin luettelee tässä yhteydessä viisi rahansiirtoa, jotka tehtäisiin yhden yhteisen kielen äidinkielisille puhujille ja joita hän kutsuu ”monarkkisiksi” siirroiksi:

- heidän ei tarvitsisi kantaa kustannuksia, joita aiheutuu siitä, että tekstit tai puhe on käännettävä tai tulkattava tälle kielelle
- heillä olisi pedagogisten materiaalien, opetuksen, tälle kielelle kääntämisen ja tulkkauksen sekä muiden kielellisten tukipalvelujen osalta monopoliasema markkinoilla
- maa tai maat, joissa kyseistä yhteistä kieltä käytetään, säästäisivät rahaa, koska kyseisen kielen puhujilla ei olisi pakottavaa syytä opetella muita kieliä
- he voisivat sijoittaa näin saadut säästöt uudelleen muiden taitojen oppimiseen
- heillä olisi äidinkielen puhujan etuasema missä tahansa yhteisellä kielellä käydyssä neuvottelu-, kilpailu- tai konfliktitilanteessa, vaikka heidän keskustelukumppaninsa olisikin panostanut paljon ja kalliisti kyseisen kielen hallintaan.¹²⁶

Vastauksena kollegalleen Philippe Van Parijsille, joka joissain teksteissään pohtii, olisiko unionissa siirryttävä lingua francan – joka olisi pakostakin englanti – käyttöön,¹²⁷ Grin kirjoittaa: ”Yksikielisyydellä on hintansa. Sen hinta on eri, mutta yhtä todellinen, kuin monikielisyydenkin hinta.”¹²⁸ Ero vain on siinä, että institutionaalisen monikielisyyden tapauksessa kustannukset jaetaan kaikkien kesken, kun taas yksikielisyyden tapauksessa kustannukset jäisivät yksinomaan häviäjien maksettaviksi. Vaikka sen hintaa ei olekaan voitu järjestelmällisesti laskea, englannin kielen nykyinen ylivalta maailmassa onkin

126| François Grin, ”Coûts et justice linguistique dans l’élargissement de l’Union européenne”, *Panoramiques*, nro 69, 4/2004, s. 97–104.

127| Em. Philippe Van Parijs.

128| Ks. Isabelle Pingelin esipuhe, teoksessa Isabelle Pingel (toim.), *Le multilinguisme dans l’Union européenne*, Éditions Pedone, Pariisi, 2015.

paitsi symbolisesti merkittävää myös useiden miljardien eurojen arvoinen vuotuinen kustannus, ja englannin ylivalta merkitsee, että ylivoimaisesti suurin osa unionin kansalaisista joutuu ”maksamaan alistumisestaan alempiarvoiseksi”.¹²⁹ On siis selvää, että vaikka voitaisiin luoda kattava kokonaiskuva yhtäältä erilaisista monikielisten palvelujen vähentämiseen perustuvista kustannusten vähentämismalleista ja toisaalta kyseisten säästöjen erilaisista vaikutuksista eri kansalaisryhmiin, olisi vielä käytävä poliittinen keskustelu näiden mielekkyydestä.¹³⁰ Lisäksi keskustelu koskisi montaa muutakin seikkaa.

5.3.1. Institutionaalisen monikielisyyden hinta

Unionin hintaa ei ole kovin vaikea laskea, sillä vuonna 2023 sen kokonaisbudjetti on noin 170 miljardia euroa.¹³¹ Tämä budjetti on pieni osa (noin 2 prosenttia) julkisten menojen yhteismäärästä unionin alueella, ja noin 1 prosenttia jäsenvaltioiden bruttokansantulosta (vastaa suunnilleen Tanskan talousarviota).¹³² Unionin talousarviosta 6 prosenttia on varattu hallintomenoille ja suurin osa talousarviosta maksettavista menoista käytetään rakennerahastoihin ja yhteisiin politiikkoihin. Kääntämisen ja tulkkauksen kokonaiskustannukset kaikissa unionin toimielimissä edustavat alle yhtä prosenttia tästä talousarviosta (ja siis alle kuudesosaa hallintomenoista). Tämä vastaa noin 1,1 miljardia euroa¹³³ eli alle 2,5 euroa kansalaista kohti vuodessa. Suhteutettuna voidaan sanoa, että monikielisyys maksaa kansalaista kohti vähemmän kuin kuppi kahvia. On toki myönnettävä, että 450 miljoonaa kahvikupillista ei voida pitää mitättömänä kustannuseränä.

129| François Grin, ”L’anglais comme lingua franca: questions de coût et d’équité – Commentaire sur Philippe Van Parijs”, *Économie publique*, nro 15, 2004, s. 3–11.

130| Ks. myös Dominique Hoppe, ”Le coût du monolinguisme”, *Le Monde diplomatique*, toukokuu 2015, jossa hän kertoo englannin *de facto* lingua franca -asemaan liittyvistä kustannuksista mutta myös siitä, miten tämä johtaa hiljalleen järjestelmien, muun muassa oikeusjärjestysten, ja ajattelumallien siirtymiseen englanninkielisen kulttuurin suuntaan.

131| Ks. <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/fi/sheet/28/les-depenses-de-l-union>.

132| Euroopan komissio, Fact check on the EU Budget, syyskuu 2022, <https://ec.europa.eu/budget/publications/fact-check/index.html>.

133| Fondation Robert Schuman, Parler l’européen, 23.12.2019, <https://www.robert-schuman.eu/fr/questions-d-europe/0541-parler-l-europeen>

Unionin tuomioistuin on laskenut institutionaalisen monikielisyyden, sellaisena kuin se ilmenee kyseisessä toimielimessä, kokonaiskustannukset, joissa on otettu huomioon kaikki kustannukset, jotka liittyvät juristi-lingvistien ja tulkkien palkkoihin, unionin heidän eläkejärjestelmäänsä maksamaan rahoitusosuuteen, koulutukseen, kiinteistöinfrastruktuuriin ja sen ylläpitoon, tavaroiden ja palvelujen hankintoihin, vartiointiin sekä tulkkaus- ja käännöstehtävien ulkoistamiseen. Toisin sanoen kyse on unionin tuomioistuimen monikielisyyden kirjanpidollisesta kustannuslaskelmasta. Institutionaalisen monikielisyyden kustannukset unionin tuomioistuimessa olivat 159 miljoonaa euroa vuonna 2020 (eli 0,36 euroa kansalaista kohti vuodessa). Tämä on merkittävä osa unionin tuomioistuimen budjettia, joka oli 436 600 000 euroa vuonna 2020. Tämä ei ole yllättävää, sillä unionin tuomioistuimessa sovellettava hyvin laaja-alainen monikielisyyttä koskeva järjestely merkitsee, että kielipalvelun virkamiehet ja toimihenkilöt muodostavat yli kolmanneksen unionin tuomioistuimen koko henkilöstöstä, ja heidän työtään tukee lisäksi huomattava määrä freelance-kääntäjiä ja -tulkkeja. Unionin tuomioistuin on kuitenkin unionin kansalaisten rahoittama toimielin, jonka velvollisuutena on varmistaa, että sille osoitetut varat käytetään parhaalla mahdollisella tavalla. Edellä mainitut lukuisat eri kustannusten säästötoimenpiteet ovat osa tämän jatkuvan tehtävän hoitamista.

Institutionaalinen monikielisyys on siis absoluuttisesti arvioituna kallista, mutta muun muassa hyvän hallinnon ja kustannussäästötoimenpiteiden ansiosta suhteellisesti tarkasteltuna hyvin halpaa. Näin ollen on kysyttävä, mitä maksaisi, jos institutionaalista monikielisyyttä ei olisi. Tätä on vaikeampi mitata.

5.3.2. Monikielisyydestä luopumisen hinta

Arvioitaessa kustannuksia, joita aiheutuisi, jos unionin toimielimet ja unionin tuomioistuin eivät olisi institutionaalisesti monikielisiä, voidaan tukeutua vain oletuksiin, sillä jotkin seuraukset olisivat väistämättömiä ja toiset vain mahdollisia – ja joitain vaikutuksia voidaan mitata tietyllä tarkkuudella, mutta useimpia ei.

Ensimmäinen näistä seurauksista voisi olla unionin merkityksen heikkeneminen ja ehkä jopa unionin katoaminen, sillä se menettäisi kansalaistensa ja näin ollen myös jäsenvaltioidensa tuen. Tämä hypoteesi saattaa vaikuttaa ääritulkinnalta, mutta kun otetaan huomioon edellä esitetty analyysi, jonka mukaan identiteettien kunnioittaminen on keskeistä, jotta unionin väestö kokee unionin omakseen, sitä ei voida sulkea pois. Tämän seurauksen kustannukset ovat jossain määrin mitattavissa. Unionin talousarvio on tällä hetkellä 164,25 miljardin euron suuruinen (2021), ja unionilla on 447 miljoonaa

kansalaista, mikä tarkoittaa, että välillisesti jokaisen unionin kansalaisen puolesta siirretään 365 euroa vuodessa unionin talousarvioon, totta kai niin, että vähemmän vauraat kansalaiset maksavat tästä summasta pienemmän osuuden kuin vauraammat. Olisi yksinkertaistettua olettaa, että unionin katoaminen merkitsisi yhtä suurta säästöä. Unionilla on toki hintansa, mutta ennen kaikkea se luo vaurautta ja hyvinvointia. Unioni tekee nimittäin massiivisia investointeja jäsenvaltioihinsa ja niiden alueisiin, ja solidaarisuusvaikutuksen sekä ympäristöön ja elinoloihin kohdistuvien myönteisten vaikutusten lisäksi se tuottaa merkittäviä taloudellisia tuottoja. Komissio on arvioinut, että vuosina 2007–2013 sijoitetut varat tuottavat vuoteen 2023 mennessä 274-prosenttisen tuoton eli 2,74 euroa jokaista sijoitettua euroa kohden.¹³⁴

Lisäksi unionin bruttokansantuote (BKT) eli kaikkien tuotettujen tavaroiden ja palvelujen kokonaisarvo oli 16 400 miljardia euroa vuonna 2019, mikä vastaa noin 15:tä prosenttia maailman kaupasta. Unioni on näin ollen toiseksi suurin toimija kansainvälisessä kaupassa Kiinan jälkeen ja Yhdysvaltojen edellä.¹³⁵ Unionin alueen keskimääräinen BKT asukasta kohti on lähes kaksinkertaistunut viimeisen 20 vuoden aikana. Osassa unionin köyhimmistä jäsenvaltioista se on yli kymmenkertaistunut.

Kaikki tämä menetettäisiin, jos unioni katoaisi, ja paljon muutakin, sillä ei pidä unohtaa muiden, vähemmän suorien tekijöiden yhteisvaikutusta pitkällä aikavälillä:

- unioni ei tiivistyisi tavalla, joka mahdollistaisi tämän varallisuusylijäämän jatkuvan kasvun
- geopolitiittinen tilanne muuttuisi epävarmemmaksi ja epävakaammaksi ja siihen liittyisi jopa konfliktin vaara
- Euroopan alueen rooli heikkenisi maailmanpolitiikassa, erityisesti Maailman kauppajärjestössä (WTO) ja kahdenvälisissä sopimuksissa, koska unionin painoarvo on paljon suurempi kuin sen jäsenvaltioiden painoarvo yhteensä.

Näin jyrkkiä seurauksia ei välttämättä aiheutuisi, ja on jopa syytä olettaa, että jäsenvaltiot ottaisivat käyttöön korvaavia mekanismeja, joilla säilytettäisiin ainakin osa unionin oikeussäännöistä. Todettakoon siis vain, että jos institutionaalista monikielisyyttä

134| https://ec.europa.eu/info/strategy/eu-budget/how-it-works/fact-check_fi

135| https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/key-facts-and-figures/economy_fi

rajattaisiin merkittävästi, voisi se johtaa unionihankkeen hiipumiseen, millä olisi tuhoisia taloudellisia vaikutuksia sen lisäksi, että esimerkiksi vapaata liikkuvuutta rajoitettaisiin jälleen, eri kulttuurien välinen vuorovaikutus vähenisi ja myös identiteetit muuttuisivat.

Taloustieteilijät voivat varmastikin tehdä vielä kattavampia ja tarkempia laskelmia unionin taloudellisesta merkityksestä.

5.3.3. Seuraukset, joita aiheutuisi, jos unionin tuomioistuimen toiminta ei olisi monikielistä

Kun edellä on hahmoteltu laajaa kuvaa monikielisyyden katoamisen seurauksista, seuraavaksi on kysyttävä, mitä se, että unionin tuomioistuimen toiminta ei olisi monikielistä, maksaisi, ikään kuin unionin tuomioistuimen toiminta voitaisiin irrottaa yleisemmästä poliittisesta kontekstista. Mitä seurauksia olisi sillä, että unionin tuomioistuin ja unionin yleinen tuomioistuin olisivat yksikielisiä ja kansalaisten ja jäsenvaltioiden olisi sopeuduttava tähän tilanteeseen? Heti aluksi voidaan todeta, että tämä kysymys ei enää koske määrällisesti mitattavia seikkoja vaan yleisiä seurauksia, joiden voimakkuus voi jopa vaihdella.

Oikeussuojan saatavuus

Jos jäsenvaltioiden ja kansalaisten olisi esitettävä asiakirjat, joilla menettely pannaan vireille, eli ennakkoratkaisupyynnöt, kanteet ja valitukset, ennalta määrätyllä kielellä, yksityiset ja tuomioistuimet eivät tietenkään enää olisi keskenään yhdenvertaisia. Näiden asiakirjojen laatijat voisivat valita, laatisivatko he edellä mainitut asiakirjat suoraan tuomioistuimen kielellä, jos he katsoisivat osaavansa, vai käyttäisivätkö he yksityisiä käännöspalveluja, mikä aiheuttaisi lisäkustannuksia ja viivästyksiä. Molemmissa tapauksissa asiakirjojen laatu vaihtelisi, koska vieraan kielen todellinen aktiivinen hallinta, myös oikeuskielen osalta, on melko harvinaista, eivätkä ihmiset, jotka eivät osaa tiettyä kieltä, osaa arvioida tilaamiensa käännösten laatua kuin korkeintaan teoriassa. Prosessiin liittyisi aivan sen alusta alkaen paljon epätarkkuuksia, mikä voisi estää unionin tuomioistuinta tai unionin yleistä tuomioistuinta ymmärtämästä kyseisiä asiakirjoja ja niiden asiayhteyttä oikein – ja vaarantaa kyseisten tuomioistuinten antamien ratkaisujen osuvuuden.

Sama pätee asianosaisten väliseen kirjelmienvaihtoon kanteiden yhteydessä sekä asianosaisten ja jäsenvaltioiden huomautuksiin ennakkoratkaisumenettelyssä. Toimielimillä olisi etulyöntiasema, koska ne voisivat antaa asiakirjojen laatimisen

tai kääntämisen sellaisten virkamiesten tehtäväksi, jotka puhuvat kyseistä ainoaa oikeudenkäyntikieltä äidinkielenään.

Asian käsittelyn suullisessa vaiheessa, jossa pidettäisiin istuntoja ilman tulkkausta, asianosaisten ja osapuolten olisi joko turvauduttava edustajiin tai asiamiehiin, jotka hallitsevat oikeudenkäyntikielen oikeuskielen, mikä käytännössä merkitsisi, että kyseistä kieltä virallisena kielenään käyttävien maiden asianajajayhteisöjen jäsenet olisivat etulyöntiasemassa, tai niiden olisi jatkettava samojen edustajien tai asiamiesten käyttöä kuin kansallisella tasollakin, mutta tällöin vaarana olisi, että suulliset lausumat eivät olisi yhtä tehokkaita ja dynaamisia.

Lisäksi ratkaisu, jota ennen esitettäisiin mahdollisesti vain yhdellä kielellä laadittu julkisasiamiehen ratkaisuehdotus, laadittaisiin useimmiten oikeusriidan asianosaisten kannalta vieraalla kielellä, jolloin he eivät ymmärtäisi yksityiskohtaisesti tuomioistuimen päättelyketjuja ja tuomion perusteltavuutta. Ennakkoratkaisupyynnön yhteydessä jotkut ennakkoratkaisua pyytäneet tuomioistuimet voisivat jopa ymmärtää tuomion sisällön väärin ja jättää vilpittömin mielin noudattamatta sitä. On myös mahdollista, että unionin tuomioistuin jättäisi vastaamatta kielellisistä syistä huonosti muotoiltuun kysymykseen, jolloin tarvittaisiin mahdollisesti uusi ennakkoratkaisumenettely kaikkine siitä aiheutuvine lisäviivästyksineen ja lisäkustannuksineen.

Tässä yhteydessä huoli koskee erityisesti kansallisten tuomioistuinten tilannetta, sillä ne ovat usein työtaakan osalta ylikuormittuneita ja huomattavan ruuhkautuneita, ja kyseisten tuomioistuinten olisi käännettävä ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevat välipäätöksensä saadakseen kysymyksiinsä vastauksen vieraalla kielellä, jota tuomioistuimissa osataan vaihtelevasti. On todennäköistä, että monet tuomioistuimet pyrkisivät ratkaisemaan oikeusriidan ennakkoratkaisupyynnön esittämättä, mikä heikentäisi ennakkoratkaisuvuoropuhelua, joka kuitenkin on keskeinen osa unionin oikeusvaltioperiaatteen toteuttamista.

Edellä todetun perusteella unionin tuomioistuimen institutionaalinen monikielisyys on siis niin yhdenvertaisen kohtelun, hyvän oikeudenkäytön kuin oikeusvarmuudenkin edellytys.

Oikeuskäytännön julkaiseminen

Kuten edellä mainittiin, unionin oikeudella on välitön oikeusvaikutus, ja se on ensisijaista kansalliseen oikeuteen nähden. Unionin jäsenvaltioiden kaikkien tuomioistuinten on näin ollen sovellettava unionin oikeutta ylimpänä kyseisessä valtiossa voimassa olevana oikeutena. Tämä on erityisen tärkeää ennakkoratkaisukysymysten yhteydessä, sillä näissä asioissa unionin tuomioistuin vahvistaa unionin oikeutta koskevia tulkintoja, joilla on välittömimmin merkitystä kaikkien jäsenvaltioiden kannalta.

Jos ratkaisuja ei julkaistaisi jäsenvaltioiden omalla kielellä, parlamentin jäsenet, hallintoelimet ja kansalliset tuomioistuimet niiden asteesta riippumatta yrittäisivät vaihtelevan kielitaitonsa ja oikeudellisen osaamisensa mukaan ymmärtää, mitä vieraalla kielellä kirjoitettu oikeus niiltä edellyttäisi. Kävisi usein niin, että eri jäsenvaltioiden toimijat ja jopa eri toimijat kunkin jäsenvaltion sisällä kehittäisivät erilaisia tulkintoja oikeuskäytännöstä ja soveltaisivat sitä eri tavoin, mikä aiheuttaisi aukkoja unionin oikeuden yhdenmukaisessa soveltamisessa, mukaan lukien sisämarkkinat. Sen, että sisämarkkinat eivät enää toimisi tästä syystä yhtä hyvin, taloudelliset vaikutukset olisivat voimakkaat ja suorat, sillä tästä aiheutuisi kaupan rajoituksia. Lisäksi voitaisiin esittää monia uusia, erityisesti unionin oikeuden tulkintaa koskevia ennakkoratkaisukysymyksiä asioiden selventämiseksi, mutta aina edellä kuvatuissa epätasa-arvoisissa ja epätyydyttävissä olosuhteissa. Pelkästään näistä ylimääräisistä menettelyistä aiheutuvat kustannukset voisivat ylittää unionin tuomioistuimen kielipalveluista aiheutuvat kustannukset.

Lukuisat asianajajat eivät enää osaisi antaa asiakkailleen asianmukaisia neuvoja, koska neuvonta edellyttäisi unionin oikeuden analysointia: tämän analysoinnin olisi nimittäin perustuttava asiakirjoihin, jotka on laadittu kielellä, jota he eivät hallitsisi täysin tai jopa lainkaan.

Jäsenvaltiot voisivat tietenkin halutessaan käännättää unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön omalla kustannuksellaan, mutta tämä merkitsisi vain kustannuserän siirtämistä, ja se lisäisi samalla niiden jäsenvaltioiden kansalaisten epäyhdenvertaisuutta,

jotka ovat vähiten asuttuja, vähiten vauraita¹³⁶ tai vähiten tietoisia siitä, miten tärkeää on, että unionin oikeuskäytäntö on saatavilla jäsenvaltion virallisella kielellä tai virallisilla kielillä. Vaikka jäsenvaltiot todella käännätsisivät ne kaikille muille kielille, käännökset laadittaisiin jälkikäteen, joten ne eivät olisi oikeuskäytäntöä hyödyntävän yleisön saatavilla ratkaisun julistuspäivänä tai vähään aikaan sen jälkeen. Lisäksi nämä käännökset olisivat hyvin todennäköisesti vähemmän laadukkaita. Tämä johtuu siitä, että kääntämiseen kohdistuvat hintapaineet voisivat heikentää käännösten laatua asiayhteydessä, jossa jokainen sana, jokainen käsite, jokainen sanojen välinen kieliopillinen yhteys ja joskus jopa pelkkä pilkun paikka voi muuttaa tekstin tarkkaa merkitystä. Lisäksi käännöstehtävät suoritettaisiin hajautetusti eikä yhdessä paikassa, toisin kuin nykyään unionin tuomioistuimessa, jossa eri kieliyksiköiden juristi-lingvistit tekevät yhteistyötä suoraan tai välillisesti ja pitävät yhteyttä myös kabinetteihin, joissa ratkaisuehdotukset ja ratkaisut laaditaan. On myös ajateltavissa, että valtio, joka ei haluaisi, että unionin oikeus tunnetaan ja että sitä sovelletaan kokonaisuudessaan sen oikeusjärjestyksessä, käyttäisi käännöskustannuksia tekosyynä päästäkseen oikeuskäytännön soveltamisesta.

5.3.4. Menettelyjen hajautettu tuki

Edellä esitetyn perusteella on riittävän selvää, että jos unionin tuomioistuin alkaisi harjoittaa yksikielistä lainkäyttötoimintaa, tällä olisi erittäin vakavia välittömiä seurauksia, ja että on aivan välttämätöntä, että unionin tuomioistuin on monikielinen. Vielä on kysyttävä, onko unionin tuomioistuimen monikielinen toiminta perustellusti keskitetysti hallinnoitua vai olisiko monikielisyyshallinnon hajauttamisesta hyötyä.

Edellä on käsitelty hypoteettista tilannetta, jossa jäsenvaltiot huolehtisivat oikeuskäytännön kääntämisestä. On myös syytä pohtia, missä määrin jäsenvaltioiden suora osallistuminen monikielisten palvelujen tarjoamiseen mahdollistaisi toimielimen tehokkaan toiminnan.

136| Jäsenvaltioiden vaurauteen liittyvät solidaarisuusmekanismit ilmenevät myös unionin yleisen talousarvion rahoittamisesta – ja siis myös institutionaalisen monikielisyyden rahoittamisesta – sillä talousarvion rahoitus perustuu 70-prosenttisesti jäsenvaltioiden BKT:hen. Se, että institutionaalisen monikielisyyden rahoittaminen siirrettäisiin jäsenvaltioille, kuormittaisi suhteettomasti vähemmän vauraita tai pienempiä jäsenvaltioita. Jos yli 90 miljoonaa saksanpuhujaa rahoittaisi yhden kieliversion ja 1,3 miljoonaa virolaista toisen, ei voitaisi puhua unionin kansalaisten yhdenvertaisuudesta tai kansojen välisestä solidaarisuudesta.

Koko tuomioistuinmenettelyn ajan, menettelyn vireilletuloasiakirjan kääntämisestä aina ratkaisun laatimiseen oikeudenkäyntikielellä, mitä ennen huolehditaan myös esimerkiksi istunnon tulkkauksesta, kieli tiedon välittämisen keinona määrittää menettelyn etenemisen, sillä jos kielipalvelujen tarjonta keskeytyisi, menettely ei voisi edetä.

Jos jäsenvaltioiden olisi järjestettävä menettelyä tukevat kielipalvelut, aiheutuisi tästä väistämättä vaara siitä, että palveluja ei olisi saatavilla, kun jokin jäsenvaltio ei pystyisikään aina tarjoamaan asianmukaista määrää tarvittavia palveluja. Kielipalvelujen on nimittäin mukauduttava siihen, mihin tahtiin kukin menettely etenee tuomioistuimessa. Organisatorisista, logistiikka- tai budjettisyistä merkittäväksi ongelmaksi muodostuisi se, että kussakin jäsenvaltiossa olisi kehitettävä, ylläpidettävä ja pidettävä saatavilla päteviä henkilöresursseja, jotta kääntäminen ja tulkkaus voitaisiin järjestää kaikista muista virallisista kielistä milloin tahansa.

Lisäksi ratkaisujen luottamuksellisuus ja päätösneuvottelujen salaisuus ovat esteenä sille, että jäsenvaltiot voisivat huolehtia näiden asiakirjojen kääntämisestä ennen niiden antamista, käyttätpä ne sitten asiakirjojen kääntämiseen sisäisiä resursseja tai freelance-kääntäjiä. Unionin tuomioistuinten on jatkossakin työskenneltävä kollegiaalisesti ja riippumattomasti ja niiden neuvottelujen salaisuudesta on huolehdittava.

Myös kysymys siitä, kuinka laadukkaita jäsenvaltioiden tuottamat käännökset tai tulkkaus ovat, tulisi esiin joka käännöksen tai tulkkauksen osalta, koska tällaiseen järjestelyyn liittyisi paitsi edellä mainitut haasteet myös vaara terminologisten valintojen hajanaisuudesta, itsenäisten käsitteiden tunnistamatta jäämisestä ja eri versioiden keskinäisestä yhtenäisyydestä.

Kuten on käynyt ilmi, unionin tuomioistuin voi täyttää tehtävänsä vain, jos sen toiminta on täysin monikielistä ja tätä monikielisyyttä myös hallitaan hyvin. Tämä koskee yhtäältä sen lainkäyttötehtävää, joka riippuu hyvin pitkälti asianosaisten ja osapuolten, kansallisten elinten ja erityisesti kansallisten tuomioistuinten kanssa käytävästä vuoropuhelusta, ja toisaalta tiedottamista sen oikeuskäytännöstä.

Paras ja varmastikin ainoa mahdollinen tapa hallinnoida monikielisyyttä mielekkäästi unionin tuomioistuimessa on hallinnoida tätä unionin tuomioistuinten toiminnan ja vaikutusvallan kulmakiveä itse toimielimessä. Kun otetaan huomioon erilaiset säästöt, kuten työnkulkujen keskitetystä hallinnoinnista, termityöstä, koulutuksesta, ulkoistamisesta tai tietoteknisistä välineistä koituvat mittakaavaedut, se on myös piilevien ja näkyvien kustannusten osalta halvin ja tehokkain ratkaisu.

Yhteenvetona voidaan todeta, että on mahdotonta laskea kustannuksia, joita aiheutuisi siitä, että institutionaalisesta monikielisyydestä luovuttaisiin unionin tuomioistuimessa. Pelkkä mahdollisten seurausten luetteleminen riittää osoitukseksi siitä, että unionin tuomioistuimen institutionaalisesta monikielisyydestä aiheutuvat kustannukset ovat vaatimattomat verrattuna kustannuksiin, joita aiheutuisi siitä, ettei tuomioistuin olisi monikielinen. Lisäksi monikielisyyteen liittyvän hallinnon ja monikielisyyden rahoittamisen siirtäminen jäsenvaltioiden vastuulle aiheuttaisi epäyhdenvertaisuutta, viivästyksiä ja epävarmuutta ja vaarantaisi neuvottelujen salaisuuden, joka on yksi unionin tuomioistuinten riippumattomuuden keskeisistä takeista.

Päätelmät

Institutionaalinen monikielisyys on prosessi, investointi ja arvo.

Prosessina se on osa unionin tuomioistuimessa käytäviä menettelyjä. Molemmissa tässä toimielimessä toimivissa tuomioistuimissa, unionin tuomioistuimessa ja unionin yleisessä tuomioistuimessa, voidaan esittää vaatimuksia millä tahansa unionin 24 virallisesta kielestä, asianosaisilla on oikeus tulla kuulluksi kyseisellä kielellä, ja oikeuskäytäntö on asetettava saataville kaikilla virallisilla kielillä. Näin ollen on huolehdittava siitä, että tarjolla on oikeudellisen kääntämisen palvelut ja tulkkauspalvelut jokaisen 552 mahdollisen kieliparin osalta ja että nämä palvelut ovat mahdollisimman laadukkaita ja mahdollisimman edullisia ja että ne suoritetaan unionin lainkäytön moitteettoman toiminnan kannalta sopivissa määräajoissa. Tätä varten monikielisyyden pääosastolla ja sen apuna työskentelee oikeudellisia ja kielellisiä asiantuntijoita kaikista jäsenvaltioista. Sen toiminta perustuu paitsi näiden harvinaisten henkilöresurssien käyttöön myös hyviksi osoittautuneisiin menetelmiin, kuten jatkuvaan kouluttamiseen, termityöhön, linkkikielten käyttöön ja hyödyllisten säästöjen jatkuvaan etsintään, sekä kaikkein uusimpiin tietotekniisiin apuvälineisiin, joita se auttaa rakentamaan ja joihin se syöttää tietoja, olivatpa ne sitten toimielinten yhteisiä monikielisiä tietokantoja, viimeisimpiä kääntämisen aputeknologioita, kuten esimerkiksi neuraalisia käännöskoneita, tai tehokkaita metahakukoneita.

Kuten tästä teoksesta ilmenee, oikeudellinen monikielisyys ei ole vain monikielisyyden pääosaston asia. Unionin kahden tuomioistuimen ja toimielimen yksiköiden päivittäinen toiminta perustuu monikieliseen ja monesta oikeusjärjestyksestä ammentavaan kulttuuriin. Monikielisyyden pääosasto on toki toimielimen monikielisen toiminnan näkyvin osa, mutta kirjaamot ja kaikki yksiköt, joiden tehtävänä on auttaa ja tukea unionin tuomioistuinta tehtäviensä hoitamisessa, toimivat saman logiikan mukaisesti, ja ne on organisoitu siten, että niissä on sekä oikeudellisen että kielellisen asiantuntemuksen keskittymiä.

Investointina institutionaalinen monikielisyys takaa unionin tuomioistuinten moitteettoman toiminnan, ja unionin tuomioistuinten toiminta edistää koko demokratiaan, oikeusvaltioperiaatteeseen ja vähemmistöjen kunnioittamiseen perustuvan unionirakennelman moitteetonta toimintaa. Koska Euroopan unionin toiminnasta aiheutuvat poliittiset, sosiaaliset ja taloudelliset hyödyt ovat yhtä merkittäviä kuin välttämättömiäkin, institutionaalisesta monikielisyydestä on huolehdittava kaikkialla,

missä unionin toiminta sitä edellyttää tai missä monikielisyys edistää unionin toimintaa. Unionin tuomioistuimesta on todettava, että oikeussuojan saatavuus ja mahdollisuus tutustua unionin oikeuden sisältöön on erottamaton osa sisämarkkinoiden ja yleisesti unionin politiikkojen moitteetonta toimintaa, mukaan lukien sisämarkkinoiden sosiaalinen ja ympäristöön liittyvä ulottuvuus. Oikeussuojan saatavuutta tukevaa institutionaalista monikielisyyttä voidaan hallinnoida hyvin vain tässä toimielimessä, sillä muuten unionin tuomioistuinten toiminnan tehokkuus kärsisi ja olisi tehtävä toimintatapamuutoksia, jotka horjuttaisivat perustavanlaatuisesti tuomioistuinten riippumattomuutta.

Lisäksi institutionaalinen monikielisyys on voimavara, keskeinen unionin arvo ja perusoikeus. Euroopan kansat voivat yhdentyä moninaisuudessaan vain, jos niiden identiteettejä ja kulttuureja – joiden ytimessä on niiden kielellinen perintö – kunnioitetaan täysimääräisesti. Kielten yhdenvertaisuuden kunnioittamatta jättäminen merkitsisi sitä, että sivuutettaisiin kansojen yhdenvertaisuus ja että unionin kansalaisilta vietäisiin unioni, joka on vain kansalaistensa unioni, koska unionilla ei ole merkityssisältöä ilman kansalaisiaan. Olisi myös hyväksyttävä, että siinä missä yhden tai useamman kielen asettaminen etusijalle suhteessa muihin jakaisi kansalaiset mielivaltaisesti joko voittajiin tai häviäjiin, institutionaalisen monikielisyyden säilyttämisellä luodaan vain voittajia, koska monikielisyydestä huolehtimalla kaikki kansalaiset asetetaan yhdenvertaiseen asemaan ja samalla säilytetään kulttuurin ja oikeuden moninaisuus ja monimuotoisuus, joka on heidän puhumastaan kielestä riippumatta rikkaus kaikille unionin kansalaisille heidän jokapäiväisessä elämässään.

Tämän teoksen tavoitteena on ollut tehdä tunnetuksi, selittää ja puolustaa institutionaalista monikielisyyttä. Monikielisyys, samoin kuin siihen liittyvä multilateralismi ja unionin yhdentyminen, on kuitenkin aivan yhtä tärkeää myös unionin toimielinten ulkopuolella. Myös jäsenvaltioissa korostuu jälleen kerran kysymys kielellisestä moninaisuudesta, kun globalisaatio ja digitaalinen vallankumous edellyttävät yksinkertaisempaa ja nopeampaa tiedonvaihtoa.

Tämän teoksen toisessa osassa kuvatut monenlaiset kokemukset ja esitetyt pohdinnat tekevät hyvin selväksi, kuinka tärkeää kulttuurinen, kielellinen ja oikeudellinen moninaisuus on.

Sanasto

Akkreditointikoe

Koe, joka freelance-tulkkien on läpäistävä menestyksekkäästi, jotta heidät sisällytetään kolmen Euroopan unionin toimielimen (komissio, parlamentti, unionin tuomioistuin) yhteiseen konferenssi- eli AIC-tulkkien luetteloon ja jotta he voivat työskennellä näissä toimielimissä.

CAST-luettelo

Contract Agent Selection Tool. CAST-luetteloja säilytetään Euroopan unionin henkilöstövalintatoimiston (EPSO) hallinnoimassa tietokannassa, johon kerätään hakemuksia sopimussuhteiksi toimihenkilöiksi eri tehtäväryhmiin ja eri toimenkuviin. CAST-luettelo on hakijaluettelo, jonka perusteella toimielimet voivat rekrytoida väliaikaisia toimihenkilöitä.

eTranslation

Euroopan komissiossa kehitetty unionin toimielinten ja kansallisten viranomaisten käytettävissä oleva neuraalinen konekäännöspalvelu. Unionin tuomioistuin rahoittaa osaltaan eTranslationin ylläpitoa, tietojen syöttämistä siihen ja sen kehittämistä osana toimielinten välistä yhteistyötä. Unionin tuomioistuin tekee yhteistyötä suoraan komission kanssa erityisesti unionin tuomioistuinten työhön soveltuvien käännöskoneiden kehittämiseksi.

Etäosallistumispaikka

Videoneuvottelulaitteilla varustettu huone, josta käsin asianosainen tai osapuoli, jolle on annettu lupa osallistua asian käsittelyyn etäyhteydellä, osallistuu asian käsittelyyn. Tämä asianosainen tai osapuoli voi siis osallistua keskusteluun videoneuvottelulaitteiston avulla. Kaikki etäosallistujan puheenvuorot tulkataan, ja hän voi kuunnella keskustelun tulkausta omalla kielellään.

Etätulkkaus

Työjärjestely, jossa tulkki on eri paikassa kuin tilaisuuden osallistujat. Hän näkee puhujan videoyhteyden välityksellä ja kuulee hänen puheenvuoronsa digitaalisesti siirrettynä.

Euramis

Toimielinten yhteinen käännösmuistien hallintajärjestelmä. Kaikki toimielimet syöttävät tietoja käännösmuisteihin, jotka sisältävät muun muassa unionin lainsäädäntöasiakirjat ja unionin oikeuskäytännön.

EURêka

Sisäinen hakukone, jonka kautta voidaan tutustua keskitetysti tuomioistuimen lainkäyttötoimintaan liittyviin asiakirjoihin sekä toimielimessä suoritettuihin oikeudelliseen, prosessuaaliseen, asiakirjoihin liittyvään ja terminologiseen analyysiin perustuviin tietoihin.

IATE

Toimielinten yhteinen termitietokanta, joka on yleisön saatavilla (<https://iate.europa.eu/home>). Vuodesta 2020 alkaen unionin tuomioistuimen tuottamaa oikeudellista terminologiaa hallinnoidaan suoraan IATE-tietokannassa.

Kohdekieli

Kieli, jolle käännetään tai tulkataan.

Konsekutiivitulkkaus

Tulkkaustekniikka, jossa tulkki kääntää puhujan puheen sen jälkeen, kun puhuja on puhunut, yleensä muistiinpanojen avulla.

Koppi

Kopilla tarkoitetaan metonymisesti joko sitä tulkkitiimin osaa, joka tulkaa istunnossa tietylle kielelle, tai saman kielen tulkeista muodostuvaa hallinnollista alayksikköä.

Käännösmuisti

Käännösyksikköjä sisältävä kielellisen tiedon tietokanta. Kukin käännösyksikkö muodostuu yhdestä asiakirjasta peräisin olevasta tekstisegmentistä (lauseesta, virkkeestä, kappaleesta) ja saman asiakirjan vastaavasta segmentistä eri kielellä.

Käännöstoimintopaketti

Monikielisyyden pääosaston yhteydessä kaikki tiedostot, jotka tarvitaan Trados Studio -käännösprojektin luomiseen. Käännöstoimintopaketti sisältää käännettävän tekstin (Studio-tekstinkäsittelyohjelmalle sopivassa formaatissa), relevantit käännösmuistit sekä käännöksen kannalta hyödyllisiksi todetut asiakirja- ja terminologiset resurssit. Vuodesta 2019 alkaen pakettiin sisältyvät myös neuraalisen konekäännöksen käännösehdotukset, jotka tuotetaan toimielinten yhteisessä eTranslation-järjestelmässä tai markkinoilla saatavilla olevan DeepL-ohjelmiston avulla.

Linkkikieli

Kieli, jota käytetään oikeudellisessa käännöstyössä välikielenä lähdekielen ja eri kohdekielten välillä, kun suora kääntäminen ei ole mahdollista. Monikielisyyden pääosastolla on viisi linkkikieltä: englanti, espanja, italia, puola ja saksa. Jokainen näistä kielistä toimii ”linkkinä” tietyille toisille, ennalta määritellyille kielille (esimerkiksi espanja on latvian, unkarin ja portugalilaisen linkkikieli). Ns. linkkikieliyksikköjen juristi-lingvistit kääntävät tekstin suoraan alkukieleltä lyhyessä määräajassa, jotta heidän kollegansa muissa kieliyksiköissä voivat kääntää sen kyseisen linkkiversion perusteella, joka tällöin on heidän käännöksensä lähdeteksti.

Lähdekieli

Kieli, josta käännetään tai tulkitaan.

Monikielinen vertaileva oikeudellinen sanasto (VJM)

Kokoelma monikielisiä ja montaa oikeusjärjestystä koskevia termitietueita, joka perustuu juristi-lingvistien oikeusvertailevaan tiedonhakuun ulkomaalaisoikeuden, perheoikeuden ja rikosoikeuden aloilla.

Poisto [– –]

Yhdyshenkilön ennakkoratkaisupyynnön tekstistä pois jättämä osa, jonka poistamisella pyritään vähentämään käännettävän tekstin määrää vääristelemättä asiakirjan merkitystä tai tyyliä. Yhdyshenkilö lisää järjestelmällisesti hakasulkeisiin lyhyet tiedot poistettujen kohtien sisällöstä. Varsinaisiin ennakkoratkaisukysymyksiin ei puututa.

Relekieli

Kieli, jota käytetään tulkkauksessa lähde- ja kohdekielen välikielenä, kun suora tulkkaus ei ole mahdollista, koska tulkkia, joka hallitsee vaaditun kieliparin, ei ole tai ei ole saatavilla. Toisin kuin linkkikieltä, relekieltä ei määritellä etukäteen vaan se valitaan kunkin istunnon erityisolosuhteiden mukaan.

Retour-kieli

Vieras kieli, jolle tulkki voi joutua tulkkamaan äidinkieltään.

Salien yhdistäminen

Tekninen toimenpide, jossa kokouksen pääsalissa olevien tulkkaukoppien ja toisessa salissa olevien koppien välille luodaan tekninen yhteys. Saleja yhdistetään toisiinsa, kun pääsalissa ei ole riittävästi koppeja, jotta koko istuntoon määrätty tulkkitiimi voisi työskennellä pääsalissa. Tällöin toisen salin kopissa olevat tulkit etätulkkavat pääsalista lähetetyn äänen ja kuvan perusteella.

Simultaanitulkkaus

Tulkkaustekniikka, jossa tulkki istuu kopissa, kuuntelee puhujaa kuulokkeiden kautta ja välittää välittömästi puhujan viestin toisella kielellä mikrofoniin. Tekninen laitteisto välittää tulkkauksen kuuntelijoiden kuulokkeisiin.

Tulkkaminen videoneuvottelulaitteiston välityksellä

Työjärjestely, jossa tulkki on samassa paikassa kuin suurin osa kokouksen tai istunnon osallistujista. Tulkki näkee muualla olevan puhujan videoyhteyden välityksellä ja kuulee hänen puheenvuoronsa digitaalisesti siirrettynä.

Yhdyshenkilö

Oikeudenkäyntikielen kieliyksikön juristi-lingvisti, jonka tehtävänä on suorittaa erilaisia tehtäviä ennakkoratkaisupyynnön käsittelyn ja kääntämisen helpottamiseksi (poistot, tunnistetietojen poistaminen, tiivistelmä, selitykset, oikoluku jne.).

Omakielinen nimi	Suomenkielinen nimi	ISO-koodi
български	bulgaria	BG
español	espanja	ES
čeština	tšekki	CS
dansk	tanska	DA
Deutsch	saksa	DE
eesti keel	viro	ET
ελληνικά	kreikka	EL
English	englanti	EN
français	ranska	FR
Gaeilge	iiri	GA
hrvatski	kroaatti	HR
italiano	italia	IT
latviešu valoda	latvia	LV
lietuvių kalba	liettua	LT
magyar	unkari	HU
Malti	malta	MT
Nederlands	hollanti	NL
polski	puola	PL
português	portugali	PT
română	romania	RO
slovenčina (slovenský jazyk)	slovakki	SK
slovenščina (slovenski jezik)	sloveeni	SL
suomi	suomi	FI
svenska	ruotsi	SV

137] Taulukko on laadittu julkaisutoimiston laatimien toimielinten yhteisten tekstinlaadinnan ohjeiden mukaisesti. Yksityiskohtaisempaan alkuperäiseen taulukkoon on mahdollista tutustua osoitteessa: <https://publications.europa.eu/code/fr/fr-370200.htm>.

EUROOPAN UNIONIN TUOMIOISTUIN

L-2925 Luxemburg
P. +352 4303-1

Tuomioistuin internetissä: curia.europa.eu

Käsikirjoitus on valmistunut joulukuussa 2022.

Vertailussa käytetyt tiedot 31.12.2022.

Toimielin ja toimielimen nimissä toimivat henkilöt eivät vastaa edellä esitettyjen tietojen mahdollisesta käytöstä.

Luxemburg: Euroopan unionin tuomioistuin | Monikielisyyden pääosasto
Tietopalvelut | Tiedotusosasto | Julkaisut ja sähköiset tiedotusvälineet

Luxemburg: Euroopan unionin julkaisutoimisto, 2023

Valokuvat: © Euroopan unioni, 2019–2023; © Alan Xuereb, Taiteilija, 2023;
© Joseph Alfred Izzo Clarke, Valokuva, 2023

© Euroopan unioni, 2023

Tekstin jäljentäminen on sallittua, kunhan lähde mainitaan.

Sellaisten valokuvien tai muun materiaalin käyttö tai jäljentäminen, joihin Euroopan unionilla ei ole tekijänoikeuksia, on kiellettyä ilman tekijänoikeuksien haltijoiden lupaa.

Print	ISBN 978-92-829-3747-1	doi:10.2862/987970	QD-03-21-498-FI-C
PDF	ISBN 978-92-829-3874-4	doi:10.2862/615576	QD-03-21-498-FI-N

Monikielisyys on osoitus yhtenäisyydestä moninaisuudessa ja unionin muodostavien kulttuuristen ja kielellisten identiteettien syvällisestä kunnioittamisesta. Monikielisyys myötä toteutuu jokaisen kansalaisen oikeus kääntyä toimielinten puoleen ja saada vastaus omalla kielellään.

Monikielisyys periaate ja toiminta on kodifioitu useisiin oikeudellisiin välineisiin ja etenkin ensimmäiseen ETY:n hyväksymään asetukseen eli asetukseen 1/58, joka on edelleen voimassa. Demokratian tavoin monikielisyys säilyttäminen edellyttää kuitenkin jatkuvia ponnisteluja sen selittämiseksi pitkällä aikavälillä. Monikielisyys kyseenalaistetaan näet säännöllisesti nopeuden tai taloudellisuuden varjolla, ikään kuin se olisi tosiasiaa pikemminkin rasite kuin yhteinen rikkautemme.

Euroopan unionin tuomioistuimessa monikielisyys on erityisen tärkeää, koska se ohjaa menettelyn kulkua heti alusta alkaen ja sillä varmistetaan, että oikeuskäytäntö on sitten kaikkien saatavilla heidän omalla kielellään. Tehokkuutta ja kustannusten hallintaa koskevat oikeutetut vaatimukset ovat kuitenkin olennaisia. On siis jatkuvasti käytettävä tarkkaa harkintaa ja hyödynnettävä uusinta teknologiaa mahdollisimman tehokkaasti, jotta kansalaisia voidaan palvella optimaalisesti.

Tässä kirjassa tarkastellaan niitä historiallisia, oikeudellisia ja poliittisia näkökohtia, jotka ovat johtaneet vahvan institutionaalisen monikielisyys syntymiseen tasa-arvon, osallisuuden ja edistyneen välineenä. Teoksessa esitellään toimielimen kielijärjestelyjä ja sitä, miten monikielisyys toteutetaan toimielimessä ja etenkin tulkkauksen ja oikeudellisen kääntämisen yksiköissä. Kirjassa kerrotaan lehdistössä ja oikeuskirjallisuudessa säännöllisesti esiin tulevista näkökannoista ja argumenteista ja tarjotaan objektiivisten analyysien pohjalta aktiivista ja optimistista visiota, joka suuntautuu määrätietoisesti tulevaisuuteen.

EUROOPAN UNIONIN
TUOMIOISTUIN

Thierry Lefèvre, monikielisyysden pääosaston pääjohtaja

Monikielisyysden pääosasto

Tietopalvelut
Tiedotusosasto
Julkaisut ja sähköiset tiedotusvälineet

Toukokuu 2023

ISBN 978-92-829-3874-4

doi:10.2862/615576

QD-03-21-498-FI-N

